

(Nr. 100)

Gdańsk
Biblioteka Polskiej Akademii Nauk (PAN)
Ms. 1947

15 (Mitte) — 342ff., pap., fol., 31x21cm

Datierung : ca. 1440–50 (?)
Provenienz : Deutschland, Caspar Schlick - Ermland, Iohannes decanus Varmiensis
Einband : Holzdeckel mit hellbraunem Leder; Beschläge, Buckel, Reste von Schließen
Hände : drei (f.1-196, 200-246, 248-337)
Einträge : f.1r oben Besitzvermerk
Bemerkung : Eng verwandt mit Leipzig, UB, 1260, ferner mit dem Clm 5354.
Literatur : Codex der ehem. Danziger Stadtbibliothek (frühere Signatur: 'HSB XX B.f.54'): Günther, Band 3, 86–88.

Nr. 9 SECRETUM
Nr. 10 EPISTOLA AD CLEMENTEM SEXTUM (FAM., V 19)
Nr. 11 SINE NOMINE
Nr. 12 SINE NOMINE (EPIST. 1)
Nr. 13 SINE NOMINE (EPIST. 2)
Nr. 14 SINE NOMINE (EPIST. 3)
Nr. 15 SINE NOMINE (EPIST. 4)
Nr. 16 SINE NOMINE (EPIST. 11)
Nr. 17 SINE NOMINE (EPIST. 12) (Oratio)
Nr. 18 SINE NOMINE (EPIST. 13)
Nr. 19 SINE NOMINE (EPIST. 14)
Nr. 20 SINE NOMINE (EPIST. 15)
Nr. 21 SINE NOMINE (EPIST. 16)
Nr. 22 SINE NOMINE (EPIST. 19)
Nr. 23 INVECTIVA CONTRA GALLUM (fragmentum)
Nr. 24 EPISTOLA AD SAGRAMORUM DE POMERIIS (SEN., X 1)
Nr. 25 RECOMMENDATIO CELLE ET HEREMI
Nr. 26 EPISTOLA AD NICOLAUM DE AZZAIOLIS (FAM., XII 2)
Nr. 27 DE VITA SOLITARIA (II 15)
Nr. 28 DE VITA SOLITARIA [*Rec. 'Credo ego generosum'*]

1. Vorn innen: *Inhaltsverzeichnis und Besitzvermerk*
. Li..... C<aspari> Sl<i>gk. (*in Rasur, fast unlesbar, sicher nur 'sl' und 'gk' von 'Sligk'*)
. In quo continentur subscripta:
. Epistole Beati Hieronimi et aliorum ad eundem date.
. Dialogus Marcolfi et regis Salomonis.
. Franc. Petr. De Secreto conflictu miseriarum suarum. De vita solitaria. Plereque eiusdem epistole.
. Epistole Phalaris et Bruti e Greco in latinum traducte.
. Augustalis domini Benevenuti laureati.
. Plinius de viris illustribus.
. Disceptatio Ypoliti et Emilie.
. De Carone inferorum nauta.

Hand (m1)

- 2.** 1r–187v: *Hieronimus, Epistolae — Guigo prior Cartusie, Epistola ad Durbonenses fratres*
 . Amicis et fratribus in Xristo dilectissimis, Durboniensi priori et ceteris in eadem heremo deo famulantibus Cartusie prior vocatus Guigo eternam a domino salutem.
 (1) Inter cetera catholicorum virorum que ad erudicionem fidelium elaboraverunt opera que nostra quoque parvitas congregare studuit vel emendare epistolas beati Ieronimi ...
 1rb (e) ... has nostre parvitatatis litteras in principio collocare. Valetate, orate pro nobis. (*Vattasso, Initia: PL 30, 307; 153, 593*)
 1va . Epistola sancti Damasi pape ad beatum Iheronimum presbiterum 1. - Epistola sancti Damasi pape ad beatum Iheronimum de osanna ... (*Register*)
 (e) ... Epistola Iheronimi ad Celanciam coniugatam. (*Ende des Briefverzeichnisses*)
 2rb (2) Psalterium Rome dudum positus emendam et iuxta LXX interpretes licet cursim magna illud ex parte correxeram ...
 (e) ... et turbulento magis rivo quam de purissimo fonte potare. (*Vattasso, Initia: PL 29, 117 al.*) - *Rest von f.2v leer. Danach einspaltig.*
 3r . Dilectissimo filio Iheronimo Damasus episcopus in domino salutem.
 (3) Dormientem te longo iam tempore pocius legentem quam scribentem questiunculis ad te missis excitare disposui, non quo et legere non debeas ...
 . (*Scholion am Rand:*) De libris Lactancii.
 187r (4) Credimus in unum deum patrem omnipotentem et in unum dominum nostrum Ihesum Xristum filium dei ...
 (E1) et vitam consequaris et premium. Amen. Sit laus deo.
Die einzelnen Briefe dieser Hs. berücksichtigt Lambert, BHM. Widmungsbrief: Lambert, BHM IIIA, Nr.340. f.3r illuminierte Initiale 'D' mit Bordüre. Schlußstück ist die 'Ratio de fide catholica: Credimus in unum deum ...'. - Rest von f.187v und 188–189 leer.

Lagenbeginn (kein Handwechsel)

- 3.** 190r–196r: *Salomon et Marcolphus*
 (1) Cum staret rex Salomon super solium (*über der Zeile: 'David'*) patris sui plenus sapientia et divitiis vidit quendam hominem Marcolffum nomine a parte orientis venientem ...
 192v (e) ... quicquid dixeritis, sed ego semper dicam ibi non est rex, ubi non est lex. Explicit liber primus. - (*Rest von f.192v leer.*)
 193r (2) Nonne bosa est de vacca? Ad hec rex Salomon ait: Non ita precipi. M.: Sic intellexeram. S.: Melius fuisset si ...
 194r (3) Interea due mulieres meretrices venerunt ad regem Salomonem ... (*Kapitelanfang*)
 (E1) et ad ollam macedam etc.
Ed. Benary, Heidelberg, 1914, 1–45. Vgl. auch Lehmann, Parodie, 235ff. Rest von f.196r und 196v–199v leer.

Handwechsel (m2), Lagenanfang

- 4.** 200r–217v: PHALARIS, *Franciscus Aretinus (interpr.), Franciscus Griffolinus (interpr.), Epistolae Epistolae*
 . Epistole Phalaridis tyranni e greco in latinum traducte. (*rot*)
 (1) Vellem Malatesta novelle princeps illustris tantam michi dicendi facultatem dari ut vel prestancie tue vel Phalaridis nostri epistolis ...
 201r (e) ... Sed iam Phalarim audiamus.
 (2) Policletus Missenius quem prodicionis ... x ... gravissime exspectas.
 . Phalaris Policleto. Nescio quod de te pocius admirer, Policlete ...
 (e) ... debita tibi possem persolvere.
 217v . Hemerensibus. Ego quidem omnia Stesicori gratia facere paratus sum ... (*Anfang des letzten Briefs*)
 (E1) quam qui miserit laudem consecuturam. etc.
 (E2) Expliciunt epistole Phalaridis. Lausque honor deo per infinita. Amen.

Hain 12872-12900. Der Name des Übersetzers ist in der Hs. nicht genannt (Franciscus Aretinus nach Günther, oder Franciscus Griffolinus?).

5. 217v–223r: BRUTUS, RINUTIUS ARETINUS (INTERPR.), Epistolae
 . Epistolarum Bruti per dominum Ranucium (?) e greco in latinum traductorum (!)
 ad sanctissimum dominum nostrum N. papam Prohemium incipit feliciter.
 (1) Solent beatissime pater, qui vigilant alicui operi quod ad mores hominum spectat
 ...
 218v (e) ... inconsulto facillia (!) ducimur.
 . Brutus ('*Trutus*' cod.) Pergamensibus.
 (2) Audio nos dolo bello dedisse ...
 (E1) sed qui indigent quod exhibere nequeant, id eos denegare necesse est. etc.
 (E2) Epistolarum Bruti finis.
Lockwood, D. P., De Rinucio Aretino graecarum litterarum interprete, in: Harvard studies in classical philology 24 (1913), 78-83. Vgl. Clm 487 Nr.6.
6. 223r–231r: BENEVENUTUS DE IMOLA, Liber Augustalis
 . Lliber qui dicitur augustalis continens sub compendio breuem descripcionem omni-
 um augustorum, editus per laureatum poetam dominum Benevenutum. Prologus.
 (1) Optas illustris princeps heroicarum cultor virtutum posse faciliter et cito principum
 Romanorum ...
 . Prenotacio de Iulio primo Cesare.
 (2) Quia non modicum confert comoditatis (*aus 'comodatis' verbessert*) ad congnic<i>onem
 rerum gestarum presertim postquam venit tempus gratie quo rex et urbem totam
 ad unum voluit redigi monarchiam, nosse annos ...
 223v (3) Primus igitur qui Romanum arripuit imperium fuit Iulius Cesar Lucii filius ...
 230v . De Wenceslao.
 (4) Wenceslaus suprascripti Karoli filius vivente adhuc patre electus imperator ...
 (e) ... nichil possideat nisi medicum (!) occidentis.
 (5) Robertus ex domo bavariae prognatus desposito ab electoribus imperii quia rempu-
 blicam negligeret Wenczeslaus (!), imperium suscepit ...
 . De Sigismundo.
 (6) Sigismundus Karoli quarti filius Wenczeslai germanus rex Ungarie ...
 231r (7) Albertus Austriae dux Sigismundi gener mira felicitate subite (!) elevatus ...
 . De Friderico tercio.
 (8) Fridericus et ipse Austriae dux defuncto Alberto suscepit imperium ...
 (E1) et Sigismundo patruelis de ducatu in Austriae (!) contendit etc.
7. 231v–240r: PLINIUS (Ps.), *Sextus Aurelius Victor*, De viris illustribus, *De viris illustribus*
 (1) Proca rex Albanorum ... ('*Procha*' cod.)
 (E1) Qui non continens lacrimas illud plurimis et preciosissimis odoribus cremandum
 curavit. etc.
 (E) Explicit Plinius de viris illustribus.
ed. Pichlmayr, 1911; Nachdruck mit Addenda von R. Gründel, 1961 und 1966. Am Anfang ohne Überschrift.
8. 240r–246v: *Dominicus Sabinensis, De commodis et incommodis mulierum*
 . Disceptacio inter iuvenem Ypolitum et matronam Emiliam.
 (1) Cum multi ex latinis et grecis scriptoribus utroque scribendi genere acrius et (!)
 feminas sepius invecti sunt (!) neque id iniuriam fecisse videatur ...
 240v (e) ... quam diligentissime potero in medium afferam (?).
 (2) Cum igitur cenaret Emilia ...
 (E1) Ac pares in hac disputatione diiudico. Quod cum reliqui quoque approbassent,
 omnes remota mensa surreximus. etc.
Rest von f.246v und 247 leer.

Schriftwechsel

- 9. 248r–272r:** *Franciscus Petrarca, Secretum*
 (1) Attonito michi quidem et sepissime cogitanti qualiter in hanc vitam intrassem qualiterve forem egressurus contigit nuper ...
 248v (e) ... hiis ille me primum verbis aggressus est. Augustinus.
 (2) Quid agis homuncio, quid sompnias, quid exspectas ...
 253v (e) ... quies et silentium.
 (3) Satisne feriat sumus. Ff.: Ut licet (!) quidem. A.: Quid tibi nunc animi est quantumve ...
 261r (e) ... Terciam igitur deinceps de manibus tuis partem huius tripartit muneris expecto. etc.
 . Explicit liber secundus secreti domini Ffrancisci Petrarche poete laureati. - A.:
 (4) Si quid hactenus tibi sermo meus contulit, oro obtestorque, ut te ...
 (E1) sileat mundus et fortuna non obstrepet. Amen.
 (E) Explicit liber domini Ffrancisci Petrarche sic per eum intitulatus: de secreto conflictu curarum mearum.

Feine Unterstreichungen im Text, einige gelehrte Anmerkungen (Zitatnachweise) aus dem 15. Jh. am Rand. Der Text wurde durchgängig gelesen. Am Anfang keine Überschrift.

- 10. 272r–272v:** *Franciscus Petrarca, Epistola ad Clementem Sextum (Fam., V 19)*
 . Epistola Francisci Petrarche ad Clementem papam sextum fugiendum medicorum turbam, de qua invectivis (!) sit mencio et ex qua orta est medici obiurgacio.
 (1) Febris tue nuncius beatissime pater tremorem et horrorem attulit ...
 (E1) si tecum egrotantem ecclesiam salvam cupis. Vale III° Idus Marcii.

ff. 272v–280r Auswahl aus Petrarca's Briefen 'Sine nomine'

- 11. 272v–273r:** *Franciscus Petrarca, Sine nomine*
 (1) Cum semper odiosa fuerit, nunc capitalis est veritas. Crescentibus namque flagiciis ...
 (E1) sed cum veritate certamen deo iudice mundo teste.
Ohne Überschrift und Titel. Am Rand: 'Odiosa est veritas'.
- 12. 273r–273v:** *Franciscus Petrarca, Sine nomine (epist. 1)*
 (1) Quid agis bone vir, quid agis pater optime, quid agis oro te ...
 (E1) et portus michi quietissimus videtur, hinc animum intende et vale.
Am Rand: 'De periculo vivendi in hoc seculo'.
- 13. 273v–274r:** *Franciscus Petrarca, Sine nomine (epist. 2)*
 (1) Quid hinc humanitatis aut clemencie seu quid omnino iusticie sperare possis ...
 (E1) sub reipublice vindicta, vale et perforce quod cepisti.
- 14. 274r–274v:** *Franciscus Petrarca, Sine nomine (epist. 3)*
 (1) Leve est quod nunc animum premit. Egerendum tamen ne neglectum stomacho absit ...
 (E1) et in statu prospero diu vivas et rem p. fortiter liberatam feliciter regas ('rogas' cod.) opto.
- 15. 274v–276r:** *Franciscus Petrarca, Sine nomine (epist. 4)*
 (1) Aput te quidem invictissime domitorque terrarum Popule meus, aput te clam paucis res magna tractanda est ...
 (E1) civem nunc vestrum ab indignis carceribus liberate.

- 16.** 276v–277r: *Franciscus Petrarca, Sine nomine (epist. 11)*
 (1) Unde nunc ordiar aut (?) vero non ordiar, in dubio est et poeticum illud itidem
 occursat: Eloquentiam an sileam? Loquor tandem ... ('Unde': 'Inde' cod. rubricator)
 (E1) scis ubi sim et vocem loquentis agnoscis.
- 17.** 277r–277v: *Franciscus Petrarca, Sine nomine (epist. 12) (Oratio)*
 (1) Ve populo tuo Xriste Ihesu, ve populo tuo Xriste, patere nos ... ('Ve': 'Et' cod.)
 (E1) ad felices animas perferamus.
 'Oratio ad Xristum' am Rande vom Glossator.
- 18.** 277v–278r: *Franciscus Petrarca, Sine nomine (epist. 13)*
 (1) Ut vides eunt res, ymmo non eunt, sed trahuntur; nichil est presidii in virtute ...
 (E1) Nescio fateor an illius impudencia an paciencia nostra sit turpior.
 'Ecclesia multa patitur adversa ob multiformia hominum facinora' vom Glossator am
 Anfang.
- 19.** 278r–279r: *Franciscus Petrarca, Sine nomine (epist. 14)*
 (1) Diu distuli expectans et materiam et nuncium, uterque (*Rest der Zeile leer*) simul
 fuit (!), quamvis ut es tu semper honestorum actuum prelargus ...
 (E1) neque descendas in eternum vivens.
- 20.** 279r: *Franciscus Petrarca, Sine nomine (epist. 15)*
 (1) O quam consona sensibus meis consilia tua sint ...
 (E1) ergo nisi deus eripiat quis emergat.
- 21.** 279r–279v: *Franciscus Petrarca, Sine nomine (epist. 16)*
 (1) O si nosses quanto me gaudio complevit abitus, ymmo reditus. Namque ire in
 patriam redire est ...
 (E1) et longevi ludibrii finis adest, quem videro, satis vixero.
 'Gratulatur de reditu amici ex urbe' (*Randbemerkung am Anfang*).
- 22.** 279v–280r: *Franciscus Petrarca, Sine nomine (epist. 19)*
 (1) Evasisti, erupisti, enatasti, evolasti, bene est ...
 (E1) manum meam ponam super os, et hiis ultra non addam etc.
 'De descensu Averni' (*Randbemerkung am Anfang*).
- 23.** 280r–283v: *Franciscus Petrarca, Invectiva contra Gallum (fragmentum)*
 Clarissimi viri Francisci Petrarce de Florentia poete laureati liber invectivarum
 contra Gallum innominatum ad Ugucionem de Thiario decretorum doctorem, apo-
 stolice sedis nuncium Kal. Marcius (!) Incipit.
 (1) Nuper aliud agenti et iam dudum certaminis huius oblito ...
 280v (e) ... iustus iudex iudicet.
 (2) Primo quidem miror unde hec ...
 282r (e) ... si successerit dignitas parta mendacio.
 (3) Hiis omissis ad id venio quod adversus urbem Romanam ...
 (e) ... nec est dicta Parisius per magistros scilicet per lamenti (!).
 282v (4) Sed quid illi facies ineptie ...
 (E1) evidentissime protestantur. Post hec autem anno (*Abbruch*)
 Der Text bricht f.283r ab; die Hälfte von 283r ist unbeschrieben.

- 24.** 283v–287v: *Franciscus Petrarca, Epistola ad Sagramorum de Pomeriis (Sen., X 1)*
 (1) Semper et vivis vocibus tuis et litteris delectatus sum. Tu michi es testis olim in mundo karissime, <nunc> in Xristo longe carior amice ...
 (E1) In quo ut ipse novit ultima, ymmo unica spes est mea. Vive nostre memor amicitie et Vale. Veneciis Kal. Aprilis. Deo gracias.
 (E) Explicit epistola domini Francisci Petrarche poete laureati ad quendam monachum ordinis Cisterciensis olim socium suum scripta.
Ohne Überschrift und Adresse am Anfang.
- 25.** 287v–289r: *Franciscus Petrarca (Ps.), Recommendatio celle et heremi — Petrus Damiani, Liber qui dicitur Dominus vobiscum (cap. XIX)*
 (1) Libet de singularis vite illius (!) pauca perstringere et quid de tante vite culmine senciam laudabo pocius quam disputabo ...
 (E1) de habitaculo carnis egressus ad edificacionem perveniet, domum videlicet non manu factam, eternam in celis, ad quam nos perducatur Ihesus Xristus. Amen. Deo gracias.
 (E) Explicit Ffranciscus Petrarcha de recommendacione celle et heremi.
PL 145, 246–251 ('Liber qui dicitur Dominus vobiscum'); vgl. Sottili, II Register s.v. Pier Damiani (z.B. VI 423: Würzburg, UB, M.ch.q.83, f.193v–197v). 'Commendatoria vite solitarie et heremi' Glosse am Anfang.
- 26.** 289r–291r: *Franciscus Petrarca, Epistola ad Nicolaum de Azzaiolis (Fam., XII 2)*
 (1) Iam tandem vir clarissime perfidiam fides avariciam largitas superbiam vicit (!) humilitas ...
 (E1) et nos scimus, velocior ad sedes ethereas pervolabit, vale patrie decus et nostrum. Deo gracias.
 (E2) Explicit epistola domini Francisci Petrarche quam scripsit domino Nichole de Azzarolis magistro seneschallo regis Ludwici.
- 27.** 291r–291v: *Franciscus Petrarca, De vita solitaria (II 15)*
 . Sequitur ut ibi E linquamus (?) urbem de vita solitaria.
 (1) Permite divitibus nummos suos numerare et in hoc arismetrice presidio uti nos divicias nostras sine studio, sine arte numerabimus. Nichil est quod illis invidemus nisi nunc eciam quod absit pueri siumus quos ficta (f.291v:) ad umbra<s> suspendant. Demum faleras equis venatibus vetus est cautela ...
 (E1) quibus serviunt ipsi mox a vilissimis habebuntur et a quibus inquires etc.
- 28.** 291v–332r: *Franciscus Petrarca, De vita solitaria [Rec. 'Credo ego generosum']*
 . Liber vite solitarie Francisci Petrarche incipit.
 (1) Paucos homines novi quibus opusculorum meorum tanta dignacio ...
 292r (e) ... seu domi sedentibus apparendum est.
 (2) Quid vero nunc prius ex me spes quam quod ex (!) ore et in corde semper habui ...
 292v (e) ... tranquilleque mentis aspicias.
 (3) Credo ego generosum animum preter deum ubi finis est noster preter seipsum et archanas curas suas aut preter aliquem multa similitudine sibi coniunctum animum nusquam acquiescere ...
 308r (e) ... loquacior videatur. Explicit liber primus.
 (4) Sencio tamen adhuc aliquid deesse et video nunc eciam quid exspectes ...
 (E1) bene suades, recte consulis, verum dicis.
 (E2) Ffrancisci Petrarche laureati vite solitarie liber secundus finit.
Durch Initialen in zahlreiche Absätze eingeteilt.

- 29.** 332r–333r: *Lucianus, Iohannes Aurispa (interpr.), Necricus (dial. mort. 10)*
 . Dyalogus Luciani per Arispam de greco in latinum translatus de Carone inferorum nauta.
 (1) Sepe ac multum ea mente cogitandi ...
 (e) ... Sed hec in presencia satis aliquando (!) ipsum Lucianum sic dicentem. - Caron nauta inferorum loquitur. - Craton (!):
 (2) Audite quo quidem pacto nostra se negocia habeant ...
 (E1) atque vitam cuiusque examinare necesse est.
 (E2) Lluciani opusculum per Arispam de greco in latinum translatum finitur.
Luciani dial. mort. 10. Bertalot, Initia II 1623. Lockwood, Harvard Studies in Classical Philology 24 (1913) 99.
- 30.** 333r–334r: *Lucianus, Iohannes Aurispa (interpr.), Scipio*
 . Alexandri Macedonis, Hanibalis Cartaginensis, Scipionis Affricani maioris, trium summorum ducum de artis imperatorie presidencia contencio apud inferos sub Mynone iudice ex Lukyano autore greco per Iohannem Arispam in latinum conversa feliciter incipit. ('*Allex-*' cod.)
 (1) Alexander: Me o Libice preponi decet, melior equidem ('*equodem*' cod.) sum ... '*Allex-*' cod.)
 (E1) et tercius si videtur Hannibal neque hic quidem spernendus est. etc.
Luciani dial. mort. 12. Bertalot, Initia II 11776 (Luciani dial. Scipio interpr. Ioh. Aurispa). Martellotti, FS Ullman, II 146.
- 31.** 334r–337r: *Lucianus, Rinutius Aretinus (interpr.), Charon*
 . Luciani dyalogus qui inscribitur Caron per Raynuncium virum clarum denuo factus ad reverendum patrem dominum cardinalem Mormensem incipit.
 (1) Seraphius Urbinas vir utriusque iuris interpretes nostri temporis primarius ...
 (e) ... Mercurius loquitur cum Carone.
 . Dialogi argumentum Caron Incipit:
 (2) Demon ille nomine Caron qui ut poete aiunt mortuorum animas ...
 334v (e) ... rogat sic inquiring:
 . Incipit dyalogus, Mercurius Caron interlocutores.
 (3) Quid rides, o Caron, Ecquid ad superos relicta cimba venisti, qui ...
 (E1) cum ad me devenient omnes ante obitum, ('*tamen*' fehlt) verbum de Carone faciunt nullum. Explicit.
Bertalot, Initia, II 4376 ('Daemon ...', siehe 'Quid rides ...'). Lockwood, De Rinucio, 97. f.337v–342v leer.

Handwechsel (16.Jh.)

32. Hinterdeckel:

- Versus ('Annis post Christum sexcentis') (7)*
 (1) Annis post Christum sexcentis bisque quaternis Hanc aedem Petro praesul sacravit amandus ...
 (E1) Haec sacra deformé patientur templa ruinâ.
 (E2) Inventum fuit hoc vaticinium Gandavi in tumba quadam, dum Caesar Carolus demoliretur illic templum divi Petri pro construenda arce. Incidit ea demolicio in annum 1540 quemadmodum praedictum est in vaticinio.
Im Hinterdeckel von späterer Hand.

Besitzer : Kaspar Schlick • Vermerk im inneren Vorderdeckel (in Rasur, vgl. oben).

Besitzer : Iohannes decanus Varmiensis • 'Liber Ioannis (folgt Rasur) decani Varmiensis' (f.1r oberer Rand, von einer Hand des 16.Jh.)

Besitzer : Schwartzwald, Heinrich • 17.Jh. (1619–1672)

Gdańsk
Biblioteka Polskiej Akademii Nauk (PAN)
Mar. F 230

15/1 — I+149+IIIff., pap., fol., 29,5x21,5cm

- Datierung : 1429 (f.96r)
Provenienz : Deutschland, Danzig
Einband : Lederbezogener Holzdeckelband mit Stempeln des älteren Danziger Drachenbuchbinders; Kettenband (mit Beschlägen und Schließen); aus derselben Werkstatt der Einband von Mar. F 256.
Hände : eine
Einträge : Titelschild vorn außen: 'Ecclesiastica historia et alia, verte et invenies'; Inhaltsangabe auf dem Vorsatzblatt von Calow; darunter die alte Signatur 'F 8' des Katalogs II.
Typ : geistlich (Texte vom Konstanzer Konzil 1415, O.Cist. - Gutachten der Prager Universität 1385 - Brief des Andreas Twemoth, ca. 1400 - O.E.S.A.)
Bemerkung : Der Twemoth-Brief auch in Stockholm, Kgl. Bibl., Vu 3.
Literatur : Günther, Katalog, Band 5, S.231-232. - Im Krakauer Inventar der Marienbibl. (ed. Günther, 607-609, hier 608, Nr.42) als *Item ecclesiastica historia Franc. Petrarchi (!)* verzeichnet.

Nr. 4 DE VITA SOLITARIA [*Rec. 'Credo generosum'*]

1. Ir: *Inhaltsverzeichnis*
. 1 Ecclesiastica historia habet XI libros. - 2 De laude vite solitarie. - 3 De proprietate religiosorum. - 4 De humanitate Xristi disputacio.
In gotischer Textura von der Hand Calows.
2. 1r-96r: *Rufinus, Historiae ecclesiasticae libri XI*
. Incipit prologus ecclesiastice historie Ruffini presbiteri. (*rot*)
(1) Peritorum dicunt esse medicorum, ubi imminere urbibus vel regionibus generales viderint morbos ...
(e) ... usque ad obitum Theodosii Augusti.
. Incipit liber primus cap. primum. (*rot*)
(2) Successiones sanctorum apostolorum et tempora a salvatore nostro ad nos usque decursa ... (*Sb'cessiones...'* cod.)
(E1) ad meliora migravit cum pyssimis principibus percepturus premia meritorum etc.
(E2) Et sic est finis XI librorum ecclesiastice historie ffiniti per Nicolaum de Kossenplotz anno domini M^o CCCC XXIX die sabbato post festum sancti Iohannis Baptiste etc.
f.20-23 durch Tintenfraß schwer beschädigt. - f.96/97 Pergament. - Rest von f.96r leer.
3. 96v-97v: *Andreas Twemoth, Epistola de vita solitaria Francisci Petrarce*
. Iste primus prologus non est de libro. (*rot*)
. Reverendissimo ac graciousissimo suo domino Henrico ecclesie Warmiensis episcopo suorum devotorum fidelium oratorum minimus frater Andreas Twemoth prior provincialis Thuris (!) et Saxonie ordinis heremitarum sancti Augustini immeritus cum oracionum devocione seipsum.
. Graciose pater et domine. Dum filiorum Adam sollicitudines varias inanesque labores acumine mentis intueor nichil occurrit stabile et permansurum nisi solius sacre sapiencie studium, cum et hoc sit ultimatium calamitatis humane solacium ...
(E1) ne ab eius, cui<us> tibi libellus offertur, familiari colloquio videar discrepare.
Heinrich III. Soerbom, 1373-1401. Mit f.97 beginnt eine neue Lage. Das Widmungsexemplar befindet sich jetzt in Stockholm, K.Bibl., Vu 3. - Eine Urkunde Heinrichs III. in Kraków, BJ, 326 f.114r-v (1401) [vgl. Catal. I 448, 424].

4. 97v–137v: *Franciscus Petrarca, De vita solitaria [Rec. 'Credo generosum']*
 . Incipit prologus de vita solitaria. (rot)
 (1) Paucos homines novi quibus opusculorum meorum tanta dignacio tantusque sit amor, quantum (!) tibi fidentissime, non videtur esse, sed est dixerim ...
 98v (e) ... serene tranquilleque mentis aspicias.
 . Incipit secundus prologus. (rot)
 (2) Credo generosum animum preter deum ubi finis <est> noster preter seipsum et archanas curas suas aut preter aliquem multa similitudine sibi coniunctum amicum (!) nusquam acquiescere ...
 99v (e) ... et quod in illis vides in cunctis estima.
 . Qualiter dives surgit media nocte etc. (rot)
 . Surgit occupatus infelix habitator urbium media nocte sompno vel suis curis vel clientum vocibus interrupto ...
 102r (e) ... qui plus corpore serviunt / plus obesse.
 . Incipit secundus tractatus de diversitate status hominum. (rot)
 (3) En pater optime unius occupati et unius ociosi hominis unum diem ante oculos tuos posui, omnium hominum dierumque una ratio est ...
 114r (e) ... ut iam videar ne fastigio (!) tibi sim et ne ipsis urbibus solitudo tibi loquacior videatur.
 . Explicit liber primus de laude vite solitarie Francisci Petrarche. Incipit liber secundus eiusdem de laude solitarie vite et de multis exemplis solitariorum. (rot)
 (4) Sencio adhuc aliquid deesse et video nunc et (!) quid expectas rem suapte natura valida (!) exemplis armari longa est historia ...
 115v (e) ... quem in terris imitatus fuerat ad celos assecutus Anthonium.
 . Tractatus secundus. (rot)
 (5) Hiis ergo brevi admodum et succincta commoracione (!) preteritis ut sic dicam ...
 (E1) bene swades, recte consulis, bene dicis. etc.
 (E) Explicit liber laureati poete Francisci Petrarche de laude vite solitarie.
Das Werk ist in kleinere Abschnitte eingeteilt, die mit Überschriften versehen sind. Diese Titel stimmen mit denen im Kapitelverzeichnis von Leipzig, UB, 1259, f.1rv überein.
5. 138r–143v: *Epistola de statu conditioneque ordinis Cisterciensis*
 . Venerabilissimo in Xristo patri ac domino domino Cistercii ceterisque doctoribus et prelatis ordinis nostri Cisterciensis in sacro concilio generali M^oCCCCXV Constancie celebrato pro evidenti et necessaria salute animarum nostrarum.
 (1) Querimus, utrum vel quomodo abbates [abbates] vel monachi ac moniales ordinis nostri Cisterciensis existentes proprietarii vel pecularii possunt salvari ...
 (E1) et augmentum. Seneca vel Ieronimus: Concordia parve res crescunt, discordia vero magne res dilabuntur. Primum ergo querite regnum dei et iusticiam eius et hec omnia adicientur vobis.
Über Mißstände im Zisterzienserorden. - Vgl. Hardt, Res concilii Constantiensis III 121ff. - Vgl. Mar. F 267, f.13 [Günther].
6. 143v–149r: *Gutachten der Theologischen Fakultät zu Prag (über Iohannes Müntzinger)*
 (1) In nomine domini Amen. Anno nativitatis eiusdem millesimo tricentesimo octuagesimo quinto indictione octava die duodecima mensis Octobris hora quinta vesperorum pontificatus sanctissimi in Xristo patris ac domini nostri domini Urbani divina providencia pape sexti anno octavo in maiori civitate Pragensi in scolis sacre theoloye ...
 honorabilis vir dominus Iohannes dictus Munczinger in sacra theoloya studens et in artibus magister ac rector scolarium in Ulma Constanciensis diocesis ...
 . Cuius quidem declaracionis tenor per omnia sequitur et est talis (am Rande: 'Incipit declaracio'):
 . In exordio presentis negocii deo scienciarum domino humiliter invocato protestamur, quod certa puncta ...

(E1) et rogatis etc. etc.

Ed. (Schelhorn), Amoenitates lit. VIII 51ff. Dieselben und weitere Aktenstücke darüber in Pelplin, 217 und 221; Prag, UB, Nr.2100; Basel, UB, A X 120 Nr.19. Wien: Schelhorn, XI 222ff. [Günther]. Genannt sind die Professoren Fridemannus de Praga, Iohannes Marienwerder und Iohannes Wenceslaus de Praga [Günther S.232]. Über Ioh. Müntzinger siehe V. Honemann, Art. 'Muentzinger', in: Dict. de Spir. 10, 1980, 1833f. - Rest von f.149r und 149v leer.

Schreiber : Iohannes de Kossenplotz • die ganze Hs. • gotische Kursive • 1429 (Vermerk f.96r). • Iohannes schrieb auch Mar. F 137 (275ff., a.d. 1430, Iordanus de Quedlinburg, Sermones de sanctis, f.272: 'Anno ... MCCCC XXX ... per Nicolaum de Kossenplotcz' [s. Günther, V 136]).

Gdańsk
Biblioteka Polskiej Akademii Nauk (PAN)
Mar. F 256

14/2, 15/1 — 192ff., pap., fol., 28,5x21,5cm

- Provenienz : Böhmen (f.135–169), Deutschland; Iohannes von Neumarkt oder sein Umkreis - Danzig
Schrift(-ht) : Teil III: (bemerkenswerte) gotische Kursive (a, g, Schlingen)
Einband : Lederbezogene Holzdeckel (Stempeln des älteren Drachenbuchbinders, Kettenbeschläge).
Auf dem Deckel: 'Secreta secretorum Aristot. Et alia plura, verte et invenies'. Sign.: 'G 5' (Calow).
Hände : mindestens vier; f.135–163v von einer einzigen Hand geschrieben.
Einträge : Papierfragm. (Tierkreis, 15.Jh.) vorn innen, Doppelblatt (Perg., 15.Jh.) als Vorsatz.
Typ : Briefsammlung (f.135–169), die Zeit und die Person Karls IV. betreffend.
Bemerkung : Sammelband von vier Teilen: I f.1–24, II f.25–134, III f.135–169, IV f.170–192. Zu Teil III: f.135r Lage-Nr.8, f.147r Lage-Nr.9, f.159r Nr.10. Gebunden im 15.Jh.
Literatur : Günther, Band 5, 309–314; Piur, VMzR VIII, p.LXXXVIII Nr.51; Piur, Ein unbekannter Brief Petrarca an Johann von Neumarkt, in: SB der Preußischen AdW, Phil.-hist. Klasse, Berlin 1931, 41–65.

- Nr. 6 EPISTOLA AD IOHANNEM NOVIFORENSEM (MISC., 12)
Nr. 14 EPISTOLA AD CAROLUM QUARTUM (FAM., X 1)
Nr. 18 INVECTIVE CONTRA MEDICUM liber I (!)

1. Vorn innen: *Inhaltsverzeichnis*

Secreta secretorum Aristotilis ad Allexandrum Magnum. - Katho magistri Ruperti de Ragio. - Vita et mores veterum philosophorum. - Mineralia Alberti. - Epistole Francisci poete. - Introductorium theologie Petri Speton.
Von Calow geschrieben.

ff. 1–24 Teil I

Zweispaltig (m1)

2. 1ra–20r: *Aristoteles (Ps.), Philippus Tripolitanus (interpr.), Secretum secretorum*
Domino suo excellentissimo in cultu Xristiane religionis serenissimo (!) Gwidoni viro (!) de Valencia civitate polis (!) glorioso pontifici Philippus servorum (!) minimus clericorum se ipsum et fidele devocionis obsequium.
(1) Quanta luna ceteris stellis est <lucidior> et sol radiis luciditate fulgencior ...
1ra . De translacione libri.
(2) Cum igitur apud vos essem in Anthiochia reperta hac preciosissima philosophie margarita placuit dominacioni vestre ut transferetur de ligwa arabyca in latinum ...
1rb . Prologus huius libri et commendacio Aristotilis.
(3) Deus omnipotens custodiat regem nostrum ad gloriam credencium ...
1vb . Incipit liber Aristotilis.
(4) Fili carissime illustrissime imperator, confirmet te deus in via cognoscendi ...
2vb (5) Alexander firmiter dico tibi quod quisquis regnum superflue continuat ... (*Möller p.26, Cap.5*)
20r (E1) ad meliorem et ad probabiliorem partem.
(E2) Completus itaque est tractatus de singnis et moribus naturalibus hominum ad regem magnificum Alexandrum, qui dominatus fuit toti orbi dictusque monarcha in septentrione etc.
V Ffinis adest vere, precium volt scriptor habere.
V Qui semel, bonus est; qui bis, homo; bestia, qui ter.

Vgl. Mar. F 180, f.159f. Zum lateinischen Text des 'Secretum' vgl. R. Möller (ed.), Hiltgart von Hürnheim, Mhd. Prosaübersetzung des 'Secretum secretorum', Berlin 1963 (DTM, 56), 1–164. Schreibervers: Walther, Prov. (?). Rest der Lage, f.20v–24v, leer.

ff. 25–133r Teil II*Zweispaltig (m1)*

- 3. 25r–34v:** *Rupertus de Ragio, Cato novus*
 (1) Non varie (!) cultus intrinseca pectoris icunt / Si deus est animus, nobis ut carmina dicunt / Est quia cunctorum finis deus ipse legendus / Hic tibi precipue sit pura mente legendus.
 25rb (3) Appetitus humani divina bonitas solummodo replet antrum ... (*Paraphrase*)
 34vb (E1) Egimus ut nudos versus mirabere si nos / Hoc brevitatis sensus fecit coniunge(re) binos.
 34va (E2) Si rudi tunica verborum bine iunctos versus indui ... x ... compulit infacundum. (*Paraphrase*)
 (E3) Katho magistri Ruperti de Ragio quem composuit Iohanni filio suo.
Walther, Initia 12214. Zarncke, Kgl. Sächs. Ges.d.W. zu Leipzig, phil.-hist.Cl., 1865, 54ff. Erwähnt bei Henkel, Schultexte, 62. - Vgl. Boas! Rest von f.34v und 35–36r leer.

Einspaltig (m1)

- 4. 36v–85v:** *Gualterus Burlaeus (Ps.), Liber de vita et moribus philosophorum*
 (*Alphabet. Verzeichnis der behandelten Personen*)
 37r (1) De vita et moribus phylozophorum veterum tractaturus multa que ab antiquis doctoribus in diversis libris de ipsorum gestis sparsim scripta reperi, in unum colligere laboravi. Plurimaque eorum responsa nobilia et dicta elegancia huic libello quam ad legencium (*'consolacionem' eingefügt*) et morum informacionem convenire valebunt.
 (2) Thales philosophus Asyanus ut ait Laercius in libro de vita philosophorum patrum (!) Exemio (!) matre Cluobulina ... (*'Tales' cod.*)
 (E1) Zabion fuit magnus defensor suorum subditorum ... et sis contentus statu in quo es et recessit iuvenis confortatus.
Ed. Knust, Burlaeus, 1886. Prelog, Die Handschriften, Nr.37. f.37–85 von einer Hand des 15. Jh. als 1–50 gezählt. f.86–92 leer.
- 5. 93r–133r:** *Albertus Magnus, De mineralibus (libri V)*
 (1) De commixione et coagulacione similiter aut et de congelacione et liquestione ...
 (E1) de facili poterunt cognosci. deo gracias.
 (E) Expliciciunt (!) mineralia Alberti.
Am Rand viele ohne Tinte, nur mit einem scharfen Stift eingeritzte Anmerkungen. f.133v–134v leer.

ff. 135–169 Teil III*Handwechsel (m2), zweispaltig*

- 6. 135r–136r:** *Franciscus Petrarca, Epistola ad Iohannem Noviforensem (Misc., 12)*
 Epistola Francisci poete ad Carulum imperatorem regem Boemie etc. (*rot, am Lagenbeginn; bezieht sich wohl auf f.140ra*)
 (1) Quo sepius care pater in memoriam redis, quamvis ut verum loquar ...
 (E1) et a finibus orbis venientem tantum hospitem cum gaudio et veneratione suscipiunt, summis equantes ingeniis et raris te nominibus inserentes. Vale.
 (E2) Mediolani VIII Kaln. Apprilis etc. F. tuus se.
 (E3) Domino meo cancellario F.
 (E4) (*Darunter, rot unterstrichen, von anderer Hand wiederholt:*) Domino meo cancellario.
Ed. Piur, VMzR VII, 87–91 Nr.20; ed. Piur, Ein unbekannter Brief, 49–52. Diese Hs. ist der einzig bekannte Zeuge. f.135 oben die alte Lagnennummer '8us'. Rest der Spalte 135rb leer.

- 7. 136v:** *Epistola ad Carolum Quartum (1355)*
 (1) Tue maiestatis insignia, tuam claram industriam, que tibi videtur attributa divinitus et dive celsitudinis tue Cesaream potentiam veneranter imploro ...
 (E1) ut tua fruantur optata presencia et ad laudem dei etatem tuam florere constituent (aus 'constituantur' verbessert, lies: 'constituatur') flore inmarcessibili, quo et dei gratiam et eterne vite gaudia merearis.
ed. Piur, Ein unbekannter Brief, S.62–63 Beilage, 1. Am Schluß einige Zeilen leer.
- 8. 136v–138r:** *Innocentius VI, Epistola ad Carolum Quartum*
 . Innocencius episcopus servus servorum dei Carissimo in Xristo filio Karolo regi Romanorum illustri salutem et apostolicam benedictionem.
 (1) Licet fama prenuncia que venerabilis fratris nostri Theodori Mindensis episcopi adventu<m> et litterarum tuarum presentacionem anticipans optabile nobis tuum in Ytaliam transitum per dies aliquot divulgat ...
 (E1) tue vive vocis ministerio exponenda rogantes ut ipsius episcopi pro parte nostra relatibus adhybeas plenam fidem. Datum Avinion. XI Kaln. Decembris pontificatus nostri anno secundo.
Theiner II Nr.278. Derselbe Brief unten f.161v. Am Schluß sechs Zeilen leer.
- 9. 138ra–139va:**
Iohannes Noviforensis, Epistola ad Stephanum magistrum
 (1) Congrue dispositionis ordine fruaris epistola, terminos tui cursus auctore domino sollerti meditacione custodi, ne precipicium mineris aut lapsus imineat tibi periculum, cum sis novo militi Ihesu Xristi Stephano pleno gracia rethorici carminis oblectamine locut(ur)a, ne sit preceps manus tua Iohannes, ut indeliberate divagetur ...
 (E1) sed velut sortis tue pedissecus eterne beatitudinis gloriam tui ducatus presidio feliciter adepturus. Amen.
 (E2) Domino magistro Stephano regine celorum grato notario spiritualis vite professori.
Summa cancell. Nr.LIX (ed. Tadra, Prag 1895, S.36; S.37 Anm.: Nachweis des Stephanus als erzbischöfl. Protonotar im Kloster Raudnitz). Bertalot, Initia II 2593.
- 10. 138va–139rb:**
Iohannes Noviforensis, Ex Cassiodoro (excerptum, Var. I 1) — Cassiodorus, Variarum (I 1, excerptum)
 . Ex Cassiodoro. Epistola de imperatore Karolo.
 (1) Oportet vos clementissime inperator pacem querere, qui propulsatis errorum squaloribus causas iracundie non habetis. Omni quippe regno desiderabilis debet esse tranquillitas, in qua et populi proficiunt et utilitas gencium custoditur. Hec est virtuosarum mencium decora magistra, hec reparabili successione multiplicans facultates protendit, mores excolit, et tantarum rerum ignarus conspicitur, qui ...
 (e) amanda itaque consilia censet antiquitas. Nam sequitur (!) multa consilia, multa salus etc. (*Schluß des Auszuges aus Cassiodor*)
 (2) Hanc epistolam, quam Theodericus Gottorum rex Anastasio transmisit Imperatori quamque mellifluus ille rethor Cassiodorus cancellarius dicti regis composuit, ego Iohannes vestre sanctissime maiestatis devota creatura dei et vestre Serenitatis gracia Luchomuslensis episcopus de volumine dicti Cassiodori sollerter extraxi, credens eam successibus regis felicitatis congruere, veniam petens, si regis benignitatis auditus dispendiose oracionis carmine fastiditur.
Ed. Burdach, VMzR II 3 (1912) S.437ff. (nach zwei anderen Hss.). Vgl. Piur, Ein unbekannter Brief, S.43 Nr.5.
- 11. 139rb–139va:**
Karolus IV, Nunciature novorum de coronacione Romana regi Hungarie Ungarie etc.

- Serenissime frater carissime. Habet hoc sibi proprium excellencie inperialis magnitudo, in hoc precipue generose sublimitatis ...
- (E1) et grata prosperitate feliciter habundamus. Datum in eadem alma urbe Romana predicto die resurrectionis dominice regnorum nostrorum anno nono, imperii vero primo etc.

ed. Piur, Ein unbekannter Brief, S.63–64 Beilage Nr.2; vgl. ebd. S.43 ('Karl IV. an Ludwig von Ungarn. Über seine Krönung in Rom.') Am Schluß zwei Zeilen leer (so auch nach den folgenden Briefen).

12. 139va–139vb:

Karolus IV, Epistola de coronatione Romana

- Super eodem.
- Illustris frater carissime. Festiva nostre coronacionis imperiali dyademate solempnia ... ('Festina' cod.)
- (E1) sic iocunditatis participem desiderabiliter affectamus. Datum etc.
- ed. Piur, Ein unbekannter Brief, S.64 Beilage Nr.3. Als Überbringer dieses Schreibens wird 'Iohannes Sartor' genannt.*

13. 139vb–140ra:

- Lamentacio significet obitum patriarche
- (1) Summus rerum opifex eterna sua lege disposuit omnia vivencia generata pervenire lapsu naturalis ordinis ad occasum ...
- ... sicut in obitu karissimi filii et fratris nostri .N. qui die quinto mensis huius ... diem clausit extremum ...
- (E1) paternitati vestre prefate incognita pertransire. Datum etc.
- ed. Piur, Ein unbekannter Brief, S.64–65 Beilage Nr.4. Man möchte an den Tod (1358) des Patriarchen von Aquileja Nicolaus von Luxemburg denken, des Bruders Karls IV., doch stimmt dessen Todestag (29.Juli) nicht zu der obigen Angabe [Günther, Piur].*

14. 140ra–142rb:

- Franciscus Petrarca, Epistola ad Carolum Quartum (Fam., X 1)*
- (1) Precipicium horret epistola serenissime Cesar, auctoris sibi conscia ...
- (E1) consilii mei dilatam gloriam reservavit.

15. 142ra–143ra:

- Nicolaus Laurentius, Karolus IV, Epistola ad Franciscum Petrarcam (LAP 9)*
- (1) Laureata tui gratanter concinit (*darüber: 'emicuit'*) sicut virtutis in signis, sic affectionis oracio. Que exhortacionis nostre seriem ...
- (E1) inter laudabiles devotos imperii denotamus.
- Ed. Piur, VMzR VII, Nr.2 S.12–15 (unter Berücksichtigung dieser Hs.). - Ohne Überschrift und Adresse. Spalte 143rb leer. Abschluß dieser Briefreihe.*

16. 143va–144vb:

- Sallustius (Ps.), In Marcum Tullium Ciceronem declamatio*
- Incipiunt invective Crispi Salustii in Marcum Tullium Ciceronem.
- (1) Graviter et iniquo animo maledicta tua paterer, M.T., si te scirem iudicio magis quam morbo animi ista petulancia uti ...
- (E1) neque in hac neque in illa parte fidem habens.
- f.144v am unteren Rand: 'Domine (!) dabit benignitatem'.*

17. 144vb–147va:

- Cicero (Ps.), In Gaium Sallustium Crispum controversia*
- Invective (!) M. Tullii Ciceronis in Salustium Crispum incipit.
- (1) Ea demum magna tibi voluptas est, Crispe Salusti, equalem ac parem verbis vitam agere ...
- (E1) sed ut ea dicam si qua honeste fari possem.

18. 147va–152vb:

Franciscus Petrarca, Invective contra medicum liber I (!)

- (1) Quisquis es qui iacentem calamum et sopitum ut ita dixerim leonem importunis latratibus excitasti, iam senties aliud esse alienam famam pruriendi lingua carpere

...

- (E1) antiquam illius gloriam novis erroribus extinxerunt. Amen.

f.149r oben alte Lagenummer '9us'; die Unterlängen der letzten Zeile verlängert (Kanzleistil). In unmittelbarem Anschluß an die Invektive Ciceros (Ps.), ohne Überschrift oder Verfasserangabe.

19. 153ra–155vb:

Ambrosius frater (?), Epistola ad Volradum scholasticum (1356)

Honorabili viro domino carissimo magistro Volr(ado) scolastico frater Ambrosius vite beate participium et gaudium sempiternum.

- (1) Iuxta requisicionem vestram quandam prefacionem et commendacionem de iure canonico dictavi eamque per fratrem Iacobum scriptam vobis transmisi. Hinc igitur occasionem nata (*lies: 'nactus'*) scribendi vobis eciam super quodam alio magis urgenciori articulo ...

- (E1) et ad celeste convivium patente adhuc ianua feliciter ingredi valeatis, quod ipse prestare dignetur qui vivit et regnat in secula seculorum. Amen.

- (E2) In vigilia sancti Nycolay LVI.

Der Verf. versucht den im fünften Lebensjahrzehnt stehenden Lehrer davon zu überzeugen, sich von der Welt abzuwenden [Günther]. f.153r unten von anderer Hand: 'exceptis animalibus qui eterne mercedis intuitu fides que per dileccionem operatur produxit bonitatem vestram.' Rest der Spalte 155vb leer.

20. 156ra–156rb:

Urbanus V, Epistola ad Albertum et Leopoldum duces Austrie (1366)

Urbanus episcopus servus servorum dei dilectis filiis nobiles viris Alberto et Leopoldo fratribus ducibus Austrie salutem et apostolicam benedicionem.

- (1) Ad salutem et pacem omnimodamque prosperitatem Kristiani populi ac ampliacionem sacre fidei ...

- (E1) prebere consilium et favorem.

- (E2) Datum Avinion. VII Kal.Marcii pontificatus nostri anno quarto.

Urban VI. entsendet 'Petrum episc. Ulixbonensem' (f.156rb) zu einem Parlamentum, das Karl IV. demnächst in Deutschland abhält [Günther]. Rest von Spalte 156rb leer.

21. 156ra–160ra:

Innocentius VI, Epistola ad Egidium episcopum Sabinensem

Venerabili fratri Egydio episcopo Sabinensi apostolice sedis legato salutem etc. (*am oberen Blattrand*)

- (1) Ammonet nos ille celestis agricola qui vineam suam custodie nostre pro sola sua dignacione commisit ... (*'Amonet' cod.*)

- (E1) rescribas nobis quidquid super hiis duxeris faciendum. Datum Avinion. XVI Kaln. Ianuarii Anno tercio.

Aufforderung zum Kreuzzug (17.Dez.1355). Theiner, Cod. dipl. dominii temporalis S.Sedis II nr.324. Weiteres siehe Günther S.312.

22. 160ra–161rb:

INNOCENTIUS VI, Epistola ad regem Castelle et Legionis (1356)

Innocencius papa scribit regi Castelle et Legionis ut dimittat pelicem et reassumat conthoralem legittimam.

Carissimo in Xristo filio Petro regi Castelle et Legionis illustri salutem.

- (1) Si diligencius attenderes et debita meditacione pensares ...

- (E1) dari plenam fidem. Datum apud Villamnovam Avinion. dyocesis VI. Kaln. Augusti anno quarto.

23. 161rb–161va:

Innocentius VI, Epistola ad Blancham reginam Castelle (1356)

- . Scribit regine Castelle ut non obstante regis pelice in devocione et bono proposito perseveret.
- . Carissime in Xristo filie Blanche regine Castelle et Legionis illustri salutem.
- (1) Super angustiis et tribulacionibus multis quibus omnipotens deus ...
- (E1) quicquid cum deo poterimus faciemus. Datum apud Villam novam Avinion. dyocesis V. Kln. Augusti anno quarto.

24. 161va–163ra:

INNOCENTIUS VI, Epistola ad Carolum Quartum (1354)

- . Innocencius papa scribit regi Romanorum congaudendo de iocundo suo adventu in Italyam.
 - (1) Licet fama prenuncia que venerabilis fratris nostri T. episcopi Mindensis adventum et litterarum tuarum presentacionem anticipans optabilem tuum nobis in Ytaliam transitum per dies aliquos diwlgarat ...
 - (E1) tue (*'tue' add.m1*) vive vocis ministerio exponenda rogantes ut ipsius episcopi pro parte nostra relatibus adhibeas plenam fidem. Datum Avinion. XI. Kln. Decembris anno secundo.
- Theiner II Nr.278. Derselbe Brief oben f.136v.*

25. 163ra–163vb:

Innocentius VI, Epistola de coronatione Caroli IV (1354)

- . Innocencius papa scribit prelati infrascriptis de coronacione regis Romanorum in Mediolano.
 - . Venerabilibus fratribus Constantinopolitanensi et Aquilegiensi ac Gradensi patriarchis salutem.
 - (1) Antiquorum servavit posteris imitanda tradicio quod Romanorum rex in Imperatorem ...
 - (E1) nullum volumus alias preiudicium generari. Datum Avinion. X. Kln. Decembris anno secundo.
- Theiner II nr.28..(?) Abschluß dieser Reihe von Briefen, f.164r leer.*

Handwechsel (m3), spätere Zusätze

26. 164va–165vb:

- . Penitencie in canonibus diffinite
 - . Hec sunt penitencie in canonibus diffinite. (*am oberen Blattrand*)
 - (1) Sciendum est quod mensura temporis in agenda penitencia non satis prefigunt canones pro unoquoque crimine, sed magis in arbitrio sacerdotis statuunt relinquendum ...
 - (E1) dilectus c.II XXII. q. V. c.I. Laus.
- Mit marginalen und interlinearen Glossen. f.164–169v, der Rest der alten Lage, ursprünglich leer geblieben. Spätere Nachträge. [Günther]*

Tintenwechsel

27. 166ra–167vb:

Sermo

- (1) Quis ex vobis arguet me de peccato etc. Maxima causa, quia Iudei Xristum persequebantur, erat [erat] ex eo, quod eis veritatem predicabat ...
 - (E1) si ad deliberacionem transit Ihesum extinxit (?). Gregorius: Quid autem nobis dominus exemplo loquitur, nisi quod eciam cum resistere possimus, iram superencium humiliter declinemus. Amen.
- Am Rande sind die Namen der Autoritäten notiert (zumeist Kirchenväter). Rest der Spalte 167vb leer.*

28. 168ra–168va:

Bonaventura (Ps.), Stimulus amoris (pars I cap.2)

(1) Stabat iuxta crucem Ihesu Maria mater eius. O domina mea, ubi stabas? Numquid iuxta crucem, ymmo in cruce cum filio. Ibi enim crucifixa es cum eo. Hoc constat quod ipse in corpore, tu corde ...

(E1) et maxime spirituale et cum neccessitas se obtulerit temporale et spiritualis dominus spiritualia adhibebit et tandem ad celestia revocabit. Ad que nos ipse perducat qui pro nobis voluit crucis obprobria sustinere Amen.

Op. Bonav. ed. Peltier XII 638.

29. 168va: *Bonaventura (Ps.), Schlußgebet zum 'Stimulus amoris'*

(1) Domine Ihesu Xriste cor meum tuis wlneribus saucia et ...

(E1) ubi cubet, ubi suum terminet appetitum. Amen.

Op. Bonav. ed. Peltier XII 638. Rest von f.168v und 169–169v leer.

ff. 170–192 Teil IV

Handwechsel (m4), zweiseitig

30. 170r–187r: *Petrus Speton, Introductorium theologie*

(1) Vocabulorum que de deo dicuntur secundum Prepositinum in principio sue summe que ita incipit: Que dicuntur de deo ab eterno ...

182rb (e) ... magis generarent iuvenibus fastidium quam profectum.

Explicit primus tractatus. Incipit secundus.

(2) Ad declarandum quedam vocabula de deo dicta ...

(E1) sicut movens et motum, caput capitatum et alia huiusmodi.

(E2) Explicit introductorium theologie Petri Speton sacre theologie professoris de universitate existenti.

Die 'Introductio in theologiam' des 'Petrus Viconiensis in Gallia coenobii ord. Praemonst. canonicus'? (Fabricius, Bibl.lat.M.A., V 832) [Günther]. f.170r oben 'Maria'. Rest von f.187r und 187v–191v leer.

31. 192r: *Augustinus (Ps.), Liber de decem cordis (excerptum)*

(1) Quomodo implemus decalogum legis, declarat beatus Augustinus in libro de decem cordis et habetur in glossa ordinaria super illud apostoli ad Romanos: Plenitudo ergo legis est dileccio, in hec verba:

(2) Tangis primam cordam ...

(E1) et humana societate versaris. Hec ille.

Späterer Nachtrag.

32. 192v: *Iacobus parochialis ecclesie in Kezemarg, Epistola*

Universis et singulis reverendis in Christo patribus dominis suis dominis episcopis ab universitate sancte matris ecclesie non precis, quibus presentes exhibite fuerint, Iacobus parochialis ecclesie in Kezemark Wald. (!) dyocisis cum sui recommendacione reverenciam tam debitam quam devotam.

(1) Iohannem de Tali (!) Pomezanensis dyocesis clericum latorem presencium vestre paternitati dirigo ... ad omnes sacros clericorum ordines recipere ac promovere dignemini ...

(E1) penes me sigillari feci.

Der Brief (Abschrift s.XV) ist nach dieser Hs. erwähnt Zs. des Westpreuss. Gesch., S.115. Der Brief steht unter Federproben und Notizen (versch. Hände) in dt. und lat. Sprache [Günther]. Darunter: 'Das puch ist vzgenamen von sand Augustinus püchern.' 'Kezemarg': Kusemark im Danziger Werder.

33. Hinterdeckel:*Bericht über ein Erdbeben in Katalonien und Südfrankreich*

(1) Nota quidam prior monasterii vallis Iesu Christi in Kathalonie regno ordinis Carthus. pro certo narravit in capitulo predicti ordinis primo quod in dicto regno terre motus incepit sexta feria ...

(E1) Nota circa Marsiliam iacet sancta Maria Magdalena.

Text bei Günther S.314 (Erdbeben des Jahres 1427?). Über dieser Mitteilung: 'Kum werkmeyster du heyliger geyst'. Erwähnt sind Begebenheiten im Katastrophengebiet; auch die Maßeinheit 'moldrus Erfordensis'.

Gdańsk
Biblioteka Polskiej Akademii Nauk (PAN)
Mar. F 266

15/1 — 184ff., pap., fol., 30x22cm

- Datierung : ca. 1410–1430
 Provenienz : Italien (?), Konzil von Pisa - Deutschland, Danzig, Andreas Slommow
 Schrift(-ht) : gotische Kursive (Bastarda)
 Einband : Lederbezogener Holzdeckeleinband mit Lederschließen. - Titelschild vorn: 'De concilio Pisanensi'; alte Sign.: 'G 1' des Calow-Katalogs (Günther S.615).
 Hände : eine
 Einträge : Fragmente (Verg.Aen., s.XI) im Vorder- u. Hinterdeckel. Fragment aus derselben Hs. in Mar. Q 35. - Auf der Rückseite des vorderen Fragments ein Besitzeintrag.
 Typ : Sammlung von Akten zu den Streitigkeiten zwischen Gregor XII. und Benedikt XIII. sowie zum Konzil von Pisa (1406–10). Darunter Briefe Gian Galeazzo Viscontis, danach Seneca, Petrarca
 Bemerkung : Hier nicht vollständig, vgl. Günther. - Einige Stücke decken sich mit Praha, NK, VIII C 13 (Iohannes Cardinalis de Reinstein).
 Literatur : Günther, Katalog, Band 5, S.325–340. Günther, Zur Vorgeschichte des Konzils von Pisa, NA 41 (??) 633–76.

Nr. 16 EPISTOLA AD GERARDUM FRATREM (FAM., X 3) (textus gamma)

1. 1r–12r: *Verzeichnis der Päpste von Petrus bis Gregor XII.*
 (1) Petrus apostolus filius Iohannes provincie Galilee de Bethsayda tenuit sacerdotalem kathedram in partibus orientis annis quatuor ubi primam missam celebravit ...
 (E1) Gregorius XII° natione Venetus anno domini M^o CCCCVI^o factus fuit papa cum pacto de tollendo scisma (CCXXIII).
Am Schluß trug eine jüngere Hand des 15.Jh. die Namen der Päpste von Martin V. bis Paul II. ein.
2. 12r–15r: *Verzeichnis der Kirchen-Schismata*
 . Scismata que fuerunt in fide Christiana usque ad presens scisma Urbani Ytalici et Clementis Gallici ... x ... et fuit electus Grecus et vocatur Alexander. (*Vorrede*)
 . Reverendissime pater et domine mi.
 (1) Ex diversis cronicis maxime Pauli Oratoni (*lies: 'Diaconi'*) cardinalis (!), Martini Tusentini (*statt: 'Cu-'*) et historie ecclesiastice nove infrascripta scismata et gesta summorum pontificum collegi:
 12v (2) Primum scisma fuit anno a nativitate domini CC LXXV inter Cornelium et Novatianum discipulum episcopi Cartaginensis ...
 14r . (*Bemerkungen zu einzelnen Vorgängen bei den Scismata, eingeleitet mit:*) Item notavi ...
 (E1) Item notavi quod ante Nycolaum secundum non erat ita libera electio pape sicut postea fuit, quia dictus Nycolaus fecit consilium (!) solum propter iniurias et violencias que fiebant in electione summorum pontificum per

Romanos.

Das Verzeichnis wurde nach der Wahl Alexanders V. (1409) aufgestellt; mit kurzen Erläuterungen zu den Schismata. Am Schluß einige Zeilen leer.

- ff. 15r–30v** **Briefe von Gian Galeazzo Visconti, Seneca, Petrarca, Hieronymus**
- 3. 15r–15v:** *Iohannes Galeatius Vicecomitis, Epistola ad Communitatem Florentie*
 . Comitibus virtutum ad Florentinos.
 . Magnifici fratres et amici karissimi. Ne tantum bonum quantum annuente deo
 ablatum est toti patrie firmatum nuper lige fedus ...
 (E1) ad queque conformia votis vestris. Datum Papie die XXVI^{ta} Octobris Millesimo
 Tricentesimo octuagesimo nono.
 (E2) Galeas virtutum comes.
*Ed. Pez, Thesaurus VI,3, 82 Nr.4. - Firenze, Arch. di Stato, Signori. Carteggio missive
 Prima Cancelleria, Reg. 22, f.1r. Frati, La lega..., 22 [Sottili]. f.15–23v: Zwölf bzw. zehn
 Briefe aus der Zeit der Streitigkeiten des Gian Galeazzo Visconti mit Florenz und ande-
 ren Sädten Italiens 1388–1395. f.15–30: Texte, die nicht das Konzil von Pisa betreffen:
 Geschrieben von der Haupthand, dem Schriftbild nach unterscheiden sie sich in keiner
 Weise von den umgebenden Texten.*
- 4. 15v–17r:** *Communitas Florentie, Antwortschreiben an Gian Galeazzo Visconti*
 . Responsio com<unita>tis Florenti(norum) ad prefatam epistolam sequitur.
 . Magnifice et excelse domine, frater et amice karissime.
 (1) Recepimus litteras excellencie vestre quarum prima frons, extrema conclusio nichil
 sunt nisi caritas verusque dilectionis fervor et ardor ...
 (E1) et excellenciam vestram cunctis temporibus celebravi. Datum Florencie die quinta
 mensis Novembris XIII indicione millesimo trecentesimo octuagesimo nono.
 (E2) Priores arcium et lesilifex (*lies: 'vevillifer'*) iusticie populi et communitatis Floren-
 tie.
*Sottili Nr.120, zu f.93v-94r: Firenze, Arch. di Stato, Signori. Carteggio missive Prima
 Cancelleria, Reg. 22, f. 2v; Frati, lega..., 7-8; Raccolta di lett. polit. ..., 144.); - Pez Nr.5.
 Sottili Nr.198 f.52v (mit anderem Expl.). Vgl. unten f.20v.*
- 5. 17r–17v:** *Iohannes Galeatius Vicecomitis, Epistola ad Franciscum de Carraria*
 . Epistola belli indicti per dictum comitem virtutum domino Francisco de Cararia.
 (1) Fallimini vir magnifice si que in depressione, et excidium status nostri non in Ytalia
 tantum, sed in Germania cum Galliis ...
 (E1) voces exaudiet. Datum Papie die XX. mensis Iunii millesimo CCC^o LXXXVIII°.
Bertalot, Initia II 7448 ('... deprensione ...').
- 6. 17v–18r:** *Iohannes Galeatius Vicecomitis, Epistola ad Bononienses*
 . Comitibus virtutum ad Bononienses.
 . Magnifici amici karissimi.
 (1) Multis per hoc dies evidentibus comperimus indicibus nonnullos forenses nostris con-
 versantes ...
 (E1) ne scandala que faciliter pullulant oriantur.
 (E2) Datum Mediolani die II. Iulii M^o CCC^o LXXXVIII°. - Galeas vicecomes comes
 virtutum.
Bertalot, Initia II 12433 (Modena, Est., Campori 1258, f.9):
- 7. 18r–18v:** *Iohannes Galeatius Vicecomitis, Epistola ad communitatem Bononie ('Dolemus')*
 . Littera diffidencie domini Galeas comitis virtutum ad Bononienses.
 (1) Dolemus et compatimur cives egregii, quod alienis demeritis contra civitatem ve-
 stram ...
 18r (E1) coacti plusquam voluntarii diffidamus. Datum Papie die XXII mensis Aprilis M^o
 CCC^o LXXXX°.
 18v (E2) Galeas vicecomes comes virtutum Mediolani etc. imperialis vicarius generalis die
 prima Maii (*korrig. aus: 'Marcii'*) dicti millesimi prefate littere presentate fuerunt
 communitati Bononiensi.
Bertalot, Initia II 5172 (Überlieferung, darunter: Zeitz, DHB, LXXVIII (51), f.66v–67).

8. 18v: *Franciscus de Gonzaga, Littere diffidencie ad Bononienses*
 . Littere diffidencie domini Mantuani ad Bononienses.
 (1) Quoniam naturali instinctu natorum est parentum semita imitari nosque dispositi donec nobis vita comes est ...
 (E1) in antea diffidamus.
 (E2) Franciscus de Gonczaga Mantu<an>us et Imperialis vicarius generalis.
9. 18v–19r: *Communitas Florentie, Brief an Gian Galeazzo Visconti (1394)*
 . Officiales bailie co(munitat)is Florencie ad dominum Comitem virtutum.
 . Magnifice et excellentissime domine, honorabilis frater et amice carissime.
 (1) Et assumptionem nostram ad bailie et auctoritatis officium ...
 (E1) rem hanc nomine dulcem et fructuosam confirmare. Datum Florencie die quinto Februarii M CCC LXXXV (!) indiccione tercia.
Bertalot, Initia II 6034 (1394, ed. Novati nach Firenze, AS Sign. Cart. Miss. I Cancell. 23, f.107). Die Florent. beklagen sich über die Überrumpelung ihres 'castrulum nomine Gargonsan' [Günther].
10. 19v: *Communitas Florentie, Brief an Gian Galeazzo Visconti*
 . Magnifice et excelse domine, frater et amice carissime.
 (1) Sicut excellencia vestra videt lige fedus tanto iam tempore ventilatum ...
 (E1) preparatos. Datum Florencie die XV Octobris XIII indiccione M.CCC.LXXXVIII.
Vgl. Sottili zu Nr.120, f.100rv (Fratrī, La lega..., 22). - Ed. Pez, Nr.3 (ohne Datum). Der Schreiber hat eine Lücke im Text stehen lassen.
11. 20r–20v: *Iohannes Galeatius Vicecomitis, Epistola ad Communitatem Florentie*
 . Copia litterarum transmissarum communitati Florencie per comitem virtutum.
 . Magnifici fratres et amici carissimi.
 (1) Ne tantum bonum quantum annuente deo alecturum est ...
Derselbe Brief wie oben f.15r (im Incipit variiert: 'ablaturum'] 'alecturum').
12. 20v–22r: *Communitas Florentie, Antwortschreiben an Gian Galeazzo Visconti*
 . Comiti virtutum responsio ad predictam.
 . Magnifice et excelse ('excellentissime' m2) domine frater et amice karissime.
 (1) Recepimus litteras excellencie vestre quarum prima frons et extrema conclusio ...
 (E1) et excellenciam vestram cunctis honoribus celebrare.
 (E2) Datum Florencie die quinto Novembris M. CCC. LXXXVIII.
Dasselbe Schreiben wie oben f.15v (mit geringfügigen Varianten im Inc.und Expl.); hat der Schreiber die Vorlage gewechselt? Die Anredeformeln sind in diesem und in den folgenden Schreiben stark abgekürzt.
13. 22r–22v: *Iohannes Galeatius Vicecomitis, Epistola ad Communitatem Florentie ('Non credebamus')*
 . Copia littere directe communitati Florencie per comitem virtutum.
 . Magnifici fratres et amici karissimi.
 (1) Non credebamus adeo inter tot res deducta fuit ...
 (E1) pro honore communitatis vestre et satisfacione iusticie debitum faciatis. Datum Papie XVIII. Novembris 1389.
Ed. Pez S.85 Nr.6. - Sottili Nr.120, zu f.94v–95r (Firenze, Arch. di Stato, Signori. Carteggio missive Prima Cancelleria, Reg. 22, f. 9v; Frati, lega..., 23).
14. 22v–23v: *Communitas Florentie, Coluccius Salutatus, Antwortschreiben an Gian Galeazzo Visconti*
 . Comiti virtutum responsio.
 (1) Aliquandiu stetimus in suspecto, magnifice et excelse domine, frater et amice karissime, numquid ... ('Aliquamdiu' cod.)
 (E1) et ipsam nostris posteris relinquatur. Datum Florencie XVI. Decembris 1389.

Bertalot, Initia II 1024. - Pez S.85 Nr.7. - Sottili Nr.120, zu f.95r-96v (Firenze, AS Signori. Cart.miss. Prima Cancellaria, Reg. 22, f.10r, Frati, La lega..., 23; Raccolta, 144).

- 15. 23v-24r:** *Seneca, Epistola ad Lucilium (XVI 99 exc.)*
 . Seneca ad ('Lucillum' gestrichen) amicum super mortis consolacione.
 (1) Nam primum supervacuum dolere est, si nichil dolendo proficias, deinde iniquum est queri de eo, quod uni accidit et omnibus restat ...
 (E1) Itaque nichil ille perdidit nisi quod aliam quam dampnavit viam cerciorem potuit evadere etc. etc.
Exzerpt aus Sen. epist. XVI 99 (ed. Hense ²1914 p.470,20-472,9).
- 16. 24r-29r:** *Franciscus Petrarca, Epistola ad Gerardum fratrem (Fam., X 3) (textus gamma)*
 . Religioso viro fratri Gerardo Petrarche monacho Cartusiensi apud montem Rynum sanguine et Xristi caritate coniunctissimo.
 (1) Subit animum luce michi carior germane, longevo finem silencio ponere. Quod si forsitan obliviosi animi indicium arbitraris falleris, non prius te quam memetipsum obliviscar ...
 (E1) status tui felix interim torsit invidia. Vale mei amore (!, anstatt: 'memor').
 (E2) VII. Kal. Octobris ex opido Carpensi. post multos anni menses Padue datum Februarii 24.
f.24r: 'sermiunculis'] 'sermiunclis' m2; vereinzelt Textverbesserungen und Notabene-Zeichen am Rande.
- 17. 29r-30v:** *Hieronymus (Ps.), Epistola ad Tyrasium consolatoria (epist. supp. 40)*
 . Epistola sancti Ieronimi consolatoria <ad> Tyraxum de morte filie sue.
 . Benedicto et dilectissimo parenti Tyrasio Ieronimus.
 (1) Caritatis tue scripta percepi, in quibus animum tuum dolore convictum (!) de filie dormicione cognovi ...
 (E1) quod Xristus mortuus est et resurrexit, ita et deus eos qui dormierunt inadducet (?) cum eo. etc.
Lambert, BHM IIIA, Nr.340 (expl. var.). Einige Textverbesserungen am Rande.
- 18. 30v-33r:** *Conquestus ecclesie naufragantis, Schmähschrift gegen Gregor XII*
 . Oracio flebilis conquestus naufragantis ecclesie ad Xristum et Xristicolas omnes etc.
 (1) Accurrite misere matri ('torpentes' eingefügt) filii, accurrite naufraganti, succurrite pereunti (aus 'parienti' verbessert) ...
 (E1) ipse deus amen.
Schmähchrift gegen Gregor XII., wohl gegen Ende 1407 oder Anfang 1408 [Günther]. Mit mehreren Korrekturen wohl von der Hand des Schreibers.
- 19. 33r-37v:** *Epistola ad Alexandrum V (?)*
 (1) Subivit animum pridem beatissime pater tuam alloqui sanctitatem, sed cum parum sui fidens in dicendis spiritus hereret et pendens calamus nondum papirum auderet attingere, memini me legisse quendam ad cesarem oratorum sic exorsum: Cesar qui apud te dicere auderet, magnitudinem tuam ignoraret, qui non auderet humanitatem ... (Anfang der zitierten Rede)
 (E1) illum piissimum redemptorem qui propterea nostram humanitatem sibi assumpsit.
 (E2) Humilis creatura tua archiepiscopus Calam. (verbessert zu: 'Colon.')
Das Initium imitiert Fam., X 3 bzw. die Vorrede zu 'De consideratione' Bernhards von Clairvauz 'Subit animum dictare aliquid...'
- 20. 37v-42v:** *Alexander V, Epistola (1410)*
 . Alexander episcopus servus servorum dei ad perpetuam memoriam.
 (1) Rerum omnium summi ac providi ordinatoris ...
Ed. Raynaldus. Annales eccl. 1410 nr.7 [Günther].

- 21.** 42v: *Alexander V, Schreiben*
 (1) Hodie sententiam nuper in generali concilio Pisan. contra iniquitatis alumnos ...
Alexander empfiehlt dem Klerus die Veröffentlichung der vorstehenden Bestätigung [Günther].
- 22.** 43r–49v: *Schmähschrift gegen Gregorius XII ('Cogunt nos')*
 . Hec affixa sunt valvis ecclesie Pisan. ambobus collegiis unitis mortuis cardinalibus Florentin(o) et Leod(iensi).
 (1) Cogunt nos assidue silentes ...
 (E) N. Plodricius scriptor.
Bertalot, Initia II 2399 (Berlin, SPK, Theol. lat. fol. 420, f.79–84; ed. Martène/Durand VII 826–840 nach Paris, BN, lat. 12542)
- ff.** 49v–170r: **Schriftstücke über kirchliche Streitigkeiten aus den Jahren 1406–1410**
- 23.** 68r–68v: *Quarkenboldus, Schmähschrift gegen Rother Balhorn (1408)*
 . Aguarkenboldus pauperum vicecancellarius.
 (1) Nos pauperum vicecancellarius de mandato priorum iudicum ...
Ed. Günther, NA 41, 649ff. (nach dieser Hs.). f.49v–170r: Hier nur ausgewählte Texte verzeichnet; siehe die ausführliche Beschreibung von Günther.
- 24.** 75v–78r: *Bartholomaeus de Monticulo, Appellatio*
 . Appellacio B. de Monticulo litterarum sacre penitenciarie scriptoris a sententia Gregoriana.
 (1) Vellem pro communi salute michi (?) causas appellacionis aut omnino non esse sicque a te pro iusticia non discedere aut ...
 (E1) instanter, instancius, instantissime.
 (E) Datum Pisis apud sacrosanctam basilicam unionis Kln. Novembris Anno domini M^o CCCC^o VIII.
Ed. Martène/Durand, VII 875. Sommerfeldt, Zs. für Kirchengesch. 28, 188ff. [Günther].
- 25.** 109r–123r: *Antonius de Butrio, Tractatus*
 . Tractatus elegantissimi doctoris domini Anthonii de Butrio.
 . Reverendissimis in Xristo patribus ... cardinalibus ... pro pace et unione gregis Christi in Pysana urbe congregatis ... x ... placitum habere.
 (1) Rem magnam aggressi estis et adversitatibus plenam ...
 (E1) hec mala de populo Christi radicitus extirpanda.
 (E2) Et sic est finis primi et secundi capituli, laus sit Christo.
Vgl. Günther, Katalog, S.334 und (ders.), NA 41, 656ff.
- 26.** 128r–132v: *Verzeichnis der Teilnehmer am Konzil von Pisa*
Vgl. Günther.

Lagenbeginn, Tintenwechsel

- 27.** 133r–138r: *Nicolaus de Clemangis, Tractatus de unione ecclesie secundum tres vias*
 . Tractatus Parysiensis de unione ecclesie secundum tres vias etc.
 . Cristianissimo ac Religionis orthodoxe zelantissimo principi Karolo Regi Francorum ... sinceritatem.
 (1) Quamquam maiorum nostrorum revocata ante oculos exempla ...
 (E1) pacis littus tamdiu desideratum quam proxime cernemus. Amen.
 (E2) Datum in nostra generali congregacione apud sanctum Bernhardum ut moris est in arduis celebrata unanimi facultatum singularum et nacionum consensu VIII. Idus Iunii ... anno millesimo CCC^o XCIII^o deo gracias.
Denkschrift der Universität Paris an Karl VI. von Frankreich. Vgl. Hefele S.823ff., Drucke S.825, Anm.1 [Günther].

- 28.** 138r–147r: *Franciscus de Zabarellis, Tractatus scismatis*
 . In nomine domini Ihesu Cristi. Anno millesimo CCCC^o nono egregius utriusque iuris doctor in orbe famosissimus dominus Franciscus de Zabarellis pronuncciar misit presens subscriptum opusculum quod alias tractatus scismatis appellatur.
 (1) Unitatem ecclesie firmiter tenere ac vindicare debemus ...
 (E1) in celo eternaliter in secula seculorum amen. Hec compilata per dominum supra-dictum anno d. millesimo CCCC IIII° mensis Novembris, que partim executata sunt 1409 etc.
Ed. unter den Schriften des Dietrich von Nieheim (1609) 541ff. Vgl. M.Lenz, Drei Tractate ... (1876) 71, n.2; Kneer, Zabarella 57ff.; Souchon, Papstwahlen I 85, II 36 [Günther].
- 29.** 158r: *Carolus rex Francie, Epistola ad cardinales (Paris 1408)*
 . Copia littere regis Francie missa (!) dominis cardinalibus ad Liburnium. Karolus ...
 (1) Cognoscitis habunde ...
 (E1) Datum Parisius a.d. 1408 die 22 Maii.
Ed. Nieheim, Nem. un. VI 14 [Günther]. - Auch in Praha, NK, VIII C 13, f.77rv.
- 30.** 163r–163v: *Petrus Damiani Venetus, Epistola (1408)*
 . Petrus Damiani civis Venetus unus de potencioribus.
 (1) Iam dudum preclarissime vir ac pater optime tibi aliqua scribere institueram ...
 . (schreibt an einen ungenannten Empfänger - 'tu qui sacre pagine professor diu fuisti' - über eigene Erlebnisse in Rom, Viterbo, Siena, seine Hoffnung auf Zustandekommen der Union)
 (E1) Venetiis VI. Kal. Iunii regimine ypocritarum ut spero ultimo.
- 31.** 169v: *Collegium cardinalium, Epistola (1408)*
 (1) Quamvis ea que circa pacem et unionem ...
 (E1) Datum Liburnii ... die prima mensis Iulii ... 1408.
Ed. Nieheim, Nem. un. VI [Günther]. - Auch in Praha, NK, VIII C 13, f.79r–81r.
- 32.** 170v–183v: *Schriftstücke vom Konzil zu Pisa*
Hier nicht verzeichnet; siehe Günther.
- 33.** 184v: *Nachträge*
 1. Kurzer Privatbrief, mit dem jemand pulchram hanc quamvis tenuem suppellectilem ... mense vestre pro decore schenkt, 2. eine Formula absolutionis; von 2 Händen des 15.Jh. geschrieben. f.184r leer.

Besitzer : Andreas Slomow • Pfarrer an St. Marien und Priesterbruder des Deutschen Ordens; das Amt verwaltete er von 1398 bis 1438, begründete die Marienbibliothek; verschiedentlich war er in Italien.
 • Siehe Günther, Bd. 5, Einleitung S.2 Anm.2 (mit Lit.) • Danzig • *Fratris Andree Slomow plebani in Gdz* auf der Rückseite des vorderen Perg.-blattes.

Gdańsk
Biblioteka Polskiej Akademii Nauk (PAN)
Mar. Q 29

15/2 — I+330+Iff., pap., 4°, 21x14,5cm

- Datierung : 1463–1469
Provenienz : Deutschland, Leipzig (Universität), Görlitz, Danzig - (Karocho-Texte)
Schrift(-ht) : gotische Kursive, Deutschland, z.T. in Görlitz geschrieben
Einband : Lederbezogener Holzdeckelband mit Stempeln des jüngeren Danziger Drachenbuchbinders
Hände : wohl nur eine (in verschiedenen Ausprägungen)
Einträge : zahlreiche Interlinear- und Marginalglossen; Fragmente (s.XV) als Vorsatzblätter (grammat. Gedicht, astronom. Notizen) und auf den Deckeln (niederdt. Notizen, Formular aus Danzig)
Typ : Universitätshandschrift - rhetorische Sammelhs. (mit Kommentierung), ars dictandi, ars poetica, Briefmuster - studia humanitatis
Bemerkung : Die Hs. fehlt in den Katalogen der Marienbibl. I und II. - Inhaltl. Übereinstimmungen mit Praha, Metr.K., M 109 (Podlaha 1469) [aufgrund der gemeinsamen Leipziger Provenienz].
Literatur : Günther, Katalog, Bd. 5, 527–533

- Nr. 15 EPISTOLA AD THOMAM MESSANENSEM (FAM., I 9)
Nr. 34 RECOMMENDATIO CELLE ET HEREMI
Nr. 45 ARS PUNCTANDI

1. Vorderdeckel innen:

- Wallfahrtserlaubnis (Entwurf, 15.Jh.)*
(1) Ego N. rector ecclesie sancte Marie in Gdanczk Wratislaviensis (*lies: 'Wladi-'*) dyocesis Tenori presentis testor quod N. providus dicte civitatis comburgensis et meus parochianus ad solvenda vota peregrinationis sue defuncte matris ad certa lumina sanctorum videlicet Aquisgranum ... se a me humiliter licenciari postulavit ...
(E1) Datum Gdanczk die etc. ... sub sigillo ecclesie mee appresso.
Darüber als Nachtrag: 'ad que sua devocio eum induxit'. Auf der Rückseite niederdeutsche Aufzeichnungen. Erwähnt wird ein 'Kaspar Nieburger'.

2. Vorderdeckel innen:

- Versus*
(1) Est mala pernicio hircana tigride fama.
Unter weiteren kürzeren Eintragungen von einer Hand des 16.Jh. (?).

3. Vorsatzblatt I:

- Grammatikalisches Gedicht (fragmentum)*
Iv (1) Cum sibi d(...) libera condicio est / A famulor famulus dicas, a servio servus ...
Iv (3) Carmelus proprie mons est al(ias)q(ue) camelos / Nardispicatus de spicis sit tibi natus (*f.Iv, Vers 10–11*)
Ir (4) Pisticus ac nardus quasi fides sive fidelis / Nam pisti(s) grece nostro sermone fides est / Est merges manipulus a manu et plico dictus...
Fragment einer Papier-Hs. des 15.Jh., auf jeder Seite 11 Verse. Das Blatt ist seit langem lose und zu verschiedener Zeit verschiedentlich beschrieben worden. Recto und Verso vertauscht.

4. 1r–22r: *Homerus Dindarus, Pindarus Thebanus (interpr.), Baebius Italicus, Ilias latina*
. Egregium carmen Homeri Dindari (!) poete facundissimi incipit feliciter. (*rot*)
(1) Iram pande mihi Pelide diva superbi ...
(2) Sciendum, duo auctores principales fuerunt circa compilationem presentis libri et hoc in duplici lingua, unus in lingua greca Homerus, alter in lingua latina Dindarus ... (*Anfang des Kommentars*)

- (E1) Tuque fave cursu vatis (!) iam Phebe peracte (!).
 (E) Egregium carmen Homeri Dindari poete facundissimi explicit feliciter. Et sic est finis huius.
Die Hs. ist nachzutragen bei Vollmer, Zum Homerus latinus, AdW München, SB, phil.-hist. 1913, 3, 10ff. [Günther] - Bertalot, Initia 2850. Mit Interlinear- und Marginalglossen.
- 5. 22v–24v:** *Vergilius (Ps.), Moretum*
 . Plublii (!) Maronis Virgillii poete optimi Moretum incipit.
 (1) Iam nox hibernas bis quinque peregerat horas ...
 G Virgilius preter eius tria opera que fecerat, ut preter bucolica eneida et georgica, fecit opus presens, quod intitulatur Moretum Virgillii ... (*erstes Scholion*)
 (E1) ... et terre condidit aratrum.
 (E2) Moretum Virgillii explicit feliciter.
 (E3) Sit benedictus trinus et unus.
 (E) Anno domini M^oCCCC^oLXIX feria 3a post letare sum intitulatus sub rectoratu egregii viri magistri Stanislai Pechman de Sweydenitz. Idem dedi X g pro intitulatione.
PLM I S.83–89 Vollmer. Mit Interlinear- und Marginalglossen. Pechmann wurde im WS 1468 Rektor der Univ., der Schreiber ist also einer der (Erler I 273f.) unter ihm mit einer Einschreibgebühr von 10 gr. verzeichneten Studenten [Günther].
- Lagenanfang*
- 6. 25r–42v:** *Ovidius, Remedia amoris (mit Accessus und Kommentar)*
 (1) Legerat huius amor nomen titulumque libelli: / Bella michi video, bella parantur, ait ... (*'Legerit' cod.?*)
 (2) Micius est lasso digitum supponere mento / Mergere quam liquidis ora natantis aquis. Verba sunt Ovidii in libro de Ponto epistola 12 ... (*II 3,39f., Einleitung zum Kommentar*)
 (E1) Contigimus portum quo michi (*'modo' ocd.?*) cursus erat/ Postmodo reddatis sacco pia vota poeta (!) / Carmen (!) sanati femina virque meo.
Mit ausführlichem Randkommentar.
- 7. 42v–45v:** *Poggius Florentinus, Invectiva in Franciscum Philelphum (I)*
 . Invectiva Pogii Florentini in Philelfum.
 (1) Impurissimam atque obscenissimam fetulenti oris tui non satiram ...
 (E1) satis accumulata. Sexto Kalendis.
Bertalot, Initia II 9384 (darunter Zeitz, DHB 7 (LXXVI), f.221–222). Rest von f.45v leer.
- 8. 46r–48v:** *Poggius Florentinus, Epistola ad Antonium Lusum ('Licet maioris')*
 . Pogii Florentini ad Anthonium Lusum de accusatorum factionibus.
 (1) Licet maioris esset ingenii et exquisicioris cuiusdam eloquencie scribere adversus delatores ...
 (E1) qui eciam malo gaudent, futuri sitis ingrati. Rome XV. Kal. Marcias.
Bertalot, Initia II 10755 (auch in Zeitz, DHB, 7 (LXXVI) f.219). Rest von f.48v leer.
- 9. 49r–63r:** *Sallustius, Catilina*
 (1) Omnis homines qui sese natura student prestare ceteris animalibus ...
 49r G Ovidius: Cetera cum spectant animancia cetera terram Os homini sublime dedit celumque videre Iussit et erectus (!) ad celum tollere vultus. (*Vgl. Ov. met. I 84–86*)
 52v . Oracio Cateline in qua intendit coartare complices ad accelerandam coniurationem.
 55r . Oracio Mallei ad ...
 58r . Oracio Gaii Cesaris ad senatum in qua ...
 59v . Oracio Marci Porcii Cathonis.

- 62r . Oracio Kateline ad complices suos.
 (E1) exercitum leticia meror luctus atque gaudia agitabantur.
 (E) Historia de coniuratione Cateline Crispi Salustii Romani Senatoris eximii explicit feliciter.
Das Explicit lautet ähnlich in Praha, Metr.K., M 109. Mit ausführlichen Scholien.
10. 63r: *Eneas Silvius, Brief an Francesco Quadranzio*
 . Eneas Silvius poeta s.p.d. domino Francisco de Roma advocato consistoriali.
 (1) Queris mi Francisce quid (!) michi plures plures dederis litteras ...
 (E1) se offert, non ero immemor tui.
Wolkan I 1, 192 Nr.79.
11. 63v oben: *Sententiae*
 (1) Qui timide rogat, negare docet. - Hec Seneca.
 (2) Cartula nostra plurimas mandat cartagine salutes. - Hec Bernhardus.
 (2) *Anfang der Ps. Bernhardischen 'Cartula' (var.lect.). Am oberen Blattrand.*
12. 63v–67v: *Petrus Luder, Gasparinus Barzizius (Ps.), De petitione et consolacione*
 (1) Peticionis loci sunt quatuor. Primus quidem ex honestate constat ...
 (e) ... non semper applicari potest.
 (3) Venit ad me vesperi familiarissimus mihi Iohannes ...
 63v (4) Non potui dulcissime N. efficere ...
 64r (5) Que dicta sunt de genere petitionis ...
 (6) Memini me et patrem tuum ...
 64v (7) Cum nuper Iherosolimas una proficisceremur ...
 65r (8) Preceptis quidem meis adhuc optime paruisti ...
 (9) Quibuscumque in rebus auxilio et consilio tuo ...
 65v (10) Accepi superioribus hiis diebus ...
 (e) ... qui fame pene destructi sumus consolari et refici possumus. Vale.
 (11) Quadrupliciter possumus consolari, hoc est quatuor ex locis consolacio constat. Primo namque ostendimus ...
 66r (e) ... sapientissime moderari.
 . Exempla consolacionis de morte filii (!).
 (12) Posteaquam michi de obitu filie tue renunciatum erat ... (*Muster: Cic. Ad fam., IV 5*)
 66v (e) ... persuadeamus oportet.
 . Exemplum consolacionis de rebus amissis.
 (13) Doleo quidem vehementissime, quod odes (!) tue incendio perierunt ...
 (e) ... animo feras.
 67r . Exemplum consolacionis in afflictione corporis.
 (14) Accepi equidem superioribus diebus quemadmodum ab hostibus nostris letaliter telo percussus reversus sis ...
 (e) ... libentissime perpeti.
 . Exemplum consolacionis de peste.
 (15) Hesterno vesperi quo Iohannes noster advenerat ...
 (E1) Si hoc mentis tue oculis subicies, huius pestis crimen, ymmo mortis periculum aspernandum facile (!) existimabis. Vale.
 (E2) Explicit Casparlinus (!) feliciter.
Am Anfang glossiert.
13. 67v: *Eneas Silvius, Epistola ad Bartholomaeum de Vicecomitibus*
 . Eneas Silvius poeta Reverendo in Xristo patri Bartolomeo de Vicecomitibus episcopo Navariensi (!) et comiti s.p.d.
 (1) Magna et innumerabilia sunt beneficia que a te recepi ...
 (E1) et ea faciens, que in illis suadentur, eterne vite beatitudinem assequaris. Vale.
Ed. Wolkan I 1, 205–206 Nr.88. Bertalot, Initia II 11331.

14. 67v: *Richardus de Valencia, Epistola ad Eneam Silvium*
 Richardus de Valencia scriptor apostolicus Enee Silvio poete laureato amicoque optimo s.p.d.
 (1) Tanta est vis amoris in te mei, ut ...
 (E1) quod nostra in patria vulgatum est: Remotus ab oculis, remotus a corde. Vale.
 (E2) De Basilea die XXI Aprilis anno LXIII° (statt: 1443).
Ed. Wolkan I 1 Nr.51 (in dieser Hs. nur bis zu den Worten 'remotus a corde'). Einige Zeilen am Ende von f.67v leer.
15. 68r–69r: *Franciscus Petrarca, Epistola ad Thomam Messanensem (Fam., I 9)*
 Epistola Francisci Petrarche (!) Paduani laureati poete ad Thomam Messanensem incipit feliciter.
 (1) Animi cura philosophum querit, erudicio ligue (!) oratoris est propria, neutra nobis negligenda, sed nos ut aiunt humo tollere ...
 (2) Ista scilicet epistola Francisci Petrarche Paduani laureati poete ad Thomam Messanensem, que rite in duas dividitur partes. In prima parte de duabus rebus scilicet de animo et de sermone loquitur, in secunda ponit recommendacionem eloquencie ... (*Anfang des Kommentars*)
 68v (E1) POSTREMO: Hic firmat laudem eloquencie amplificando (...) Illi autem supremo medico, qui humana ingenia curat et sanat, sit honor et graciaram accio nunc et in perpetuum. (*Schluß des marginalen Kommentars*)
 69r (E2) atque abutis (statt: 'abditis') acculeijs interiora transfugerent. Vale sexto Ydus Maii.
Mit vollständigem Kommentar.
16. 69r–72r: *Valerius (Ps.), Epistola ad Rufinum [Kommentar: 'Iste Valerius']*
 Epistola Maximi Valerii oratoris incipit feliciter.
 (1) Loqui prohibeor et tacere non possum, grues odi ...
 (2) Iste Valerius Maximus volens dissuadere Ruffino amico suo coniugium, ne uxorem ducat, primo premitit difficultatem istius persuasionis ... (*Beginn des Kommentars*)
 (E1) Et illuminat cor tuum ne prestigiatis oculis tendamus, q(uod) ego timeo ne horrestem scripsisse (!). Vale.
 (E2) Vult dicere: Dabo finem epistole ne adeo prolixus sim sicut liber horestis. Nam liber in quo narrantur facta horestis, scilicet ita prolixus quod numquam videtur finem habere. de quo ait Iuvenalis in capite satirarum suarum: 'Scriptum (!) et in tergo ne<c>dum finitus horeste (!)' (*cf. Iuv. I 6*). - (*Ende des Kommentars*)
Lambert, BHM, IIIB, Nr.336. - Migne, PL 30, 254–261. Mit vollständigem Kommentar (in Sachsen in den sechziger Jahren des 15.Jh. mehrfach überliefert; aus dem Unterricht eines Leipziger Artisten?).
17. 72r–72v: *Eneas Silvius, Brief an Silvio Piccolomini*
 Eneas Silvius genitori suo s.p.d.
 (1) Leteris an doleas, quod michi sobolem (cod.) dominus dederit ...
 (E1) filiolum suscipe et quidquid egeris michi rescribe. Vale.
Ed. Wolkan I 1, 188–191 Nr.78. Bertalot, Initia II 10309.
18. 73r–87r: *Augustinus Datus, Elegantiolae*
 Titulus presentis libri: Incipit Augustini Daci Senensis Ysagogicus libellus ad Andream domini Cristoferi filium. (*am Rand*)
 (1) Credimus iam dudum a plerisque viris eciam disertissimis ...
 (E1) ad exercitacionem accomoda. Vale.
 (E2) Explicit Augustini Daci Senensis oratoris primarii Isagogicus libellus ad Andream domini Cristofori filium.
 (E3) Anno domini MCCCCLXIII in Garlicz.
Siehe dazu Rose XIII S.1267 und 1274 (Berlin Hss. 991 und 993; hier auch Unterscheidung des 'Libellus isag. minor' desselben Verfassers) [Günther].

In Kleinstschrift

- 19.** 87r: *Accessus ad Sallustium*
- (1) Ad expediendum tm (?) rem publicam Romani miserunt tres consules Bestiam Albinum et Metellum ... (*das Initium lautet anderswo:*) Sed ad experiendos terminos rei publice ...
- (E1) in egregia laude Tulium et Kathonem defendentes rem publicam.
Der Text steht als Einleitung zu einem Kommentar zum 'Catilina' - geschrieben 1467 in Universität Leipzig - in Zeitz, DHB, cod. 7 (LXXVI), f.1r.
- 20.** 87v–92v: *Petrus Luder, Medulla rhetorice*
- (1) In genere deliberativo extendente se ad omnem rationem dicendi. Si quid rethorice dicere volumus atque auditoribus ita ostendere ut nobis assenciant ...
- G In presenti opere agetur de triplici genere persuadendi que enumerat Tullius in principio rethorice veteris ut de genere deliberativo de demonstrativo et de iudiciali ... (*Glosse*)
- 88r (e) ... Est autem sententia oracio per quam dicimus aliquid debere aut solere fieri. etc.
- (3) Pacem cum Pirro censio (!) faciendum ...
- (e) ... quod nobis hoc tempore sit faciendum.
- . Genus demonstrativum.
- (4) Laus est oracio demonstrans que insunt cuique bona ...
- 88v (e) ... pauca ex multis laudata.
- . Sequitur oracio in genere demonstrativo.
- (5) Nichil enim dignius, nichil optacius, nichil denique in republica utilius esse michi semper persuasi ... (*Lobrede auf Kilian von Bibra*)
- 90r (e) ... quoniam neque fonte labra proluu cabalino neque in bicipiti sompniasse Parnaso memini me, ut sic (?) st (?) repente poeta prodirem. etc. (*Schluß der Rede*)
- . Sequitur oracio nupcialis Stepphani Flisci oratoris eximii in genere (?) demonstrativo.
- (6) Qui morem hunc instituere sapientissimi viri ...
- 90v (e) ... ab immotrali deo datum sit.
- . Sequitur tercium genus persuadendi quod dicitur iudiciale.
- (7) Communis locus est amplificare ...
- 91r (e) ... facile esse ostendemus.
- . Oracio in Tirannum occupantem per vim (*'ppum' cod.*) communitatem populi.
- (8) Quousque apud vos iudices <leges> iudicia vigeunt, respública vestra rectissime gubernabitur ...
- 91v (e) ... quemadmodum illi ad suscipiendam tirannidem erat.
- . Oracio alia in qua orator accusat adulterum qui vivus sit puniendus.
- (9) Quandoquidem equissimi iudices reipublice interest ...
- (e) ... o iudices compe<n>sate.
- . Alius modus in genere iudiciali.
- (10) Improbacio est dissuasio alicuius rei proposita ...
- 92r . Exemplum huius.
- (11) Supervacuum erit opera poetarum arguere. Hii enim se ipsos dampnare videntur, quod nova quedam atque figmenta adversus deos excogitent, quorum magestas summo certe honore ab ipsis prosequenda pocius esset. Temere igitur poetas venerabor ...
- (E1) removebat. Sed ffinis esto, ne in poetas diucius invehens omnino eis bellum indixisse videar. etc.
- (E2) Modus persuadendi seu ars dicendi explicit feliciter.
- 21.** 88v–90r: *Petrus Luder (?), Lobrede auf Kilian de Bibra (Musterrede)*
In der vorangehenden 'Ars dictandi'.
- 22.** 90r–90v: *Stephanus Fliscus, Oratio nuptialis (Musterrede)*
In der vorangehenden 'Ars dictandi'.

- 23. 92v–95r:** *Guillelmus Savonensis, Rhetorica nova (excerptum?)*
- (1) Gaudeo plurimum et mirifice letor dulcissime frater mi Iohannes cum hiis animadverto te studiis libenter occupari ... (*Einleitung*)
- (e) ... hiis itaque prelibatis ad dicendam seriem accedamus.
- . Incipit breve collectum e libro rethorice nove Marci Tullii Ciceronis.
- (2) Cicerone attestante demonstrativum genus est quod attribuitur in alicuius certe persone laudem vel vituperium ...
- 93r (3) Demonstrativi generis et oracionis que in hoc genere versatur finis utique proprius laus vel vituperium esse dicitur ...
- (4) Plena ac perfectissima ratio demonstrativi generis sex partes sibi vindicat ...
- . Prima Pars.
- (5) Exordium dicitur esse ...
- 93v . Secunda pars generis demonstrativi.
- (6) Narracio post exordium ordinanda est ...
- 94r (e) ... Scias quod 'narracio est rerum gestarum aut proinde ut gestarum expositio' (*vgl. Cic. inv. I 27*).
- . Quarta (!) pars. (*Teil 3, wohl 'De divisione', scheint zu fehlen.*)
- (7) Confirmacio post divisionem ponitur et sepius traditur ...
- . Quinta pars oracionis generis demonstrativi.
- (8) Confutacio que post confirmacionem sequitur ...
- . Sexta.
- (9) Consequens est ut postquam confirmacionem absolveris et confutacionem ... x ... et diligenciam apponamus.
- (10) De sex nunc oracionis partibus dictum est a nobis breviter et succincte ...
- (11) In argumentacione hunc modum diligentissime observabis: propones quod probaturus sis racionem subdens, confirmacionem adiciens ...
- . (*usw., f.95r beginnt das Nachwort:*)
- 95r (12) Habes dilecte frater in Xristo et doctor arcium egregie mi Iohannes opusculum quam breve traditum et brevius quam res tanta tradi debeat atque possit sollerti cura et ferventi caritate mei erga te non modo dico editum, sed ex Cicerone collectum. Nunc, ne propter rivolum (!) fontem negliges, te moneo et hortor. Si tamen admonendus existis, ut Ciceronis rethoricam novam et alia eius opera et doctorum sacrorum, presertim Ieronimi et Bernhardi, assidue legas, ut fructum (*'fram' cod.*) hunc suavissimum eloquencie nancisci valeas, qui maxime in relligioso exigitur, m² (*'mel' ?*) habeat quo populum ad divina opera sectanda pulchre suaviter et venuste persuadendo alliciat et impellat. quod facillime nactus eris, si iuxta Ciceronis adeptam artem nonnumquam exercio iuvabis. Illos insuper imitando quos in dicendo (!) genere clarus doctosque nosti. etc.
- (E1) Et sic est finis.
- Ist 'Iohannes' mit dem Adressaten des 'Modus epistolandi' (f.109) des Guillelmus Savonensis identisch? Rest (einige Zeilen) von f.95r leer.*
- 24. 95v–96r:** Utrum fabulis sepius mendosis sepius uti liceat nobis
- (1) Utrum fabulis sepius mendosis sepius uti liceat nobis.
- (2) Respondetur quibusdam apparet non licere quia ars poetica inter scencias sew meretriculas numeratur ...
- (E1) Valete.
- Mit vielen Autoritäten.*
- 25. 96r:** *Utilitas et commendatio epistolarum*
- . Utilitates et commendaciones epistolarum hic adverte.
- (1) Epistolis alloqui et audire, quos diligamus, hoc unicum inter absentes est solacium amicos. Coniungit epistola quos terre maria disiungunt ...
- (E1) sibi mutuo conscribere possunt. etc.

- 26. 96r:** *De terminis 'cum' et 'tum'*
 (1) Nota si ille terminus 'cum' et 'tum' in oratione ponatur, ille in principio rei minus moventis debet poni, 'dum' (!) vero debet poni in secundo loco ...
 (E1) tamen quia in acquirendis operam dat. etc.
- 27. 96v:** *Liste verschiedener Briefarten*
 (1) Epistolarum alia narratoria, petitoria, consularia (!) ... x ... fidulatoria. Et sic de multiplicibus epistolis nomine et specie differentibus, quomodo autem distingvantur satis pateri poterit, si animadvertimus subiectam materiam, de quo scribere intendimus ...
 (E1) oberret, vicioque reprehendatur ...
- 28. 96v:** *Eneas Silvius, Iohannes Peregallus, Epistola ad Petrum Gemingerum*
 (1) Philorcium quam hic amasti, tumidum ventrem gerit ...
 (E1) Achilles. tu vale, mei memoriam gesta, vale.
Ursprünglich Schluß eines Briefes von Aeneas (Wolkan I 1 Nr.141 S.322f.); als Schreiben des Peregallus auch einzeln in der Ausg. der Briefe 1481 Nr.177 (s. Wolkan I 1 S.XXI) [Günther].
- 29. 97r–104r:** *Antonius Haneron, De epistolis brevibus edendis*
 (1) Si male utile erit, preceptor optime, quod tanto opere me facere cogis ...
 (E1) ita serva ut data, fac bene valeas.
 (E2) Anthoni Hancoron (!) oratoris mirifici ac eciam famosissimi Lavoniensis studii doctoris compendium de brevibus epistolis ad archidiaconum Turnacensem ('Lurna-
 m1) editum explicit feliciter.
Lit. bei Henkel, Schultexte, 258–259 (Ijsewijn, Art. 'Haneron, Anthonius', VL² 3 (1981) 431–435 [Lit.]).
- 30. 104r–107r:** *Antonius Haneron, Extravagancia*
 . Incipiunt extravagancia quedam ad superiora Anthonii exempla et primo Exempla de brevi epistola in primo genere epistolarum.
 . Philippus dux Burgundie Brabancie Episcopo civitati Totique populo Leodiensi Salutem.
 (1) Hortamur vos eciam atque eciam monemus venerabiles viri ut eam turrim ...
 (e) ... facta erit, bene valete.
 . Reliqua epistola in forma longissima in primo genere epistolarum et super ea(dem) materia.
 . Philippus dux Bur. Bra. Episcopo civitati totique populo Leodiensi Salutem.
 (2) Intelleximus venerabiles viri vos post paucos dies in finitimis terre nostre Marmorensis vicinis arduam quandam turrim ...
 (e) ... Vos quo pacto hec accipietis, ita valete.
 . Aliud exemplum de longiori epistola in primo genere.
 (3) Intellexi te fili ex pedagogio recessisse, in quo honesto et ex mea ordinatione positus eras, et id quidem preter meam sententiam. Volo et mando ...
 104v (e) ... bene posset dici: itur.
 . Alia epistola in primo genere.
 (4) Ita per vos viri venerabiles cum illustrissimo parenti nostro pactum accipi ...
 (e) ... vestre salute (!) consuletis.
 . Alia epistola.
 (5) Putavi a te, singularissime preceptor ...
 (e) ... ne tua (!) voluntati in mora sim. Vale preceptor observandissime.
 . Exempla super brevi forma in eodem genere.
 (6) Expergiscere tandem sublimis ...
 (e) ... improbi.
 . Epistola exhortans amicum ad scribendum.
 . Iohannes h. G<eorgio>. N. Arcium medicine doctori S.p.d.

- (7) Nescio quid cause sit mi Georgi doctissime, quod iam fere biennio nichil ad me scripseris ...
- 105r (e) ... binas restituam. Vale mei meor.
 . Epistola hortatoria ad visitandum universitatem.
- (8) Quam tibi sit dampnosa, G. mi, h(ic) inter puerulos ...
 (e) ... te non obtemperare inscicia est. Vale.
 . Epistola auxilium postulando.
 . P. V<dalricus> H<umel> d. G. S.p.d.
- (9) Argentum pater optime quod in sumptum michi nuper dederas, quo pacto tam repente absumptum sit te mirari non arbitror, cum tu ipse cognoscas apud nos bella esse ... (*Bertalot, Initia 1447*)
- 105v (e) ... ut soles consule.
 . Epistola novitates narrando.
 . P. h. v.d. G. v. S. p. (!) dicit salutem plurimam.
- (10) Postulasti pater doctissime abs te dum abii ut sepe tibi res novas conscriberem ...
 (e) ... habere satis scio. Vale.
 . Epistola agens gracias.
 . P. V. H. v.d. G. v. S.p.d.
- (11) Quanta sit pater prestantissime tua in me benivolencia in dies magis magisque cognosco ...
 (e) ... deditum iterum atque iterum tue p(aternitati) dedo. Vale et me ut soles ama.
 . Epistola ad inpetrandum r(egime)n scole.
- (12) Scio pater observandissime non parva soli(citudi)ne quereri quem pueris preceptorem pares. Et plurimi sunt ..
- 106r (e) ... ut tibi in omnibus sim obsequentissimus et pueris preceptor fide<n>tissimus. Vale.
 (13) Diu mentem meliorem michi (*'michi meliorem' umgestellt*) dari preotasti (!, *statt: 'peroptasti'*) observantissime (!) molestumque fuit ... - *Das usuelle Initium lautet: Diu mentem mihi meliorem ... (Bertalot, Initia II 5075)*
 (e) ... compensare studebo. Vale et me ut soles amoris participem facito.
 . Epistola arguans (!) manentem in patria non revertentem ad studia.
 . P. V. W. (?) v.d. G. v. S.p.d.
- (15) Te demiror, Iohannes humanissime tamdiu patrios lares incollere (!) cum ad maius (!) Kalendas te Wiennem (!) profecturum constitueris ...
 (e) ... per alium ad me mittito. Vale.
- 106v . Responsiva ad patriam.
 (16) Accepi prima Septembris, Iohannes amantissime, litteras tuas ... (*Bertalot, Initia II 318*)
 (e) ... scio neminem. Vale et me sepe tuis litteris visita.
 . Epistola invitans ad primicias.
 . P. v. h. v.d. G. v.
- (17) Solent pater et amice qui primum solempne sacrificium peragunt post aliquot dies letos et hilares ducere ...
 (e) ... dum hec feceris presto sum. Vale.
 . G. p. doctissimo N. Jo. N. amico optimo. (*ohne Überschrift*)
- (18) Vellem mi viruncule quam fortiter arsit michi pulmo tota nocte ... (*'Vellem': 'Heu'? cod.*)
 (e) ... quam haberi doleat. etc. Vale. (*Eneas Silvius, Brief an Johann Ananch, ed. Wolkan I 1, 198–199*)
- (19) Obtunderunt me sepius conbibuli nostri ...
 (E1) post prandium. tuus ad czecham paratissimus. (*Eneas Silvius, Brief an Adam de Moleyns, ed. Wolkan I 1, 156–157*)
 Rest von f.107r und 107v–108v leer.

31. 109r–124r: *Guillelmus Savonensis, Modus epistolandi*
- . Modus epistolandi bonos (!) et utilis editus per fratrem Guillelmum Savonensem ordinis minorum incipit feliciter.
- (1) Conquestus es mi Iohannes dilectissime in Xristo frater, quod hii de epistolis tractaverunt ...
- (2) Epistola (uti a maioribus et fide dignis accepimus) est humane ligwe fecunda vicaria voluntatis absencium declarativa ...
- (e) ... esse dixerimus.
- (3) Epistolarum vero primam ac principalem divisionem hanc eciam dicere ausim, scilicet quod epistolarum alia missiva, alia responsiva ...
- 109v (4) Tres principales et cen(tra)les esse epistole partes ...
- 110r (5) Dictum est a nobis principales epistole partes et centrales et necessario requisitas in epistola conficienda tres esse ...
- . Hic tractatur an peticio sit pars epistole.
- (6) Peticionem nonnulli putant partem epistole. Nos autem ne omnino illis refragari videamur, illam epistole partem accidentalem esse credimus ...
- 110v (e) ... converto.
- . Hic ponit epistolas exemplares in quibus supradicta clarius patent ut facilius eorum comprehendatur noticia.
- . Venerando in Xristo patri domino N. decretorum doctori egregio episcopo Torgestino (!) Iohannes eius filius tam humilis quam devotus se plurimum commendatum facit.
- (7) Clarum perspectumque esse r. p. tue arbitror, reverendissime presul, triennio iam elapso ...
- 111r . Alia epistola licencie.
- . Reverendo in Xristo patri domino N. episcopo Tergestino Iohannes canonicus ecclesie katedralis plurimum commendatum se facit.
- (8) Nequeo satis admirari dignissime presul, quod cum humanitas tua michi condescenderit (!) ...
- 111v . Epistola promissoria.
- (9) Si (?) promissa servare debitum est et si veraces viri tam apud priscos quam apud modernos, tam barbaros quam Xristicolos et reliquas insuper naciones magna semper laude et gloria digni habiti sunt ...
- . Amoris epistola insinuativa.
- 112r (10) Utrumve maius gaudium an plus mesticie tuis ex litteris quas nuperrime accepi animo in meo allatum sit, tuum facio iudicium ...
- 113r (e) ... et quam maxime magister Thomas de Menaco (!) et frater noster (*'magister' getilgt*) Georgius Pewerbach ex Wyenna.
- . Sequitur epistola precativa.
- . Iohannes decretorum studens fratri Gwilhelmo Savonensi ordinis minorum lector<i> philosophie Senensi Salutem plurimam dicit.
- (11) Dilecte frater, tantus est amor, qui meis in precordiis subrepsit de humanitatis studiis conquirendis ut ...
- 113v (e) ... Vale, ego vero valeo. Ex Wyenna 1459.
- . Epistola amici ad amicum.
- . Iohannes etc. Gwilh. Sci. (!) eciam (!).
- (12) Vellem mi Gwilhelme tantus ardor tibi adesset rethoricam tuam michi accomodare ...
- . Epistola deprecativa.
- . Iohannes Salutem p. d. s. Gwilhelmo Savonensi.
- (13) Gratissimum michi efficies dilecte frater in Xristo ...
- 114r (14) Supra visum est in exemplis quomodo causa, intencio et consequens quandoque expresse ponuntur in epistola. Hic ostenditur (?) quomodo implicite.
- (15) In exemplis hactenus propositis continuo (!) elaboravi ... (*'In': 'An' Rubrikator*)
- . Adverte ad sequencia.
- (16) Auribus percipe verba oris mei et diligenti animo ...

- 115r (e) ... de modo salutandi.
 . Hic agetur de modo salutandi.
 (17) In precedenti capitulo dum dicebamus ...
 . Nunc de titulis spiritualium est videndum.
 (18) Hactenus dictum est de hiis quibus salutes optande erant ...
- 116v . Nunc de titulis temporalium.
 (19) Imperatores communiter cesares appellantur a Cesare famatissimo (!) ...
 . (*Die 'Tituli scolasticorum' sind in dieser Hs. nachgestellt.*)
 . Epistola reconciliativa.
 (20) Numquam credidi reverende presul ut de bono opere quisquam lapidandus esset ...
- 117r . Presbiter Iohannes Zobel Iohanni Anthonio Savonensi salutem p.d.
 (21) Eo tempore quo mecum versabatur frater Gwillhelmus germanus tuus ... (('Eo':
 'Ego' cod.)
- 117v (e) ... facito. Ex Wyenna.
 . Alia epistola exemplaris.
 . Iohanni Anthonio Tususagano (!) civi Savonensi viro docto et circumspecto Iohannes salutem et ad vera gaudia revocari.
 (22) Percepi tuis e litteris amice karissime te in angustiis et meroribus positum, eo quod Laurentius vir clarissimos (!) quam (?) genitor tuus ex hac vita umbratica discessit ...
- 118r . Epistola congratulatoria.
 . Wolfgango Winthager canonico Neumburgensi arcium magistro Iohannes Sobel (!) sacerdos et decretorum studens ...
 (23) Leta dies michi affuit, sol rutilans mentem ...
- 118v . Epistola amicabile.
 . Venerabili in Xristo patri d. N. preposito sancti Michaelis maiori suo semper unice precollendo (!) Iohannes canonicus eiusdem ecclesie et decretorum studens plurimum commendatum se facit.
 (24) Ex sacris collegi litteris quod petentis negligencia ...
- 119r . Epistola contestativa.
 (25) Tristis est anima et angustie circumdederunt me, reverende domine, ex eo quod iam diu litteras meas vobis dederim ...
 . Epistola invectiva.
- 119v (26) Exacerbatus est spiritus meus et conturbata est in gemitu et mesticia mens mea ...
- 120r . Epistola altercativa.
 . Nicolaus de Abilet(is) (?) prepositus ecclesie Michaelis Iohanni sacerdoti et decretorum studentem salutem paternalem et veritatem plenius agnoscere.
 (27) Nequeo satis stomachari, mi Iohannes dilectissime et dilecte in Xristo fili, hos zizani[ar]e seminatores qui conati sunt ...
- 121r . Epistola amicabile.
 . Venerabilis et honorande domine, in cunctis amice colendissime ...
 (28) Litteras vestras hodie accepi tam gratas quam optimas ...
- 121v . Per V. N. decretorum studentem N. P. V. oratorem et filium sincerissimum.
 . Venerabili in Xristo patri domino Nicolao de Bib...tis (*teilweise getilgt*) preposito dignissimo et (!) sancti Michaelis domino ac fautori suo graciousissimo.
 (29) Non meis ullis precedentibus meritis me amor satis ac satis impellit litteras ad te dare ...
 . Epistola favorabilis.
 (30) Non est mei moris, eximie doctor, quantumcumque occupatus existam, litteris supersedere scribendis ...
- 122v (e) ... ad paradisi gaudia conducat.
 . Epistola caritativa.
 (31) Plurima sunt et varia presul dignissime que litteras ad te dare non modo invitent, sed quodam modo me pellant ... (*Brief an Eneas Silvius*)
 . De titulis scolasticorum.

- 123r (32) Quia hactenus dictum est de titulis congruentibus spiritualibus personis in dignitate constitutis ...
- 123v (e) ... que supersunt accedamus.
 . Finis titulorum nuncque generalia in compositione advertenda.
 (33) Convenit nonnumquam quando res prolixas scribere habemus ...
 (E1) intencionem tuam commodissime et breviter claudere.
 (E2) Finis feliciter adest.

Bertalot, Initia II 2545. Vgl. Clm 5238, f.56 ('Arenga fr. G.S. de epistolis faciendis'); Clm 3111, f.147 ('G.S. Rhetorica'); Wrocław, BU, IV Q 53, f.129r–143v ('Modus epistolandi').

32. 124v: *Nachtrag zum 'Modus epistolandi'*

- (1) Francie vero regem singulari quodam prerogativo Xristianissimum regem dicimus ...
 (E1) vel iuvenes virtuosos.
 (E2) Sequitur de titulis scolasticorum.
Rest der Seite leer.

33. 125r–129v: *Gasparinus Barzizius, Guarinus Veronensis (Ps.), De compositione*

- (1) Cum omnis eloquencie (!) et perfecte elocucionis preceptio sit in tres partes distributa ...
- 125r . Incipit prima pars de ordine.
 (2) Ordo igitur est aptaque verborum oracionumque inter se naturalis vel artificialis dispositio ...
- 127r (3) Sequitur pars secunda compositionis epistolares, hoc est coniunctura. iu<n>ctura vel ut ab auditoribus diffinitur: Est apta quedam et continua litterarum sententiarumve in contextu verborum collatio ...
- 127v . Preceptio specialis de vocalibus.
 . Preceptio specialis de consonantibus.
- 128v . Incipit pars tertia compositionis epistolarum que est de numerorum racione.
 (5) Satis diucius in iunctura evitandis dictum a me esse arbitror ...
 . De monosyllabis (!).
 (6) Si ergo in monosyllabis ...
- 129r . De bisyllabis.
 (7) Cum autem bisyllaba in fine oracionis alicuius collocatur ...
 . De trisyllabis autem finaliter.
 (8) Si velis oracionem inducere, hec est racione habenda. Collocatur in fine molossus pes ex tribus longis constans ...
- 129v . De tetrasyllabis.
 (9) Ad tetrasyllabas (!) dictiones att(in)et, paucioribus preceptis continetur ... (*Am Anfang 'Quod' zu ergänzen?*)
 (E1) a qua racione qui discedat, omnem sane elocucionis dignitatem perturbabit etc.
 (E2) Similia (?) autem condependencia patent alibi.
 (E3) Guarinus Veronensis orator insignis explicit feliciter.

Bertalot, Initia II 3726 ('Cum omnis commoda...'; ed. Furietti, I 1–14). Sonkowsky, An edition ..., 1–31. Mit Scholien. Ohne Überschrift. - f.130–133 leer.

ff. 135–145 **In derselben Schrift geschrieben**

Schriftwechsel

- 34. 133r–135v:** *Franciscus Petrarca (Ps.), Recommendatio celle et heremi — Petrus Damiani, Liber qui dicitur Dominus vobiscum (cap. XIX)*
 . Recommendatio celle et heremi Francisci Petrarce poete laureati incipit.
 (1) Libet de singulari vita pauca perstringere et quid de tante vite culmine senciam laudabo pocius quam disputabo ...

(E1) de habitaculo carnis egressus ad edipiscacionem (!) perveniet, domum videlicet non manufactam, eternam in celis, ad quam nos perducatur Hiesus Cristus Marie filius. Amen.

V Silva placet musis, urbs est inimica puellis.

In anderer Schrift als der Petrarca-Text f.68. Sentenzen sind unterstrichen; ebenso der Vers am Schluß.

35. 136r–139r: *Seneca (Ps.), De remediis fortuitorum*

. Seneca oratoris nobilissimi liber de remediis fortune incipit feliciter.

(1) Hunc librum scripsit Seneca nobilissimus oratorum ad quendam amicum suum Gallonem contra omnes impetus et machinamenta fortune. Fecit autem illum sub dialogo ut sit sensus conquerens et ratio consolans. Liber autem iste et sensuum maiestate, eloquii claritate et sententiarum brevitate refulget. (*Ende der Vorbemerkung, vom folgenden Text nicht abgesetzt*)

(2) Licet cunctorum poetarum carmina <gremium fehlt> tuum <semper fehlt> illustret, aliquando ...

(e) ... omnes terriculas eius eludas. (*Kap. I Haase*)

. Sensus loquitur: Morieris. Ratio: Ista est hominis natura, non pena. Sensus: Morieris. Ratio: Hac convencione intravi, ut exirem ... (*Kapitel II*)

(E1) felix est non qui aliis videtur esse, sed qui sibi; ('vides' am Rand) quam domi sit ista felicitas rara.

Ed. Haase, III 446–457. Die Kapitel sind jeweils mit der Überschrift 'Sensus' eingeleitet. Rest von f.139r leer.

36. 139v–145v: *Lucianus, Rinutius Aretinus (interpr.), Charon*

. Diialogus (!) Luciani qui inscribitur Caron de greco in latinum per Raiimuncium (!) virum insignem de novo translatus ad reverentissimum (!) patrem dominum cardinalem Moriensem incipit feliciter.

(1) Seraphius Urbinas vir clarissimus utriusque iuris interpres nostri temporis primarius ...

140r (e) ... Mercurius loquitur cum Carone.

(2) Demon ille nomine Caron qui ut poete ayunt mortuorum animas per Acheronta flumen transfert ...

(e) ... causam rogat sic inquiens:

(3) Quid rides, o Caron ...

(E1) tamen verbum de Carone faciunt nullum.

(E2) Et tantum ('ante' liest Günther) de isto perpulcro. (*Zusatz von der Hand des Schreibers*)

Rest von f.145r und 145v–146v leer.

Schriftwechsel (m1)

37. 147r–156v: *Eneas Silvius, De situ Tabor*

. Incipit epistola Enee Silvii de Pecolominibus que est de situ Tabor et de communi-
one sub utraque specie.

. Reverendissimo in Xristo patri et colendissimo domino Iohanni sacrosancte Romane ecclesie sancti Angeli diacono cardinali domino suo precipuo Eneas Senensis episcopus s.p.d.

(1) Quamvis apud Bohemia<m> apostolice sedis legacionem abieris et omnes illius gentis mores opinionesque noveris, tamen quia perversi homines novos quidem in dies errores cudunt ...

(E1) et fata volent, veniemus ad te.

(E2) E Nova civitate XI Kal. Septembres MCCCCLI°.

Nürnbergger Ausgabe der Briefe des Eneas Nr.130 (dort: 'XI Kal.') [Günther]. Mit Randbemerkungen und Korrekturen.

38. 157r–157v: *Eneas Silvius, Michael von Pfullendorf, Brief an Taddeus und Adrian von Pfullendorf*
 . Antonius Picolominus Archidiacono (*lies: 'Adriano'*) et Thadeo fratribus relligiosis S.p.d.
 (1) Nunquam adeo putavi vos veros monachus (!) sicut iam experior ...
 (E1) Scribite ergo michi aliquando, nichil inquam molestius poterit esse vestro silencio. Valete.
Wolkan I 2, 188–90.
39. 157v–158r: *Ladislavus Postumus, Oratio ad Nicolaum V*
 . Oratio Ladislai regis et pueri.
 (1) Maxima michi hodie pater beatissime voluptas, ingens gaudium, singularis leticia (*'datur' über der Zeile*), cum te beati Petri successorem, verum Xristi vicarium intueor, cuius affari clemenciam ...
 (E1) interimque in humanis subsistam actibus ad dei laudem ecclesieque catholice gloriam et honorem. Amen.
Bertalot, Initia II 11681.

Tintenwechsel

40. 158r–158v: *Samuel Karoch, De studente ad beanum*
 (1) Si meritis es, salutem recipe decore peccudis, quoniam mox maceratur pellis depasta pascua cum fuerit in arida. Nec incrassari poterit, nisi copioso inescatur pabulo. Hinc est bachancium vetustissime ac beanum complex attritissime quod tibi significare proposuerim. Tu quippe instar villani canis fimo humatus in bachantria sentina tuos contristi dies,
 . scutellavio atque mussida abusus nuce (*am Rand: 'nuca'?*) nichil preter famem pro labore percipe(?) ...
 (E1) Quod si feceris, dubio omni semoto decorus evades doctiger, atque in superne dignitatis culmen conscende[n]s. Vale, et si suasui meo obsecundaveris, faustissimus predicaveris hominum, sin in ferina tua perseveras asineitate cum porcis te tumulandum linquam.
Worstbrock, Karoch, S.122 Nr.48 (Clm 4393, Clm 28824, Würzburg, UB, M.ch.1. 18); Entner Nr.36. Ungedruckt.
41. 158v: *Samuel Karoch, Studentenbrief über Preise in Leipzig*
 (1) Ut fortunacior terrigenarum, ita et te salvere in secula opto sempiterna. Exploratum ac scitum inter campestria animancia istuc est periculum, ut cum mericas (? *'in<h>eritas'?*) suas pascua deficere persenciant, exteros advolitant campos. Hinc est sociorum preelecte quod prestancie tue duxi revelandum. Opulentissima Misnensium terra, que paulo ante prope paradisi *'tri(...)'o' getilgt*) potuisset coequari conterminio, eciam ultra universas Almanie partes collaudari, prochmemor ffelicitatis tunica exuta nunc quasi mestissima viduarum viro prostituta frumento est deorbata. Quas ob res sublimis nostra universitas Lipczensis (Nos exules puerolos suosque *'suus que' cod.*) preter excellentes sumptus cibare non potest.) inconsulabiliter gemit: Hodie unum, cras plures abs se transmittens filiolos? Caristia tamen hec (ut verum eloquar) ex omnimodo frugum non consurgit defectu, quinymmo nec quisquam civium compertus est plurima non habundare fructus copia. At ex reproborum hominum dira pertinacia civitatem Liptcz (ut aiunt incolancium) hec lamentabilis oritur indigencia, qui ex legitimi (*am Rand eine verblaßte Lesart*) sui patris scilicet dyaboli cantrum idest mensuram cerevisie, qui prius pro quatuor solutus est denariis, hunc tempore in breviusculo pro octo expagandum (*darüber: 'solvendum'*) nummis decreverint. Illiispi quoque perniciosi homines ad h(u)c conati sunt (*darüber: 'laboraverunt'*), ut singularum rerum empicio solvendum propagatur (*darüber: 'solvitur'*) dupla, ac alia nova atque inhumana facinora in dies cudere sathagunt (*darüber: 'intendunt'*). Sed dii mala prohibeant, inferi

eos antequam hec fiant absorbeant! propter hec immania obstacula locum commutare compellor, quandoquidem (*darüber: 'ex quo'*) omnis pene studens exulat (*darüber: 'exilium patitur'*), te igitur maiorem in modum (*darüber: 'valde'*) hortor atque rogo, si in hiis regionibus ac tue universitatis situ[s] competenciori queant panes comparari precio, rursus an in studio tuo uli(?) in quo nunc deges prestantissima illa sciencia quam humanitatis artem dicunt floreat an quoque illic singule res secundum (*darüber: 'prosperum'*) habeant progressum (*darüber: 'exitum vel eventum'*), michi ut significes; et me venturum parabo; sin autem prestancie tue non videtur expedire ut illac progrediar, dignare ambobus nobis oportuniore loco providere; et ubicumque gencium nobis comodum exploraberis locum, ad hunc usque extemplo (*darüber: 'statim'*) te sequar; eciam si tocius Almanie districtus nos sufferre nequirent, una tecum Italie oras perlustrare haud pigritare<r>, que suis (*'sinus' cod., am Rand: 'suis'*) in pomeriis hos predulces concludit (*'conclisit' cod.*) fontes, e quibus illa iocunda hauriuntur pocula, per que rethorice atque poematum decoquantur sorbicia, que degustanda nullus calceorum par tam caro posset nummo mercari, quin ipsum ad hoc iter concalcandum dilacerare mallet, quam pro festissima corea minimam dissipere peciam. Ob id diligenti scrutinio ut indagassim (*'-as' cod.*) velim quid faciendum siet. Quod si feceris, pollicior tibi fide inconcussa quod haud minus ac centuplo (*'c^o' cod.*) pregnans sortiris lucrum. Hoc adicio, si pro meo vigilaris comodo, nichil tibi abs me impetrandum difficile (!) erit. Nichil quoque apud me tibi deferi paciar, quin quod opus sit benigne prebeatur.

(E1) Vale, omnem imbecillitatem fugitans montesque litterarum veluti cervus nemoris per colles transsiliens. Iterum vale.

Klagen über die teueren Preise für Bier usw. in Leipzig [Günther]. Eine Rede Karochs über denselben Gegenstand (eine Teuerung im Jahr 1469) siehe Worstbrock, Karoch, Nr.52 - 'beanus', 'expagare' siehe Lat.med.aevi lexicon Bohemorum s.v.

Tintenwechsel

42. 159r–171r: *Eneas Silvius, Historia de duobus amantibus*

. Epistula Enee de amore Lucrecie et Euriale (!).

. Eneas Silvius poeta imperialisque secretarius Mariano Zozino (!) utriusque iuris interpreti et concivi suo.

(1) Rem petis inconvenientem etate (!) mee, tue vero et adversam et repugnantem ...

(e) ... attentus auditor esto.

159v (2) Urbem Senam unde tibi et michi origo est intranti Sigismundo cesare (!) ...

(E1) quod longe plus aloes quam mellis habet. Vale.

ed. Wolkan I 1, 353–393. ed. Morall, 1988. Mit zahlreichen Scholien.

43. 171r–171v: *Eneas Silvius, Brief an Kaspar Schlick*

. Magnifico et generoso militi dno dno Caspari Slick domino novi Castri cesario cancellario ac terrarum egre cubitique capitaneo dno suo precipuo / Eneas Silvius poeta imperialisque secretarius S.p.d. et sese reddit commendatum.

(1) Marianus Zozinus Senensis conterraneus (!) meus vir tum mitis ingenii ...

(E1) non latet igneam favillam. Vale.

Wolkan I 1, Nr.153.

Tintenwechsel

44. 171v–172r: *Statutum facultatis artium Parisiensis contra quosdam errores*

. Universis presentes litteras inspecturis omnes et singuli magistri actu regentes Parisiensis (!) in arcium facultate salutem in domino.

(1) Erroribus obviare quantum potest unusquisque tenetur ...

(E1) Datum Pariseus sub sigillo quatuor nacionum videlicet (?) Gallicorum Picardorum Normanorum (!) et Anglicorum una cum signeto rectoris universitatis Parisiensis anno dni M^o CCC^o XL° die Veneris post nativitatem domini.

Besonders im letzten Satz verschieden vom Druck bei Bulaeus, Hist. univ. Paris., IV (1668) 265f. [Günther]. Die letzten Zeilen von f.172r leer.

45. 172v: *Franciscus Petrarca (Ps.), Ars punctandi*
 . Incipit ars punctandi sive puntuandi egregii oratoris Francisci Petrarce Paduani poete laureati ad Salutem (!) oratorem.
 (1) Quesisti vir egregie quid senciam de racione puntuandi que ut celebris memorie viro Salutato respondeam ...
 (2) Si decernas in solitudinem te deferre, quo (!) deo places ... (*Beispiel*)
 (3) Reginam interficere nolite ... (*Beispiel*)
 (4) Coma , Colon ; Periodus .) ... (*Liste der Satzzeichen*)
 (E1) Et hoc de racione punctandi habeas, vir insignis. Vale, vir optime.
Ed. Novati, Di un' 'Ars punctandi'..., 116–18. Am Schluß abweichend von Novati [Günther]. - Mit Randbemerkungen. In kleinerer Schrift als die vorangehenden Texte.
46. 173r–177r: *Dominicus Sabinensis, De commodis et incommodis mulierum*
 . Dominici Sabinensis de comodis et incomodis mulierum opus incipit.
 (1) Cum multi ex latinis et grecis scriptoribus utroque scribendi genere acrius in feminas sepius invecti sunt ...
 (2) Cum igitur cenaret Emilia ...
 (E1) Quod cum ceteri quoque approbavissent, omnes amota mense (!) surreximus.
 (E2) Et sic est finis.
Vgl. Danzig, Stadtbibl., Ms.1958, f.99 [Günther]. Mit Randbemerkungen. Rest von f.177r leer.
47. 177v–180r: *Eneas Silvius, Brief an Prokop von Rabenstein (Somnium) ('de fortuna')*
 . Incipit epistola Enee de fortuna.
 . Eneas poeta S.p.d. Procopio militi litterato et prestanti.
 (1) Noctu preterita priusquam me quieti committerem ...
 (E1) Iterum vale, mel meum, olus Epicuri ('epicium'? *cod.*) ac Pitagore ligumen.
 (E2) Ex Vienna VI° kalendas Iulias anno domini M^o CCCC^o XLIII°.
Wolkan I 1, 343–353 Nr.151. Mit Scholien.
48. 180r–180v, 182r:
Eneas Silvius, Trostbrief an Kaspar Schlick
 . Incipit epistola Enee Silvii poete ad Casparem Slick regium cancellarium consolantis eum super obitu uxoris.
 (1) Eger est animus tuus et cor tuum vulnere grandi vulneratum ...
 Iacta cogitatum tuum in dominum et ipse te atque illos enutriet - (*fortgesetzt auf f.182r:*) - Filie regum sine parentibus sepe in terris fuerunt.
 (E1) sic humanos fortune casus sapientissime nosti.
 (E2) Vale optime e Pismo Histrie opido Ydibus Septembris.
Bertalot, Initia II 856 (Wolkan II 68–71). Schluß des Briefes unten f.182r.
49. 181r: *Eneas Silvius, Brief an Antonio Tedeschi*
 . Eneas Silvius nepoti suo Anthonio Salutem.
 (1) Retulit mihi pater tuus te dum puer adhuc fores ...
 (E1) cras dicas incipiam. Vale optime.
Wolkan I 1, 112–14 Nr.37.
50. 181r–181v: *Eneas Silvius, Wenceslaus de Bochow, Epistola ad Iohannem de Bochow*
 . Wenceslaus regie cancellarie scriba S.p.d. Bochaw fratri carissimo.
 (1) Pulsas me crebris litteris ut hospiti tuo panem solvam ...
 (E1) Vale et desine me amplius lacescere iniuriis.
Wolkan I 2, 97–99.

- 51.** 181v: *Iohannes Peregallus, Liebesbrief*
 . Iohannes P. virgini perbelle Barbare sorori dulcioscule.
 (1) Quid est, carissima soror, quod virum iam meridiem pretergressum et in vesperam tendentem magnopere exquiris? Nescis quia homines obstipio capite despectui sunt ...
 Quare ergo pulcherrima tetro vis copulari et seni, cuius vox tremula et pars posterior raro tacita? Obsecro igitur, delictum meum, ut florenti te iungas, cuius amplexus dulcis, affatus suavis, tactus sapidus et visus mirum in modum oblectans. Hic tibi non tedio, sed iocunditate (!) erit. Neque inmemor Iuvenalis: Plurima sunt iuvenum discrimina, pulchrior ille Hic (!) atque illo alio vultu hic robustior illa Una senum facies, cum voce tremencia membra Et iacet (!) leve caput madidique infan(cia) nasi (vgl. *Iuv. X, 196–199*). Vale soror dulcissima et me vera locutum credito.
Ist Iohannes Peregallus, der Freund des Eneas Silvius, der Verfasser, oder handelt es sich nur um ein Übungsstück? [Günther].
- 52.** 182r: *Eneas Silvius, Brief an Berchtold von Lüneburg*
 . Scribe imperialis cancellarie Bartholomeo (!) Lunenburgensi viro liberali et semi-prodigo s.p.d.
 (1) Accepimus epistolam tuam qua nos in affutura festivitate Martini presulis cenatum vocas ...
 (E1) Unum tamen remedium est, si vini tantum tribueris, ut sompni magis quam (...) cupido sit. Nos tamen veniemus et (?) si deficientibus cibus (?) te devorare debemus.
 (E2) Vale vir optime et Glycerium quam amas nomine nostro rogamus salutes.
Bertalot, Initia II 398. - Unter den Briefen des Eneas bei Wolkan I 1 Nr.90 (Schluß abweichend) [Günther]. f.182r der Schluß des Briefes des Eneas an Caspar Schlick (Anfang f.180r).
- ff. 182v** **Briefe Samuel Karochs**
- 53.** 182v: *Samuel Karoch, Epistola ad parentes*
 (1) Ex corculi mei talamo quidquid melioris est anteferre mandataque minime contraire. (über 'corculi ... talamo': 'cordis mei scrinio'; am Rand: 'Nota corculum est diminutivum a nomine cor')
 (2) Cum naturali condicione terrestribus inditum sit brutis, eciam reptilibus, ut cum fetum suum periculis videant summergi ...
 (E1) ut extraham et exultabitis mecum in societate quousque lacrimarum valles exier(itis).
 (E2) Valete quamdiu celestis exultat (? , 'exulat' Wo.) curia incolumes persistentes.
Worstbrock, Karoch, Nr.7 (Clm 4393, Würzburg, M. ch. q. 18).
- 54.** 182v: *Samuel Karoch, Epistola ad plebanum*
 . Domine plebane. Ardue vos precamine rogitto centuplo, litteras quas in presenciarum parentibus meis mitto, tota mentis vestre industria singula in ipsis contenta eis ad unguem interpretari atque radicitus enucliare, haud recusetis. quod omni studio diligenciaque curabo quantocius patriam ingrediar, vobis ut rependam.
Worstbrock, Karoch, Nr.6 (Clm 4393, Würzburg, M. ch. q. 18).
- 55.** 192v: *Samuel Karoch, Brief an L. über die 'studia humanitatis'*
 . S.p.d. Etsi clarum perspectumque habeam te ingenii tui bonitate ad honestarum arcium studia satis incitatum nichilque meis monicionibus opus esse, nequeo tamen non scribere ob ingentem eam quam in te habeo benevolenciam. Sicque mee littere quo me amanciosem intelligas eo graciores esse debebunt, quamquam nil novi nilque comodi sint allature, fidelem tamen animi mei affectum pre se ferent. quibus facile intelligere potes te michi cariosem esse neminem. Velim igitur mi .L. te tamdiu bonis artibus et honestis studiis, quoad quantum proficias non penitebit

<'incumbere' (Prädikat fehlt)>. Non enim incognitum tibi est, quantum virtus valeat, quantum habenti ornamenti afferat. Nempe Tullius enim noster eos tamquam deos coli ait qui aliquid ceteris prestancius noverint. Quis oro te tam divinum munus, virtutem ipsam nisi stultus, nisi iners spernet et omnium rerum nisi impericie ignarus. Vale igitur mi amantissime et hec grata accipe <mente> quibus te mei meminisse volui.

Brief mit der Aufforderung zur Pflege der bonae artes und honesta studia, von Samuel Karoch?

- 56.** 183r–193r: *Eneas Silvius, De curialium miseris*
- . Incipit epistola Enee Silvii poete de miseria curialium.
 - . Eneas Silvius poeta S.p.d. Domino Iohanni de Ech (!) prespicaci et claro iuris consulto.
 - (1) Stultos esse qui regibus serviunt ...
 - 184v . Incipit pars prima de hiis que honorem concernunt.
 - (2) Nostra intencio est, quod fatui sunt qui principibus herent ...
 - 185r . Incipit secunda pars de potencia.
 - (3) Atque iam satis de honore sit dictum ...
 - 185v . Incipit tertia pars de diviciis.
 - (4) Nunc divicias prosequamur ...
 - 186r . Incipit pars quarta de voluptatibus que subdividuntur in quinque partes secundum quinque sensus.
 - (5) Nunc admonet tempus ut de voluptatibus disseramus ...
 - 189r . Incipit quinta pars principalis Epistole.
 - (6) Cetera cum ab inicio diximus quosdam ... (*mit zahlreichen Unterabschnitten, z.B. 'De dormitorio et lectisterniis curialium'*)
 - 192v (e) ... nec diu nec diligenter facere possum.
 - . Conclusio operis.
 - (7) Credo me iam promissioni mee satis fecisse ...
 - (E1) et stultus. Vale vir et nisi ex curialibus unus esses, meo iudicio esses prudens.
 - (E2) Ex Pruck pridie Kalendas Decembris Anno domini M^o CCCC Quadragesimo (!) 4° indiccione septima.

Wolkan I 1, 453–487 Nr.166.

- 57.** 193r–194r: *Poggius Florentinus, Epistola ad Leonardum Brunum Aretinum (IV 6)*
- . Epistola Pogii Florentini ad Aretinum de constanti pertinacia cuiusdam Hieronimi (*'heretici' getilgt*) Bohemi de crimine heresis convicti in concilio Constanciensi legitime iudicati.
 - (1) Cum pluribus diebus ad balneas (!) fuissem, scripsi ad Nicolaum nostrum ...
 - (E1) Res tamen ipsa ampliorem narrationem poscebat, sed nolui esse nimium (?) loquax. Vale mi iocundissime Leonarde.
 - (E2) Ex Constancia 3° Kalendas Iunii. In quo die Hieronimus penam luit. Iterum vale meque dilige etc.

Bertalot, Initia II 3794 (ohne diese Hs.).

- 58.** 195r (Einschaltbl.)–204v:

- . *Leonardus Brunus Aretinus (Ps.), Leonardus de la Serrata, Poliscena*
- . Argumentum comedie.
- (1) Adolescens quidam nomine Garini (!) filius cuiusdam senis Macharei ...
- (e) ... Hec est summa comedie, sed eam miromodo dilatat.
- 196r (2) Corripio matres ...
- . Graccus Gurgulio.
- (3) Hem vellem ercle hodierno die infausta ... (*'Ehem' cod.*)
- (E1) expedientur, interim valetate valetate.
- (E2) Comedie Poliscene finis adest feliciter.

Bertalot, Initia 2112 und II 826. Hain 1595, 1596. Beutler, Forschungen..., 76–77. Cecchini (ed.), Chrysis, XVI Anm. 13. Stäuble, Risonanze, in: Verbeke/Ijsewijn, 182–183, Anm. 2, 185 mit Anm.13.

59. 205r–207v: *Iohannes Boccacius, Leonardus Brunus Aretinus (interpr.), De Tancredo principe Salernitano*

. Incipit historia de Guisgardi et Sigismunde amore luctuosa.

- (1) Thamcredus fuit princeps Solarnitanus (!) vir mitis quidem et benigni ingenii ...
(E1) in eodem sepulcro ambos sepelire fecit.

Ohne die Einleitung des Leonardus Aretinus. Hain 1581ff., auch in der Nürnbn. Ausgabe der Briefe des Eneas Nr.427 [Günther].

zweispaltig

60. 208r–232r: *Guarinus Veronensis, Glossarium*

- (1) Abiurare est rem creditam negare per iuramentum. Abhominari ... Ab integro idest denuo. In Buccolicis: Magnus ab integro seculorum nascitur ordo. - Accipio idest audio. Versus: Accipe Danaum ...
(E1) Zetas vocant domus que sub podes habet aquas ut Plinius in epistola ad Arrianum (!): Turris erigitur sub aqua (!) a zete (*cod. Plin. gamma*) due ... (*Plin. ep. II 17,12 ed. Mynors*)
(E2) utrumque enim a fluendo dictum.
(E3) Laus deo in secula.

Vgl. zu Praha, MK, J 77, f.27r–20v. Bertalot, Initia II 95. Alphabetisches Lexikon, mit zahlreichen Beispielen, besonders aus Vergil und Terenz. - Rest von f.232r und 232v–233v leer.

61. 234r–241r: *Cicero (Ps.), Sermonum proprietates*

. Sermonum proprietates Marci Tullii Ciceronis incipiunt feliciter.

- (1) Attramentale vas est, attramentarius qui vendit, attramentum vero niger humor qui venditur ...
(E1) Vesper re ra rum differunt in declinatione.

Alphabetisch geordnet. Rest von f.241r leer.

einspaltig

62. 241v–243r: *Samuel Karoch, Epistola de amore cuiusdam studentis erga mulierem civaticam*

- (1) Cum summo mentis desiderio salutem plurimam. Amice ac fautor specialissime.
(2) Noscis quia distancia inter nos perlonga est neque tamen familiaritatem nostram disiungit ...
(E1) hec sunt que te scire volui, et ne vulgus sciat mente recludas. Vale.

Worstbrock, Karoch, Nr.5. Nach Boccaccio, Decam. VII 7 gearbeitet [Günther].

63. 243r–243v: *Samuel Karoch, Übungsbrief (mit einer Liebesgeschichte)*

- (1) Cum sepius mecum egisses ut tibi aliquid amatorie gestum scriberem ...
(E1) quoniam me fugit, vale et si quid tibi evenerit novi fac me participem.

Bertalot, Initia II 3979 (Wroclaw, BU, IV F 87, f.66v–67; IV Q 53, f.350v–351 [vgl. unten]). Hier, wie im vorangehenden Stück, dient stellenweise Eneas Silvius' 'Historia de Lucrecia et Eurialo' als Muster [Günther].

64. 243v–245v: *Franciscus Philelphus, Termini elegantes*

. Termini elegantes editi ab oratore egregio Francisco Philelpho.

- (1) Ad amorem. Ego te valde amo. Diligo te cordialiter ...
(E1) Contestacio longanimitatis ... placabili erga me es animo. Explicit.

Sachlich geordnet.

- 65.** 245v: *Epistola*
 . Prudentissime vir. Quid impellis me eciam tociens silenda vulgare, non te iuvat facem preferre pudendis. Non equidem opus est. suum cuique inhonestati satis extat dedecus; inhonestati auferendum, non adiciendum umquam est. Quo tu amplius non contenderis, eo defedacior omnibus erit. illi (?) incepto igitur desinito, nam in stimulos te imponi(s). Nichil comodi ex eis referre valebis ('bit' cod.). Quod nisi feceris nec tuo bono nec corpori bene consules. Nam si me hucusque dormientem excitaveris et quamquam nolentem, tua turpia detegere impuleris, et omnium oculos spectaculo, fetore nares implebis. Vale, tibi bene consules.
Rest von f.245v leer.
- 66.** 246r–281v: *Stephanus Fliscus, Synonyma sententiarum (Variaciones sentenciarum)*
 . Stephanus Fliscus de Soncino iuveni peritissimo Iohanni Meliorancio ornatissimo civi Vicentino cancellario Paduano s.p.d.
 (1) Cum superiora verborum synonyma tibi breviter absolvissem, mihi in mentem venit non esse incomodum ut aliquas tibi eciam variaciones sentenciarum ... absolverem ... (*Vorrede*)
 (2) Cum mi studiosissime Iohannes quociens a nobis dicendum est ...
 . Sequuntur dicta conveniencia exordio.
 (3) Goth helfe uns. ('Deus nobis (!) adiuvet' über der Zeile). Deus sit adiumento. Deus sit nobis propicius ...
 (E1) Von deyner togent wegen gan ich dir. Ego igitur memoria nostre veteris amicie mollitus te semper amabo. Ego igitur tua virtute perductus tibi perfavebo — (*Abbruch*)
f.282–293v leer.
- 67.** 294–327r: *Cicero, Ad familiares (Auswahl)*
 . Epistole Tulliane incipiunt feliciter.
 . M.T.C. S.P.D. Curioni.
 (1) Quamquam me nomine negligencie suspectum tibi esse doleo ...
 (E1) Illud cognosces profecto michi te non cariorem neque iocundiorem esse quemquam.
 (E2) Vale. AMICA. (?)
II 1 2 4 6 9 7 12 14 10 13 15. I 3. II 16 18. I 6. II 19. I 5ab 10 9. III 1 2. IV 5 6. III 5 13. IV 1 12 15. V 3. IV 7 8 10 9 11. V 4–7. VII 19 usw. Weitere Briefe siehe Günther (Zählung Orelli-Baiter ²III, Turici 1845). - Durchgängig mit Scholien. Rest von f.327r leer.
- 68.** 327v–330v: *Eneas Silvius, De curialium miseriis (fragmentum)*
 serviunt et in dies mutantur ... (*Anfang fehlt*)
 (E1) amicus nec ad eum ubi sit / (*Abbruch*)
Fragment: Wolkan I 1 Nr.166 S.470,12–480,20 (vgl. oben f.183r) [Günther].

Schreiber : Student der Leipziger Universität im WS 1468 unter Stanislaus Pechman de Sweydnitz • gotische Kursive (m1) • 1468, 1463 (f.87r) • Leipzig, Görlitz (f.87r) • f.24v (siehe Explicit), f.87r.

Besitzer : Danzig

Gdańsk
Biblioteka Polskiej Akademii Nauk (PAN)
Mar. Q 39

15/1 — 218ff., pap., 4°, 21x14cm

- Datierung : ca. 1420–1450
Provenienz : Deutschland, Danzig, Iohannes Zager
Einband : Lederbezogener Holzband mit Stempeln des älteren Danziger Drachenbuchbinders. Reste von Schließen; Kettenbeschläge.
Hände : mehrere
Einträge : Vorn Titelschild: 'Epistole beati Bernhardi'. Darunter die Signatur 'G 3' des Katalogs I 1. - Auf dem Vorsatz (Perg.) ein Inhaltsverzeichnis von Calow; von diesem eine Blattzählung.
Typ : Exzerpte aus 'De remediis' in einem (privaten) Florileg ('moralis philosophia', 'contemptus mundi')
Bemerkung : Aus der Handschrift herausgelöste Blätter haben jetzt die Signatur: Mar. F 421 f.2 (Schreiben des Joh. Zager) und f.5–6 (kaufmänn. Aufzeichnungen [dt.] eines Privatmannes aus dem 15.Jh.).
Literatur : Günther, Katalog, Bd. 5, 538–544.

Nr. 25 DE REMEDIIS UTRISQUE FORTUNE (excerpta)

1. Vorsatz I*: *Inhaltsverzeichnis (15. Jh.)*

<Fol.> 1 Ad nepotem Robertum. - 2 Ad Falconem puerum. - 13 Ad quosdam canonicos. - 14 Ad Brunonem epistolae tres. - 16 Ad Carthusienses. - 22 Ad Henricum apostolice sedis cancellarium. Ad Petrum cardinalem tres epistolas. - 25 Ad Aimericum cancellarium. - 26 Ad Mathiam legatum. - Ad Hannibal archiepiscopum. - 27 Ad Acconem Tricensem epistolas tres. - 29 Ad Gwidonem episcopum. - 30 Ad Arduaconem (!) electum. - Ad Lugdunensem. - 33 Ad patriarchum Ierosolimorum. - 39 Ad comitem Theobaldum. - 40 Ad abbatem Cluniacensem. - Ad Eugenium papam epistolas tres. - 41 Ad Andream militem. - 42 Ad adultores. - 49 Ad Raymundum militem de re familiari. - 60 Ad Wilhelmum abbatem. - 33 Ad omnem curiam pro eleccione tres epistolas. - 38 Ad Conradum regem Romanorum. (*33 und 38 umgestellt*) - 76 De humilitate idem Bernhardus. - 95 Ad Henricum archiepiscopum Senonensem. - 105 Ad Wilhelmum Cluniacensem duas epistolas. - 114 Ad Adam monachum duas epistolas. - 122 Quinquaginta proverbialia centum. - 125 De sancta Maria Magdalena. - 134 Sermo tempore pascalis scilicet 'Infer digitum huc'. - 136 In circumcissione domini sermo.

I*v . De apostolis 'Ego elegi vos' 139. - Ad prelatos sermo 'Lucifer princeps tenebrarum' 144. - De gradibus virtutum 148. - Ad religiosos sermo 153 (principaliter dominorum Prusie). - Sermo in die pasce 158. - Oraciones super ewangelia dominicalia 162. - Cristus protulit septem verba salutifera in cruce 172. - Sermo de malicia ebrietatis 175. - Sermones IIIor de sacramento eukaristie 178. - De dominice leccione Augustinus 185. - Exemplar studendi Thome de Aquino 187. - Exemplar studendi Bernhardi 187. - De significacione membrorum Xristi Ieronimus 187. - Imago mundi.

*Von der Hand Calows. Die Blattangaben beziehen sich auf seine alte Blattzählung. - Rest von I*v leer.*

2. 1r–41v: *Bernardus Clarevallensis, Epistolae*

Epistola beati Bernhardi ad nepotem suum Robertum <qui> de Cisterciensi ordine descenderat ad Cluniacensem. (*rot*)

(1) Satis et plus quam satis sustinui, dilectissime fili Roberte ... (*erster Brief*)

(E1) et ipsum affectu magno devotissime salutamus. (*letzter Brief*)

PL, 182, N.1-3, 6, 8-28, 174-175, 237, 239-240, 243-244, 271, 267, 272-273, 288.

3. 42r–44r: *Ad adulatores, Iosephbrief (I)*
 . Ioseph servus iusticie prepositus Egipcie regionis prudentibus et utinam prudentioribus viris domini regis consiliariis sapere intelligere ac novissima providere.
 (1) Cum omne datum optimum, omne donum perfectum ...
 (E1) a commendacionum vestrarum quinario deponimus quintam partem.
Das folgende Stück gehört dazu. - Rhetorisches Übungstück [Günther].
4. 44r–46r: *Responsum, Iosephbrief (II)*
 . Singulari regis remedio ac universali refrigerio regionis domino Ioseph consiliario bone fidei preposito bone spei domestica regis milicia et armigera clientela salutem et officiorum salubrium exercitium salutare.
 (1) In castrensi miseria constituti, in miranda et miseranda miseria ...
 (E1) et palponum mendacia vos veritatem dicere non compellant.
Rhetorisches Übungstück [Günther].
5. 46r–49r: *Drei Schriftstücke, die Zeit Kaiser Friedrichs I betreffend*
 (1) Pensantes amoris affectum quem ad vos semper habuimus hactenus et habemus illesum firmiter credimus ...
 47r (e) ... Ad hec quidquid de serviciis nostris et fidelis noster dixerit, indubitanter affectio credat et adimpleat cum affectu.
 (2) Ad vos est hoc verbum filii Effrem male intendentes arcum ... ad vos est hoc verbum cardinales obliquati quibus volvitur orbis ...
 48r (e) ... ut maior ecclesia tam diu suo lumine privata decorem suscipiat et ad statum pristinum reducat.
 (3) Quantum et qualiter hactenus pro generali bono fidei Christiane sed terre sancte precipue ...
 (E1) quod vos non oporteat amplius pacem impudenter expetere sed potius petitam acceptare.
Übungstücke (1. Schreiben des Kaisers, 2. Über die kirchl. Verhältnisse, 3. Kundgebung des Kaisers über die Zurückweisung seines Friedensangebotes durch den Papst, 1170?) [Günther].
6. 49r–51r: *Bernardus Clarevallensis (Ps.), De cura rei familiaris*
 . Ad Raymundum de re familiari.
 . Gracioso et felici militi Raymundo domino castri Ambrosii Bernhardus in senium ductus salutem.
 (1) Doceri a nobis petisti de cura et modo rei familiaris utilius gubernande ...
 (E1) dampnabilis senectus. Amen.
PL 182, 647–651; vgl. Avesani, Quattro miscellanea..., 42–43 Nr.4. Vgl. Mar. Q 27, f.264v [Günther]. Rest von f.51r und 51v–60v leer.
7. 61r–77r: *Bernardus Clarevallensis, De gratia et libero arbitrio tractatus*
 . Domino Wilhelmo abbati sancti Theodori frater Bernhardus.
 (1) Opusculum de gracia dei et de libero arbitrio ...
 (E1) hos magnificavit.
PL 182, 1001.
8. 77r–125v: *Bernardus Clarevallensis, Briefe und Schriften*
 (E1) queat remedium inveniri.
Zu diesen Texten siehe Günthers Katalog S.540. - Rest von f.125v leer.

- 9.** 126r–128r: *Proverbia philosophorum et sapientum*
 . Incipiunt quinquaginta duo bona proverbialia documenta philosophorum et sapientum in ricmis ordinata.
 . Salomon: Iuvenis stans in timore / Et parentum in honore / Si longa vita vixerit / Magnus in honore erit ...
 . (*Es folgen die Überschriften: 'Aristotiles', 'Iuvenalis', 'Eractius', 'Rabanus', 'Platariarius' usw., zuletzt f.128 'Cassiodorus'.*)
 (E1) Cassiodorus: Multi iudices pro donis / Perdunt viam rationis / Qui plus quam debeat cupit / Cupiditas hunc decipit.
 (E2) Expliciunt proverbia philosophorum et sapientum scripta per manus etc.
Diese Sammlung auch in Bamberg, Theol.14, f.372 (Leitschuh/Fischer I 1 S.568) und (nur 45 Stücke, Reihenfolge!) in Berlin, 892 (Rose XIII S.1050 [statt 'Hermes': 'Hercules']) [Günther].
- 10.** 128r–129r: *Petrus Thomasius, Oratio pro M. Maximino*
 (1) Si quoquam benigno sidere datum esset, ut hac nostra etate surgeret ex illis senatorum (!) patribus seu divis Cesaribus unus ...
 (E1) ad cetera sibi pandatur iter eius gracia mediante qui etc.
 (E2) Explicit oratio Petri Thomasii Veneti pro M. Maximino.
Rede vor der medizinischen Doktorpromotion des Maximinus (in Padua zwischen 1407 und 1413) gehalten; ed. Günther, ZGMed. 10, 102ff. [Günther] Rest von f.129r und 129v–132v leer.
- 11.** 133r–152r: *Sermones*
Einzelne Sermones (darunter solche von Bernhard von Clairvaux), vgl. Günther, Katalog S.541. f.129v–132v leer.
- 12.** 152r–156v: *Petrus de Ceffons, Epistola Luciferi*
 (1) Lucifer princeps tenebrarum et tristicie profunda regens achirontis rex inferni rectorque iehenne universis sociis regni nostri filiis superbie qui gloriantur cum male fecerint et exultent in rebus pessimis, presertim moderne ecclesie principibus et senioribus, a quibus egressa est iniquitas. De quibus propheta dixit: Odivi ecclesiam malignam Salutem qua Ioab salutavit Abner, quam vobis optamus in visceribus nostris.
 (2) Luciper princeps ... *so die Handschrift*
 (3) Quia ex patre dyabolo estis et opera patris vestri facitis ...
 (E1) Datum die tribulacionis et desperacionis apud centrum terre in nostro palacio tenebroso, ubi unus ordo scilicet sempiternus horror inhabitat, ibi (*wohl: 'ubi'*) frigus insuperabile, ignis inextingwibilis, fetor intollerabilis, vermis immortalis, tenebre palpabiles, flagella tedencium (?) visio demonum, confusio peccatorum, desperacio omnium bonorum presentibus catervis mille milibus demonum ad hoc specialiter vocatorum ad nostrum consistorium dolorosum sub nostri terribilis sigilli caractare (!) in robur et fidem omnium et singulorum premissorum etc.
Über diesen in vielen Hss. erhaltenen, in einigen (fälschlich) dem Heinrich de Hassia zugeschriebenen Brief Hartwig, Henr. de Langenstein II 8ff, Aschbach, G.d.Wiener Univ. I 385 [Günther]. Zippel, La lettera del Diavolo al clero, dal secolo XII alla Riforma, in: Bulletino dell' Istituto Storico Italiano per il Medio Evo e Archivio Muratoriano 70 (1958), 163-66.
- 13.** 156v–161v: *Bonaventura, Summa aurea, Summa de gradibus virtutum*
 (1) Infimus gradus caritatis est diligere amicum ...
 (E1) alcior de eiusdem <eterna fruicione, altissimus letari de eiusdem> eterna unione, ad quam nos perducatur qui sine fine vivit et regnat deus amen. etc.
Vgl. Mar. F. 267, f.25. Bonav. Op.omn. VIII 646 (p.C Nr.10 der 'codices non collati').

14. 161v–166r: *Sermo ad religiosos principaliter dominorum Prusie*
 (1) Quicumque secuti fuerint hanc regulam, erit pax super illos, Gal. ult. Postquam apostolus Galatis quibus hec verba scripsit demonstrasset iusticiam ...
 (E1) que interpretatur visio pacis. Ad quam nos perducatur dominus noster in secula benedictus amen. etc.
Einzelne Stellen weisen daraufhin, daß hier eine Predigt eines Ordensbruders für Angehörige des Deutschen Ordens vorliegt [Günther]. Titel vorn im Inhaltsverzeichnis von Calow.
15. 166r–193v: *Sermones*
 185v . De duobus mirabilibus in consecratione corporis Xristi.
Mehrere Texte, siehe Günther, Katalog, S.542–543.
16. 193v–195r: *Augustinus (Ps.), Ad fratres in eremo sermo*
 . Ammonicio sancti Augustini episcopi, per quam ostenditur, quantum bonum sit leccionem divinam legere et quantum malum sit ab illa vera inquisitione desinere.
 (1) Propicio Xristo fratres karissimi, ita leccionem divinam avido et sitiendi corde ...
Ps. Augustinus, Ad fratres in eremo sermo, Migne, PL 40, 1339.
17. 195r: *Thomas de Aquino, De modo studendi*
 . Exemplar beati Thome de Aquino missum cuidam fratri interroganti qualiter studio ac thesauro sciencie intendendum sit ad profectum.
 (1) Quia quesivisti qualiter oporteat in thesauro sciencie acquirendo procedere, hoc a me tibi datur consilium, ut per rivulos non statim eligas in mare introire, quia per facilia oportet ad difficilia pervenire ...
 (E1) quod affectas amen.
Vgl. Mar. Q 27, f.247v. - Glorieux, Répertoire..., I 103fb.
18. 195r–195v: *Bernardus Clarevallensis, Exemplar datum de divinis laudibus*
 . Exemplar sancti Bernhardi datum omnibus ac singulis ecclesie dei ministris et precipue religiosis, quemadmodum se habere debeant, cum divinis laudibus assistunt.
 (1) Vos ammonio dilectissimi pure ac secrete divinis laudibus interesse ...
 (E1) gracia et misericordia sponsi ecclesie Iesu Christi qui est benedictus in secula amen.
Vgl. Mar. Q 27, f.247v.
19. 195v–200v: *Hieronymus (Ps.), De membrorum Christi significacione*
 . Incipit Ieronimus de membrorum Xristi significacione.
 (1) Omnipotens pater et filius et spiritus, unus ac trinus, unus videlicet ...
 (E1) se manifestum monstrare.
 (E2) Scimus enim, quoniam cum apparuerit, similes ei erimus quandoque videbimus eum sicut est. Tu autem domine miserere nobis.
 (E) Explicit liber beati Ieronimi de membrorum Christi significacione.
Exzerpt aus Eucherius, De form. spirit. intell. - Vgl. Mar. F 232, f.119v und Q 3, f. 119v [Günther].
20. 200v–203r: *Bonaventura (Ps.), Tractatus de gradibus contemplacionis*
 . Incipit tractatus de gradibus contemplacionis editus a fratre Bonaventura ordinis minorum.
 (1) Contemplativorum quibus ('aquilinos' fehlt) obtutus acui ...
 (E1) manibus eburneis contractavit scilicet dominum nostrum Iesum Christum qui est benedictus in secula seculorum amen deo gracias etc.
Ed. Bonav.opp. ed. Peltier XII 183. Vgl. Bonav. opp. omn. (ed. Quaracchi) VIII Prolegom. p. CXIV. Rest von f.203r und 203v–206v leer.

Handwechsel (Zager), Lagenanfang

21. 207r–212v: *Honorius Augustodunensis, Anselmus, Imago mundi (excerptum, lib.I)*

- . Ymago mundi.
 (1) Miserum videtur res propter nos factas cottidie expectare et tamen iumentis insipientibus quid sint penitus ignorare. (*Dieser Satz nicht bei Honorius*)
 (2) Ad instructionem itaque multorum quibus deest copia librorum hic libellus edatur nomenque ei ymago mundi ideo datur, quod dispositio totius orbis in eo quodsi in speculo inspiciatur; in quo nostre amicitie pignus posteris relinquatur. Nichil autem in eo pono nisi quod maiorum commendat tradicio. (*PL 172, 119*)
 . Incipit liber qui ymago mundi dicitur.
 (3) Mundus dicitur quasi undique motus, est enim in perpetuo motu ... (*Anfang des Auszugs aus dem 1. Buch des Honorius*)
 208r (4) Asya a regione eiusdem nominis appellata. que apud antiquos imperium tenuit orientis ...
 209v (5) Europa ab Europe rege dicta ...
 210r (6) Affrica ab Affer uno ex posteris Abrahee est dicta ...
 210v (e) ... fertur Brandus pervenisse:
 V Insulas transivimus nunc inferna petamus.
 (7) Infernus ideo dicitur infernus, quia inferius est posita ...
 (E1) sunt itaque a terra usque ad celum C et IX milia et CCC et LXXV miliaria.
 (E) Explicit ymago mundi venerabilis Anselmi episcopi et doctoris.
Vgl. Berlin, Ms. 968, Nr.4 [Günther].

22. 212v: *Rabimoyses, Excerptum*

- (1) Refert enim Rabimoyses maximus philosophus, quod quilibet circulus cuiuslibet planete habet in spissitudine viam quingentorum annorum ...
 (E1) sed utrum hoc sit verum deus scit etc.
Dieselbe Notiz mit dem Anfang: 'In passionali de ascensione domini refert Rabi Moyses maximus philosophus ...' in einem Calendarium s.XIV (Amplon. Q.368, f.8v), s. Schum, S.615 [Günther].

23. 212v–217r: *Gotfridus Viterbiensis, Pantheon (excerpta)*

- . Ex particula undecima libri Pantheon Gotfridi Viterbiensis
 (1) David rex et propheta, de genere Iuda, filius Yesse ...
 215r . Ex particula XII libri Pantheon.
 (2) Petrus in Ponto et Apodocia (!) Galetia ...
 216v (E1) Tytus Pauli discipulus ... ibique in pace sepultus est etc.
 216v (E2) Tarquinius Superbus rex Romanorum primus excogitavit carceres et omnia genera tormentorum. (*Zusatz*)
 216v (E3) Nota ad numerum legendum qui sepe fit in cronicis et in aliis libris sciendum est, quod i positum cum tractu significat mille, verbi gracia si sic scribitur Ia. Duo I cum tractu significant centum milia ...
 217r (E4) DCCC octingenti significat.
Gehören die letzten Notizen noch zu den Exzerpten aus dem Pantheon?

24. 217r: *Excerpta*

- . Versus. Nota quot annis Israel remansit in Egipto. Pango Bis centum triginta duos ... x redempta.
 (2) Algasel. Tu vero si sapiens esse desideras, disce in terris sapienciam, que tecum perseverat in celis. Hic studeas qualiter ad illum pervenies, quem semel vidisse, est omnia didicisse.
 (3) Gregorius: Illos dyabolus pulsare negligit, quos quieto iure possidere se scit.
 (4) Idem: Hostis noster nos in hac vita positos quanto magis sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit.
 (5) Consulo quisquis eris qui pacis federa queris / Consonus esto lupis cum quibus esse cupis. [*Walther, Prov. 3250*]

- (6) Mors iusti (?) subita, quam precessit bona vita / Non minuit merita, si moriatur ita.
- (7) Terencius: Obsequium amicos, veritas odium parit.
- (8) Bernhardus in meditationibus: Quid superbis terra et cinis, cuius conceptus culpa ... x quod paulo post esca vermium nullatenus dubitatur.
Walther, Prov. 3250 'Consulo quisquis': Wrocław, BU, I F 15 (Katalog S.14) und zahlreiche weitere Hss.

*Tintenwechsel***25.** 217v:*Franciscus Petrarca, De remediis utriusque fortune (excerpta)*

- (1) Vulgus omne me predicat. Dixi et repeto quidquid wlgus cogitat vanum est, quidquid loquitur falsum est quidquid improbat bonum est. quidquid approbat malum est, quidquid predicat infame est, quidquid agit ('ayt' m1) stultum est. I ('T': add. m1) nunc insanorum sermiunculis gloriare. [ed. Basel 1554, p.16, 13-15]
- (2) Sapiens dicor. Non te tue neque aliene voces unquam sapientem fecerunt, sed res ipsa. Sapiens a wlgō dicor. Wlgus insanos sapientes dicere et sapientes insanos iure suo didicit. quid est ut falsa pro veris, vera pro falsis habeat. Nichil est a veritate remocius quam vulgaris opinio. Omnes me predicant sapientem. [p.16, l.14-10 ab inf.]
- (4) Vis autem nosse quam sis sapiens, verte oculos retro, recordare, quociens in hoc vite cursu cespitaveris, quociens oberraveris, quociens offenso pede cecideris, quot pudenda, quot dolenda, quot penitenda commiseris. Tunc si audes te dicito sapientem, credo autem non audebis. [p.16, l.3 ab inf. - p.17,1]
- (5) Hec de antiquis sapientibus. ffelicior etas nostra, que non unum, duos vel septem, sed in singulis urbibus ceu pecudum greges numerat sapientum. nec mirum sane multos esse qui tam facile fiant. venit iuvenis stultus ad templum, preceptores illum sui celebrant seu amore seu errore; tumet ille, wlgus stupet, plaudunt affines et amici. Ipse iussus in kathedram scandit, cuncta iam ex alto despiciens et nescio quid confusum murmurans, tunc maiores certatim ceu divina locutum laudibus ad celum tollant, tinniunt interim campane, strepent tube, volant anuli, figuntur oscula, vertici rotundus et niger pannus imponitur. Hiis peractis sapiens hodie descendit qui stultus ascend<er>at mira prosus transformatione ne Nasoni cognita, sic fiunt hodie sapientes. verus sapiens fit aliter. [p.17,15-24]
- (6) Credo ego ad sapienciam pervenisse. R. At si michi obsequeris, ad illam pocius assurgendo nitendoque pervenies quam credendo. Nichil alcius ascendit quam humilitas operosa. [p.17,29-31]
- (7) Nobilis natus sum. R. Dixi iam verus nobilis non nascitur, sed fit. [p.22,26]
- (8) Sapiens sum. R. Crede autem michi, numquam si vere esses hoc diceres. Sapiens enim quantum sibi desit intelligit, non gloriatur itaque, sed suspirat. [p.16, dial.XII, l.3-5] (*am oberen Blattrand*)
- (E1) Hec Petracha (!) laureatus poeta.

Exzerpte aus 'de remediis' lib. I, dial.XI, XII, XVI (p.16, 13-15, p.16, l.14-10 ab inf., p.16, l.3 ab inf. - p.17,1, p.17,15-24, p.17,29-31, p.22,26; p.16, dial.XII, l.3-5). Am oberen Blattrand steht ein Nachtrag, im Text ist einzelnes verbessert; dies hat der Schreiber der Exzerpte zu späterer Zeit selbst getan.

26. 217v–218v: *Excerpta*

- (1) Alanus in libro de dulcedine anime: Tantum tante in te sensi gaudium dulcedinis, quod cohybere non potui me a lacrimis. O dulcis amor felicissime deitatis.
- (2) Sydonius in epistolari: Soli illi qui nil aliud melius quam hunc mundum fore senciunt, fictam eius felicitatem in dampnationem sui appetunt et inquirunt.
- 218r (3) Alanus in de dulcedine anime: Dulcedo inquam illa dei qua nil dulcius creditur amara peccatrice anime atque insipida degustatur.
- (4) Ysidorus in de summo bono: Nisi enim mens carnis decertaverit vicia, a vita erit celestis beatitudinis eternaliter aliena.

- (5) Augustinus in libro de victoria christiana: Contra certans mens et devincens hominis expers future omnis erit molestie et doloris.
- (6) Sydonius in epistolari: Nisi enim mens contra carnis sue certaverit vicia ... x presto erit.
- (7) Hugo de sancto Victore: Omnis quippe qui in vigore et flore carnis ... x apparebit.
- (8) Hugo in libro de arra anime: O anima mea, sponsum habes, sed nescis ... x ut obsequiis tuis famuletur. Hec ille.
- (9) Methodius martir in libro de finibus mundi: Quanto quis sibi vitam prescripserit longiorem, tanto vitam accipiet breviorum ... x non dabitur ei unus dies penitencie. Hec ille.
- (10) Alanus in de planctu mortis (!): Numquam homo adeo horruit vipperam aut serpentem ... x cunctis viciis atque peccatis.
- (11) Philosophus: Amicus est desiderabile nomen, non invenienda possessio ... x indeficiens felicitas.
- (12) Augustinus de dono dei: In adversis probatur amicus. Nam in prosperis omnes amici vocantur. Amicus enim noster Ihesus Kristus pro nobis sustinuit dura verbera, omnimoda verbera, durissima mortis vlnera tollerare. Hec ille.
- 218v (13) Hugo in libro de arra anime: Illum super omnia cogor diligere, a quo video omnia me in pignus amoris accepisse.
- (14) Haymo: Quod quidem anime dulce sit, tandem eternaliter amarescit.
- (15) Haymo super apokalypsim: Nulla maior acerbitas cuiuscumque amaritudinis aut doloris quam mors ipsa hominis in peccato tam miserabiliter morientis. Eya homo nobilis creatura emenda statum tuum, ne te mors preveniat eterna et in hanc miserabilem amaritudinem demergaris.
- (16) Eudoxius in digestis philosophorum: Ad laudandum quippe deum homo creatus fore creditur; qui igitur nunc in presenti deum non laudaverit, vita se esse quidem indignum sui inhabilem ostendit.
- (17) Alanus in libro de brevitare vite: Ubi fortes, ubi nobiles reges et principes ... x Sed omnium miserabilis est quod hec omnia humana fragilitas non horrescit.
- (18) Richardus de sancto Victore: Nonne iudicium est grandis cecitatis et ignorancie, quod iam peccatores securiores se estimant de eterna beatitudine quam iusti pleni omni bono opere et virtute.
- (19) Sydonius in epistolari: Omnis quippe qui benignus fuerit homini, benignus sibi profecto erit et mitis conditor universi.
- (20) Ysidorus in de summo bono: In caliginosa siquidem mente hominis omne presto erit quod excogitari poterit eterne miserie et doloris.
- (21) Haymo super apokalypsim: Dulcedini namque quam amplectimur in hoc seculo infernalium correspondet (?) vermium et malignorum spirituum plenitudo.
- (22) Idem: Quanto etenim nunc vita presens dulcior fuerit, tanto pena condigna infuturo acerbior apparebit.
- (23) Idem super apokalypsim: Quanto etenim fortuna maior hominis, tanto ita validior erga eum (?) conditoris.
- (24) Bernhardus: Cum muliere semper esse et eam non cognoscere, mayus est quam mortuos suscitare.

Aus dem 'Manipulus florum'? s.v. 'anima', 'caro', 'mens'? (Haymo z.B. ist allerdings im 'Manipulus' nur schwach vertreten.

ff. Mar. F. 421 f.2: Blatt aus dem Innendeckel dieser Handschrift herausgelöst

27. 2: *Iohannes Zager, Brief an ein Nonnenkonvent*

- Vitam felicem et exitum beatum, venerabiles sorores et in domino karissime.
- (1) Dudum siquidem caritatem vestram aliquo scripto salutasse debueram ...
- (E1) hec exarare. Valetate in filio virginis ipsum pro me iugiter deprecature. Datum etc.
- (E2) Iohannes Zager confrater vester humilis et servitor.

Ed. Günther, Zs. des Westpreuss. Geschichtsvereins 57, 156–159. Auf der Rückseite des Blattes ein Inhaltsverzeichnis der Hs. Mar. Q. 39. - Mar. Q. 421, f.5–6: kaufmännische Aufzeichnungen.

Besitzer : Iohannes Zager • Kaplan der Danziger Marienkirche; von seiner Hand in vielen Hss. Noten; f.210sq. dieser Hs. von ihm geschrieben. Neben Andreas Slommow bedeutender Förderer der Bibl. der Marienkirche. • Siehe Günther, Band 5, Einleitung S.3. (ders.), Andreas Slommow und Johannes Zager in den Hss. der Danziger Marienbibliothek, Zs. des Westpr. Gesch. 57, 141ff. • Danzig • Auf der Rückseite des Nachsatzblattes zwei Bemerkungen über ‘sors’ und ‘usquequoque’; auf f.63v, 137, 165 Bemerkungen und Verbesserungen.

Kórník
Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk (PAN)
295 (C II 97)

15/2 — 316ff., pap., fol., 30x21cm

Datierung : 1472
Provenienz : Italien (?) - Deutschland - Polen, Posen, Dominikaner
Schrift(-ht) : gotische Minuskel
Einband : Holzdeckel mit braunem Leder, reich verziert mit Stempeln, Reste von Schließen (restauriert)
Einträge : f.1r: 'Conventus Posnan. ord. fratrum Praedicatorum pro Bibliotheca'.
Typ : Florilegium (moralis philosophia), iuristische Texte (italienischer Provenienz)
Bemerkung : Enthält nur Exzerpte aus Petrarca. - Mit Inkunabeln zusammengebunden.
Literatur : J. Zathey, Katalog, S.410–415.

1. Vorn innen: *Excerptum (de fortuna)*
(1) Elato cito paratur occasus / Fortune nihil potest resistere / Volubilis fortune rota / Nil prosperum longum sinit ...
(E1) fraus est pessima species mali.

2. IV*: *Sententie*
(1) Fatum enim est: Non serenti agrum a deo optari messem. ('Fatu<u>m (?)')
(2) Numquam expetenda est egestas, sed in rerum copia.
(3) Difficile enim hominum est nutrire ociosum, difficilius domum universam, exercitum vero nil agentem aliis (?) difficilimum est.
(4) Laudis vero cupidos necesse est nullos labores recusare ...
(E1) ob glorie cupiditatem.

3. IV*v: *Aktenstück (in deutscher Sprache) (1465)*
... Das ist Herrn Gotschalks ... Nos infrascripti Georgius Bok, Petrus Luce ...
Datiert 6.2.1465, Posen, Nicolaus Czisa. Siehe Zathey.

Inkunabel
4. 1–155: *Iohannes Boccacius, De casibus virorum illustrium*
GW 4430 (Straßburg, Georg Husner, 1474/75).

Inkunabel
5. 156–239: *Iohannes Boccacius, De mulieribus claris*
GW 4484 (Straßburg, Georg Husner, 1474/75).

6. 240r–240v: *Sententie (de iustitia)*
(1) Neque aliud est potestas culminis, quam tempestas mentis.
(2) Ubi plurima verba, ibi inopia veritatis et iusticie.
(3) Difficile est potestatem cupienti servare equitatem.
.
usw.
240v (4) Ita legum presidem civitatisque rectorem decet ...
(5) Aput magnum tribunal difficile est sic consiliari ...
(6) Illi omnes actus dicuntur legitimi, qui sunt scripti in aliqua parte iuris ...
(7) Quisquis ergo iusticiam sectari desideras, time primum deum et ama illum ...
(e) Cogita preter animum nihil esse impossibile cui Magno nihil magnum est. (*cf. Sen. ep. 8,5*)
f.240r zweispaltig, f.240v ungespalten. Rest von f.240v leer.

7. 241r–249v: *Artes et genera vivendi*

- . De arte mercandi et vendendi, que ipsa mechanica est et sub navigatoria continetur et de eius necessitate et utilitate et demum de illius infelicitate, fraudibus, dolis atque periculis.
- (1) Mercatura vero que ad ad navigacionis viam pertinet, utilis admodum est ad sup-
plendas inopias provinciarum, et sine illa comertium inter homines haberi vix pos-
sit. Huius autem mercatorie artis tres sunt partes, ut ait philosophus in primo Pol-
liticorum, scilicet Naularia (*korr. aus: 'Marclaria'*) idest per mare ferens merces,
que navigatoria dici potest. Secunda est oneraria. Tercia est assistentia, qua quis
assistit mercatoribus in pecunie aut aliarum rerum commutationibus. Que omnes
mercature species a Plutarcho cruribus corporis humani recte comparantur, ve-
luti enim cura hominis huc illuc discurrunt pro necessariis humani corporis, sic
mercatores pro necessitate corporis reipublice. Rursus sicut coxe et tibie susten-
tant corpus, sic mercatores rempublicam suis mercibus sustinent. Ex quibus aperte
conspicitur necessitas et utilitas huius artis ...
- 241v (e) ... Mercatura vero et cetera mechanice fundantur in utili.
- . De vita et statu coniugali in sancto et immaculato matrimonio et de necessitate,
utilitate, laudibus et prerogativis vite coniugalis super alia vivendi genera.
- (2) Vite coniugalis status, quam sanctus, quam immaculatus atque necessarius existat,
nemo est qui nesciat ...
(*zitiert werden: Arist. topica, Augustinus, Hieronymus, Thomas*)
- 242v (e) ... denique scelera vitantur et ingencia bona queruntur.
- . De oneribus et incomodis et laboribus plurimis vite coniugalis et de causis propter
quas non expedit uxorem ducere.
- (3) Mariti nomen licet dulce plurimis tamen erumpnis est refertum. Quis enim onera
matrimonii facile ferre potest? Quis quarundarum uxorum insolencias ...
(*Zitiert werden Plutarchus, Augustinus, Hugo u.a.*)
- 243v (e) ... securius et forcius. (*am unteren Blattrand Zitate aus Hieronymus*)
- 244r . De magistratu, prefectura iudicum et de officio et munere iudicandi populos et
presidendi civitatibus et de laudibus huiusmodi officiorum et commendacione talis
exercitii.
- (4) Prefecture atque iudicandi munus in quam necessarium vite humane, quam excel-
lens et preclarum sit exercitium ...
- (e) ... parvo temporis compendio longas consuevere congregare divicias.
- 244v . De oneribus et laboribus et incomodis prefecture et iudicature et presencie in
populis et de periculis huiusmodi exercitii.
- (5) Sed post huius exercitii laudes videlicet iudicandi et presidendi honore tantopere
commendatum, illico illius status premencia onera atque aperta pericula enarrantur
...
- 245r Etsi cetera ad hoc vitandum periculum desint, illud **Petrarche** occurrebat,
quia Iudex ipsi populorum honorato quodam exilio damnatur, dum ocium dome-
sticum cum externa sollicitudine permutatur. Amara certe et turbida iudicum sors
est, habent tantum domum non modo muneribus apertam, sed et litibus, sliencio
vacuam, queremoniis plenam, iurgiisque refertam. Quicquid languidum, quicquid
egrotum in provincie seu civitatis visceribus latet, totum sibi tractandum curan-
dumque reservatur. Unde Plautus ille comicus: Durum admodum opus, dicebat,
multos corrigere; quod hinc patet, quod sese corrigant paucissimi. (*cf. De remed.,
I 47 in fine*).
- . Adde illud Plutharci preclarum exemplum. Qui cum iudex eligeretur, rennuit di-
cens: Quas (?) sic iudicabo, quasi statim ab aliis iudicandum. Nec modo ab homini-
bus iudex iudicatur, quippe in quem tocius populi oculi vertuntur, sed durius a deo
summo omnium iudice iudicari timet, dicente scriptura: Iudicium durissimum hiis
qui presunt. Postremo pudor est, quod iudicibus et magistratibus pudor nullus sit
hiis preesse, quiubus subesse dignius fuerat. - *Zitiert sind ferner Gregor, Augustin,
Isidor u.a.*

- 245v . De exercicio et officio consiliariorum, principum et urbium et provinciarum et de utilitate laudibus et preconiis huiusmodi vivendi.
- (6) Magna semper rei publice consulendi auctoritas fuit. Consules enim sive consilarii a consulendo recte dicti sunt ...
- (e) ... recte ab antiquis appellabantur.
- 246r . De laboribus, oneribus et incomodis consulum sive consiliariorum et rectorum urbium et provinciarum et de periculis huius status.
- (7) Sed qui officium consulendi in civitatibus tanto tempore collaudant ...
(*Zitiert werden Platons 'De republica', Lactantius, Cato ...*)
- 246v (e) Hec optima exercicia, studia desideriaque sunt consiliariorum consulum atque rectorum pestiferi nostri temporis.
- . De exercicio agriculture et de laudibus et comendacione huius naturalis et innocentissimi exercicii et de utilitatibus generi humano ex illa provenientius et quomodo deo acceptum est.
- (8) Agriculturam optimum esse vivendi genus nemo ambigit nisi qui vivere nescit...
- 247v (e) ... ut mos est plurimorum virorum illustrium.
- . De agriculture incomodis, oneribus, difficultatibus et laboribus et de aculeis et miseriis huius status et narrantur pulcra de hoc vivendi genere circa eius sollicitudines et anxietates et quomodo repugnant preclaris ingeniis et quales debent esse agricultores.
- (9) Laudatus satis est agriculture usus, quem certe necessarium atque delectabilem fore, meno est qui ambigat. Habet tamen aculeos suos ...
- adeo ut verum sit illud **Petrarche**: Qui triticum seminat, seminat et sollicitudinem. Et iterum quod poeta dicit: Quia granum plurimorum est, sed anxietas seminantis. Ita ut proprie loquendo ager animus sit, cultura intencio, semen cura et messis labor. quas res agricultorum uberrime percipiet leta vindemia, dum tamen cum pruina et grandine pepigerit. O quot inutiles araturas, quot mortalium hominum anxias curas agricultura affert ...
- . (*Zitiert werden Plinius, Nat. hist., Vergils Georgica, Arist. Pol.*)
- 249v (e) ... illorum iniquitas facit sterilem.
- . Autor sub brevi epilogo recolligit cunctas artes et genera vivendi in hoc seculo. in quo ostendit miserias labores et pericula omnium statuum et docet eas omnes plures habere aculeos et miserias quam gaudium et quietem et securitatem, decurrens per omnes modos vivendi in hoc seculo.
- (12) Quis enim omnium vivendi generum ac humanorum exerciciorum et officiorum labores incomoda pericula fraudes quoque et dolos facile memorare posset, sed ut brevioribus aput te utar verbis, a summo culmine usque ad infimum, a Cesare usque ad bubulcum, a rege usque ad pastorem nulla quies, nulla securitas, sed omnibus casibus periculis aculeis laboribus innumeris subiciuntur, cuncta fraudibus et iniquitatibus subiacent. Regis enim aut cesaris clarissimum esse nomen non ambigimus, sed durissimum officium et magis servari difficile. In excelsum enim et ventosum montem ascendit rex quem facilius fulmina feriunt. Nam etsi clarus regis titulus sit, res tamen obscura, nec aliud est ...
- (E1) nisi labor et afflictio spiritus. Et concludemus: cuncte res difficiles, nec potest eas homo explicare sermone.
- (E) 1472.

8. 249v:

Sententie

- (1) In templo humilis, in campo esto vilis / In domibus letus, in verbis esto facetus.
- (2) Sine iusticia non potest regi respublica.
- (3) Expedi hominem potius esse mutum et veracem / quam loquacem et mendacem.
- (4) Bonum est aliena vidisse prethoria. Et utile alienum comedisse panem.
- (5) Satis dives est, qui panem non indiget. / Nimius potens est, qui servire non cogitur.
- (6) Qui numquam est temptatus, nichil dicit.
- . *In einer zweiten Spalte folgen vier weitere Sentenzen, die von derselben Hand später eingetragen wurden.*
- (7) Difficile est illi virtutes ...

- (8) Sola salus servire deo, sunt cetera fraudes. (*In größerer Schrift auf dem unteren Rand.*)
9. 250r–260: *Gualterus Burlaeus (Ps.), Liber de vita et moribus philosophorum (excerptum)*
 (1) De vita et moribus philosophorum veterum tractaturus multa que sub antiquis autoribus in diversis libris de ipsorum gestis sparsim reperi, in unum colligere laboravi. Plurima quoque eorum reposita notabilia et dicta elegancia huic libello inserui, que legentibus consolacionem et morum informacionem conferre valebunt.
 (2) Thales philosophus Asianus ut ait Laercius ex clarissimis parentibus natus Athenis claruit ... (*'Tales' cod.*)
 (E1) Sapiens sequitur deum et deus sequitur animam sapientis.
Ed. Knust, Burlaeus, 1886. Prelog, Die Handschriften, Nr. 75 (um 1485).
10. 256r: *Sententie (4)*
 (1) Qui nunquam sensit amoris ignem aut lapis est aut bestia.
 (2) Licet ubique amici comparari possint ... x quam in patria.
 (3) Nullum comodum tam est ingens, pro quo vendi iusticia possit.
 (4) Non est facile ex ore lupi predam eripere.
11. 256v: *Thronius, De ortu Polonorum (excerpta)*
 (1) Ortum sive originem Polonie gentis ab inicio mundi ego qui Thronius sum cognominatus talem in scripturis inveni, quod Poloni sunt de stirpe Iaphet ...
 (E1) Pannoniam, ubi nunc sunt Ungari reges/ (*Abbruch*)
Siehe Zathey, Katalog..., p. 413. MPH II 163-166, MGH SS 19 p. 678.
- Zweispaltig*
12. 257r–257v: *Bonifatius VIII, De regulis iuris*
 . Regule iuris.
 (1) Beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri. Possessor male fidei ullo tempore non prescribit. Sine possessione prescriptio non procedit ...
 (E1) contra legis nititur voluntatem.
Rest von f. 257vb leere. - Mehrere, wohl leere Blätter sind ausgeschnitten.
13. 258r–302r: *Gualterus Burlaeus (?), De virtutibus theosebicus*
 . De virtutibus theosebicus, intellectualibus ac de morali intelligencia et de re familiari ac policia rei regalisque institutione, quarum finis est summum bonum.
 . Nouvelle scriptum institutionis feliciter incipit.
 (1) De quo presens agit novella ...
 . Capitulum primum de hominis dignitate.
 (2) O magnum miraculum est homo animal, o adorandum animal homo ...
 (E1) et a penis.
Bloomfield 3534 (nur diese Hs.). Genauere Beschreibung des Textes bei Zathey. Mit Scholien.
14. 302r: *Kolophon zu 'De virtutibus theosebicus'*
 (0) Quamobrem siste iam musa, sile calamum, quiescat laborum mens, omnipotentem precetur felicitate, que deus, qui summum bonum, qui beatitudo est, perfrui gaudere et a penis Minone (*'Minore' cod.*) Radamante (*'Radamante' cod.*), Kaconferni ceresoribus (?) Atesifone, Alectrone, Megara furiis orci per Ihesum Cristum liberari qui est super benedictus, super excelsus nobis aura rosus (!) per infinita secula seculorum Amen.
15. 302r–304v: *Dotes corporis et animi (mit Schemata)*
Siehe Zathey.

*Lagenbeginn (Schriftwechsel)***16.** 305r–308r: *Iohannes Boccacius, Leonardus Brunus Aretinus (interpr.), De Tancredo principe Salernitano*

- . Leonardus Aretinus ex Bocacio vulgari Tancredi filie Sigismunde amorem in Guiscardum transtulit in latinum.
- . Epistola translatoris ad Sindachum Rutasolanum.
- (1) Cum sepius mecum egisses ut fabulam illam Bocacii de Tancredo principe Salernitano eiusque filia Sigismunda vulgari sermone scriptam in latinum converterem ...
- (e) ... digne videbuntur, quod in manus exeant aliorum. Vale die XV Ianuarii MCCC-CXXXVI.
- . Sequitur transfiguratio.
- (2) Tancredus fuit princeps Salernitanus vir mitis quidem ac benigni ingenii ...
- (E1) in eodem sepulcro sepeliri ambos fecit.
- (E2) Explicit etc.

Brief an Bindaccio Bertalot, Initia II 3977.

17. 308v–313v: *Iohannes Andree, Iohannes de Deo, Decretum abbreviatum*

- . In nomine domini amen. Ad tocium decreti intelligenciam. Nota utilem et brevem doctrinam, in qua omnes distinciones, omnes cause et cuiuslibet cause questiones et solutiones continentur, prout magister Gracianus ipsas determinavit (?) modo (?) ut sequitur. (*rot*)
- 309r (1) Prima pars vocatur distinciones eo quod distincta est in particulas ...
- (E1) et terminatur liber in duobus capitulis de spiritu sancto etc.
- (E2) Explicit abbreviatio tocium decreti eximii et famosi decretorum doctoris domini Iohannis Andree.

Siehe Schulte, Geschichte ..., II 224 (Erlangen 358, Leipzig 991).

*Schriftwechsel***18.** 313v–315r: *Antonius Panormita, Oratio ad Ianuenses — Poggius Florentinus, Invectiva in Laurentium Vallam (irrtümlich)*

- . In Laurentium Vallam poetam Poggi Florentini oratoris clarissimi invectiva. (*irrtümlich*)
- (1) Si quis vestrum fortasse admiretur o viri Ianuenses, quod ego vir Siciliensis et a vestra republica longe remotus hodierna die prosiluerim ...
- (E1) omnem Venetorum amplitudinem atque incrementum vestram fore imminucionem atque iacturam.

Clm 522, f.205v-207r (Ant. Panormita); vgl. Resta, L'epistolario..., 86 n.2; A.v.Eyb, Margarita, 277rb-278rb. Würzburg, M.ch.f.59, 331-334 (beide Texte). - Wolfenbüttel, Aug. Nr.2859.

19. 315r–316v: *Morbisianus Magnus, Epistola ad Pium II*

- . Morbasianus Heeberi cum fratribus Zaradi et Insbei imperatores organi collaterales pugiles in partibus Achaie domini Yesi.
- . Magno sacerdoti Romanorum iuxta merita dileccionem.
- (1) Nuper auribus nostris intonuit quod in partibus Italie, ad preces et postulaciones populi Venetorum ...
- (E1) circa Turnatiam (!) et Dalmaciam visitare.
- (E2) Datum.

Vgl. Budapest, Mus.Nat. 170, 210; Clm 504, 384v-385r. - Ed.: Pio II, Lettera a Maometto, ed. Toffanin, 181-182. Weitere Lit. bei Zathay. Rest von 316v leer.

Besitzer : Nicolaus OP • frater Ordinis Praedicatorum, lector sacre theologie, Dominikaner • 15.Jh. (?) • f.1 der Inkunabel: 'Ex libris V.P. Nicolai ordinis predicatorum, lectoris sacre theologie pro eo oretis.'

Besitzer : Dominikaner • 16.Jh., 17.Jh. (?) • Posen • f.1r 'Conventus Posnansiensis S. Dominici Ordinis fratrum Praedicatorum pro bibliotheca'

Kraków
 Archiwum Prowincji oo. Dominikanów (APDom.)
 R XV 14

15 — 431+Xlff., pap., 4°, 22x15cm

Provenienz : Böhmen, Prag (?) - Dominikaner, Krakau (?)
 Schrift(-ht) : Böhmen, Prag (?)
 Einband : 15.Jh.
 Hände : mehrere
 Typ : theologisch, antihaeretisch
 Bemerkung : Inhalt deutet auf böhmische bzw. Prager Provenienz. Keine Autopsie.
 Literatur : Włodek, Med. Phil. Polon. 14, 1970, 155–186.

Nr. 21 PSALMI PENITENTIALES (Meditationes)

1. 1–149: *Procopius de Kladrub, Tractatus contra Iacobellitas de ecclesiastica communione altaris*
 (1) Spiritus manifeste dicit quoniam in novissimis temporibus discederent quidam a fide attendentes (?) spiritibus erroris. Scribitur I Tym. 4°, quia primus homo ex culpa ab agnitione dei longe est proiectus ...
 (E1) illas quattuor virtutes. Ideo compuncti dixerunt ad eam: o mater nostra etc.
Zu Procopius: Tříška, Repert. p.470.
2. 149v–156v: *Procopius de Kladrub (?), Tractatus de sacramento eucharistie contra Wycleffistas*
 (1) Nisi manducaveritis carnem filii hominis ... Scribit Iohannes 6°.
 (2) In edificio spirituali primum et principale necessarium est habere fidem sanam ...
 (E1) circa salutarum sacramentum sub specie panis, in quo ille continetur, qui est supra omnia benedictus in secula seculorum. Amen.
 (E2) Explicit tractatus reverendi magistri Procopii contra Wycleffistas.
3. 156v–161: *De communione parvulorum*
 (1) Innocencius tercius in concilio generali omnibus utriusque sexus ...
 (E1) migrant de hoc seculo procul dubio evolant (?) ad vitam eternam. Quam nobis concedere dignetur Christus. Amen.
 (E2) Explicit tractatus de eo, quod parvuli carentes usu rationis non sunt communicandi corpore et sanguine Christi sacramentaliter etc.
4. 161v–167: *Thomas de Aquino, De articulis fidei et de sacramentis*
 . Tractatus beati Thome de articulis fidei et de sacramentis ecclesie et ponitur in fine compendii theologice veritatis et est c.28 m.
 (1) Postulavit a me vestra dileccio ut de articulis fidei et ecclesie sacramentis ...
 (E1) seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Ad quam nos perducatur qui vivit ...
 (E2) Hec beatus Thomas. Explicit.
5. 167–173: *Tractatus contra hereticos*
 (1) Audistis quoniam Antichristus venit. Nunc autem multi antichristi facti sunt. Unde scimus quia hora novissima est primi Iohannis 5°. Ubi gloria antichristi sunt omnes heretici ...
 (E1) predicare occultas doctrinas esse prohibitas et alia plura etc. Explicit etc.
6. 174–182: *Tractatus de imaginibus sanctorum*
 (1) Cognicio in homine duplex, videlicet sensitiva et intellectiva. Sensitiva est de rebus presentibus sensui ...
 (E1) veneremus, laudemus et mandatis eius firmiter obediemus, quia ipse est qui ligat et solvit tamquam secundus Petrus.

7. 182v–184: *Novem aliena peccata*
 (1) Primum est iussio cum videlicet quis alterum iubet peccare ...
 (E1) Sed tunc ad se reversus dicere poterit nunc scio vere quia misit dominus angelum suum. etc.
8. 184v–189: *Tractatus de propriis sacerdotum et parochiarum suarum*
 (1) Defensores sacrosancte fidei catholice ac honoris domini nostri Ihesu Christi amatores ferventissimi ...
 (E1) vitam eternam possidere valeamus, quod nobis prestare dignetur ...
 (E2) Explicit tractatulus de propriis sacerdotum et parochiarum suarum.
9. 190–204v: *Stephanus de Palecz, De quatuor portis ecclesie contra hereticos*
 (1) Porte inferi non prevalebunt adversus eam, Math. 16°. Auctoritas ecclesie tanta est quod artat omnes fideles suo decreto ...
 (E1) repullulantes pro nostro possibili instar ipso et pro statu ecclesie militantes. Quod nobis prestare dignetur ...
 (E2) Explicit tractatulus Stephani de Palecz Bohemi recedens a pravitatibus hereticorum et conversus sic scribit ut patet.
Zu Stephanus siehe Trříska, Repert. p.491-492.
10. 205–209: *Petrus Damiani, Liber Gomoritanus*
 . Beatissimo pape Leoni Petrus ultimus monachorum servus debite veneracionis obsequium.
 (1) Quoniam apostolica sedes omnium ecclesiarum mater ...
 (E1) ut ab eo cuius administrator est ordine modis omnibus arceatur. etc.
PL 145, 161 (Vattasso, Initia, II 312); ed. Reindel, Nr. ? (diese Hs. von Reindel nicht erwáhnt).
11. 209–210v: *Correccio de sacerdotibus*
 (1) Usi (?) sacramentum unccionis manuum tuarum et officii dignitatem attenderes ...
 (E1) ea que decet reverencia reservatur. etc.
12. 211–270v: *Iohannes Calderinus (?), Summa iuris vel de ceremoniis c. hereticos*
 (1) Fecit deus duo luminaria magna, luminare maius ut preesset diei, aut luminare minus ut preesset nocti ...
 (E1) ex licencia. Quod verum est patet ex iure ecclesie.
'Calderenus' in der Hs.
13. 271–274: *T. de Vyen, Positiones contra Wycleffistas*
 . Positiones contra Wycleffistas edite per T. de Vyen lecturarum apostolicarum in curia romana abbreviatorem.
 (1) Secundum leges nullus pro talibus debet intercedere et qui secus ...
 (E1) concessus ab obitu Gregorii XI ad instar alterius indulgencie revocatur ... (?).
14. 274–277: *De ordinacione misse et eius attinentiis*
 (1) De ordinacione misse officii facta a domini Ihesu Christo et sanctis eius apostolis ac demum per summos Romanos pontifices successiva ...
 (E1) in sexta etate septima in ultima que vesperi assimilatur etc.
15. 277v–283v: *Simon de Tisnow, Tractatulus contra communionem sub utraque specie*
 . Tractulus magistri Symonis de Tyssnaw ultimus sacerdotum quamvis hereticus fuit, sed per gratiam dei ad catholicam ecclesiam conversus in contemptu hereticorum sic scribit ...
 (1) Ad honorem dei omnipotentis pro incremento atque conversacione fidei orthodoxe ...
 (E1) seu occies septingentos hunc numerum ab inicio seculi habebis quinquaginta sex centena.

17. 376v–385: *Christiannus Pragensis, Epistola heretica contra catholicos*
 . Magister Christiannus Pragensis maximus hereticus catholico sic scribit:
 (1) Omnipotens et benedictus deus dat michi et vobis sapere et facere omnia, que sue placuerunt voluntati. Amice in Christo dudum ...
 (E1) depositis fragilibus nova induce et perpetua. Que nobis prestare dignetur etc.
Vgl. Tržiška, S.64: Christiannus de Prachaticz, de Praga (+1439, Mathematiker, Astronom, in hohen geistlichen und weltlichen Ämtern, Hofkaplan und Rektor der Universität).
18. 409–411v: *Tractatus de consecratione sacramenti eucharistie et eius miraculis*
 (1) Dicendum est de tribus mirabilibus signis, que eciam fiunt virtute et perfeccione consecrationis et attenduntur in eiusdem corporis possessione (!) ...
 (E1) uniuscuiusque membri augmentum corporis facis in edificacionem sui in caritate. Amen.
19. 412–412v: *Iohannes Hus, De cognitione et dilectione dei*
 . Tractatus de cognicione dei. (*in der Hs.?*)
 (1) Quia homini pertinet cognicio, volicio et delectacio et principaliter et precipuum cognoscibile volibile et delectabile est deus ...
 (E1) ipsum hominem post mortem, perfeccionis illa tria in celi patria deconcebunt (*lies: 'decorabunt'*). Amen.
Vgl. Praha, Metr.Kap., D 67.
20. 413–415v: *Isidorus, Synonyma*
 . Hic introducuntur persone duorum scilicet deflentis hominis et ammonentis rationis. Homo:
 (1) Anima mea in angustiis ...
 (E1) multis modis monendo fiat. Amen.
Bloomfield 417.
21. 416–417v: *Franciscus Petrarca, Psalmi penitentiales (Meditationes)*
 (1) Heu michi misero quia iratum adversus me constitui ...
 (E1) ne corruam sub extremis. Gloria patri.
 (E) Iste sunt meditationes domini Francisci Patrarche (!) de Florencia poete laureati.
22. 418–427: *Felicianus OP, Petrus de Ilperinis Romanus, De praedestinatione sanctorum (rec. brevior)*
 . Venerabili in Christo patri et domino domino regis eterni gracia episcopo Beatino frater Felicianus ordinis fratrum predicatorum ...
 . Incipiunt capitula. Quod significetur per nomen predestinacionis ...
 . Quid significetur per nomen predestinacionis.
 (1) Quia omnis determinacio et disputacio incipere debet a nomine ...
 (E1) ut in presenti simus de de numero electorum et in futuro de numero beatorum. Quod nobis dignetur prestare ... Amen.
 (E2) Explicit tractatulus de predestinacione sanctorum.
Kaeppli III Nr.3252b (Felicianus: fiktiver Name). Der Text ist (vgl. Kaeppli) besonders in Böhmen verbreitet.
23. 427–428: *Ioachim abbas (?), Flores de semine scripturarum (excerptum)*
 (1) Si computare volueris habes ab exitu filiorum Israel de Egipto quando in monte Syna vetus lex data est usque ad Christum quindecim annorum centena ...
 (E1) ne in offendiculis (?) fiam.
 (E) Hec Yoachim abbas flores de semine scripturarum.

- 24.** 428v–431: *Tractatus de Romani imperii destinatione*
(1) Quod imperium Romanum ante finem mundi deficere oporteat et cessare videri possit ...
(E1) ad deserta confugiet supra dicta ut electorum reliquie salve fiant. Amen.
- 25.** 431: *Thomas de Aquino, De modo studendi*
(1) Quidam frater interrogavit beatum Thomam de Aquino qualiter studio sit intendendum; cui respondit:
(2) Quia quesivisti qualiter oporteat ...
(E1) ad illud pertingere poteris quod affectans (!) etc.
Glorieux, Répertoire..., I 103fb.
- 26.** 431v: *Nota*
(1) Heu quis nunc defendat ecclesiam Dei, prepositi vagiunt in cunabulis ...
(E1) et vadit plorare alienum in vico etc.

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
42 (DD IV 48; 834)

15 (Mitte) — 214+II- Vff., pap., in fol., 30x21cm

- Datierung : nach 1460/61
Provenienz : Polen, Krakau, Kreis um Iohannes Dlugossius (Iohannes Elgoth, Thomas Strzempin+ski);
Bischöfliche, universitäre und Königskanzlei
Schrift(-ht) : Polen, Krakau
Einband : Pergamenteinband mit Lederrücken, Reste von zwei Schließen (Krakau, um 1460), renov.
1933
Hände : zahlreiche Hände, sechs identifizierbar; von Iohannes Dlugossius organisierte Gruppe von
Schreibern, die schon früher für ihn arbeitete ('Werkstattproduktion')
Einträge : Vereinzelt Titelglossierung
Typ : Konzeptabschriften (des Ioh. Dlugossius): 1. Briefe, Reden u.a. ital. Provenienz, vermischt
mit: 2. Texten polnischer Provenienz (Kanzleien des Bischofs, der Universität Kraka, des
Königs)
Bemerkung : MF nur f.1-74r, IIIr-IVr - Wasserschäden - Parallelüberlieferung Teil 1 (Krakau, BJ 126,
173, 2038, 2232; B.Oss. 601; Udine, BA 70; Siena, H VI 26; Belluno, Sem.Greg. 49 u.a.)
Literatur : Catalogus BJ I 31-91 (mit Lit.)

Nr. 26 GRISELDIS [*Tit. 'uxorina'*]

1. IIIr-IVr: *Inhaltsverzeichnis*

. Que sunt notabilia magis in hoc libro.

(1) Historia de obedientia uxoris ...

(E1) Apud eundem pontificem querela regis Casimiri contra Cruciferos 151.

Ab 1r zweispaltig (1r-4v) - Papiermarkenwechsel.

ff. 1r-28v **Textsammlung italienischer Humanisten; Baseler Konzilsakten (nach 1460)**

m1 (1r-19v)

2. 1r-1v: BERNHARDUS DE MASSALTIS, *Carmen ad Nicolaum Estensem*

. Oracio ad illustrem principem dominum Nicolaum Estensem marchionem Ferariensem.

(1) Optavi tua gesta diu, clarissime princeps, scribere ...

(E1) Omnia iussa tibi, qui fulges sidus in orbe.

(E) Per ... Bernardum de Mesaltis tue excelsitudinis devotissimum.

3. 1v-1v: BERNHARDUS DE MASSALTIS, *Carmen ad Franciscum Foscari*

. Ad ... principem dominum Franciscum Fascori (!) ducem Veneciarum

(1) Ecce tue matris Venete, dux inclite, princeps ...

(E1) atque infinita eterna per secula vita.

(E) Per ... Bernhardum de Masaltis tue excelsitudinis devotissimum.

4. 1v-2r: *Bernhardus de Imola, Carmen ad Gasparinum Barzizium*

. Ad ... Gasparinum de Bartutis (!) in arte oratoria monarcham.

(1) Fessus ad Hesperias titan pervenerat undas ...

(E1) Sis sospes valensque tue decus urbis et orbis ... virtutis tue devotus Bernhardus de Imiola (!) tuus etc.

5. 2r–2v: *Antonius Baratella*, Epistola metrica ad Guarinum Veronensem
 . Ad Guarinum Weronensem (!) oratorum principem.
 (1) Itala quem gemine laurus et Greca serenant ...
 (E1) Plura refferre (!) libet me circa plurima verso.
6. 2v–2v: *Antonius Baratella, Carmen ad Martinum V*
 (1) Multa vetant calamo, quod adest hoc suscipe gratum ...
 (E1) Summere versiculos, qui es lux clarissima mundi.
7. 2v–2v: *Antonius Baratella, Carmen ad Sicconem Polentonum*
 . Ad Sicconem Polentonum oratorum principem ...
 (1) Nullus ad cuganeas (!) cepi Siccone tabellas ...
 (E1) Tu mage cum gremio sedeas robustus in ebbes (!).
8. 2v–3r: ANTONIUS BARATELLA, Carmen ad Sicconem Polentonum
 . Ad Sicconem Polentonum oratorum principem.
 (1) Nupper (!) ab altissimo (!) cepi Siccone tabellas ...
 (E1) Mutuus atque vale plaudis te sospite lector. Tuus Ant<onius> Barat<ella> etc.
9. 3r–4v: *Ovidius, Heroides (Heroid. 15)*
 . Incipit Epistola Saphos poetige (!) Mutilene.
 (1) Numquid ubi aspecta <est> studiose littera dextre ... (*'Haecquid' cod.*)
 (E1) Ut michi Leugadie (*i.e.: 'Leucadiae'*) fata potentur (!) aque.
 (E) Finis Epistole.
ed.: P. Ovidius Naso, Opera omnia, Leipzig 1910 (Bibl. Teubneriana 1), 173-179 - Vgl. Bertalot, Eine humanistische Anthologie ..., 59 (n° 135).
10. 4v–4v: THADEUS DE SUESSA, *Lamentatio de obitu Iacobi <Bertrandi de Bononia> doctoris legum*
 . Lamentacio de obitu domini Iacobi (!) doctoris legum.
 . Viris prudentibus doctoribus et scolaribus universis Studii Bononiensis Thadeus de Suessa magister imperialis curie iudex ... salutem ...
 (1) Vir ille Iacobus (!) de Bononia iuris civilis ...
 (E1) nunc excipere ignoravit.
Thadeus de Suessa war magister, iudex curie imperialis. Ab 5r einspaltig.
11. 5r–5v: Oratio ad matrimonium insignis
 . Oracio ad matrimonium insignis.
 (1) Vereor patres optimi ne admiremini hodierno die me adolescentem ... ad honorem ... Marci Foscarì civitatis huius vice potestatis et capitanei generalis ...
 (E1) non vincant oscula cum cha (!).
12. 5v–6r: Oratio in laudem Georgii Cornario
 . Oracio ... in introitu sui regiminis Padue 1430.
 (1) Hodierno die haud dabis veniam ...
 (E1) et ipsi viribus suis possint. Amen.
Textdat.: 1430.
13. 6r: SICCO POLENTONUS, Epistola ad Iacobum Baduarium
 . Ad Iacobum Baduarium maximi pontificis cubicularium.
 . Sicco Polentinus Iacobo Baduario ... salutem plurimam dicit.
 (1) Querebam heri ...
 (E1) superest aliquanto momento etc.

14. 6r–7v: *Gasparinus Barzizius, Oratio in funere Pauli Veneti philosophi*
 . Oratio de obitu illustris philozophi (!) Pauli.
 (1) Si pro gravi merore vestro ...
 (E1) atque fortitudine vincamur. Amen.
ed. Garbacik, J., Paulo Veneto filozof-dyplomata i jego pobyt w Polsce w 1412, in: Prace Historyczne 4, 27-30.
15. 8r–12v: POGGIUS FLORENTINUS, Oratio
 . Oratio Poggy Florentini rethoris mirifice (!). Admonitoria reformationes ...
 (1) Vellem, patres reverendissimi, tantum virtutis atque animi roboris in me esset ...
 (E1) hic vite eterne premia consequetur.
In der 'Margarita poetica' des Albrecht von Eyb überliefert (Nürnberg 1472).
16. 12v–13v: GUARINUS VERONENSIS, *Recommendatio rectoris (?)* — *Mattheus Bissarius, Oratio in laudem Francisci Barbari (?)*
 . Oratio doctissimi viri Guarini Weronensis (!).
 (1) Optavi tum sepe alias, tum hoc ... ut fortissimus equestris ordinis Franciscus B<embus> et nobilissimus P. Lau<reanus> ...
 (E1) precibus accurate suppliciterque commendant.
17. 13v–16r: GUARINUS VERONENSIS (Ps.), *Leonardus Iustinianus*, Oratio in funere Georgii Lauredani
 . Oratio Guarini Weronensis in funere Georgy Laureani satis culta.
 (1) Maxima pars hodierna die fortissimo viro Georgio Laureano vorbis effecta
 (E1) et glorie immortalis hereditatem esse legatam.
ed. Molin, G. A., Orazioni, Venezia 1789, 1, 12-20 (Iustiniani) - Vgl. Bertalot, Eine humanist. Anthologie ..., 68 (n° 191) - Epistolario di Guarino 3, 132 (Iustiniani).
18. 16r–18v: *Andreas Iulianus*, Oratio de morte Emanuelis Chrysolarae
 . Andree Iuliani (!) Epitaphium in Manuelem Chrysoloram.
 (1) Si quis vestrum est viri doctissimi qui forte admiretur, quod ego ...
 (E1) ingenia artesque reservant.
ed.: Boerner, C., De doctis hominibus Graecis, Leipzig 1750, 31-37 - Vgl. Hodius, H., De Graecis illustribus, London 1742, 32; Calogera, A., Raccolta d'opusculi scient. filol. XXV, 325.
19. 18v–18v: *Gasparinus Barzizius, Epistola ad Andream Iulianum*
 . Gasparinus Pergamensis Andree Iuliano salutem dicit.
 (1) Multas ex tuis oracionibus ...
 (E1) tibi prestabit. Vale. Patavii VIII° Kal. Octobris 1432.
Vgl. Bertalot, Eine humanist. Anthologie ..., 82. Textdat.: 1432.
20. 18v–19r: POGGIUS FLORENTINUS, *Epistola ad Guarinum Veronensem*
 . Poggius salutem plurimum dicit Guarino Veronensi.
 (1) Si vales, bene est, ego quoque valeo.
 (2) Nudius tercius ...
 (E1) vale, et me, ut soles, ama. Constancia ibidem Marcii.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 1, 22-25.
21. 19r–19v: POGGIUS FLORENTINUS, *Epistola ad Guarinum Veronensem (ep. 1,3)*
 . Poggius plurimum salutem Guarino Veronensi.
 (1) Dii male faciant ...
 (E1) sed de hiis alias. Vale. Ex Constancia pridie Kal. Ianuarii.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 1, 20f.

ff. 19v–21v Korrespondenz des poln. Königs mit der Kurie, ges. von Dlugossius (?) (ca. 1455/60)

Hand? (19v–21r)

- 22.** 19v–19v: IOHANNES DLUGOSSIUS, CASIMIRUS IV REX POLONIE (?), Commendatio pro Thoma Strzampinski in episcopum Cravoviensem
 . Regis Polonie commendaticia (!) pro ... Cracoviensem electo post mortem cardinalis Sbignei ut confirmaretur. I<ohannes> D<lugossius>.
 . Beatissime.
 (1) Sidere fulgido et universum regnum meum ...
 (E1) ad suscipiendum culmen pontificale etc.
ed. Cod. epist. 1, 2, 163f. Einschub in die italienische Sammlung, dat. 1455.

- 23.** 20r–21r: *Clemens V, Bulla (?)*
 . Querelarum continens contra Venetos super ducatus Ferrariensis ab ecclesia Romana alienacione.
 . Clemens episcopus servus ...
 (1) Vocis apostolice sonus egreditur ...
 (E1) Actum in dicto loco Awinionensi ipsa die Cene pontificatus nostri anno quarto anno Domini MCCCIX VI Kal. Aprilis.

m2 (21r–28r)

- 24.** 21r–21v: *Pius II, Littera ad capitulum ecclesie Cracoviensis*
 . Pius episcopus ... capitulo ecclesie Cracoviensis salutem ...
 (1) Licet superveniencie continue negociorum instancia ...
 (E1) Datum Rome apud (!) S. Petrum anno ... 1460 octavo Kal. Decembris ... Iacobus Papiensis, Iohannes Baptista, Petrus Coronato.
ed. Theiner 2, 137f. (n° 176). Textdat.: 1460.

- 25.** 21v–21v: *Iohannes Dlugossius, Casimirus IV rex Polonie, Littera ad papam*
 . I<ohannes> D<lugossius>.
 . Beatissime.
 (1) Persuadet michi solidamque prestat ...
 (E1) censeo optime apud (!) me meritos. Datum etc.
ed. Cod. epist. 3, 591 (add. n° 87).

- 26.** 22r–25v: FRANCISCUS PETRARCA, *Griseldis [Tit. 'uxorina']*
 . Epistola domini Francisci de insigni obedientia et fide uxorina incipit.
 (1) Librum tuum quem nostro materno eloquio ut opinor olim iuvenis^a nescio quidem unde et qualiter ad me delatum vidi ...
 (e) ... an hec verba (*eingefügt: 'vera'*) sint, hoc est, an historiam scripserim an fabulam, respondebo Crisippi (*darüber: 'Crispi'*) fides penes autorem meum scilicet sit^b.
 (2) Est ad Italie lacus (!) occiduum Vesulus ex Apennini iugis mons unus altissimus, qui vertice nubila fraus^c sese ingerit etheri, mons (quidem *eingefügt*) sua parte (!) nobilis ...
 (E1) sine murmure (*über der Zeile: 'paciatur'*) quod pro suo mortali coniuge rusticana hec muliercula passa est. in posterum letissime coronabitur Amen.
 (E) Explicit epistola domini Francisci de insigni obedientia et fide uxorina.
Mit mehreren Korrekturen und Scholien. 22r: 'Historiam hanc de coniuge pauperula incipit a loco origine personarum scilicet In Italia lacum occiduum Vesulum ex Apennini iugis etc. In quo erat terra salutarum ...'

^a iuvenis das Schluß-S ist verschwommen und verlesbar zu 'iuvenibus'; über der Zeile ist eingefügt: edidisti.

^b scilicet sit gestr., am Rand: Iohannem sit. Hec prefatus incipio.

^c verbessert zu: frangens, hinzugefügt: superans liquido.

- ff. 26r–28v Akten des Basler Konzils**
- 27.** 26r–27r: *Eugenius IV, Bulla translacionis concilii Basiliensis in Ferrariam*
 . Eugenius episcopus servus servorum dei ad futuram rei memoriam.
 (1) Doctoris gencium admoniti saluberrima suavissimaque doctrina hortantis ut ...
 (E1) insisterent superiores esse mundo.
ed. Mansi 34 B, 1388-1390. Textdat.: 1438.
- 28.** 27r–28r: *Eugenius IV, Bulla*
 . Eugenius ...
 . Ad perpetuam rei memoriam ...
 (1) Consciente ad infrascripta ... Letentur celi et exultet terra ...
 (E1) Florentie in ecclesia maiori celebrata. Anno ... 1439 ... XLII abbatibus.
ed. Mansi, 31 B, 1695-98. Textdat.: 1439.
- 29.** 28r–28v: *Henricus IV rex Franciae et Angliae, Epistola Francie et Anglie regum super*
 adhesionem Eugenii IV pape
 . Francie et Anglie ...
 (1) Timor, quem ab olim habuimus, beatissime pater ...
 (E1) sponsus dominus noster Ihesus Christus. Amen.
 (E) Copia littere domini Henrici regis Anglie et Francie super adhesionem domino Eugenio pape facta etc.
Nach f. 28 Faszikel- und Papiermarkenwechsel.
- ff. 29r–41r Formularium (v. a. Briefe von Guarinus; offenbar aus einem Nachlaß von Nic. Lasocki)**
- m1 (29r-32v)*
- 30.** 29r–29r: *NICOLAUS LUSCUS, Epistola ad Antonium Luscum patrem suum*
 . Nicolaus Luscus optimo genitori domino Anthonio plurimum salutem dicit.
 (1) Venit ad me famulus, quem Barbaranum mittebas ...
 (E1) Paulo de Vical, quanto possis me comenda, item domino Scipioni, omnes denique quos vales. Vale. Ex Bononia.
- 31.** 29r–29r: *Epistola amatoria*
 (1) Si potes scire, quid a te maxime velim ...
 (E1) te michi esse maxime cupio.
- 32.** 29r–29v: *Gasparinus Barzizius, Epistola de amicitia (Musterbrief XXIV)*
 (1) Littere tue magnam michi tulerunt molestiam ...
 (E1) sed aliquanto eciam antecedam.
Bertalot, Initia II 10863.
- 33.** 29v–29v: *Gasparinus Barzizius, Epistolae ad exercitationem accomodatae (ep. I)*
 . Epistola de reiectis suspicionibus. (*in der Hs.?*)
 (1) Gaudeo plurimum ac letor in ea te sententia esse ...
 (E1) vale. Ex rure nostro.
Bertalot, Initia II 7913.
- 34.** 29v–29v: *Gasparinus Barzizius, Epistolae ad exercitationem accomodatae (ep. II?)*
 . Epistola cum consiliis. (*in der Hs.?*)
 (1) Etsi antea litteris et sermone ...
 (E1) animo expectare. Vale.
ed. Furietti, p.230.

- 35.** 29v–30r: *Gasparinus Barzizius, Epistolae ad exercitationem accommodatae (ep. III?)*
 . Epistola de avaris et suspiciosis. (*in der Hs.?*)
 (1) Nisi scirem de qua re ...
 (E1) dignum sit, requiram. Vale.
ed. Furietti, p.223.
- 36.** 30r–30r: *Epistola de rumoribus et invidia*
 (1) Si nostris legibus non abhorret ...
 (E1) et me, ut soles, ama.
- 37.** 30r–30r: *Guarinus Veronensis, Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 . Responsiva etc.
 . Guarinus clarissimo viro domino N<icolao Lasocki> salutem ...
 (1) Singulare habeo gaudium ...
 (E1) consiliarios adhibeo. Tu vale et me ama.
ed. Epistolario di Guarino 2, 323f (n° 717); 3, 351; Brüstigerowa, Guarino a Polska, 72 - Vgl. Kozicka, J., Mikolaj Lasocki, 51 (n° 3).
- 38.** 30r–30v: *THOMAS VICENTINUS, Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 . Thomas ...
 (1) Reddite sunt michi littere tue ...
 (E1) hoc tibi vere affirmo Guarinum nostrum tuis egregiis virtutibus adeo inclusum ...
 Vale longum. Ex Bononia IIIIto Septembris.
ed. Epistolario di Guarino 3, 349f.
- 39.** 30v–30v: *Guarinus Veronensis, Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 . Guarinus ...
 (1) Subditus (*i.e.*: 'subitus') Pauli discessus viri ...
 (E1) Vale, vir insignis, et me ama. Ex rure nostro.
ed. Epistolario di Guarino 2, 338 (n° 731); 3, 358; Brüstigerowa, Guarino a Polska, 76 - Vgl. Kozicka, J., Mikolaj Lasocki, 51 (n° 11).
- 40.** 30v–30v: *Guarinus Veronensis, Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 . Guarinus ...
 (1) Quam tu michi manum ...
 (E1) Valeat et civitas.
ed. Epistolario di Guarino 2, 357f. (n° 730); 3, 358; Brüstigerowa, Guarino a Polska, 73 - Vgl. Kozicka, J., Mikolaj Lasocki, 51 (n° 4).
- 41.** 30v–31r: *Guarinus Veronensis, Epistola ad Andream Pallatium*
 . Guarinus ...
 (1) Constitui crebras ad te litteras ...
 (E1) me ama, dulcissime Palaci.
ed. Epistolario di Guarino 2, 336f. (n° 729); 3, 358.
- 42.** 31r–31r: *Guarinus Veronensis, Epistola ad Andream Pallatium*
 . Guarinus ...
 (1) Omni ex parte ...
 (E1) Iohannem domini nepoti accepi in fidem ... capsam emi Bononiensem XLVI.
ed. Epistolario di Guarino 2, 336 (n° 728); 3, 357.
- 43.** 31r–31r: *Guarinus Veronensis, Epistola ad Andream Pallatium*
 . Guarinus ...
 (1) Litteras ab insigni domino Nicolao manu tua scriptas ...
 (E1) Nicolao me comenda.
ed. Epistolario di Guarino 2, 339 (n° 732); 3, 358.

44. 31v–31v: THOMAS VICENTINUS, *Epistola ad Andream Pallatium*
 . Thomas ...
 (1) Iam dudum intestina murmurant ...
 (E1) quam Ferarie minime repperitur.
ed. Epistolario di Guarino 3, 351 (n° 3).
45. 31v–31v: *Epistola*
 (1) Maxima causa me impulit ...
 (E1) si cuperes, possis me eximere. Vale etc.
46. 31v–32r: *Epistola*
 (1) Quantam molestiam animo perceperim ...
 (E1) tu me cerciorem facias. Vale et me ama.
47. 32r–32r: *Epistola*
 (1) Quamquam maxime in cursu curam ...
 (E1) me consecuturum. Vale et me ama.
48. 32r–32v: *Epistola*
 (1) Quid de me sencias facile comitto ...
 (E1) oracioni fidum (!) adhibeas.
- Hand? (32v-46v)*
49. 32v–32v: *Epistola amatoria*
 (1) Satis spectata est integritas tua ...
 (E1) tuorum cedam. Vale.
50. 32v–32v: *Epistola amatoria*
 (1) Si tibi satis prospectus est animus ...
 (E1) que summa est prospicies. Vale.
51. 33r–34r: *Kaspar Schlick, Epistola ad Iulianum Caesarinum cardinalem*
 . Reverendissime in Christo pater ...
 (1) Scribit michi crebro vestra reverendissima paternitas ...
 (E1) debito promptissimus. Datum in Nova Civitate ... Gaspar dominus Novicastro imperialis cancellarius ... capitaneus.
ed. Cod. epist. 2, 440-43 (n° 292).
52. 34v–34v: *Epistola de amicitia*
 (1) Etsi memorie non agebam ...
 (E1) ut cepisti me cerciorem. Vale et me ama.
53. 34v–35r: *Publii vituperatio*
 . De excusatione alterius hominis.
 (1) Qua vita sit aut quibus moribus Quintus Publius ...
 (E1) illum eadem admisisse dicetis. Vale.
54. 35r–35r: *Sergii defensio*
 . Responsum.
 (1) Quod me de natura et moribus Sergii admones ...
 (E1) posse referre video. Vale.

55. 35v–36r: Epistolae ex synodo Basiliensi ad universitatem Cravociensem
 . Ad Universitatem ... littere ex ... date.
 . Sacrosancta generalis synodus Basiliensis ...
 (1) Sicuti beatus doctor gencium ...
 (E1) et conservare dignetur.
 (E2) Datum Basilee ... rectori et Universitati Studii Cracoviensis.
ed. Cod. dipl. Univ. Crac. 2, 31-34 (n° 120). Textdat.: 1444.
56. 36v–36v: *Epistola de concordia*
 (1) Scribo ad te de concordia ...
 (E1) nobiscum fruaris. Vale et me ama.
57. 36v–36v: *Epistola de pace*
 (1) Rem michi gratissimum nuncias (!) ...
 (E1) maiorem voluptatem senciatur. Vale et me ama.
58. 36v–37r: *Epistola de amore*
 (1) Nunquam futurum putassem ut studium meum ...
 (E1) paratus sum. Vale et me ama.
59. 37r–37r: *Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Nimis in me officiosus es ...
 (E1) atque observari indicavi.
60. 37r–37r: *Relatio de amici negotiis*
 (1) Cum te valde semper amaverim ...
 (E1) prospectus esset. Vale.
61. 37v–37v: *Epistola*
 (1) Que de me de tuo amore scribis ...
 (E1) prodesse vel ego tibi mea. Vale.
62. 37v–37v: *Epistola exulis*
 . De dolore et miseria.
 (1) Neminem hodierno tempore vivere puto ...
 (E1) medelam invenisse. Vale.
63. 38r–38r: *Epistola compassiva*
 . Compassiva.
 (1) Tanto me dolore tue littere affecerunt ...
 (E1) rebus iacturam referes. Vale.
64. 38r–38r: *Epistola ad Guarinum Veronensem*
 (1) Tantis incommodis (*ausgelassen: 'Guarine prudentissime'*), hoc tempore afficor (!)
 ...
 (E1) et pietate in me fungere. Vale.
ed. Epistolario di Guarino 2, 689 (n° 946c).
65. 38v–39v: *Epistola*
 (1) Maiora sunt iam incomoda, quam ut eis ...
 (E1) michi conscius fuisti. Vale.

- 66.** 38v–38v: *Epistola*
 (1) Nichil minus optabam, quam ut in ista etate ...
 (E1) in bonis tuis numeres. Vale et me ama.
 (E) 155 (*am Rand, 20. Jhd.*).
- 67.** 38v–38v: *Epistola de vita pauperrima*
 . De vita ...
 (1) Quantum grave michi sit in senectute ...
 (E1) habes consilii me iuvabis. Vale.
- 68.** 39r–39r: *Epistola de paupertate*
 (1) Quo in statu fuerim ...
 (E1) verecundia facere prohibeor. Vale.
 (E) 158 (*am Rand, 20. Jhd.*).
- 69.** 39r–39r: *Epistola*
 (1) Legi litteras a te (?) nuper missas ...
 (E1) sentire de te iudico. Vale.
- 70.** 39r–39v: *Epistola*
 (1) Si nullum inopie mee finem ...
 (E1) fortitudinem meam feras. Vale.
- 71.** 39v–39v: *Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Quid at te scribam, nescio ...
 (E1) remedio curaveris. Vale.
- 72.** 39v–39v: *Epistola*
 (1) Quo me credis animo esse ...
 (E1) prudens factus sum. Vale.
 (E) 164 (*am Rand, 20. Jhd.*).
- 73.** 39v–39v: *Epistola*
 (1) Mallem incommodis aliorum quam tuis ...
 (E1) consilio tibi deero. Vale.
- 74.** 39v–40r: *Epistola*
 . Reverendissime ...
 (1) Litteris superioribus p. v. scripsi ...
 (E1) ac toti domini accedere posset.
ed. Cod. epist. 2, 353 (frgm.). Textdat.: Bologna, 1436/37.
- 75.** 40r–40r: *Epistola*
 . Reverende pater.
 (1) Si tanto tempore post ingressum nostrum ... ad ecclesiam Gnezdensem transferre ...
 (E1) cui me humiliter recomendo.
ed. Cod. epist. 2, 352f. (n° 24) - Vgl. Barycz, Polacy na studiach w Rzymie, 31.
- 76.** 40r–40v: *Guarinus Veronensis (?)*, THOMAS VICENTINUS (?), *Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 (1) Thomas Vicentinus (!) egregia prudencia ... vir et musarum amicus ...
 (E1) et omni laudis genere.
ed. Epistolaria di Guarino 2, 321f. (n° 715); Brüstigerowa, Guarino a Polska, 70-80 Vgl. Kozicka, J., Mikolaj Lasocki, 51 (n° 2).

77. 40v–40v: *Nicolaus Lasocki, Epistola ad Guarinum Veronensem*
 (1) Cum preclara ac pene divina ...
 (E1) cum id mutuuum fiat.
ed. Epistolaria di Guarino 2, 322f. (n° 716); 3, 351.
78. 40v–40v: THOMAS VICENTINUS, *Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 . Domino Nicolao parenti ... Thomas Vicentinus se quam maxime comendat.
 (1) Cum primum Guarinus noster se Ferrariam contulit ...
 (E1) tibi comenda. Ex Ferraria.
ed. Epistola di Guarino 3, 349 (n° 1).
79. 40v–41r: STANISLAUS DE LUMINDAS, *Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 . Stanislaus ... Nicolao Dolanga de Laschoscicze subieccionem ...
 (1) Non mirare, vir prestantissime ...
 (E1) omnibus radiaris.
- ff. 41r–46v Formularium epistolarum (Kanzlei von Sbigneus Oles+nicki,; redigiert von Dlugossius)**
80. 41r–41r: IOHANNES DLUGOSSIUS, *Compassiva infirmitatis.*
 . I. D. Compassiva ...
 (1) Nobilis. Turbavit nos plurimum egritudo vestra ...
 (E1) fideliter cooperavi et deservire etc.
81. 41r–41r: *Iohannes Dlugossius, Notificatio mortis Thomae Strzempinski episcopi Cracoviensis nomine capituli Cracoviensis ad Sophiam reginam*
 . I. D. Notificatio mortis.
 . Serenissima.
 (1) Ecce prout Deo altissimo placuit ...
 (E1) tradere sepulture. Datum in J. feria tertia ante festum s. Stanislai proxima anno domini 1460.
ed. Cod. epist. 1, 2, 205 (n° 183). Textdat.: 1460.
82. 41r–41r: IOHANNES DLUGOSSIUS, *Epistola de morte episcopi Cracoviensis*
 . Ad (!) idem I. D.
 . Venerabilis.
 (1) En quod verebatur ...
 (E1) unde rogo etc.
83. 41r–41r: *Iohannes Dlugossius, Epistola de morte episcopi Cracoviensis*
 . I. D.
 . Venerabilis.
 (1) Heri allata est ...
 (E1) hereditavit leticia.
Textdat.: 1450.
84. 41v–41v: *Iohannes Dlugossius, Epistola*
 . Venerabilis.
 (1) Antequam pelagus vastum iturus ad sanctam terram ...
 (E1) que in me demonstrabas, in eum conferas.
ed. Cod. epist. 1, 2, 110f (n° 102).

85. 41v–41v: IOHANNES CARDINALIS MORINENSIS, *Epistola ad Sbigneum Oles+nicki episcopum Cracoviensem*
 . Reverendissime ...
 (1) Post debitam recomendacionem ...
 (E1) que diu bene valeat. Rome die XI Aprilis 1450 ... Io<hannes> C<ardinalis> Mori<ensis>.
Textdat.: 1450.
86. 41v–41v: *Iohannes Baptista (secretarius), Epistola ad Sbigneum Oles+nicki episcopum Cracoviensem*
 . Reverendissime ...
 (1) Post humilem devotamque recomendacionem ...
 (E1) augeat et conservet. Rome die XIII Aprilis 1450, Iohannes Bapista secretarius v. d.
ed. Cod. epist. 1, 2, 107 (n° 99). Textdat.: 1460.
87. 41v–42r: *Iohannes Dlugossius (?), Iohannes Elgot (?), Epistola ad Sbigneum Oles+nicki episcopum Cracoviensem*
 . Reverendissime pater.
 (1) Institit apud nos dominus ...
 (E1) pius et semper misericors Deus. Datum.
88. 42r–42r: *Epistola ad Sbigneum Oles+nicki episcopum Cracoviensem*
 . Reverendissime pater.
 (1) Pridem scripsi vestre paternitate illa, que ex gestis et negociis concilii Basiliensis ...
 (E1) de comperto paternitatis vestre.
ed. Cod. epist. 3, 19 (n° 11). Textdat.: 1450.
89. 42r–42r: *Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Epistola*
 . Reverendissime pater.
 (1) Scribit michi I litterarum ... Iacussius noster murator dum pararet ex Cracovia ire Romam, mortuus est ...
 (E1) ad supplementum huius casus facere decernat.
 (E2) In arte quidem rem ... fortune verticem sit vectus (*Zusatz*).
90. 42r–42v: *Nicolaus Lasocki, Epistola ad Sbigneum Oles+nicki episcopum Cracoviensem*
 . Reverendissime ...
 (1) Ante paucos dies hanc urbem ...
 (E1) digna occurrent, significabo, Rome die decima mensis Decembris Nicolaus Las<oc>ki.
ed. Cod. epist. 1, 2, 50 (n° 46); Kosicka, Mikolaj Lasocki, 50. Textdat.: 1448.
91. 42v–42v: IOHANNES CARDINALIS MORINENSIS, *Epistola ad Sbigneum Oles+nicki episcopum Cracoviensem*
 . Reverndissime pater.
 (1) Post debitum comendacionem audivi ...
 (E1) ad omnia v. d. mandata. Ex urbe Roma die XVII Martii 1449. VRP servitur Io<hannes> cardinalis Moriensis.
ed. Cod. epist. 1, 2, 81 (n° 77). Textdat.: Rom, 1449.
92. 42v–42v: *Sophia regina, Epistola ad cardinalem quendam de attributione praebendae Gnesensis Iacobo de Senno*
 . Reverendissime pater ...
 (1) Scribimus sanctissimo patri nostro domino Nicolao ...
 (E1) apostolice assensu respondeat.
ed. Cod. epist. 3, 35f. (n° 28).

- 93.** 42v–43r: *Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Epistola de quodam beneficio*
 . Venerabilis.
 (1) Vacant<es> pridem d. per mortem I. ipsius ultimi rectoris de Turno ...
 (E1) ut de eo aliter disponamus. Datum.
- 94.** 43r–43r: *Iohannes Lasocki, Epistola*
 . Reverendissime in Christo.
 (1) Renunciare litteris meis v. p. nullatenus sum arbitratus ...
 (E1) me deditum ... Servitor I. La<socki>.
- 95.** 43r–43r: *Epistola*
 . Reverendissime pater.
 (1) Agentibus nobis hic circa ecclesiam ...
 (E1) beneficium nullatenus impendere.
- 96.** 43r–43r: *Iohannes cardinalis Morinensis, Epistola ad Sbigneum Oles+nicki episcopum Cra-*
coviensem
 . Reverendissime pater.
 (1) Non mirabitur reverendissima d. v. ...
 (E1) ac diu cupio valere. Ex Fabriano die primo Augusti 1449. Morinensis.
ed. Cod. epist., 1, 2, 81 (n° 78). Textdat.: 1449.
- 97.** 43v–43v: *Epistola*
 . Venerabilis.
 (1) Existimantes vos in d. ...
 (2) sortem divisionis practicarent et efficerent.
- 98.** 43v–43v: *Epistola*
 (1) Superioribus diebus cognita tua de captivitate liberacione ...
 (E1) nomine meo dixerit.
- 99.** 43v–43v: *Epistola*
 (1) Paulo superioribus diebus dum ad res nostras ...
 (E1) valentem requirere deberitis.
- 100.** 43v–43v: *Epistola*
 (1) Hodie aplicuimus et ingressi sumus hanc urbem ...
 (E1) faciemus debitum nostrum.
- 101.** 43v–43v: *Epistola*
 . Expurgacionis racio.
 (1) Significamus tenore presencium quomodo ...
 (E1) tamquam coram nobis facta fuisset approbamus decernentes.
- 102.** 43v–43v: *Epistola recommendativa*
 . Recomendativa.
 (1) Quia I. propter suas necessitates et agenda in Curia Romana ...
 (E1) vestris benivolas et propicius.
- 103.** 44r–44r: *Epistola*
 (1) Vexatur a longo tempore gravibus citationibus ...
 (E1) ad decidendum omnem differenciam locare.

- 104.** 44r–44r: *Epistola (Petitio in causa iudiciali)*
 (1) Longo iam exacto tempore dominus I. nos variis citacionibus ...
 (E1) si debeamus secum terminos terrestres attemptare.
ed. Cod. epist., 3, 604f. (app. n° 106).
- 105.** 44r–44r: *Epistola*
 (1) Rogamus autem v. ca. efficiatis auctoritate vestra ...
 (E1) rogamus nobis rescribi et responderi.
- 106.** 44v–44v: *Sbigneus Oleśnicki episcopus Cracoviensis, Epistola ad Iohannem Dlugossium*
 . Generalis auctoritas S<bigneus>.
 (1) Ut animarum saluti per te salubrius ... quatenus liceat tibi ecclesie Wislicensis ...
 (E1) quociens fuerit oportunum.
- 107.** 44v–44v: *Epistola*
 (1) Minor erat apud nos scrupulus ...
 (E1) et vicarium suum relinquatur.
- 108.** 44v–44v: *Epistola*
 (1) Ad reficiendam famam populi Cracoviensis ex defectu confessorum ...
 (E1) veniat annullanda et cessanda.
- 109.** 44v–44v: *Epistola*
 (1) Ex relazione I. quomodo scolares de scola B<ochnensi> ... zuppam, que est domus
 et curia regia ...
 (E1) nos iuxta rei et culpe exigenciam vindictam imponemus.
- 110.** 45r–45r: *Epistola*
 . Nos I. de d. significamus etc.
 (1) Qualiter pro serenissimo domino et de speciali mandato pro nobili I. talem fecimus
 ...
 (E1) sibi facere solucionem.
- 111.** 45r–45r: *Epistola de obligatione*
 . Obligatoria.
 (1) I. de T. significamus etc. qualiter a reverendissimo d. marcarum communis recepimus ...
 (2) pro aliquo pecuniarum mutuo postulare vel rogare.
- 112.** 45r–45r: *Epistola ad iudeum quendam*
 . Iudeo.
 (1) Cum talis Iudeus, qui in civitate Cracoviensi continuum ducit incolatum aliquialiter
 in arte medicine phisica expertus ...
 (E1) et ipsum in transitu suo non impedire aut molestare.
- 113.** 45r–45r: *Epistola*
 (1) Exposuit nobis I., qualiter quidem d. decimas sibi et ecclesie sue debitas a multis
 rapit ...
 (E1) et in acceptum referre.
- 114.** 45r–45v: *Epistola*
 . Venerabiles et honorabiles ...
 (1) Reversus ex B. venerabilis I. venit in hunc locum ad nostri presenciam ...
 (E1) sua iusticia admittit.

- 115.** 45v–45v: *Epistola*
 (1) Quamvis v. p. beneficiis in me multipliciter ...
 (E1) ad beneplacitum et mandatum v. p.
- 116.** 45r–45v: *Mandatum regium*
 . Mandatum.
 . Magnifico.
 (1) Ex querella I. accepimus, quomodo quidam decimam ... iuxta statuta predecessoris nostri regis K<asimiri> ...
 (E1) absolvi se procuraverit.
- 117.** 45v–46r: *Mandatum (?)*
 . Ad videndum erigi, fundari et dotari quinque mansiones in et super censiones villarum ...
 . Magnifice domine ...
 (1) Hesterna die vestras et I. nati vestri litteras accepimus per manus huius nuncii vestri nobis redditas ...
 (E1) favores regias sibi plurimum conquirat et vendicat.
- 118.** 46r–46r: *Sbigneus Oleśnicki episcopus Cracoviensis, Epistola ad Nicolaum V*
 . Credencia Sanctissimo in Christo N<icolao> ... summo pontifici ... S<bigneus>.
 . Oscula pedum beatorum ... Beatissime pater ...
 (1) Accedit maiestatis vestre presenciam is venerabilis ...
 (E1) feliciter et longeve. Datum.
- 119.** 46r–46r: *Epistola*
 (1) Antequam reddite essent nobis die hodierna littere vestre ...
 (E1) sint vobis note pro avisamento.
- 120.** 46r–46v: *Epistola*
 (1) Si placeret inter nos facere decisionem ...
 (E1) non obmittaris.
- 121.** 46v–46v: *Casimirus IV rex Polonie, Epistola de altari in villa quaedam*
 . Kazimirus.
 (1) Significamus quomodo strenuus I. veniens ad nostre maiestatis presenciam ... confessus est, quod in villa J. certum censum decem marcarum pro altari erigendo ...
 (E1) volumus esse liberos et absolutos.
- 122.** 46v–46v: *Iohannes Długossius, Epistola ad Sbigneum Oles+nicki episcopum Cracoviensem*
 . Reverendissime pater.
 (1) Feria tertia veni adiuvante Domino ...
 (E1) quam alias habuit.
ed. Cod. epist. 1, 2, 55 (n° 49). Nach f. 46 Faszikelwechsel.
- ff. 47r–66v** **Poggius Florentinus: Epistolae et orationes**
m3 (47r-69v)
- 123.** 47r–50v: *Poggius Florentinus, Oratio funebris pro Nicolao Nicoli*
 . Podgy (!) oratio in funere Nicolai.
 (1) Si, cives prestantissimi, Latine muse ...
 (E1) et celebracione mortui conservabo.
ed. Poggio, Opera, Argentinae 1513, 102-05; Poggio, Opera omnia 1, 270-77.

124. 50v–54r: *Poggius Florentinus, Epistola ad Iohannem Franciscum marchionem Mantue*
 . Illustri principi domino Iohanni ...
 (1) Iohannes Cassianus, vir doctissimus nostre religionis ...
 (E1) fame conducere arbiträrer. Bononie XIII Novembris.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 2, 131-46 (lib. 7, n° 1).
125. 54r–54r: *Poggius Florentinus, Epistola ad Victorinus Feltrensis*
 . Poggius plurimam salutem dicit Victorino Feltrensi ...
 (1) Licet nunquam antea, mi Victorine, ad te ...
 (E1) id mutuum fiet. Ama et rescribe. Bononie XIII mensis Novembris.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 2, 147 (lib. 7, n° 2).
126. 54r–54v: *Poggius Florentinus, Epistola ad Franciscum archiepiscopum Mediolanensem*
 . Poggius plurimam ...
 (1) Nullam aliam ob causam ...
 (E1) oculi sunt quam consueverunt ebeciores. Bononie vicesima Novembris.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 2, 148-50 (lib. 7, n° 3).
127. 54v–55r: *Poggius Florentinus, Epistola ad Iacobum Foscarum*
 . Poggius plurimum ...
 (1) Nuper cum pro tua humanitate ...
 (E1) me scripsisse putes. Bononie die XXII Novembris.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 2, 150-53 (lib. 7, n° 4) (mit anderem Datum).
128. 55v–55v: *Poggius Florentinus, Epistola ad Iohannem marchionem Mantue*
 . Illustri principi Iohanni marchioni Manthwe (!) ...
 (1) Cum existimarem illustrissime princeps studia litterarum ...
 (E1) quandoque sapienciam latere. Vale. Ferrarie.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 2, 154-56 (lib. 7, n° 6).
129. 55v–56r: *Poggius Florentinus, Epistola ad Valascum Portugalensem*
 . Poggius ... salutem.
 (1) Nescio malicia ne feceris ...
 (E1) erunt michi satisfacturum putabo. Bononie.
Vgl. Willmanns, A., Die Briefsammlungen des Poggio Bracciolini, in: Zentralblatt für Bibl.wesen 30 (1913), 292f. (n° 180). Textdat.: Bologna, 1444.
130. 56r–56v: *Poggius Florentinus, Epistola ad Fernandum Didacis*
 . Poggius plurimum ...
 (1) Cum audivissem iamdudum ...
 (E1) id mutuum fiet, ama. Bononie III Kal. Novembris.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 2, 94f. (lib. 6, n° 6).
131. 56v–56v: *Poggius Florentinus, Oratio (Walser, 437)*
 (1) Si pro honore quem hodierno die ...
 (E1) quibus altissimus felicem vitam concedat.
132. 56v–57r: *Poggius Florentinus, Epistola ad Franciscum marescalcum Ferrarie*
 . Poggius plurimum ... Francisco Marescalco.
 (1) Nichil est mi Francisce quod libencius agerem ...
 (E1) plurimam mei<s> verbis etc.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 2, 96f. (lib. 6, n° 7) - Vgl. Willmanns, A., Die Briefsammlungen des Poggio ..., in: Zentralblatt f. Bibl.wesen 30 (1913), 292f. (n° 182).

- 133.** 57r–57v: *Poggius Florentinus, Epistola ad Lippum*
 . Poggius plurimam ... Lippo suo.
 (1) Modo cum domum noctu redissem ...
 (E1) quidquid libuerit. Vale et me ama. Bononie die XIII mensis Decembris.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 2, 101-03 (lib. 6, n° 9).
- 134.** 57v–57v: *Poggius Florentinus, Epistola ad Lippum*
 . Poggius plurimam ... Lippo suo ...
 (1) Nudius tercius cum ante cenam ...
 (E1) et suavitate dicendi. Vale et me ama. Die quintadecima mensis Decembris noctu.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 2, 103 (lib. 6, n° 10).
- 135.** 57v–58v: *Poggius Florentinus, Epistola ad Benedictum Aretinum (VI, 8)*
 . Poggius salutem dicit Aretino Benedicto viro doctissimo.
 (1) Plurimum delectatus sum tuis ad me litteris ...
 (E1) et me, ut cepisti, ama. Bononie X Decembris.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 2, 97-101 (lib. 6, n° 8).
- 136.** 58v–58v: *Poggius Florentinus, Epistola ad Rinuccium*
 . Poggius plurimam ... Rinucio suo.
 (1) Video quid sencias de Podagrio nostro ...
 (E1) et recomenda me gubernatori. Bononie XV Februarii.
Vgl. Willmanns, A., Die Briefsammlungen des Poggio Bracciolini, in: Zentralblatt für Bibl.wesen 30 (1913), 319 (n° 186).
- 137.** 59r–59v: *Poggius Florentinus, Epistola ad Bornium Bononiensem*
 . Poggius plurimam ...
 (1) Gaudeo me (!) Borni doctrina ...
 (E1) contulisse videatur. Vale et me ama. Bononie VIII Februarii.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 2, 104-07 (lib. 6, n° 11).
- 138.** 59v–60v: *Poggius Florentinus, Epistola ad Carolum Marsuppinum Aretinum*
 . Poggius plurimam salutem dicit Carolo suo Aretino ...
 (1) Gravem dolorem suscepi ...
 (E1) memoriam animo infixam tene. Bononie XVIII mensis Februarii.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 2, 108-12 (lib. 6, n° 12) (mit abweichendem Datum: X Febr.).
- 139.** 60v–60v: *Poggius Florentinus, Epistola ad Leonardum Brunum Aretinum*
 . Poggius plurimam ...
 (1) Vir eloquentissimus tuique amantissimus ...
 (E1) ama, ut soles. Bononie IIII Idus Aprilis.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 2, 112 (lib. 6, n° 13) (mit abweichendem Datum: IIII Idus Apr.).
- 140.** 61r–61r: *Poggius Florentinus, Epistola ad Feltrinum Bolardum*
 . Poggius plurimum ...
 (1) Mitto ad te oraciunculam, quam petis ...
 (E1) quo iam convalvit. Bononie die X mensis May.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 2, 113 (lib. 6, n° 14) (mit abweichendem Datum: IIII Idus Apr.).
- 141.** 61r–61v: *Poggius Florentinus, Epistola ad Guarinum Veronensem (VI, 15)*
 . Poggius plurimam salutem dicit Guarino suo.
 (1) Laurencius de Prato prestantissimus atque humanissimus ...
 (E1) quid de eis sencias rescribe. Bononie, die sexta mensis Iunii.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 2, 114-5 (lib. 6, n° 15).

142. 61v–62r: *Poggius Florentinus, Epistola ad Franciscum Barbarum (VI 14)*
 . Poggius plurimam ...
 (1) Significavi nuper per epistolam ...
 (E1) ex animo iudicium prescribere. Bononie die X Iunii.
ed. Poggio, Opera omnia 3, 2, 116-7 (lib. 6, n° 16) (mit abweichendem Datum: V Iunii).
143. 62r–65r: *Poggius Florentinus, Oratio ad Nicolaum V*
 (1) Scio consuetudinis esse, beatissime pater, omnium ferme ...
 (E1) et opera sit amplius expetenda.
ed. Poggio, Opera omnia 1, 287-92.
144. 65r–66v: *Poggius Florentinus, Epistola ad Iacobum Feltrensem*
 (1) Coegit olim tua summa iniquitas ...
 (E1) accumulatoque satisfactum putes.
ed. Wilmanns, Die Briefsammlungen des Poggio Bracciolini, in: Zentralblatt für Bibliothekswesen 30 (1913), 446.
145. 66v–69r: *Stephanus Caccia de Novaria, Epistola ad Iacobum cancellarium comitis Maximi Sabaudie de coniuratione Stephani Porcari*
 . Ad ... Iacobum ex commitibus (!) Valpergie, committii (!) Maximi cancellarium Sabaudie, virum inte<ge>rrimum.
 (1) Arbitror grande nuper excogitatum ac presumptum Rome facinus ...
 (E1) rei geste seriem intelligis iam. Vale. Ex Urbe III Nonas Februarii mensis. Stephanus Cacia de Novaria.
Gekürzte Redaktion bei Enea Silvio: ed. Cugnioni, Aeneae Silvii Piccolomini Opera inedita, in: Atti d. R. dei Lincei, Ser. 3, vol. 7 (1882), 410-15. Die hier vorliegende Rezension ist korrigiert und ungekürzt, allerdings nicht fehlerlos.
- ff. 69r–70v Collectio epistolarum usu formularii Poloni (nach 1458)**
146. 69r–69v: *Epistola*
 (1) Reor conscriptam, qui et G. diligit et N. odiat ... T. vero doctissimum video hominem ...
 (E1) in benivolencia perseveres velim.
147. 69v–69v: *Epistola*
 (1) Tuas hiis superioribus diebus legi litteras ...
 (E1) ne quidem fallam opinionones.
148. 69v–69v: *Epistola*
 (1) Paucis superioribus tuus frater tuas michi reddit litteras ...
 (E1) in temeritate fortune sita.
149. 69v–70r: *Iohannes Hunyad, Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 . Venerabili domino Nicolao, decano Cracoviensi, regni Hungarie apud (!) sedem apostolicam Oratori, fratri et amico.
 . Venerabilis frater, frater nobis dilecte.
 (1) Quo pacto eventum rerum nostrarum ...
 (E1) Vale. Ex congregacione Zegelediensi, penultima Decembris anno M^oCCCC^oXLVIII^o ... Iohannes de Hwbnyad (!) ... et woyewoda Transsilvanus.
Textdat.: 1458.

- 150.** 70v–70v: *Sbigneus Oleśnicki episcopus Cracoviensis, Epistola ad Casimirum regem*
 . Serenissime princeps et domine ...
 (1) Reversus ex Sandomiria dominus Nicolaus Seraphin zupparius ...
 (E1) scandala verisimiliter sequutura.
ed. Cod. epist. 1, 2, 145f. (n° 135) (dort mit Zusatz aus einer anderen Vorlage). Textdat.: 1454 - Nach f. 70 Faszikel- und Papiermarkenwechsel.
- ff. 71r–74r** **Humanistische Sammlung antiker 'orationes'**
m3 (71r-76v)
- 151.** 71r–71v: *Livius, Ab urbe condita (XXX 30,3 - 31,1-9)*
 . Oratio Hanibalis petentis pacem Scipioni (!) ex Titi Livy libro ...
 (1) Si hoc ita fato datum erat ...
 (E1) quoniam pati pacem non potuistis.
Auch in: Città del Vaticano, BAV, Ottob. lat. 1586, f.112v. exc.: Oratio Hanibalis.
- 152.** 71v–73r: *Lucianus, Iohannes Aurispa (interpr.), Scipio*
 . Ab Baptistam Capidifferre ... pretorem Bononie ab Aurispa.
 (1) Cum in rebus bellicis ...
 (E1) Minos ... neque hic quidem sperendus est.
Comparatio Alexandri Magni, Hanibalis et Scipionis.
- 153.** 73r–73r: *Vergilius (Ps.), Epistola ad Augustum*
 . Virgilius divo Augusto.
 (1) Ego vero frequenter ...
 (E1) multo pociora imparciar. Vale.
ed. Epistolae principum, Venetiis 1574, 210.
- 154.** 73r–73v: *Lentulus (Ps.), Epistola ad Senatam Romanam*
 . De statura Iesu Christi.
 . Lentulus senatui salutem.
 (1) Apparuit temporibus istis nostris ...
 (E1) modestus speciosus inter filios hominum.
 (E2) Reperta in annalibus Romanorum.
ed. Von Dobschütz, E., Christusbilder 2, in: Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur 18 (= N.F. 3) (1899), 319 - Vgl. RB 158, 1.
- 155.** 73v–73v: **PILATUS (Ps.), Epistola ad Claudium (Tiberium)**
 . Epistola, quam Poncius Pilatus ... misit Claudio Tiberio de de crucifixione et resurrectione Christi.
 . Poncius Pilatus Claudio salutem.
 (1) Nuper accidit, quod et ipse probavi ...
 (E1) et existimes credendum mendaciis Iudeorum.
 (E2) Reperta Rome in libris antiquorum epistolarum Palacii Senatorum.
Vgl. RB 183, 1; Thilo, J. C., Actus apostolorum, Halle 1837, 26f.
- 156.** 73v–73v: **VERGILIUS (Ps.), Epistola ad Maecenatem — Petrus Candidus Decembrius, Epistola ad Maecenatem**
 . Vergilius Mecenati suo salutem.
 (1) Ruffum Pompeium libertum tuum novelle vidi ...
 (E1) Phidelfum reconciliet, suus est. Vale.
ed. Barozzi/Sabbadini, Studi sul Panormita e sul Valla, Firenze 1891, 23.

157. 74r–74r: *Plutarchus (Ps.), Epistola ad Traianum*
 . Plutarchus Traiano salutem dicit.
 (1) Modestiam tuam noveram ...
 (E1) felicior sis Augusto et melior Traiano.
Vgl. Sabbadini, R., Le scoperte dei codici Latini e Greci, Firenze 1905, 175 (adn. 14).
- ff. 74r–214r **Formularium Polonicum ad usum cancellariae (Krakau; WZz ca. 1446–63)**
158. 74r–76r: *Stanislaus Ciołek, Satira in Elisabeth Granowska reginam Poloniae*
 G Hec infrascripta epistola taxat Wladislai Jagyelonis matrimonium cum Granowska spreta.
 (1) Fertur quondam leonem iugo coniugii solutum ...
 (E1) dispendiis semper tristis permansit. In sensu engimatico posita et concepta per Czolkonem.
 (E) De Wladislao Jagyeloni, qui Elizabet Granowska terciam duxit in uxorem pretermissa filia Alberti ducis Austrie.
ed. Cod. epist. 1, 47-52 (n° 53); Wiszniewski, Hist. lit. pol. 5, 341-49.
159. 76r–76v: *Exempla in componendis epistolis utilia*
 (1) Brevitas litterarum tuarum me quoque in scribendo brevior facit ...
 (E1) Tullius: Invidia virtute parta non invidia, sed gloria putanda est.
160. 77r–78r: *Sbigneus Oleśnicki episcopus Cracoviensis, Epistola ad Thaddeum de Tarvisio — Iohannes Dlugossius (Verfasser), Epistola ad Iohannem Cholewa episcopum Chelmensem*
 . I<ohannes> D<lugossius>.
 . Venerabilis et egregie vir ...
 (1) Superioribus diebus dum tam sanctissimi domini ...
 (E1) sed etiam prohibeo.
Der letzte Brief nicht im Namen des Krakauer Bischofs.
161. 78v–78v: *Exempla utilia in componendis epistulis*
 (1) Magnam vim habet ad coniungendas amicitias studiorum ac nature similitudo ...
 (E1) ad efficiendum acerrimo.
- m3 (79r-80v)*
162. 79r–79v: *LEONARDUS BRUNUS ARETINUS, Epistola ad Marrasium Siculum (ep. 6,1)*
 . Leonardus Aretinus salutem ...
 (1) Fons quidem si fabulis picturisque credimus esse ...
 (E1) sed certantibus parantur. Iterum vale. Deo gracias.
ed. Leonardi Aretino, Epistolarum libri octo, Basileae 1535, 233-39 - Vgl. Resta, in: Rinascimento 5 (1954), 275.
163. 79v–79v: *Exempla utilia in componendis epistulis*
 (1) Totus ex fraude et mendacio factus ...
 (E1) preter similitudinem hominis reservaret.
164. 80r–80r: *Epistola ad patrem (fragm.)*
 . Amantissime mi pater.
 (1) Non me existimo ydoneum ...
 (E1) propter privatum dampnum, quod timeam aut ... (*Text unterbrochen*)

- 165.** 80r–80r: *Alfonsus V rex Portugalie, Commendatoria pro Lizbo heraldo*
 . Comendatoria a rege Portugalie.
 . Serenissimam imperialem maiestatem, ... Alfonsus ...
 (1) Illa ingerenti precum instancia ...
 (E1) merito pro mores. Ex civitate Elborensi XV die mensis Decembris 1449.
ed. Cod. epist. 1, 2, 118f. (n° 111). Textdat.: 1449.
- 166.** 80v–81r: *Eneas Silvius, Epistola ad Sbigneum Oles+nicki episcopum Cracoviensem*
 . Reverendissimo in Christo ... Eneas episcopus Senensis salutem ...
 (1) Romam cito erit annus ...
 (E1) et me, ut soles, ama. Ex Vienna XXIV Maii 1451.
Textdat.: 1451.
- 167.** 81r–81v: *Eneas Silvius, Epistola ad Sbigneum Oles+nicki episcopum Cracoviensem*
 . Alia eiusdem.
 G Enee Silvii.
 (1) Venientes ad Cesarem prestabiles oratores ...
 (E1) ut soletis quum id reciproce fit. Ex Nova Civitate XXVIII Decembris 1452.
ed. Cod. epist. 1, 2, 130f. (n° 121). Textdat.: 1452.
- 168.** 81v–82r: IOHANNES DLUGOSIUS, Epistola ad Baldonem Quirinem
 . Domino Boldo Quirini civi Veneciarum.
 (1) Non sinit me nobilis ...
 (E1) Tu vale. Per Iohannem Dlugosch.
ed. Cod. epist. 1, 2 132f. (n° 123); Wiszniewski, Hist. lit. pol. 4, 77f.
- 169.** 82r–82v: SBIGNEUS OLEŠNICKI EPISCOPUS CRACOVIENSIS, Epistola ad Iohannem de Capistrano
 . Venerande pater ...
 (1) Credens subvenire rebus ecclesie ...
 (E1) ... de his non providerit. Datum in Pyandziczow XXVI mensis Septembris anno 1453.
 (E) Domino Iohanni Capistrano Sbigneus tituli sancte ... (*Text unterbrochen*)
ed. Cod. epist. 1, 2, 138 (n° 127). Textdat.: 1453.
- 170.** 82v–83r: SBIGNEUS OLEŠNICKI EPISCOPUS CRACOVIENSIS, Epistola ad Iohannem de Capistrano
 . Alia domino Iohanni de Capistrano.
 . Venerande pater ...
 (1) Menses duo exacti sunt ...
 (E1) nichil sinant deesse. Datum in Pyandziczow VIa mensis Novembris 1453.
 (E) Sbigneus tituli s. Prisce cardinalis Cracoviensis.
ed. Cod. epist. 1, 2, 140 (n° 130). Textdat.: 1453.
- 171.** 83r–83v: *Eneas Silvius, Oratio in coronatione Friderici imperatoris*
 . Oratio Enee in coronacione Frederici imperatoris.
 (1) Quam letus quamque iocundus sit ...
 (E1) aut agere consueverunt ergo (!) te.
- 172.** 83v–84r: *Sophia regina Polonie, Epistola ad Marcum Bonfilium*
 . Zophia.
 G Mater Chazimiri etc. magistro Marco Bonfilii.
 . Venerabilis fidelis sincere dilecte.
 (1) Si Anna filii sui Thobie ...
 (E1) placeat nobis ad plenum respondere. Datum in Coznicze XV Octobris 1453.
ed. Cod. epist. 1, 2, 138f (n° 129). Textdat.: 1453.

- 173.** 84r–95v: *Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Briefkorrespondenz (20 Briefe)*
 . Reverende in Christo pater et domine, amice carissime.
 (1) Multiformis benivolencie et caritatis solitis ...
 (E1) summo affectu audire operitur. Ex Cracovia III octobris 1451. Elgoth.
Briefe von und an den Krakauer Bischof (1449-52). Textdat.: 1451.
- 174.** 95v–96r: *Formula epistolae*
 . Reverendissime in Christo.
 (1) In prioribus litteris meis totam seriem et posicionem cause huius, que occasione permutacionis ecclesiarum in Lubin et Antiqua Brzesko ...
 (E1) hec difficultate facile resolveretur. Datum.
- 175.** 96r–96v: *Formula epistolae*
 . Reverendissime.
 (1) Legi deliberationem paternitatis vestre in medio prelatorum et canonicorum ad hoc capitulariter congregatorum ...
 (E1) huiusmodi processus ad illos etc.
- 176.** 96r–96r: *Epistola in causa iudicandi M. super ecclesiam in C.*
 . Reverendissime.
 (1) Adolescens iste lator presencium ...
 (E1) cum pace experirentur.
- 177.** 96r–96v: *Epistola de rubricella (?)*
 . Reverendissime.
 (1) Non fuit autumno a memoria hominum ...
 (E1) concipi rubricellam ... litteris suis cerciorem facere. Datum.
- 178.** 96v–97r: *Iohannes Elgoth, Epistola ad Sbigneum Oles+nicki episcopum Cracoviensem*
 . Reverendissime.
 (1) Nisi me fallat estimacion mea ...
 (E1) tanquam viarum expertus adduxit.
ed. Cod. epist. 1, 2, 347f. (app. n° 2).
- 179.** 97r–97r: *Epistola (fragm.)*
 (1) Intraverat dux (?) ex D. R. et casulam illam iam confectam secum ferens ...
 (E1) et contrafacientibus penam summersionis comminatur. Datum. Non fuit ipsis grata mea responsio, sed et ipsi d. w. onerosa visa est in preiudicialis.
- 180.** 97r–97r: *Formula epistolae*
 . Reverendissime pater.
 (1) Herebat animo paternitati vestre ...
 (E1) a me expecierunt. Datum.
ed. Cod. epist., 3, 23 (n° 16).
- 181.** 97r–97r: *Epistola de sedi apostolicae oboedientia*
 . Reverendissime in Christo pater.
 (1) Ecce in termino cride (?), quam p. v. decernere voluit inter D. et C. ...
 (E1) successive habite sunt.
- 182.** 97r–97v: *Formulae litterarum*
 (1) Repellere dictum A. a prosecucione iuris ...
 (e) ... prout etc.
 (2) Impossibile quodammodo ...
 (e) ... a prosecucione cause contineat.
 (3) Omnis quiestio et difficultas ...
 (E1) ... plures involuciones succrescant.

- 183.** 97v–98r: *Epistolae ad Sbigneum Oles+nicki episcopum Cracoviensem (zwei)*
 . Reverendissime.
 (1) Binas hodie ...
 (E1) Hungari compestri prelio graviter conflixerunt Bohemos ... iste autem ut visum recipiat.
- 184.** 98r–98r: *Epistola in causa iudiciali*
 . Venerabilis.
 (1) Mitto absolucionem pro patruo nostro ...
 (E1) ut michi illa quitancia mitteretur.
- 185.** 98r–98v: *Epistolae ad Sbigneum Oles+nicki episcopum Cracoviensem (zwei)*
 . Reverendissime.
 (1) Certum hic tenemus ...
 (E1) facere possit opus predictum.
- 186.** 98v–98v: *Epistola de aspirantibus ad canonicatum*
 . Reverendissime pater.
 (1) Iam estimo innotuit paternitati vestre mors bone memorie domini C. ...
 (E1) per hoc facere obligaciorem.
- 187.** 98v–98v: *Iohannes Elgoth, Epistola ad Sbigneum Oles+nicki episcopum Cracoviensem*
 . El<goth> Reverendissime pater.
 (1) Venerabilis I. veniens in hunc locum ...
 (E1) venerunt etenim tres etc. Datum.
ed. Cod. epist. 1, 2, 54 (n° 48). Nach f. 98 Faszikel- und Papiermarkenwechsel.
- m4 (99r-122v)*
- 188.** 99r–99r: *Epistola*
 . Magnifice domine, amice et fautor singularissime.
 (1) Exuberans minimum et dulcis est litteraris vestra promocio ...
 (E1) scio meis successibus congratulari.
- 189.** 99r–99v: *Epistola*
 (1) Ad noticiam regie maiestatis pridem devenit ...
 (E1) scribo fidenter. Valet.
ed. Cod. epist. 3, 57f. (n° 46).
- 190.** 99v–101r: *Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Nicolaus Lasocki, Briefkorrespondenz (5 Briefe)*
 (1) Versantur in nostra memoria littere ...
 (E1) convenire vobiscum non negligemus.
Textdat.: 1448-49.
- 191.** 101r–101r:
Epistola divorcialis
 . Divorcialis.
 (1) Exposuit coram nobis nobilis Stanislaus, heres in Lippa ...
 (E1) non obsistat canonicum impedimentum.
- 192.** 101r–103v:
Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Iohannes Elgoth, Iohannes Dlugossius, Nicolaus V, Ladislaus III, Briefkorrespondenz (15 Briefe)
 (1) Presentate sunt nobis die hodierna littere tue ...
 (E1) fideiussoria tenentur astricti. C<ardinalis> (?) Cracoviensis.
Textdat.: 1436-49.

193. 106r–106v:

Iacobus de Siena, Epistola ad Thaddeum de Tarvisio

(1) Ex litteris ... Nicolai <Lasocki> decani Cracoviensis per vos sibi in Budam scriptis ...

(E1) soleat in pluribus subvenire.

ed. Cod. epist. 1, 2, 42f. (n° 37).

194. 106v–122r:

Sbigneus Oleśnicki episcopus Cracoviensis, Iohannes Elgoth, Iohannes Dlugossius, Casimirus IV rex Polonie, Sophia regina Polonie, Nicolaus V, Briefkorrespondenz (47 Briefe)

. I<ohannes>.

(1) Non estimamus nos aliquam iniuriam ...

(E1) coram summi Dei terribili tribunali. Datum.

Von Iohannes Elgoth und Iohannes Dlugossius verfaßt (und zusammengestellt); gilt evtl. auch für die anderen Briefe, die wohl aus der bischöflichen Kanzlei stammen.

195. 122r–122r:

Epistola

. Avisativa, ut inducat fratrem ad confitendum.

. Strenue.

(1) Ex delacione visitorum nostrorum cognovimus, qualiter I. contra legem christianam ...

(E1) in premissis simus facture (!).

196. 122v–122v:

Epistola ad Sophiam reginam Polonie de bello notitiae

. N. N. ad reginam.

. Serenissima.

(1) Nuncius C. hesterna die in hunc locum hora tarda adveniens ...

(E1) et ad resignandum L.

ed. Cod. epist. 3, 602f. (app. n° 103).

197. 122v–122v:

Formula epistolae

. Reverendissime.

(1) Accedit venerabilis I. michi quidem carissimus ...

(E1) paratus ad omnia v. d. mandata, que diu valeat.

198. 122v–122v:

Casimirus IV rex Polonie, Epistola ad advocatum quendam in causa iurisdictionis

. Kazimirus ad advocatum in Urbe.

. Venerabilis.

(1) Scribimus litteram sanctissimo domino nostro ...

(E1) et iurisdictionis nostre prestancium non infirmari.

ed. Cod. epist. 3, 588f. (app. n° 83).

199. 122v–122v:

Formula epistolae

(1) Avisatus est per personas, ut pecunie collecte diligenti et forti custodia haberentur

...

(E1) vel dici culpabiles.

200. 122v–122v:

- Epistola de convencionis gratificatione
 . De conventionis gratificatione.
 . Magnifice.
 (1) Cum omnes consilarii terrarum S. summe expetant et consulant, ut convencio pro dominica in S. vel in N. indicatur celebranda ...
 (E1) quam partum contraheret.
Nach f. 122 Faszikel- und Papiermarkenwechsel.

201. 123r–123v:

- Iohannes episcopus, Epistola ad archiepiscopum Gneziensem super coronatione Wladislai Lokyetek nuncupati*
 . Iohannes episcopus ... archiepiscopo Gneznensi ...
 (1) Dudum venerabilis frater noster Bernardus (*i.e.*: 'Gerardus'), episcopus Wladislawiensis ...
 (E1) non ledatur. Datum Avinione XIII Kal. Septembris ... anno Domini millesimo CCC^o decimo nono. MCCC^oXIX.
ed. Theiner 1, 147f. (n° 226).

202. 124r–124v:

- EUGENIUS IV, Bulla super indulgentias festi corporis Christi
 . Tenor bulle Eugenii pape quarti super indulgentias festi Corporis Christi
 . Eugenius episcopus ... Ad perpetuam rei memoriam.
 (1) Excellentissime corporis et sanguinis Domini nostri ...
 (E1) exhibite vel ostense. Datum Rome apud santum Petro anno ... pontificatus nostri anno tercio.
ed. Bullarium Romanum 1, 258f. Textdat.: 26 V 1433.

203. 124v–132v:

- Martinus V, Henricus VI rex Anglie, Epistolae (sieben)*
 G Martini pape ad Wladislaum regem Polonie pro ducenda eius filia per Fredericum Brandenburgensem.
 . Martinus episcopus ...
 (1) Com<m>endandum est nupciale bonum ...
 (E1) et pacem regni tui consequeris. Datum Rome apud sanctum Petrum XII Kal. Iunii pontificatus nostri anno quinto.
Päpstliche Korrespondenz der Jahre 1422-48.

204. 132v–132v:

- Bonifacius IX, Epistola ad Ladislaum II regem Polonie*
 . Bonifacius ... Wladislao regi Polonie illustri salutem ...
 (1) Ad serenitatem tuam cum sis pugil et adleta (!) ...
 (E1) per eundem facta fuerint habituri. Datum Rome apud s. Petrum tercio nonas May, pontificatus nostri anno decimo, 1309 (*i. e.*: '1399'). Io<hannes> Meyer.
ed. Kodeks katedry krakowskiej 2, 234f. (n° 437). Nach f. 132 Faszikel- und Papiermarkenwechsel (nach f. 131 zwei ff. herausgeschnitten).

205. 133r–136v:

- Epistolae synodorum Basiliensis et Lausanensis (drei)*
 . Sacrosancta generalis sinodus Basiliensis ...
 (1) Desiderawit (!) Ezechias rex, ut fieret pat et veritas ...
 (E1) et radicati salvemur. Datum Lausane VII Kal. Septembris anno ... millesimo quadringentesimo quadringentesimo octavo.
Der letzte Brief ist an die Universität Krakau gerichtet. Textdat.: 1448.

206. 136v–137v:

Universitas Lipsiensis, Epistola universitatis Lipzensis ad universitatem Cracoviensem

- . Venerabiles patres, magistri ...
 (1) Cum causa ecclesie variis iam diu ...
 (E1) ad singula vobis grata. Scriptum Lipczk ... Rector ... rectori ... universitatis studii Cracoviensis .. et amicis.

ed. Codex dipl. Univ. Studii Crac. 2, 93-95 (n° 145). Textdat.: 1448.

207. 137v–138v:

Universitas Coloniensis, Epistola universitatis Coloniensis ad universitatem Cracoviensem

- . Universitas Coloniensis ad Cracoviensem.
 (1) Ascendit fumus aromatum altissime ...
 (E1) Valet, patres dignissimi. Ex Colonia ... Rector ... rectori ... fideliter amplectendis.

208. 138v–140r:

Sbigneus Oleśnicki episcopus Cracoviensis, Iohannes Dlugossius, Epistolae ad papam, ad cardinalem quendam et synodum Basiliensem

- . I<ohannes> D<lugossius>.
 . Beatissime.
 (1) Pulsus sede sua hic ...
 (E1) ecclesie se noverit incursum. Datum Basilee, Kal. Novembris anno ... millesimo quadringentesimo quadragesimo primo.

ed. Cod. epist. 2, 426f. (n° 281).

209. 140r–144r:

Acta synodus Basiliensis (sess. 37 et 38)

- . Sacrosancta etc.
 (1) Consolabitur dominus Syon ...
 (E1) semper in suo robore durantibus. Datum etc.

ed. Brant, S., Decreta Concilii Basiliensis, Basel 1499. Textdat.: 1439.

210. 144r–146r:

Eugenius IV, Epistola

- . Eugenius episcopus ... Ad perpetuam rei memoriam.
 (1) Moyses vir Dei populi sibi comissi ...
 (E1) se noviter incursum. Datum Florencie ... 1439 pridem (!) Nonas Septembris, pontificatus nostri anno nono.

ed. Mansi, 31, B, 1716-20.

211. 146r–146v:

Eugenius IV, Epistola ad Ladislaum Iagellonem regem Polonie de missione Nicolai de Senis

- . Eugenius episcopus ...
 (1) Per dilectum filium Nicolaum de Senis ...
 (E1) personaliter venire curabit. Datum Ferrarie anno ... 1438 Idus VII Septembris, pontificatus nostri anno VIII°. A. de Racaneto.

ed. Cod. epist. 1, 1, 88f. (n° 98). Textdat.: 1438.

212. 146v–147v:

- Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Iohannes Dlugossius, Epistolae (drei)*
 . I<ohannes> D<lugossius>.
 . Beatissime.
 (1) Impellant me singulares virtutes et merita venerabilis Iohannis de Thanczin ...
 (E1) non possum figere ad gradiendum. In Pyandziczow feria quarta ante sancti Martini
 1453.
Textdat.: 1453.

213. 147v–147v:

- Formula epistolae de querela*
 . A. P. Venerabilis.
 (1) Sabbato ante dominicam Passionis noster magister Iacobus ...
 (E1) in una domo prestare non potui.

214. 147v–147v:

- Formula epistolae de querela*
 (1) Dominus S. aurum favore v. d. missum michi reddidit ...
 (E1) consilia illorum mittam.

215. 148r–148r:

- Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 . Reverendissime.
 (1) Excellens illa vestre paternitatis ...
 (E1) Thadeo Therwisino presentandas.
ed. Cod. epist. 1, 2, 56f. (n° 51).

216. 148v–148v:

- Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Iohannes Dlugossius, Casimirus IV rex Polonie, Epistolae ad papam (drei)*
 . I<ohannes> D<lugossius>.
 . Beatissime ...
 (1) Orta pridem inter Nicolaum Hager ex una et Annam filiam Mathie Czedlicz partibus ex altera ...
 (E1) liberali concessione repondebit.
ed. Cod. epist. 3, 588 (app. n° 82); 603 (app. n° 104); 597 (app. n° 95).

217. 149r–151r:

- Eneas Silvius, Oratio ad Eugenium IV (pars 1)*
 G Oratio cum obediencia pro Germanis Frederici imperatoris Enee Silvii ad Nicolaum (!).
 (1) Non habet me dubium, pater sanctissime ...
Fortsetzung 157r-158r.

218. 151r–155r:

- CASIMIRUS IV REX POLONIE, Epistola ad Calixtum III contra cruciferos*
 . Casimiri regis Polonie contra cruciferos apud sedem apostolicam ad Nicolaum (!).
 (1) Non est parum, pater beatissime, tui culminis sacrati maiestatum attendere ...
 (E1) petit habere responsum etc.
ed. Cod. epist. 1, 2, 172-80 (n° 162).

219. 155v–156r:

Oratio contra cruciferos

- (1) Vere autem porro tepente, ut ait Maro (*Georg. 1, 43*), vere novo gelidis canis ...
 (2) Ecce adveniunt oratores ...
 (E1) in Turcum vertendis tractabitur plenissime. Ne suspectis haberer solas laudes regi Polonie narrando, fas dixi et de illis fratribus ordinis Theotunicorum etiam aliquid attingere.

220. 156r–156v:

Casimirus IV rex Polonie, Iohannes Dlugossius, Epistola ad Nicolaum V

- . I<ohannes> D<lugossius>.
 . Beatissime.
 (1) Superioribus paulisper diebus ...
 (E1) supplex flagitto, precor et opto. Datum in curia mea Berstii Wynlensis diocesis die lune XXVI mensis Februarii anno domini 1448 ... Kazimirus ... dux Lithwanie (!).
Textdat.: 1448.

221. 156v–156v:

Casimirus IV rex Polonie, Epistola ad Nicolaum V (Arenga)

- (1) Res miranda agitur ...
 (E1) datum est etc. ut supra ad finem.

222. 157r–158r:

Eneas Silvius, Oratio ad Eugenium IV (pars 2)

- (E1) pro superioribus dietim successibus augeat. Amen. Proposicio facta coram papa (*nachgetragen: 'Nicolao', i.e.: 'Eugenio'*) per dominum Eneam oratorem regis Romanorum (*nachgetragen: 'Friderici'*) ante obedienciam prestitam etc.
ed. Mansi, Pii II orationes, Luccae 1759, 1, 108 - Vgl. Raynaldus, O., Annales ecclesiastici ab anno MCXCVIII ..., t. 9, Lucae 1752, 486. Textdat.: 1447. Fortsetzung von 151r.

223. 156r–171r:

Casimirus IV rex Polonie, Iohannes Dlugossius, Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Sophia regina Polonie, Vincentius Koth archiepiscopus Gnesensis, Iohannes Hunyad, Epistolae et orationes (35)

- . I<ohannes> D<lugossius>.
 . Beatissime.
 (1) Superioribus paulisper diebus ...
 (E1) vestri regni plantavit et diffudit. Datum.
Mit Zusatz einer Arenga eines Briefes des Kasimir IV an Nicolaus V (nach dem zweiten Brief). Textdat.: 1448-55. Auch anderer Verfasser.

224. 170v–170v:

Epistolae (fragm.)

- (1) A. notarius captus et carceris ignominiam passus per me relevatus ... contulit se in Urbem ...
 (E1) nullo pacto permittam.

225. 171v–171v:

Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Epistolae ad Casimirum IV regem Polonie (fragm.)

- (1) Etsi pro necessitate et felici atque honesto transitu ...
 (E1) et debito effectui mancipata.
ed. Cod. epist. 1, 2, 157f. (n° 144).

226. 172r–172r:

- Regratiatoria de promotione consanguinei (ad Iohannem Dlugossium?)
 . Regratiatoria ...
 . Beatissime ...
 (1) Accessisse splendorum altum michi domuique mee ...
 (E1) non deserat.

227. 172r–172r:

- Regratiatoria promoti in notarium papalem
 . Regratiatoria ...
 . Beatissime pater.
 (1) Licet illius excellentis favoris ...
 (E1) quam conservet.

228. 172r–172r:

- Formula epistolae*
 (1) Item nullatenus negligendum est ... ut proprium banderium erigatis ...
 (E1) merebimur consolari.

229. 172r–172r:

- Epistola ad amicum*
 (1) Stringebar, domine mi, maiori dolore, quam admiracione ... in tuis litteris X Ianuarii scriptis ... rem forte apud animum tuum et patris Capistrani difficilem loquor ...
 (E1) post vestrum discessum versari cepi. Nec nostri victi sunt, sed recesserunt pro victis.

230. 172v–172v:

- Iohannes Dlugossius (?), Epistola ad Iohannem Capistranum*
 . Post humilem mei recommissionem.
 (1) Thabescentibus nobis ...
 (E1) carpere possent prorupisse.
ed. Cod. epist. 1, 2, 160f. (n° 148). Textdat.: 1454.

231. 172v–173r:

- Epistola ad Iohannem Capistranum*
 (1) Assidua molestia et cogitacione ...
 (E1) de vestra paternitate sumant ulcionem.
ed. Cod. epist. 1, 2, 161f. (n° 149). Textdat.: 1455.

232. 173r–173r:

- Epistolae (fragm.)*
 (1) Omnibus silencio et taciturnitate ... et de litterarum v. p. domino regi Bohemie missarum ...
 (E1) supplicii pensaturus.

233. 173r–173r:

- Iohannes Dlugossius (?), Epistola de vicario ecclesiae Cracoviensis*
 . I<ohannes> D<lugossius>.
 . Venerabilis.
 (1) Quamvis presentacio germani vestri etc. ad vicariam ecclesie Cracoviensis ... dominus Martinus ...
 (E1) quam re nocitura.

234. 173r–173r:

- Vocabula ad epistulam exordendam spectantia*
 . Venerabilis.
 (1) Quam primum Cracoviam ...
 (E1) a domino nostro I. etc.

235. 173v–178r:

- Casimirus IV rex Polonie, Nicolaus Lasocki, Iohannes Sprowski, Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Sophia regina Polonie, Epistolae et orationes ad papam et cardinales (neun)*
 . Iohannes Dlugossius.
 . Beatissime ...
 (1) Angebar sinceri molestia ...
 (E1) ad gloriam et laudem sui nominis. Datum in castro Nove Civitatis ... Zophia regina Polonie.
Textdat.: 1447-53.

236. 178v–178v:

- SBIGNEUS OLEŠNICKI EPISCOPUS CRACOVIENSIS, *Epistola ad Thaddeum de Tarvisio*
 . Venerabilis ...
 (1) Per omne id tempus ...
 (E1) non tardabimus supplere. Datum ... Sbigneus ... cardinalis Cracoviensis vulgariter nuncupatus.
ed. Cod. epist. 1, 2 33f. (n° 25). Textdat.: 1448.

237. 178v–179r:

- Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 . Venerabilis ...
 (1) Aut plurimum diminuta aut omnino extincta ...
 (E1) auctoritate elidere. Amen.
ed. Cod. epist. 1, 2, 31f. (n° 23); Kozicka, Mikolaj Lasocki, 55.

238. 179r–179v:

- Iacobus de Sienna, Oratio in obedientia Nicolai pape*
 . Oratio legati regis Cazimiri ... in ...
 . I<ohannes> D<lugossius>.
 (1) In culminis tui, pater beatissime ...
 (E1) gratiam consequaris ... Amen. 1459 Mantuae 14 XI.
ed. Cod. epist. 1, 2, 193-95 (n° 173). Textdat.: 1459. War legatus regis Casimiri IV.

239. 180r–183v:

- Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Epistolae et orationes (sieben)*
 . Beatissime.
 (1) Quamvis superioribus annis felicitatis memorie ...
 (E1) cambium super centum florenos. Datum Cracovie ... septimo.
Textdat.: 1447-48.

240. 183v–184r:

- Epistola universitatis Cracoviensis quandam*
 . Venerabiles ...
 (1) Suadet ratio et dictamen iusticie ...
 (E1) confratres vestri studiis dediti consolantur.
ed. Cod. epist. 3, 39 (n° 32). Textdat.: 1449.

241. 184r–184v:

- Epistola universitatis Cracoviensis ad Nicolaum V*
 . Universitatis Cracoviensis ...
 . Beatissime ...
 (1) Cantamus et nos, domine, canticum novum ...
 (E1) validius delatrare (*i.e.*: 'declamare'). Datum.
ed. Cod. dipl. Univ. Studii. Crac., 2, 118f. (n° 160); Wiszniewski, Hist. litt. pol. 4, 440-42.
Textdat.: 1449.

242. 184v–184v:

- Sbigneus Oleśnicki episcopus Cracoviensis, Gratia cum privatione canonicatus*
 . Gracia ...
 (1) Sbigneus ...
 (2) Quia tunc facultates ...
 (E1) in quorum omnium et singularem etc.

243. 185r–186r:

- IOHANNES ELGOTH, *Epistola universitatis Cracoviensis ad universitatem Parisiensem*
 . Ioannes El<goth>.
 (1) Eximii ...
 (2) Divine et humane sapientie ...
 (E1) dominus mori dignatus est. Datum Cracovie ... Eximiis doctoribus ... universitatis Parisiensis ... colendissimus.

244. 186r–187r:

- IOHANNES ELGOTH, *Epistola universitatis Cracoviensis ad synodum Basiliensem*
 . <Iohannes> El<goth>.
 . Reverendissimi patres ...
 (1) Dignata est sacrosancta sinodus ...
 (E1) et habeatur ... rector, doctores ... universitatis etc. (*erg.*: 'Cracoviensis').
ed. Codex dipl. univ. studii Crac. 2, 76-78 (n° 137).

245. 187v–188r:

- Casimirus IV rex Polonie, Iohannes Dlugossius, Epistolae (vier)*
 . Reverendi ...
 (1) Ea in nostris hactenus affectibus ...
 (E1) recipere largiores instrucciones. Datum.
Mit drei Briefen polnischer Magnaten. Textdat.: 1448.

246. 189r–191v:

- Sbigneus Oleśnicki episcopus Cracoviensis, IOHANNES DLUGOSSIUS, Epistolae (sieben)*
 . I<ohannes> D<lugossius>.
 . Reverendissime ...
 (1) Iam dudum superioribus diebus ...
 (E1) ne quispiam per ignoranciam se possit excusare. Datum Cracovie anno Domini M°CCCC°XXX quarto.
Textdat.: 1448-54.

247. 191v–192r:

- Sophia regina Polonie, Ladislaus III, Credentia pro Lutek de Brzezie ad synodum Basiliensem*
 . Sacrosancte Basiliensi sinodo ... Zophia ... ac Wladislaus ... primogenitus ...
 . Reverendissimi ...
 (1) Confitemur nos pro fidei ...

- (E1) ad quorum evidenciam presentes nostras litteras signari fecimus nostrorum impressione sigillorum. Datum Cracovie etc. XXX4.
ed. *Cod. epist.* 1, 1, 78f. (n° 83).

248. 192r–192v:

- SBIGNEUS OLEŚNICKI EPISCOPUS CRACOVIENSIS, Processus in forma optima contra singulos beneficiatos pro contributione concilii Basiliensis facienda
. Processus ...
. Sbigneus ... decanis ... salutem in Domino.
(1) Arbitramur satis iam divulgatam ...
(E1) nobis tantummodo reservamus. Datum.
ed. *Fijalek, Mistrz Jakób z Parady'za* 2, 374-76.

249. 192v–193r:

- Iaroslauus, Comissio pro facienda inquisitione generalis
. Comissio ...
. Iaroslauus etc. venerabilis I. et D. etc. salutem.
(1) Cum deo disponente sumus ...
(E1) ecclesiasticam per censuram. Datum Cracovie.

250. 193r–193v:

- Ladislaus III rex Polonie, Epistola ad Eugenium IV in causa Iohannis Chebdae de Niewerz
. Beatissime ...
(1) Cum naturalis et divini iuris honorandos esse parentes ...
(E1) et mea consolacione speciali. Datum etc.
ed. *Cod. epist.* 3, 531f. (app. n° 23). *Textdat.*: 1434.

251. 193v–193v:

- Epistola universitatis Cracoviensis ad sedem apostolicam
. Ad apostolicum Universitas Cracoviensis.
. Beatissime ...
(1) Innotuisse iam arbitramur ...
(E1) dignetur altissimus etc. Datum etc. Cracovie penultima Februarii anno etc. 1437.
ed. *Cod. epist.* 1, 1, 80f. (n° 85). *Textdat.*: 1437.

252. 194r–194r:

- Sbigneus Oleśnicki episcopus Cracoviensis, Epistola ad papam de cantoria Andree de Buk
. Ad papam promocio episcopi Cracoviensis.
. Sanctissime ...
(1) Innotuisse iam arbitror ...
(E1) conservet altissimus etc. Datum.
ed. *Cod. epist.* 1, 1, 81 (n° 86).

253. 194r–194r:

- IOHANNES ELGOTH, *Protectio magistri Gregorii baccalaurii decretorum*
. Ad universitates studiorum alicuius studentis ad easdem proficiscentis.
. Reverendissimis patribus ... et signanter universitates studiorum Bolonie, Padwe ... Iohannes de Elgoth etc.
. Reverendissimi ...
(1) Quam sit rationi ...
(E1) pro fulcimento fidei et ecclesie sue sancte. Datum Cracovie etc. 1437 die XXVI mensis Marcii.
ed. *Cod. epist.* 1, 2, 81 (n° 87). *Textdat.*: 1437.

254. 194r–196r:

- Sbigneus Oleśnicki episcopus Cracoviensis, Epistolae (fünf)*
 . Ad Nicolaum Lasocki epistola ex parte domini episcopi Cracoviensis.
 . Venerabilis ...
 (1) Crebras et multis vicibus ...
 (E1) pro mea consolacione singulari. Datum.

255. 196r–196v:

- IOHANNES ELGOTH, *Epistola ad Nicolaum Lasocki de causis concilii et Enee Silvii gestis*
 . Ad Lasoscianum. Elgoth.
 (1) Si hoc ita fato datum erat ...
 (E1) meique memorem te conservet alii.

256. 196v–196v:

- Promotio universitatis in causa rectoratus scholae Sandomiriensi*
 . Promocio universitatis ...
 . Venerabilis domine ...
 (1) Accedens ad nostri presenciam honorabilis magister ... scola ecclesie Sandomiriensis ...
 (E1) nobis petimus responderi. Datum.

257. 196v–196v:

- Epistola pro assumendo in monasterio*
 . Venerabilis ...
 (1) Accedens ad mei presencium iste optime indolis adolesens N. de C. ...
 (E1) fudit sanguinem gloriosum.

258. 196v–197v:

- Ladislaus III rex Polonie, Epistolae ad Eugenium IV (vier)*
 . Rex Polonie apostolico.
 . Beatissime ...
 (1) Peticionem unam ...
 (E1) et nostra consolacione. Datum Cracovie.
Briefsammlung des polnischen Königs an den Papst, Namensidentität nicht in allen Fällen gesichert.

259. 197v–197v:

- Sbigneus Oleśnicki episcopus Cracoviensis, Epistola ad Iulianum Cesarini cardinalem*
 . Domino Iuliano ...
 . Reverendissime ...
 (1) Attulit mihi nuncius iste litteras ...
 (E1) paternitatem vestram conservet etc. Datum in Lublin feria quinta ipso die octave corporis Christi.
ed. Cod. epist. 1, 1, 119 (n° 110). Textdat.: 1440.

260. 197v–198r:

- Epistola cuiusdam studentis gratiarum agentis*
 . Ad socium responsalis.
 (1) N. luce clarius videam ... domino doctori Thome ...
 (E1) cum plus ocii nactus fuero. Vale. Cracovie anno Christi 1443°.
Textdat.: 1443.

261. 198r–198v:

- Casimirus III rex Polonie (?)*, *Petitio ad Nicolaum V pro Iacobo de Dambno*
 . A rege ad papam.
 . Beatissime ...
 (1) Consentaneum equitati rationis iudicio ...
 (E1) et mea consolacione speciali. Datum in Pyotrkow die Veneris penultima Augusti 1447.
ed. Cod. epist., 1, 2, 27 (n° 19). Textdat.: 1447.

262. 198v–198v:

- Ladislaus III rex Polonie*, *Epistola ad principibus Silesie*
 . Illustres principes ...
 (1) Quia pro mutua nostra benivolencia ...
 (E1) defensio et incrementum. Amen.
ed. Cod. epist. 2, 412 (n° 270).

263. 198v–199r:

- Guarinus Veronensis*, *Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 . Guarinus ... Nicolao salutem plurimam dicit.
 (1) Longa inter vos nosque distancia ...
 (E1) me comendatum habe.
ed. Brüstigerowa, Guarino a Polska, 75; Kozicka, Mikolaj Lasocki, 53 (n° 8). Textdat.: 1438.

264. 199r–205r:

- LADISLAUS III REX POLONIE, *Sophia regina Polonie, Albertus rex Bohemie, Epistolae ad Eugenium IV (neun)*
 . Ad papam Wladislaus rex Polonie et electus Hungarie.
 . Beatissime ...
 (1) Recenti adhuc tenemus memoria ...
 (E1) quod tam stabili, tamquam immobili.
Darunter zwei Briefe der 'domini Polonie' an Papst Eugen IV. Textdat.: 1438-40.

265. 205r–205r:

- Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis*, *Epistola ad Nicolaum V*
 . I<ohannes> D<lugossius>.
 . Beatissime ...
 (1) Novo genere vexacionis ...
 (2) Iohannes Dlugossius.
 (E1) scolastrie Cracoviensis predicte.
Textdat.: vor 1455 III 24.

266. 205v–205v:

- Vincentius Koth*, *Epistola ad Sbigneum Oles+nicki episcopum Cracoviensem*
 . Reverende ...
 (1) Venerabilis et egregius vir dominus Michael, doctor ...
 (E1) cordis nostri nobis intimare. Datum Cracovie die Veneris duodecima mensis Iulii anno ... millesimo quadingentesimo quadragesimo octavo (!).
ed. Cod. epist. 1, 1, 149f. (app. n° 5). Textdat.: 1442.

267. 205v–205v:

- Vincentius Koth, Epistola ad canonicum Cracoviensem quendam*
 . Venerabilis frater in Christo nobis carissime.
 (1) De novitatibus pariter et consiliis nobis per vos nuper descriptis ...
 (E1) non possumus informare. Ex Gnezna tredecima Februarii ... quadragesimo octavo (!).
ed. Cod. epist. 1, 1,150 (app. n° 6). Textdat.: 1442.

268. 205v–206r:

- Epistola ad principem Masoviae*
 . Preclare et magnifice princeps, amice noster prestantissime.
 (1) Dum ad vestre excellentie ingenuam probitatem aspiciamus ...
 (E1) pro vestris desideriis complendis promciores. Datum Cracovie in domo etc.
ed. Cod. epist. 3, 597f. (app. n° 96).

269. 206r–206r:

- Epistola ad Sbigneum Oles+nicki episcopum Cracoviensem in causa N. de Luben*
 . Reverende pater ...
 (1) Priusquam super negotio littere ... advenerunt scripta domini archiepiscopi ... per dominum Petrum Pmioszky (!) canonicum Gnesnensem allata ... per dominum N. de Luben ...
 (E1) et habere plenitudinem potestatis in terris ligandi et solvendi. Datum Cracovie.
ed. Grossé, L., Stosunki Polski z Soborem Bazylejskim, Warszawa 1885, 175f. (app. n° 1).

270. 206r–206v:

- Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Epistola ad Matthiam episcopum Vilnae in causa successinis post Ladislaum III*
 G Si esset in te zelus Dei, deberes dicere cum beato episcopo: Domine, si populo tuo sum necessarius etc.
 . Reverende ...
 (1) Superioribus diebus corde fueramus ...
 (E1) attrita et deliberata. Datum Cracovie.
ed. Grossé, L., Stosunki Polski z Soborem Bazylejskim, Warszawa 1885, 177f. (app. n° 2); Cod. epist. 1, 2, 10f. (n° 5). Textdat.: 1445.

271. 207r–207r:

- Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 . Venerabilis ...
 (1) Scribitis nobis quomodo ad procurandum ...
 (E1) fuerit placitum voluntati. Datum Cracovie.
Vgl. Kozicka, Mikolaj Lasocki, 50 (n° 1). Textdat.: 1435.

272. 207r–207r:

- Formula epistolae de decimarum remissione pro kmethonibus*
 (1) Nos D. et N. significamus etc., quod reverendus in Christo etc. ad nostram instanciam et petitionem kmetonibus et incolis ...
 (E1) realiter et cum effectu. Datum.

273. 207v–207v:

- Casimirus III rex Polonie (?), Epistola salvi conductus (?)*
 . Salvus conductus domino Baptiste oratori ad regnum Polonie.
 . Kazimirus etc.
 (1) Significamus tenore ...
 (E1) vicaria vicissitudinaria affeccione honorificamus. Datum.
ed. Cod. epist. 3, 32f. (n° 25).

274. 207v–207v:

- Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis*, Ratificatio venditionis scoltecie (frgm. am Ende)
 . Ratificacio ...
 . Sbigneus etc.
 (1) Significamus etc. quomodo nobilis M. scoltetus ...
 (E1) robur perpetue firmitatis abtinere. in cuius ... (*Text unterbrochen*)

275. 207v–207v:

- Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis*, *Epistola*
 . Littera parva expurgatoria.
 . Sbigneus etc.
 (1) Significamus etc. quomodo, licet providus D. civis ...
 (E1) furticinio inculpatus fuisset. Datum etc.

276. 208r–208v:

- Sophia regina Polonie*, Epistola ad prelatos et barones regni Hungarie
 . Littera ex parte regine ad prelatos ...
 . Reverendissimi ...
 (1) Adveniens in hunc locum ...
 (E1) in vestris necessitatibus succurrebant.
ed. Cod. epist. 1, 2, 4f. (n° 3).

277. 208v–209r:

- Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis*, De erectione hospitalis in Urzadow
 G Erectio ...
 . In nomine ...
 (1) Ad regimen ecclesie Cracoviensis ... nos Sbigneus ...
 (E1) presentibus est subappensum. Datum.

278. 209r–209r:

- Sophia regina Polonie*, *Iohannes Dlugossius*, *Epistola ad Pium II*
 . I<ohannes> D<lugossius>.
 (1) Etsi stupenda s. v. ad summum apostolatus apicem ...
 (E1) ad tempora diuturna. Datum Cracovie nona Octobris anno Domini 1458 ... Zophia senior regna Polonie.
ed. Cod. epist. 1, 2, 182 (n° 165). Textdat.: 1458.

279. 209v–209v:

- Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis*, *Privilegium ecclesiae in Pilzno*
 . Hospitalis in Pilzno.
 . In nomine ... Ad rei memoriam sempiternam.
 (1) Ineffabilis divine altitudo prudencie ... nos Sbigneus ...
 (E1) invalidum et inane, in cuius rei testimonium. etc.

280. 210r–210r:

- Epistola ad Iohannem ministrum generalem fratrum Minorum de scandalis ortis in conventu Cracoviensi*
 . Venerabili patri domino Iohanni ...
 (1) Acerbo semper et molesto animo vidimus ...
 (E1) cum prelati et guardianis suis habere recomissos.

281. 210r–211r:

Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Iohannes Dlugossius, Epistola ad Nicolaum V

- . De Capistrano, qui purgavit ab heresi Bohemiam. I<ohannes> D<lugossius>.
- . Beatissime ...
- (1) Caligo heresis abhomiande Boemice ...
- (E1) et suo et aliorum iudicio deprehendunt. Datum Cracovie XV Septembris 1451.
ed. Cod. epist. 1, 2, 124-25 (n° 116). Textdat.: 1451.

282. 211r–212r:

Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, IOHANNES DLUGOSSIUS, Epistola ad Nicolaum V

- . Magistri et doctoris Pauli de Praga iudei.
- (1) I<ohannes> D<lugossius>.
- . Beatissime pater ...
- (E1) Vepres et tribulos dudum in agro dumoso ...
- (E2) apud benignitatem maiestatis vestre supplex petiturus.
ed. Muczkowski, J., Pauli Paulirini ..., Cracoviae 1835, 61-64.

283. 212r–212v:

Lutek de Brzezie, IOHANNES DLUGOSSIUS, Oratio ad Nicolaum V

- . I<ohannes> D<lugossius>.
- (1) Multipharie clemenciam propicionemque benignitatis tue, pater beatissime ...
- (E1) loco et tempore oportunis.
ed. Cod. epist. 1, 2, 153f. (n° 140). Textdat.: 1454.

284. 212v–213r:

Lutek de Brzezie, IOHANNES DLUGOSSIUS, Oratio in conventu Ratisbonae habenda

- . I<ohannes> D<lugossius>.
- (1) Demonstraturus zelum et fervorem illustrissimus p. dux Kazimirus ...
- (E1) eandem fortunam, que ibi acciderit expectare.
ed. Cod. epist. 1, 2, 150f. (n° 137). Textdat.: 1454.

285. 213r–213v:

Lutek de Brzezie, IOHANNES DLUGOSSIUS (VERFASSER), Oratio in conventu Ratisbonae habenda

- (1) I<ohannes> D<lugossius>.
- (2) Agnovit pleneque intelligere potuit sacra imperialis vestra maiestatis ...
- (E1) sine aliqua tergiversacione novatura.
ed. Cod. epist. 1, 2, 152 (n° 139).

286. 213v–214r:

IOHANNES DLUGOSSIUS, Epistola ad Pium II

- . I<ohannes> D<lugossius>.
- . Beatissime pater et domine graciousissime.
- (1) Frequentibus multifariisque ecclesiam Cracoviensem ...
- (E1) rescindendum duxerit, parituri.
ed. Cod. epist. 1, 2, 207f. (n° 186). Textdat.: 1461.

Schreiber : Martinus Iohannis de Antiqua Vladislavia • immatr. univ. Cracov. (?) 1436, postea notarius
• 1r-19v, 29r-32v • m1. Schrieb auch Teile von Krakau, BJ, 7759 (Schreiber A).

Schreiber : secretarius et ammanuensis Iohannis Dlugossii • 19r, 21r-28r, 70v, 78r, 80r-84v, 123r, 131r-132v, 138v, 140r-147r, 148v, 151r-156r, 158r-160v, 161v, 173r-176v, 179r-v, 187r, 190r-v, 205r, 209r, 210r-214r, Füllseleinträge, Überschriften. • m2. Schrieb auch Teile von Krakau, BJ, 7759 (Schreiber D) und cod. Bibl. Czart. 1306. Vgl. W. Semkowicz-Zarembina, Jan Dlugosz, Warszawa 1961.

Schreiber : Albertus (Woythek), filius Iacobus de Nova Civitate (Korczyn) • notarius episcopi Oles+nicki • 47-69, 71-76, 79-80 • m3. 80v, 102r: 'Woythek'. Schrieb auch Teile von Krakau, BJ, 7759 (Schreiber B) und BJ, diplomate 512.

Schreiber : Iohannes Dlugossius • Offenbar Kanzlist des Krakauer Bischofs Sbigneus Oles+nicki und in der polnischen Königskanzlei unter Kasimir IV Iagiello • 91-92 • 1452 • Texte von Dlugossius im Bestand. Organisator der Abschriften.

Schreiber : Iohannes, filius Alberti de Brodowo (?) • immatr. univ. Cracov. (?) 1445 • 99-122, 183-184v, 187v-188v • Schrieb auch Teile von Krakau, BJ, 7759 (Schreiber C).

Schreiber : Iohannes Broscius • 67r (adnotationes) • Auf 67r keine Initialen und Rubra.

Besitzer : Iohannes Dlugossius • ca. 1460 ff. • Krakau • Stellte die Texte der Handschrift zusammen. Verbindung zur Krakauer Bischofskanzlei, der Kanzlei des Königs von Polen und (wohl) der Kanzlei der Universität Krakau.

Besitzer : Iohannes Elgoth • Texte von ihm im Bestand. Stellte die Texte der Handschrift zusammen. Verbindungen zur Krakauer Universität wahrscheinlich.

Besitzer : Thomas de Strzempino (Strzempinski) • 151r: 'Strzampin+ski Tho.'

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
126 (DD VIII 17; 779)

15/1 (I); 15/2 (II) — 78+IVff., perg./pap., in fol., 29,5x21cm

Datierung : um 1440; 1447-74
Provenienz : Polen, Krakau: Iohannes de Ludzisko (und Schülerkreis) (15. Jhd.) - Deutschland (?) -
Inhalt (Vorlage): Italien, Padua
Schrift(-ht) : Polen, Krakau - Deutschland (?) / gotische, evtl. frühhumanist. Minuskel
Einband : Holzdeckel mit rotem Ledereinband; Streicheisenlinien; Schließen- und Kettenreste (ca. 1450); rest. 1939
Hände : zahlreiche (I); vier, evtl. sukzessive Einträge (teilw. Autographe) (II)
Einträge : Marginal und Interlinearglossierung (nicht Schreiberhand)
Typ : Humanistische Sammelhandschrift (2 Teile): Reden-, Briefsammlung
Bemerkung : Teil I: 2r-50v, Teil II: 51r-78v. - MF ff. 1-50 - Initialen fehlen durchgehend auf 2r-42v. (WZz ca. 1427-39)
Literatur : Catalogus BJ I 99-115 (mit Lit.)

Nr. 50 GRISELDIS [*Tit. 'uxorina'*]

ff. 2r–50v Teil I: Humanistische Sammlung (teilw. Padua; zusammengestellt um 1440)

1. 2r–3r: *Christophorus Barzizius, Oratio de artium liberalium laude*
(1) Vellem ut pro magnitudine ac gloria earum arcium ...
(E1) me in hoc sacro templo magno honoris cumulo ornaverunt. Ad laudem omnipotentis Dei. Amen.
Vgl. Bertalot, Eine Sammlung ..., 254 n° 8.
2. 3r–4v: *Christophorus Barzizius, Oratio secunda de artium liberalium laudibus*
(1) Postquam decreto patrum conscriptorum assertus ornatissimum locum istum ascendi, colendissime antistes ...
(E1) sed in pectoribus penitus insedeant.
3. 4v–5v: *Gasparinus Barzizius, Oratio in funere Pauli Veneti philosophi*
In funere.
(1) Si pro gravi merore vestro ...
(E1) pocius animorum modestia atque fortitudine vincatur.
ed.: Garbacik, J., Paulo Veneto, in: Zesz. Nauk. UJ. Prace Hist. 4, 27-30. Oratio de obitu illustris philosophi Pauli Veneti
4. 6r–6r: *Iacobus de Doctoribus (?), Christophorus Barzizius, Oratio ad Martinum V*
(1) Quod antea <dudum> optaveram pater beatissime ut aliquando ante pedes tuos prociderem ...
(E1) et amore non indignos indicaturus sis. Deo gracias. Amen.
5. 6r–6v: *Iohannes Campianus, Oratio in laudem Christophori Barzizii (in univ. Paduana habita)*
Oratio in laudem Christophori Iohannis de Campo in univ. Paduana habita. (*in der Hs.?*)
(1) Vereor magnifici presides ... ne sub silencio admiremini ...
(e) ... expensam taxatam in concilio Viensensi ad laudem et gloriam individue Trinitatis.
De graciaram accione.
(E1) Sapientissimi patres ... vestre commendat.
7r-v leer.

6. 8r–9v: GUARINUS VERONENSIS (Ps.), *Leonardus Iustinianus, Oratio in funere Georgii Lauredani*
 . Oratio in funere Georgii Laureani.
 (1) Maxima pars hodierno die fortissimo viro Georgio Laureano a vobis effecta ...
 (E1) et glorie immortalis hereditatem esse legatam.
ed. Molin, Venezia 1798, 1, 12-20 (Leonardus Iustinianus).
7. 9v–10v: ANDREAS IULIANUS, *Oratio de morte Emanuelis Chrysolarae*
 . Andree Iuliani in Manuelem Crisiloram (!) epithaphios id est funebris oratio.
 (1) Si quis vestrum est viri dilectissimi qui forte admiretur ...
 (E1) ingenia artesque reservant.
Textdat.: 1415.
8. 10v–11v: *Guarinus Veronensis, Recommendatio rectoris*
 (1) Optavi tum (!) sepe alias tum (!) hoc maxime tempore, clarissimi viri ac sapientissimi cives ...
 (E1) ac precibus accurate suppliciterque commendant.
9. 11v–11v: *Oratio ad matrimonium insignis (fragm. am Ende)*
 . Oratio ad matrimonium.
 (1) Vereor patres optimi ne admiremini hodierno die ...
 (E1) in fine dixi hos versus: Ite simul pueri pariter subdate medullis ... non vincant oscula cuncta cum cha<...> ... (*Text unterbrochen*)
10. 12r–12r: *Oratio in laudem Georgii Cornario*
 . Oratio in laudem generosi viri domini Georgii Cornario in introitu sui regiminis in Padwam (!) 1430 decembris 8.
 (1) Hodierno die hanc dabis veniam magnifice pretor ...
 (E1) et ipsi viribus suis possint. Amen.
Textdat.: Padua, 1430.
11. 12r–14v: POGGIUS FLORENTINUS, *Oratio in prelatos*
 . Oratio ...
 (1) Vellem patres reverendissimi tantum virtutis atque animi roboris in me esset ...
 (E1) hic vite eterne premia consequetur.
vgl. Albrecht v. Eyb, Margarita poetica, Nürnberg 1472, 410r-414v.
12. 15r–15r: *Oratio (fragm. am Anfang)*
Text gestrichen.
13. 15r–15v: *Gasparinus Barzizius, Oratio in laudem medicine*
 . Gasparini Pergamnensis (!) oratio in laudem medicine et pro petendis insigniis doctoratus.
 (1) Non mediocri voluptate afficior, illustres ac magnifici domini vosque alii patres ac doctores clarissimi, quod video magna cum frequentia ...
 (E1) peto ergo a te patre ... Iacobo Forliviensi primo librum clausum, deinde apertum etc. Explicit.
Textdat.: 1413 IX 16.
14. 15v–16r: FRANCISCUS BARBARUS, *Oratio in promotione Alberti Guidaloti*
 . Oratio Francisci ... Guidotti.
 (1) Antequam ea que hodierno die ...
 (E1) insignia suscipias, quibus utriusque iuris doctores in perpetuum honestantur ... ac adiumento sis.

- 15.** 16r–16v: *Gasparinus Barzizius, Oratio in laudibus philosophie ('Sentio')*
 . Oracio de recommendatione philosophiae.
 (1) Sencio magnifici patres et doctores amplissimi quanto studio sit ab hiis ...
 (E1) sit ergo a me hoc sumptum principium etc.
- 16.** 16v–17r: *Gasparinus Barzizius, Recommendacio philosophie ('Visa vestra')*
 . Oracio de philosophia.
 (1) Visa vestra singulari et egregia sapiencia, patres amplissimi, sepe alias ...
 (E1) gravissimis iudiciis vestris subiciam.
- 17.** 17r–18v: *Gasparinus Barzizius, Oratio ('Quamquam multos')*
 . Oracio de iure civili.
 (1) Quamquam multos hic esse intelligam illustres ac magnifici domini ...
 (E1) quantum vero serenissimo ducali domino, quantum reverendo in Christo patri et domino dignissimo antistite Padwano.
- 18.** 18v–18v: *Gasparinus Barzizius, Recommendacio philosophie*
 . Oracio de philosophie recommendacione ...
 (1) Maxime vellem, patres eruditissimi, ea in me esset vis atque exercitacio ...
 (E1) ea que michi circa sentencias Aristotelis De anima coram gravissimis iudiciis vestris ad presens exponenda proposui.
- 19.** 18v–20r: Oratio de recommendatione iuris canonici
 . <Oraci>o de ...
 (1) Multi forte vestrum mirantur, viri insignes ...
 (E1) dignitatis honorem et statum a vobis prestari poterit. Amen.
- 20.** 20r–20v: DEMOSTHENES, *Leonardus Brunus Aretinus (interpr.), Epistola ad Alexandrum (Oratio)*
 . Demostenis oracio ad Allexandrum (!) incipit traducta e greco in latinum.
 (1) Nichil habet rex Alexander vel fortuna tua ...
 (E1) cum hec feceris, conscuturus es. Explicit.
- 21.** 20v–21v: Oratio pro sponsalibus
 . Oracio ...
 (1) Neminem vestrum ignorare arbitror ...
 (E1) in perpetuum Deum obsecremus. Deo gracias. Amen.
- 22.** 21v–22v: *Ludovicus de Pirano, Oratio in funere Bartholomei Cermisoni*
 . Oracio pro funere Bartholomei Cirmisoni.
 (1) Sepenumero, partes amplissimi, cogitavi mecum, quanto esse debeat ...
 (E1) vivet benivolencia sempiterna. Amen.
Textdat.: Padua, 1433.
- 23.** 23r–23v: Oratio pro licentia in medicinis
 . Oracio ...
 (1) Si quid est, viri lectissimi, quo in tanta fluctuancium rerum tempestate ...
 (E1) magnum ornamentum allaturus. Amen.
Textdat.: Padua, 1424 VII 24.
- 24.** 23v–25r: Principium in artibus
 . Principium ...
 (1) Censeo, magnifici presides, ... non parum dicendi ...
 (E1) Mariano de Camereno utriusque unite universitatis iuristarum et artistarum rec-
 toribus ... qui vivit et regnat in infinita secula benedictus. Amen.

- 25.** 25r–25r: *Oratio in laudem philosophiae*
 (1) Constituerunt nostri prisci non ordine exiguo ...
 (E1) memoria sempiterna collaudare. Amen.
- 26.** 25r–25v: *Oratio in laudem theologiae*
 (1) Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris. Eccl. libri cap. 24 (*i.e.*: '24').
 (2) Cum hiis diebus sepenumero excogitassem, maiores ac domini preclarissimi ...
 (E1) cuius gloria manet in eternum.
- 27.** 26r–26r: *Oratio in laudem theologiae*
 (1) Etsi iam de maximis rebus vestris ...
 (E1) ordinem assumpserunt cuius gloria manet in eternum.
- 28.** 26v–26v: *Oratio in laudem theologiae*
 (1) Non sit aliquis vestrum, viri doctissimi, qui forte perscrutetur ...
 (E1) invenit, ipsi ergo redemptori laus in eternum sit. Amen.
- 29.** 27r–27r: *Oratio de corpore Christi*
 (1) Ne dum satis mecum ipse constitui, patres optimi ...
 (E1) et Domino nostro laus eterna sit. Amen.
- 30.** 27v–27v: *Oratio de matrimonio*
 . Sequitur oratio in matrimonio.
 (1) Cum videam in hac mea etate ...
 (E1) tu igitur, M. P. vir egregie ... quietam vitam per immensa tempora permansuram.
- 31.** 27v–28r: *Oratio ad dandum insignia in artibus*
 . Oratio ad dandum insignia in artibus.
 (1) Vellem patres amplissimi ea esset in me elegancia, qua huius preclari ...
 (E1) perpetuum solamen esse possis. Auctoritate igitur etc.
- 32.** 28r–29v: *PARIS ROMANUS, Oratio de laudibus facultatis oratorie*
 . Paridis Romani de oratorie facultatis laudibus oratio feliciter incipit.
 (1) Cum mecum ipse viri erudi<ti>ssimi summo studio ...
 (E1) non minus libenter quam diligenter curabo. Amen.
- 33.** 31v–33r: *PAULUS DE ROBOBELLIS, Oratio pro principio studii Patavini*
 . Oratio composita et pronunciata per egregium arcium doctorem Paulem de Robobellis pro principio studii Patavini de (!) lune Octobris 1420.
 (1) Nisi vestrum pars maxime non ignoraret nostrarum scienciarum eximiam ac preclarissimam laudem ...
 (e) ... et famam sempiternam comparasse ad laudem Dei. Amen.
 (2) Si hec nostra universitas ...
 (E1) ea ipsa plurimum debet.
Textdat.: 1420.
- 34.** 33r–33v: *Gwarinus Veronensis, Epistola ad Poggium Florentinum*
 . Gwarinus ... Poggio secretario apostolico salutem plurimam dicit.
 (1) Ex hiis litteris quas nuper ...
 (E1) spoliari possunt, quod de imperatore clarissimo.

- ff. 34r–34v** **Bernhardus de Massaltis; Bernhardus de Imola: Carmina**
- 35.** 34r–34r: BERNHARDUS DE MASSALTIS, Carmen ad Nicolaum Estensem
 . Carmen ad illustre<m> principem, dominum Nicolaum Estensem marchionem
 Ferrariensem ... infinitis virtutibus illibatam.
 (1) Optavi tua gesta <diu> clarissime princeps, scribere ...
 (E1) Omnia iussa tibi, qui fulges sidus in orbe. Per ... Bernhardum de Mesaltis tue
 excelsitudinis devotissimum.
 (110 vv.)
- 36.** 34r–34v: BERNHARDUS DE MASSALTIS, Carmen ad Franciscum Foscari
 . Ad serenissimum Franciscum Foscari inclitum ducem Veneciarum.
 (1) Ecce tue matris Venete, dux inclite, princeps ...
 (E1) atque infinita eterna per secula ... Per ... Bernhardum de Masaltis tue excelsitudinis
 devotissimum.
Textdat.: 1423.
- 37.** 34v–34v: POLISENA DE MASSALTIS, *Oratio in laudem Thomae de Mocenigo*
 . Oratio continens laudes excellentissimi principis ... Thome Mocenigo incliti ducis
 Venetorum, edita per Polisenam de Masaltis.
 . Excellentissime princeps.
 (1) Licet parvitas mea non sit digna ...
 (E1) continuis successibus conservare dignetur. Amen.
Text vor 1423 entstanden.
- 38.** 34v–34v: *Bernhardus de Imola, Carmen ad Gasparinum Barzizium*
 . Ad exundantissimam eloquentie fontem Gasparinum de Bartutis (!) in arte oratoria
 monarcham.
 (1) Fessus ad Hesperias titan pervenerat undas ...
 (E1) ac virtutis tue devotus Bilardus (!) de Imiola (!) tuus siquidem etc.
 (69 vv.)
- ff. 35r–45r** **Humanistische Sammlung (Epigrammata, Epistolae, etc.)**
- 39.** 35r–35r: *Antonius Baratella, Epistola metrica ad Guarinum Veronensem*
 (1) Itala quem gemine laurus et Greca serenant ...
 (E1) Plura referre libet me circa plurima verso.
Epistolario di Guarino 2, 676f. (n° 928). (21 vv.)
- 40.** 35r–35r: *Antonius Baratella, Carmen ad Martinum V*
 (1) Multa vetant calamo, quod adest hoc suscipe gratum ...
 (E1) Summere versiculos, qui es lux clarissima mundi.
Epistolario di Guarino 2, 359f. (33 vv.)
- 41.** 35r–35r: *Antonius Baratella, Carmen ad Sicconem Polentonum*
 . Ad Sicconem Polentonum oratorum principem.
 (1) Nullus ad cuganeas (!) huic sedes perget amicus ...
 (E1) tu mage cum gremio sedeas robustus in ebbes (!).
 (19 vv.)
- 42.** 35r–35r: *Antonius Baratella, Carmen ad Sicconem Polentonum ('Nuper')*
 . Ad Sicconem Polentonum oratorum principem.
 (1) Nuper ab altissimo (!) cepi Siccone tabellas ...
 (E1) mutuus atque vale plaudis te sospite, lector.
 (E) Tuus Ant<onius> Barat<ella> etc.
 (32 vv.)

43. 35r–36r: *Ovidius, Heroides (Heroid. 15)*
 . Incipit epistola Saphos poetige (!) mutilene.
 (1) Numquid ubi aspecta <est> studiose littera dextre ... ('Numquid': 'Hec quid' cod.)
 (E1) Ut michi Leugadie fata petentur (i.e.: 'potantur') aque etc.
44. 36r–38v: *Gasparinus Barzizius, Epistola ad Andream Iulianum*
 . Gasparinus Pargamensis (!) ...
 (1) Multas ex tuis oracionibus accuratissime ...
 (E1) adeptus es, facile tibi prestabit. Vale. Patavii VIII kal. Octobris 1432.
Bertalot, Eine humanistische Anthologie ..., 82. Textdat.: 1432 IX 24.
45. 36r–36v: *Poggius Florentinus, Epistola ad Guarinum Veronensem*
 . Poggius salutem ...
 (1) Si vales, bene est, ego quoque valeo.
 (2) Nudius tercius ...
 (E1) vel ipse aliquid litterarum dato, vale et me, ut soles, ama. Constancie, ibidem (i.e.: 'Idibus') Marcii.
Poggio, Opera omnia 3, 1, 21-25.
46. 36v–36v: *Poggius Florentinus, Epistola ad Guarinum Veronensem (ep. 1,3)*
 . Poggius plurimam ...
 (1) Dii male faciant ...
 (E1) de hiis alias. Vale. Ex Constancia pridie kal. Ianuarii.
Poggio, Opera omnia 3, 1, 20f. Textdat.: Konstanz, 1417 XII 31.
47. 36v–37v: *Poggius Florentinus, Epistola ad Nicolaum de Niccolis de balneis*
 . Poggius plurimam ... Nicolao suo.
 (1) Si vales, bene est, ego quoque valeo.
 (2) Per quendam ...
 (E1) Ex balneis in Sibille Erictee XVI kal. Iuny (i.e.: 'Ianuarii').
ed.: Poggio, Opera omnia 3, 1, 1-10. Textdat.: 1417 XII 17.
48. 37v–38v: *Poggius Florentinus, Epistola ad Leonardum Brunum Aretinum (IV 6)*
 . Poggius Leonardo ...
 (1) Cum pluribus diebus ad balnea fuissem ...
 (E1) Vale, mi iocundissime Leonarde. Constancie III kal. Iunias, quo die Ieronimus penas luit.
Poggio, Opera omnia 3, 1, 11-20. Textdat.: Konstanz, 1416 V 30.
49. 38v–40r: LEONARDUS BRUNUS ARETINUS, Oratio in hypocritas (Invectiva)
 . Invectiva contra versutos ypocritas Leonardi Aretini.
 (1) Ex omni genere hominum, quos variis dampnabimus ...
 (2) in vicia autem aliena non curiosus sis, sed in tua.
ed. Baron, H., Leonardo Bruni Aretino, Leipzig 1928, 164.
50. 40rb–42va: *Franciscus Petrarca, Griseldis [Tit. 'uxorina']*
 . Domino Iohanni Bochacio de Certaldo epistola domini Francisci de insigni obediencia et fide uxo<rina>. (In kleiner Schrift am Rande, beschnitten)
 (1) Librum tuum quem nostro materno eloquio ut opinor olim iuvenibus (!) nescio quidem unde vel qualiter ad me delatum vidi; nam si dicam legi menciar ...
 (e) ... an hec verba (vera *fehlt*) sint hoc est an hystoriam scripserim in (!) an fabulam respondebo Crisippi fides penes autorem meum scilicet sit.
 (2) Est ad Ytalie latus occiduuum Vesulus ex Apenini iugis mons unus altissimus, qui vertice nubila superans se ingerit etheri. Mons sua parte (!) nobilis Padi natura ortu nobilissimus ...

- (E1) qui deo suo sine murmure quod pro suo mortali coniuge rusticana hec muliercula
passa est.
- (E2) In posterum letissime coronabitur. Amen.
- (E3) Finis.
- 51.** 42va–42vb: *Alexander Magnus (Ps.), Epistola ad Aristotelem*
. Alexander ad Aristotelem divinum philosophum. (*am Rand*)
(1) Semper memor tui, carissime preceptor, eciam inter dubia bellorum nostrorum
pericula, o magne Aristoteles ...
(E1) que cura Allexandri tui complecti decuerat.
ed. Boer, Epistula Alexandri ..., Hagae 1953.
- 52.** 42v–42v: *Thadeus de Suessa, Lamentatio de obitu Iacobi <Bertrandi de Bononia> doctoris
legum*
. Lamentatio de obitu domini Iacobi doctoris legum ...
. Viris prudentibus doctoribus et scolaribus universis studii Bononiensis ... Tadeus
de Suessa magister imperialis curie iudex ...
(E1) excipere ignoravit.
- 53.** 42v–43v: *MARDOCHEUS (Ps.), Epistola ad Alexandrum*
. Forma epistole, quam Mardocheus princeps Iudeorum misit Alexandro ipsum a
cultura idolorum cupiens revocare ...
. Summo principi Alexandro ... Mardocheus Iudeorum minimus servitor servitutum.
(1) Diu est quod infra mentis ...
(E1) Sic est de hominibus etc.
- 54.** 43v–43v: *ALEXANDER MAGNUS (Ps.), Epistola ad Dindimum (exc.?)*
. De vita et moribus Bragmanorum ...
. Rex regum ... Alexander ... Dindimo regi Bragmanorum gaudium.
(1) Postquam ad tantam etatem pervenimus ...
(E1) que facit alias coruscare.
*ed. (ganzer Briefwechsel): Iulius Valerius, 1888, 168-89; Pfister, Kleine Texte zum Alex-
anderroman, 1910, 21-31 - Verzeichnis der Hss. bei Ross, J. A., Scriptorium 10 (1956),
237-50.*
- 55.** 43v–44v: *DINDIMUS (Ps.), Epistola ad Alexandrum (excerpta?)*
. Dindimus isto modo respondit Alexandro.
. Dindimus Bragmanorum didascalus Alexandro salutem.
(1) Per tuarum litterarum tenorem cognovimus ...
(E1) intollerabilia sustinere.
- 56.** 44v–45r: *ALEXANDER MAGNUS (Ps.), Epistola ad Dindimum*
. Lecta ab Alexandro epistola ... scripsit ei hoc modo.
. Rex regum etc. Dindimo salutem.
(1) Si omnia reperimur in vobis ...
(E1) ad stulticiam magis quam ad sapienciam retrahuntur.
- 57.** 45r–45r: *Dindimus (Ps.), Epistola ad Alexandrum*
. Recepta Dindimus epistola legti (?) et statim rescripsit.
. Dindimus Alexandro salutem.
(1) Non habitamus in hoc seculo ...
(E1) tanto magis cupiditas augmentatur.

- 58.** 45r–45r: *Alexander Magnus (Ps.), Epistola ad Dindimum*
 . Lecta ab Alexandro epistola ... rescribit ei hoc modo.
 . Alexander rex ...
 (1) Dindimo mandamus, quoniam in tali mundi particula ...
 (E1) et equis militaribus decorari etc.
- 59.** 45r–45v: *Bernardus Clarevallensis (Ps.), De miseria curiae (Diabolus, exc.)*
 . Expositio quorundam versuum, quos dyabolus dicitur composuisse cuidam puero.
 (1) Expositurus vobis pater Hugo versiculos ...
 (e) ... noxium incurrem.
 . Incipiunt versus exponendi.
 (2) Oppositum montem conscendere cernis Orontem ...
 (E1) Victus amore pio sic cantat maxima Clio.
Walther, Initia 13383.
- 60.** 45r–45v: *Bernardus Clarevallensis, De miseria curiae (Diabolus, exc.)*
 (1) Erat quidam adolescens in scolis studiosus ...
 (E1) quorum maxima Clio est. Amen.
ed.: Reiffenberg, in: Bull. Acad. Bruzelles 9 (1842), 143. 46r-47v leer - Faszikelwechsel nach f. 47.
- 61.** 48r–49r: *Vocabularius latinus (fragmentum)*
 (1) Accersibant, id est appellabant, advocabant ...
 (E1) propago, libet infinitaque propago ... (*Text unterbrochen*)
49v leer.
- 62.** 50r–50r: *Epigramma de libraria (4 vv.)*
 (1) Qui sibi concedi vult librum ...
 (E1) quicumque precantur.
Walther, Initia 15662.
- 63.** 50r–50r: *Epigramma de libraria (3 vv.)*
 (1) Qui librum aperit et postea non bene claudit ...
 (E1) centum et mille nequam manebit et ille.
Walther, Initia 15531 (mit Abweichungen).
- 64.** 50r–50r: *Epigramma de libraria (2 vv.)*
 (1) A fatuis sordide tractantur libri ubique ...
Walther, Initia 33.
- 65.** 50r–50r: *Epigramma de libraria (4 vv.)*
 (1) Qui libros aperis, hos claudere ne pigriteris (!) ...
 (E1) Hec resonare solent multis secreta Zophie.
Walther, Initia 15531.
- 66.** 50r–50r: DEMOSTHENES (Ps.), Epitaphium Alexandri
 . Epitaphium a Demostene philosopho sepulcro impositum Alexandri ...
 (1) En ego qui totum mundum certamine vici ...
 (E1) quis sum vel qualis lector et ipse vides.
Walther, Initia 5386. (33 vv.)
- 67.** 50r–50r: Versus ('Si tua') (6 vv.)
 . Versus exhortationis ad vitia reprehenda.
 (1) Si tua nolueris neque publica iura vereri ...
 (E1) Qui te forte regem potens te regum fateri.

68. 50r–50r: *Epitaphium Alexandri (2 vv.)*
 (1) Dictus Alexander magis pravos sibi mores ...
 (E1) Quo semel imbutus.
Walther, Initia 4446.
69. 50r: *Versus de hominibus invicem se devorantibus (6 vv.)*
 (1) Devorat agricolam rex, regem tiro, sed illum ...
Walther, Initia 4327.
70. (?): *Versus de gloria mundi*
 (1) Ut flatus bumbi sic transit gloria mundi.
71. 50r–50r: *Epigramma (6 vv.)*
 (1) Dic michi, quid speres, cum mundo totus inheres ...
 (E1) Pro nobis degens, rex fuit omnia regens.
Walther, Initia 4363.
72. 50r–50r: *Epigramma ('Perfidus inspiciat') (5 vv.)*
 (1) Perfidus inspiciat Petrum, predoque latrone ...
 (E1) Ut post peccatum redeat peccator ad ipsum.
Walther, Initia 13982.
73. 50r–50r: *Versus de praedicando (4 vv.)*
 . Condiciones ad predicandum requisite.
 (1) Gestus compone, non protrahe, nec celer esto ...
 (E1) predicare volenti.
Walther, Initia 7205.
74. 50v–50v: *Versus de missa celebranda (14)*
 (1) Si vis servire, tunc debes pluriam scire ...
 (E1) Finito cibo sit laus et gloria Christo.
Walther, Initia 18098.
75. 50v–50v: *Versus ('Si coram dominis') (3)*
 (1) Si coram dominis steteris, hec quinque tenebis ...
 (E1) Non dispargaris, sine iusso nullis loquaris.
76. 50v–50v: *Ovidius (Ps.), Versus (6)*
 (1) Ve miseri (!) iuveni qui stat subiectus amori ...
 (E1) Non amor, ymo dolor et mulierum amor.
Walther, Initia 19983.
77. 50v–50v: *Versus de morte cogitanda (7)*
 (1) Semper recordaris, bone frater, quod morieris ...
 (E1) Sic potes in terris vivere iure poli.
Walther, Initia 17041.
78. 50v–50v: *Hieronymus, Sixtus, Augustinus, Sententiae de iudicio suspicionis (25 vv.)*
 . Ieronimus de iudicio suspicionis.
 (1) Periculosum est de suspicione quemquam iudicare ...
 . Item Sixtus.
 (2) Maius periculum est iudicantis, quam eius, qui iudicatur.
 . Item Augustinus.
 (3) Quamvis enim vera sint quedam, non tamen facilia iudici ...
 (4) Sunt ewangelia quattuor: Mat. Mar. Lu. Iohannis ...
 (E1) Numerat post Machaba.
Walther, Initia 18823a.

- 79.** 50v–50v: *Epigramma de natura vini (16 vv.)*
 (1) Qui cupis esse bonus et vis dinoscere verum ...
 (E1) Quos tenuis miseris subpungit anhelitus artus.
PL 87, 360. - Walther, Initia 15441. Nach 50v einspaltig.
- ff. 51r–78v** **Teil II: Reden aus Krakau (Ioh. de Ludzisko (n. 1447); Petrus Gaszowiez (um 1470); etc.)**
- 80.** 51r–53v: *Iohannes de Ludzisko, Oratio de laudibus et dignitate eloquentiae et oratoriae scientiae*
 (1) Cum mecum ipse viri erudi<ti>ssimi summo studio, maxima cura ...
 (E1) refero gracias ... magistro Iohanni de Dobra in medicinis doctori et decano huiusque alme Universitatis rectori ... quam diligenter adimplere curabo.
ed.: Bojarski, S. H., Iohannis de Ludzisko Orationes, 31-47, tab. 1, p. 33 - Vgl.: Nadolski, B., Rola Jana z Ludziska w polskim staropolskich, in: Pamietnik Literacki 26 (1929), 206. Initium nach einer Rede Barzizzas. - Textdat.: 1440.
- 81.** 54r–55v: *Iohannes de Ludzisko (?), Oratio pro susceptione regis Wladislai*
 .
Oratio pro susceptione regis Wladislai de Ungaria venire volenti.
 (1) Optavi tum sepe aliis, tum hoc maxime tempore ...
 (E1) vivet benivolencia sempiterna. Amen. Quam nobis concedat etc.
ed.: Bojarski, S. H., Iohannis de Ludzisko Orationes, 48-59, tab. 2, 3, p. 51, 58 - Vgl.: Nadolski, B., Rola Jana z Ludziska w polskim staropolskich, in: Pamietnik Literacki 26 (1929), 207.
- 82.** 55v–56v: *IOHANNES DE LUDZISKO, Oratio pro susceptione regis Casimiri IV regem Poloniae in coronationem venientis*
 (1) Cogitanti michi magnifici domini patres magistri et doctores clarissimi, quidnam pro dignitate ...
 (E1) et precibus accurate suppliciterque comendant.
 (E2) Hec oratio collecta est pro domino Kazymiro duce Magno Lithwanie, pro susceptione eius, quando Cracoviam venit ad coronandum super festum s. Iohannis Baptiste anno Domini M^oCCCC^oXLVII^o per magistrum de Ludziczsko doctorem in medicinis.
Cod. epist. 3, 13-16 (n° 8); Chrzanowski, Humanizm i reformacja w Polsce, 1927, 45-48; Bojarski, 60-66, tab. 4, 5, p. 61, 65 - Vgl. Nadolski, in: Pamietnik Literacki 26 (1929), 207. Textdat.: Krakau, 1447.
- 83.** 56v–56v: *Oratio ad papam (fragm. am Ende)*
 (1) Qui tuam laudant sanctitatem, pater beatissime, opus certe bonum pium agere ...
 (E1) in tuo nomine ostenderem ... (*Text unterbrochen*)
Bojarski, J., De laudibus et dignitate philosophiae oratio, in: Mediaevalia Philosophica Polonorum 13 (1968), 46. 57r-v leer.
- 84.** 58r–58v: *Iohannes de Ludzisko, Oratio pro susceptione Vincentii Koth*
 .
Ihesus Christus.
 (1) Optavi pro tempore, reverendissime pater, quod verba faciam ad te quam brevissime pro ista congregacione ...
 (E1) precibus suppliciter humiliterque commendant.
 (E2) Ista oratio colecta est per venerabilem virum magistrum Iohannem de Ludziczsko pro susceptione ... quando venerat Cracoviam super festum s. Iohannis Baptiste ad coronacionem ... anno Domini M^oCCCC^oXLVII.
ed. Hain, Wincenty Kot prymas Polski, Poznań 1948; Bojarski, Orationes, 67-73, tab. 6, 7, p. 70, 72 - Vgl. Nadolski, B., Rola Jana z Ludziska, in: Pamietnik Literacki 26 (1929), 207. Textdat.: 1447.

- 85.** 59r–59r: *Iohannes de Ludzisko (?)*, *Oratio pro susceptione Pauli Gizycki episcopi Plocensis*
 (1) Sepe et multum hoc michi cogitavi, reverendissime antistes, quem hodierno die honorem ...
 (E1) et ego implere viribus meis possim.
ed. Bojarski, Iohannis de Ludzisko Orationes, 74-78, tab. 9, p. 77 - Vgl. Nadolski, B., Rola Jana z Ludziska w polskim staropolskich, in: Pamietnik Literacki 26 (1929), 208. Textdat.: 1447 - 59v-63v leer - Faszikelwechsel nach f. 59.
- 86.** 64r–65r: *Iohannes de Ludzisko (?)*, *Oratio ad legatos Concilii Basiliensis*
 . Oratio invitatoria ad Marcum, Bonphilum et Stanislaum Sobniowski legatos Concilii Basiliensis ad Cracoviam venientes. (*in der Hs.?*)
 . Ihesus Christus.
 (1) Quamquam eximius tuarum virtutum splendor, clarissime doctor ...
 (E1) et certissima dabunt responsa.
ed. Fijalek, Mistrz Jakób z Paradyza 1, 240-249; ed. Bojarski, 79-88, tab. 9-10, p. 82, 87 - Vgl. Nadolski, Rola Jana z Ludziska..., in: Pamietnik Literacki 26 (1929), 206. Textdat.: 1440 - 65v leer.
- 87.** 66r–68v: *Iohannes de Ludzisko (?)*, *Iacobus de Paradiso (?)*, *Oratio invitatoria ad legatos Concilii Basiliensis ad Cracoviam venientes*
 (1) Quamquam, venerabiles patres et doctores clarissimi, maximum onus dicendi atque officii pro tempore michi delatum ...
 (E1) quin animo vestrum memores semper simus.
ed. Fijalek, Mistrz Jakób z Paradyza 1, 210-225; Bojarski, 89-102, tab. 9-10, p. 82, 87 - Vgl. Nadolski, B., Rola Jana z Ludziska, in: Pamietnik Literacki 26 (1929), 206. Textdat.: 1440.
- 88.** 69r–73r: *Iohannes de Ludzisko (?)*, *Oratio de laudibus et dignitate philosophiae*
 (1) Considero patres ornatissimi ceterique presides magnifici difficilimum onus dicendi ...
 (E1) assequi valeamus favente Domino nostri Ihesu Christo.
Bojarski, J., De laudibus et dignitate philosophiae oratio, in: Mediaevalia Philosophica Polonorum 13 (1968), 50-81; Bojarski, Orationes, 103-32, tab. 13-14, p. 105, 132.
- ff. 73v–77r** **Petrus Gaszowiec: Orationes in Universitate Cracoviensi habitae 1470–72**
- 89.** 73v–73v: PETRUS GASZOWIEC, *Oratio pro susceptione Alexandri de Forlivio oratoris sedis apostolice*
 . Secuntur orationes facte per magistrum Petrum Gaszowyecz de Losmyerza, medicine doctorem, regis Polonie phisicum et consulem Cracoviensem.
 . Pro suscepcione ...
 (1) Vellem ut pro magnitudine et gloria sedis apostolice mittentis ...
 (E1) vobis dicere et enarrare etc.
ed. Nadolski, Humanistyczne mowy, 463. Autograph (?)
- 90.** 73v–75r: *Petrus Gaszowiec*, *Oratio in promotione magistrorum Iacobi de Boxicza et Nicolai de Cracovia*
 . Oratio ... de Cracovia pro gradu baccalauriatu in medicinis.
 (1) Cum mecum ipse viri eruditissimi summo studio ...
 (E1) in hoc ornatissimo conventu gradu baccalauriatu in medicinis dinge meretur adornari.
ed. Nadolski, Humanistyczne mowy, 463-66. Textdat.: um 1470 - Autograph (?)

- 91.** 75v–75v: *Petrus Gaszowiec, Oratio de valedictione Alexandri de Forlivio legati*
 . De valediccione ... legati in pretorio Cracoviensi dicta.
 (1) Iocundum fecit nobis diem, reverendissime pater, vester primus in hanc civitatem ingressus ...
 (E1) Item de domo in cimetiero beate Virginis fiet mencio.
ed. Nadolski, Humanistyczne mowy, 467. Textdat.: Krakau, 1470 - Autograph (?).
- 92.** 76r–76v: *Petrus Gaszowiec, Oratio in susceptione Iohannis Gruszynsky archiepiscopi Gnesnensis*
 . Oratio ... ex parte consolatus <14>71 feria II (?) post Zophie.
 (1) Cum audisset magistratus et populus, quod venit dominus primas ...
 (E1) et deputamus ad laudem Dei. Dixi.
ed. Nadolski, Humanistyczne mowy, 467f. Textdat.: 1471 - Autograph (?).
- 93.** 76v–77r: *Petrus Gaszowiec, Oratio pro susceptione Marci cardinalis sancti Marci*
 . Oratio ... legati de latere in regna Ungarie, Polonie, Bohemie, de anno 1472, sabato post Visitacionis Marie pronunciata et dicta.
 (1) Vellem, reverendissime domine et domine dignissime, pro magnitudine et gloria sanctissime sedis apostolice ...
 (E1) de eisdem ad laudem Dei. Dixi.
ed. Nadolski, Humanistyczne mowy, 468f. Textdat.: 1471 - Autograph (?).
- m4 (77v-78v)*
- 94.** 77v–77v: *Ladislaus primogenitus Polonie, Orationes in susceptione Alexandri et Alberti Olbracht (8)*
 (1) Vladislaus primogenitus in susceptione Alexandri
 (2) Iocundus gratusque nobis est ...
 (E1) conferat Christus Dominus per secula benedictus. Amen.
Cod. epist. 1, 2, 338-41. Textdat.: 1470.
- 95.** 78r–78r: *SBIGNEUS SCOLASTICUS CRACOVIENSIS, Oratio in susceptione cardinalis ac patriarche Marci in terras Hungarie Polonieque*
 . Oratio domini Sbignei ... in susceptione ... Polonieque specialiter legati de latere anno domini M4LXXII^o.
 (1) Etsi omnes Polonie ecclesie ...
 (E1) pacis temporalis et eterne, quam nobis concedat dominus per secula benedictus. Amen.
Cod. epist. 1, 2, 341f. (n° 3). Textdat.: 1472.
- 96.** 78r–78r: *Casimirus filius regis Polonie, Oratio in susceptione cardinalis ac patriarche Marci in terras Hungarie Polonieque*
 . Illustrissimi principis domini Kazimiri secundo nati regis Polonie oratio in susceptione eiusdem cardinalis.
 (1) Non mediocrem tam animo quam corpore ...
 (E1) aut in nostra delectione qui etc.
Cod. epist. 1, 2, 342f. (n° 4).
- 97.** 78v–78v: *STANISLAUS NICOLAUS BIEL, Oratio ad Albinum de Nova Civitate*
 . Oratio magistri Stanislai Byel sacre theologie pefessoris (!), in rectoratu suo facta anno 1509, coram Sigismundo rege Polonie redeunte cum triumpho ex Valachia.
 . Inclite invictissime ... princeps rex et domine.
 (1) Celorum celestiumque Deus eternus ...
 (E1) in omnes et per secula eterna benedictus. Amen.
Autograph.

98. IIr–IIIv: *Liturgische Texte*

Texte (lat., 14. Jhd.) wohl Kölner Provenienz - Vgl. T. Sailli Thesaurus Litaniarum ac orationum sacer, Coloniae 1620, 57f. Magnificat, Luc. 2, 29-32; Pater noster, Credo; Litania de omnibus sanctis. Blätter Pergament, der Länge nach durchgeschnitten.

Schreiber : 1-6, 15-32 • mI/1

Schreiber : Iohannes de Ludzisko • (?), notarius urbanis (?) • 53-73r • mII/1. Gegen Nadolski, Pamietnik Literacki 26 (1929), 205 - Vgl. Friedberg, Kancelaria m. Kazimierza, Archeion 36 (1962), 145; Bojarski, Orat., 30 (anon.); vgl. aber Catal. BJ I, 115.

Schreiber : Petrus Gasczowiec • 73v-77 • 1470-72 (Texte) • mII/2

Schreiber : Petrus de Zambrzez • 73v-77 • mII/3

Schreiber : Stanislaus Biel • 77v-78v • mII/4

Besitzer : Iohannes de Ludzisko • prof. med., orator univ.: immatr. 1418 Cracovie, M.A. 1422; notarius; rector scholae Kasimiri 1220-27; med. lic. Paduae 9.3.1433 creatus, + ante 1460. • vor 1460 • Krakau • Besitzer der Vorlage, von der diese Hs. kopiert wurde (vgl. Catal. BJ I 115, Lit.).

Besitzer : Petrus Gasczowiec • astronomus, medicus, prof. univ. Cracoviensis: M.A. 1452, +1474. • vor 1474 • Krakau • Erhielt die Hs. aus der Hand eines Schreibers, vielleicht eines Schülers des Iohannes de Ludzisko. Vgl. Catal. BJ 115; PSP 7, 294-5.

Besitzer : Petrus Zambrzez (P. S+wie+topelk de Z. alias Nieznanowiecz) • doct. theol. Cracov., canonicus: immatr. 1446 Cracovie; M.A. 1460; prepositus Collegii Maioris 1479; theol. doctor 1494; canon. S. Floriani; +1497 • vor 1497 • Krakau • 1r: 'Iste liber legatus est pro libraria artistarum Collegii maioris per ven. virum magistrum Petrum de Zambrzez, sacre theologie professorem. Orate pro eo.' - Vgl. Catal. BJ I 115.

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
173 (BB II 36)

15/2 — 276+Vff., pap., in fol., 30,5x21,5cm

- Datierung : um 1460: nach 1453 (276v)
 Provenienz : Deutschland, Polen, Krakau (Kanoniker; Universität, Juristenfakultät)
 Schrift(-ht) : Deutschland, Polen, Krakau: Bastarda
 Einband : Holzdeckel mit dunkelbraunem Lederbezug, Reste von zwei Schließen, Blindpressungen (Krakauer Werkstatt, um 1460, von dort zahlreiche Einbände für die Krakauer Kanoniker), 1936 renoviert
 Hände : eine, abgesehen von f.265r-276v (Autograph)
 Einträge : Vereinzelt Marginalglossierung (u.a. 45r: Iacobus de Szadek?) - Fragment im Einband (Urkunde 1418 Krakau, Kanoniker)
 Typ : Humanistische Briefsammlung, Reden
 Bemerkung : MF 200r-276v - Zweispaltig - Zeitgen. Numerierung - vereinzelt Titelrubra - WZz ca. 1452-64. - Autograph Enea Silvius am Ende.
 Literatur : Catal. BJ I, 164-86 - Kristeller IV

Nr. 62 GRISELDIS [*Tit. 'uxorina'*]

ff. 1r–81r Teil A/1: Juristenfakultät der Universität Krakau (Elgoth: Orationes, nach 1441) u.a.

- 1. 1r–7v:** *Sermo in licentiatura*
 . In nomine ...
 (1) Rerum omium opifex et universe conditor creature ...
 (2) Venerabiles magistri ...
 (3) Quamquam secundum beatum Ambrosium ...
 (e) ... quam nobis prestare digentur Deus per secula benedictus.
 7r (4) Non peccatores possunt figurari per illas rotas. Ezech. 1, de quibus dicitur ...
 (E1) sicut locutus est Dominus etc.
Vgl. Kowalczyk, Krakowskie mowy, 174 (n° 141).
- 2. 7v–13r:** *Iohannes Elgoth, Orationes coram universitate Cracovie (2)*
 . Ad animandum hunc virum insignem ...
 (1) Reverendissimi ...
 (2) Ex quo secundum beatum Ieronimum ...
 (E1) cum maiori fungatur nomine. Ego auctoritate ... confero ... et Spiritus Sancti. Amen.
Vgl. Kowalczyk, Krakowskie mowy, 177-79 (n° 157; n° 166).
- 3. 13r–19r:** *Oratio pro licentiatura*
 . In nomine domini ...
 (1) Locuturus pro laude ...
 (2) Venerabiles patres ...
 (3) Quemadmodum scribit ille venerandus doctor ... Lactancius ...
 (E1) vos licenciatum in iure canonico. In nomine patris ... Amen.
Vgl. Kowalczyk, Krakowskie mowy, 167 (n° 106).

4. 19r–30v: *Iohannes Elgoth, Orationes coram universitate Cracovie (4)*
 . In nomine ... Pro doctoratu.
 (1) Peractis iam duce Deo ...
 (2) Reverendissime pater ...
 (3) Locuturus de condicione doctoris ...
 (E1) confero vobis gradum baccalauriatu in decretis ... in nomine Patris ... Amen.
Vgl. Kowalczyk, Krakowskie mowy, 176, 178, 171, 179 (n° 150, n° 165, n° 125, n° 167).
5. 30v–33v: *Oratio pro licentiatura in decretis*
 . Pro ...
 (1) Locuturus pro subveccione presentis domini licenciandi ...
 (2) Prestantissimi patres ...
 (3) Immensa bonitas Dei ...
 (E1) concedo vobis licenciam potendi doctoralia in iure canonico insignia ... In nomine patris ...
Vgl. Kowalczyk, Krakowskie mowy, 174 (n° 139).
6. 33v–42v: *Iohannes Elgoth, Orationes*
 . Pro baccalariatu in decretis.
 (1) Audi fili mi disciplinam patris tui. Prov I. ...
 . Egregii doctores ...
 (2) Nature humane condicionem dum attendimus ...
 (E1) ut lumine tuo lumen aliis infundas ad laudem Dei per secula benedicti. Amen.
Vgl. Kowalczyk, Krakowskie mowy, 168, 172, 179 (n° 109, n° 132, n° 169).
7. 42v–45v: *Iohannes Elgoth, Oratio in promotione Martini de Holosczo*
 . Pro doctoratu.
 (1) Expletis iam duce deo huius sacri conventus ... scribitur I Petr. IIII (*i.e.*: 7) ...: Estote prudentes et vigilate. Reverendissime pater ...
 (2) Inter prudentissimos et divino conditos ...
 (E1) concedat ipse Dei filius per secula benedictus. Amen. Quantum ad ultimum referantur Deo graciaram acciones per novellum doctorem. Amen.
Mit Verwendung eines Petrarca-Zitats (?) - Vgl. Kowalczyk, Krakowskie mowy, 170 (n° 122).
8. 45v–63r: *Iohannes Elgoth, Orationes (5)*
 . Animacio doctorandi.
 (1) Completo iam principali huius actus primo ... Luc. XVIII (*i.e.*: XIV 10) et leguntur in currentis dominice: Amice, ascende superius. Prestantissimi patres ...
 (2) Quanti sit gradus doctoralis fastigii ...
 (E1) do sibi auctoritatem legendi ... in nomine patris ... Amen.
Vgl. Kowalczyk, Krakowskie mowy, 167, 179f., 176, 174 (n° 105, n° 172, n° 153, n° 140, n° 168). Textdat. (teilw.): 1434.
9. 63v–63v: *Actus in licenciaturam decretorum (fragm.)*
 (1) Ad laudem omnipotentis Dei matris et virginis intemerate Marie ... venerandus decretorum doctor dominus A. de C. animabit eum ...
 (E1) domine licenciande, legatis c. prenarratum.
10. 63v–66r: *Iohannes Elgoth, Oratio pro baccalariatu in decretis*
 . Pro ...
 (1) Expleto iam huius actus membro primo ...
 (2) Equidem prestantissimi patres ...
 (3) Tritum nostis, est conferencium usu illud ...
 (E1) auctoritate sedis apostolice ... confero sibi ad presens gradum baccalariatus in decretis ... in nomine patris ... Amen.
Vgl. Kowalczyk, Krakowskie mowy, 174 (n° 144).

11. 66r–69v: *Iohannes Elgoth*, Oratio pro baccalariatu in decretis
 . Pro ...
 (1) Dicturus iam aliquantisper pro laude presentis nostri promovendi ...
 (2) Et quidem nostis, viri spectabiles et egregii, quia hoc verbo apostoli ...
 (E1) non desit debiti honoris. Ego auctoritate omnipotentis Dei ... confero tibi gradum baccalariatus in decretis ... in nomine patris et spiritus sancti.
Vgl. Kowalczyk, Krakowskie mowy, 169f. (n° 118).
12. 69v–72v: Oratio pro licentiatura
 . Pro ... Locoturus pro honore insignis viri domini liceniandi ...
 . Instruite in spiritu ... Prestantissimi principes ...
 (1) Quantum sint instructores populorum reipublice ...
 (E1) concedo vobis licenciam potendi doctoralia in iure canonico insignia et vos licenciatum in eodem pronuncio in nomine patris etc.
Vgl. Kowalczyk, Krakowskie mowy, 173 (n° 137).
13. 72v–76r: Actus pro baccalariatu in decretis
 . Alius actus ... Expedito iam huius actus membro primo ... Habet quinque panes. Verbum hoc scribitur Ioh. VI (*i.e.*: 9) ... et lectum est in currentis dominice officio ...
 (1) Cum panis sit illud quo corpus humanum reficitur ...
 (E1) pronuncio ipsum baccalarium in iure canonico in nomine patris ... Amen.
 (E2) Nota. Hec sunt que audaciam tribuunt perorandi VI: sciencia, potencia ...
Vgl. Kowalczyk, Krakowskie mowy, 171 (n° 127).
14. 76r–78v: *Iohannes Elgoth*, Oratio pro baccalariatu in decretis
 . Pro ... Expedito iam primo principali quantum ad secundum ...
 (1) Locuturo michi de eorum qualitate ...
 (E1) auctoritate privilegiorum huius alme universitatis confero sibi ad presens gradum baccalariatus in iure canonico ... in nomine patris ... Amen.
Vgl. Kowalczyk, Krakowskie mowy, 172 (n° 128).
15. 78v–81r: *Iohannes Elgoth*, Oratio pro gradu baccalariatus in decretis
 . Pro ... Expedito primo nunc ut presentes duos dignis prosequar ...
 . Prestantissimi patres.
 (1) Verbum est beati Ieronimi de viris illustribus ...
 (E1) auctoritate privilegiorum universitatis nostre ipsos et quemlibet eorum baccalarios in decretis pronuncio ipsique concedo potestatem legendi ... In nomine patris ... Amen.
Vgl. Kowalczyk, Krakowskie mowy, 178 (n° 162).
- ff. 81r–100v **Teil A/1: Synodalakten und Akten der Diözese Gnesen (?) (Thomas Strzempinski, nach 1447)**
16. 81r–94r: *Orationes synodales (3)*
 (1) Sermo ad clerum magistri Mathie de Cracovia ... quam fecit in synodo Prage ...
 (E1) quod nobis prestare dignetur Deus per secula benedictus. Amen.
Textdat.: 1387, 1441.
17. 94r–94v: *Index quaestionum*
 (1) Utrum eucaristie sacramentum multipliciter prefiguratum et per Cristum sub speciebus panis et vini ...
 (E1) Utrum Cristi resurreccio necessaria argumentis sufficientibus declarata resurreccionibus nostre extitit causa vera, 392.

- 18.** 95r–96r: *Thomas Strzempinski, Oratio commendativa pro Vincentio Koth archiepiscopo Gnesnensi*
 . 1437 9a Ianuarii in camera pape pallacii Bononiensis. - In nomine domini ...
 (1) Quamquam pater beatissime ille sempiterno splendes lumine ...
 (E1) qui ex auctoritate sedis apostolice pontifex pluribus preficitur animabus.
Cod. epist. 2, 353-56 (n° 243). Textdat.: Bologna, 1437.
- 19.** 96r–97v: *Acta de excommunicatione hereticorum diocesis Gnesnensis*
 (1) Scribatur in cedula (*Leerraum*) revocare volenti. Primo quot et quales personas comunicavit ... Ego A. de B. presbiter Gneznensis diocesis coram vobis reverendo patre domino Vincencio <Koth> ...
 (E1) in republica deservire videatur.
Vgl. Hain, Wincenty Kot, 49.
- 20.** 97r–100v: *Thomas Strzempinski (?), Acta de electione Petri Nowak episcopi Wratislaviensis (47 Artikel)*
 (1) Primo ubi electio et quando fuerit celebrata ...
 (2) Primo interrogatur, quando corpus defuncti episcopi domini Conradi <Czarny> fuerit traditum ecclesiastice sepulture ...
 (E1) Item an electus et electores super premissis omnibus ... sibi dari publica instrumenta.
Vgl. Hain, Wincenty Kot, 100. Nach 1447 (electio Petri Nowak) - 101r leer.
- ff. 101v–200r Teil B: Akten (Thomas Strzempinski, Iac. de Paradiso) Gnesen betreffend; nach 1451)**
- 21.** 101v–121r: *Thomas Strzempinski, Sermones synodarum Gnesne et Lancicie (3)*
 . Gnezne in consecratione archiepiscopi Vincencii Koth.
 . In nomine ...
 (1) Ineffabilis sciencia conditoris sic omnia ...
 . Reverendi ...
 (2) Intuentibus vobis disparilitatem rerum ...
 (E1) ad quam nos perducta Deus per secula benedictus. Amen.
Hain, Wincenty Kot, 21, 115.17 (adn. 58, 68, 69). Textdat.: 1437, 1446.
- 22.** 121r–128r: *Sermo in consecratione Andree Bninski episcopus Poznanensis*
 . In quinquagesima in Calisch in consecratione Andree episcopi Poznaniensis.
 . In nomine Domini ...
 (1) Summi patris immensa sapiencia ...
 (2) Experiencia docente docemur ...
 (E1) nobis prestare dignetur Deus per secula. Amen.
Textdat.: 1439.
- 23.** 128r–144v: *Thomas Strzempinski, Sermo in synodo Lancicie*
 . 144<0> 27 aprilis in Lancicia in synodo.
 (1) In nomine Domini ...
 (2) Suscipite insitum verbum, quod potest salvare animus vestras ...
 (3) Prospicientibus nobis consideracionis oculo ...
 (E1) nobis prestare dignetur Deus per secula seculorum. Amen.
Hain, Wincenty Kot, 108 (adn. 22).

- 24.** 144v–148v: *Iacobus de Paradiso* (?), *Sermo in universitate Cracovie*
 . 1441 in Cracovia in missa universitatis.
 . In nomine Domini ...
 (1) Spiritu ambulante et desideria carnis ...
 (2) Carnem rebeliantem spiritui homo primus paradisi incola ...
 (E1) perducit itinerantes ad terminum vite eterne, quam nobis prestare dignetur Deus ... Amen.
Teiled.: Wiszniewski, Hist. lit. pol 5, 59 - Vgl. Fijalek, Mistrz Jakób z Paradyza 2, 45-48, 177; dagegen: Hain, Wincenty Kot, 109 (adn. 24). Textdat.: Krakau, 1441.
- 25.** 148v–152r: *Iacobus de Paradiso*, *Sermo in synodo in Piotrkow*
 . In nomine Domini ... 1442 in Piotrkow in sinodo. Subiecti estote. Scribitur I Petr. secundo et lectum ...
 (1) In subiectione divina quamdiu homo perstitit ...
 (E1) per secula benedictus. Amen.
Vgl. Fijalek, Mistrz Jakób z Paradyza 2, 177; Hain, Wincenty Kot, 113. Textdat.: Piotrkow, 1442.
- 26.** 152v–155v: *Sermo in nativitate Marie*
 . Liber. Sic Matth. primo scribitur originaliter in evangelio ...
 . Reverendi.
 (1) Quoniam ut <dicit> venerabilis Petrus Damiani in quodam sermone ...
 (E1) fuit verbum in principio propositum.
- 27.** 155v–159r: *Thomas Strzempinski* (?), *Sermo in mortem Nicolai Kozlowski*
 . In exequiis mortui. In nomine ... Virorum horum preclarissimorum cetum pro suffragiis ...
 (1) Doctor ille divinus beatus Dyonisius ...
 (E1) cum uno Salve Regina.
Teiled.: Fijalek, Mistrz Jakób z Paradyza 1, 255f. (adn. 1); Kowalczyk, Krakowskie mowy, 186 (n° 208). Textdat.: 1443.
- 28.** 159r–162r: *Collatio*
 . Collatio.
 (1) Cum mente revolverem, qualiter quibusve verbis in hac miserabili temporis qualitate hanc congregationem congrue alloqui possem ...
 . Venerabiles patres doctores ...
 (2) Quia secundum beatum Bernhardum super Cantica ...
 (E1) ad quam nos perducatur Christus Dei filius Deus per secula benedictus. Amen.
- 29.** 162r–164v: *Collatio in anniversario Hedwigis reginae*
 (1) Ad alloquendam presentem congregationem ... assumo verbum, quod scribitur ...
 (2) Quanta sit hostis antiqui cal<1>iditas ...
 (E1) ad quam nos perducatur Christus Dei filius per secula benedictus. Amen.
Vgl. Kowalczyk, Krakowskie mowy, 186 (n° 207).
- 30.** 165r–167v: *De vitiis et virtutibus*
 . Nota contra gloriantes in genere. Notandum.
 (1) Melius est de contemptibili clarum fieri ...
 (e) ... ignobilitatem mentis secundum Gregorium.
 . Nota de adulacione.
 (2) Hugo libro De archa Noe: Lingua adulando ...
 (e) ... ad subversionem 2° ad Thimo 2°.
 . De prudentia.
 (3) Petrus apostolus I Petrus ult.: Estote prudentes ...

- 165v (e) ... a sole radii et a radice surculi.
 . De qualitate rectoris populi.
 . Policratus (*i.e.*: '*Polycraticus*') libro quinto capitulo quinto ...
 (E1) quod nobis concedat Dei filius per secula benedictus. Amen.
- 31.** 168r–171r: Sermo in consecratione episcopi
 . In consecratione ...
 . Spiritu ambulante et desideria carnis non perficietis. Ad Gal. quinto scribitur ...
 (1) Locuturus in conspectu tam clarissimorum virorum pro reverencia huius officii celeberrimi, prestantissimi patres et domini, rem grandem michi dicendi cuasam oblatam ..
 (E1) quod nobis concedat Christus dominus per secula benedictus. Amen.
- 32.** 171r–174v: *Collatio synodalis*
 . Collacio in sinodo.
 (1) Dum cogitarem, qualiter quibus verbis in hac temporis qualitate hanc sanctam congregacionem congrue alloqui possem ... occurrebat verbum ...: Vocatum est. Reverendi etc.
 (2) Secundum beatum Bernhardum ...
 (E1) quasm nobis concedat Christus Iesus dominus noster Deus per secula benedictus. Amen.
- 33.** 175r–179r: *Collatio synodalis*
 . Collacio in sinodo.
 (1) Ut hanc sanctam synodum ... alloqui possem, assumpsi quod scribitur Is. LX ...: Illuminare, Iherusalem. Reverendi etc. doctores.
 (2) Locuturo michi de lumine illo ...
 (E1) quod nobis concedat Christus dominus per secula benedictus. Amen. Gregorius in Moralibus. Iustorum mens ... amplius lucet.
- 34.** 179r–182v: *Thomas Strzempinski, Sermo ad Nicolaum V in episcopum Wratislaviensem conciliando*
 . 1450 Mai in urbe coram Nicolao papa quinto.
 . Beatissime ac reverendissimi patres, dignissimi domini.
 (1) Serenissimus dominus Kazimirus, Polonie rex ...
 (E1) alias autem petitiones sanctitati tue dicemus ad partem.
Cod. epist. 3, 44-51 (n° 38); Teiled.: Wiszniewski, Hist. lit. pol. 5, 61. Textdat.: Breslau, 1450.
- 35.** 183r–187v: *Oratio in electione Ladislai Oporowski (episcopi Gnesnensis)*
 . In nomine domini ... 1448 29 Octobris in eleccione pontifici<s>.
 (1) Excelse Deus potencie, qui mundum per se condidit ...
 (2) In scriptura divinorum eloquiorum legimus ...
 (E1) efficiat Deus per secula benedictus. Amen.
Textdat.: 1448.
- 36.** 188r–195v: *Collatio in synodo Gnesnensis*
 . In nomine Domini ... 1451 decima Octobris in sinodo diocesis.
 (1) Locuturus ad hanc insignem congregacionem sinodi ...
 (2) Scribit beatus Augustinus ...
 (E1) vite eterne, quam nobis prestare dignetur Deus per secula benedictus. Amen. Oremus pro statu ecclesie ... unum Pater Noster et Ave Maria.
Textdat.: 1451.

- 37.** 195v–200r: *Oratio coram Casimiro IV rege Polonie*
 . In nomine Domini ... 1447 in dominica IX post festum Trinitatis in ecclesia Gneznensis in presencia domini regis Casimiri in wlgari (!).
 (1) Homo quidam erat dives, qui habebat villicum (*Luc.*, 16, 1).
 (2) Quamquam nomine villici potest intelligi quilibet homo cui data sunt bona nature
 ...
 (E1) ad quod regnum nos perducatur Deus eternus. Amen.
Textdat.: 1447.
- ff. 200r-203r Teil C: Humanistische Sammelhandschrift ital. Provenienz (Epistolae, Orationes; nach 1436)**
- 38.** 200r–200r: *Thadeus de Suessa, Lamentatio de obitu Iacobi <Bertrandi de Bononia> doctoris legum*
 . Lamentatio de obitu Ia<cobi> (!) doctoris legum.
 . Viris prudentibus et scholaribus universis studii Bononiensis Thadeus de Swessa magister, imperialis curie iudex ... salutem. Attendere ultimum ...
 (1) Vir ille Ia(cobus) de Bononia ...
 (E1) nunc excipere ignoravit.
Textdat.: Bologna, ca. 1436.
- 39.** 200r–200v: *Polisena de Massaltis, Oratio in laudem Thomae de Mocenigo*
 (1) Oratio continens laudes excellentissimi principis ... Thome Mocenigo incliti Veneti, edita per Polisenam de Masaltis.
 . Excellentissime princeps.
 (2) Licet parvitas mea non sit digna ...
 (E1) continuis successibus conservare dignetur. Amen.
- 40.** 200v–201r: *Oratio ad matrimonium insignis*
 . Oratio ad matrimonium.
 (1) Vereor patres optimi ne admiremini hodierno die adolescentem ...
 (E1) in fine dixi hos versus: Ne simul pueri ... non vincant oscula cuncta.
- 41.** 201r–201v: *Oratio in laudem Georgii Cornario*
 . Oratio ... Padue 1430 Decembre 8 ...
 (1) Hodierno die hanc dabis veniam ...
 (E1) et ipsi viribus suis possint. Amen.
Textdat.: Padua, 1430.
- 42.** 201v–201v: *SICCO POLENTONUS, Epistola ad Iacobum Baduarium*
 . Ad Iacobum Baduarium cubicularium maximi pontificis.
 . Sicco Polentonus Iacobo ...
 (1) Querebam heri ...
 (E1) est aliquando memento.
- 43.** 201v–202v: *Gasparinus Barzizius, Oratio in funere Pauli Veneti philosophi*
 . Oratio de obitu illustris philosophi Pauli.
 (1) Si pro gravi merore vestro, colendissimi presules ...
 (E1) atque fortitudine vincamur. Amen.
ed. Garbacik, J., Paulo Veneto ..., in: Zeszyty Naukowe UJ. Prace Historyczne 4, 27-30.
Textdat.: Venedig, 1429 XII 15.
- 44.** 230r–203r: *Poggius Florentinus, Oratio in prelatos (fragm. am Ende)*
 (1) Vellem patres ...
 (E1) nunc verbis sum eructuarus (!) ... (*Text unterbrochen*)
Vgl. unten 206r.

45. 203r–203r: *Demosthenes (Ps.), Epitaphium Alexandri*
 . Sequitur epitaphium a Demostene philosopho sepulcro positum Alexandri ... ut
 ellacionem superbie repellamus.
 (1) En ego qui totum mundum certamine vici ...
 (E1) Quis sum vel qualis, lector, et ipse vides.
Walther, Initia 5386.
- ff. 203r–206r Epistolae Basilienses (Sbigneus Olesnicki und Nicolaus Lasocki, Kra-
 kau; dat. nach 1441)**
46. 203r–203v: *Epistola concilii Basiliensis ad parlamentum regni Francie*
 . Sacrosancta synodus generalis Basiliensis etc. Dilectis ecclesie filiis presidentibus
 ceterisque consiliariis regii parlamenti Parisius existentibus salutem ...
 (1) Contemplantibus nobis ecclesie sancte dei ...
 (E1) sponsam suam intemeratam diliget in finem. Datum Basilie XV Kal. Marcii. Anno
 MCCCCXL primo.
Vgl. Fijalk, Mistrz Jakób z Paradyza 1, 312 adn. (mit Teiled.). Textdat.: Basel, 1441.
47. 203v–203v: *Amadeus dux Sabaudie (Felix V), Epistola ad synodum Basiliensem*
 . Amadeus dux Sabaudie sacrosancte generali sinodo Basiliensi in spiritu sancto le-
 gitime congregatae.
 . Amadeus dux Sabaudie ... recomendacionem supplicem et devotam.
 (1) Obductus stupore Moyses ...
 (E1) defensare dignetur. Datum ... XVIII mensis Novembris anno domini M^oCCCCXXX
 nono.
Textdat.: 1439.
48. 204r–205r: *Epistola ad universitatem Parisiensem*
 . Epistola magistris universitatis studii Parisiensis de actis in inclito regno Polonie
 missa et concepta per cancellarium regis Aragonum.
 (1) Non a mentibus vestris ...
 (E1) harum litterarum series appertissime manifestant. Datum Basilie VIII Iulii, anno
 Domini M^oCCCC^oXL primo.
ed.: Cod. epist. 1, 123f. (n° 114). Textdat.: Basel, 1441.
49. 205v–205v: STEPHANUS CACCIA DE NOVARIA, *Epistola ad Sbigneum Olesnicki de inquieta-
 tibus quas Iohannes Elgoth passus est Basiliae*
 . Ad dominum cardinalem Cracoviensem.
 . Reverendissime ...
 (1) Humillima recomendacione premissa semper ...
 (E1) hoc pro maximo munere. Datum Basilea (!) die XXVI mensis Ianuarii anno Domini
 M^oCCCC^oXVII. Stephanus de Navaria.
Cod. epist. 1, 129f. (n° 117).
50. 205v–206r: STEPHANUS CACCIA DE NOVARIA, *Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 . Nicolao Lasozsky viro gratissimo Stephanus de Catys de Navaria s. p. d.
 (1) Experior iam, Nicolae mi ...
 (E1) omnes tibi deberi fatebuntur. Datum Basilie ut supra.
*Cod. epist. 1, 130f. (n° 118) - Vgl. Kozicka, Mikolaj Lasocki, 52f (n° 9). - Bertalot,
 Initia, II 7218.*

ff. 206r-232v Teil E: Humanistische Sammelhandschrift ital. Provenienz (Poggius Florentinus, Guarinus; nach 1434)

- 51.** 206r–210r: POGGIUS FLORENTINUS, *Oratio in prelatos*
 . Oracio ...
 (1) Vellem patres reverendissimi tantum virtutis ...
 (E1) ac qui vero Deo adherebit, hic vite eterne premia consequetur.
ed.: Albrecht von Eyb, Margarita poetica, Nürnberg 1472.
- 52.** 210r–210v: GUARINUS VERONENSIS, *Recommendatio rectoris*
 . Oracio doctissimi viri ...
 (1) Optavi tum sepe alias tum hoc maxime tempore ...
 (E1) ne precibus accurate suppliciterque commendant.
- 53.** 210v–213v: GUARINUS VERONENSIS (Ps.), *Leonardus Iustinianus*, Oratio in funere Georgii Lauredani
 . Oracio ... in funere Laureani.
 (1) Maxima pars hodierno die fortissimo viro Georgio Laureano ...
 (E1) hereditatem esse legatam.
ed. Molin, Orazioni (?), Venezia 1798 1, 12-20 (Leonardo Iustiniani zugeschrieben) - Vgl. Bertalot, Eine humanistische Anthologie, 68. Textdat.: nach 1421.
- 54.** 213r–215r: *Andreas Iulianus, Oratio de morte Emanuelis Chrysolarae*
 (1) Si quis vestrum est viri doctissimi qui forte ...
 (E1) scriptorum ingenia artesque reservant.
ed.: Boerne, De doctis hominibus Graecis, Leipzig 1750, 31-37 - Vgl.: Cosenza 2, 1864.
- 55.** 215r–215v: *Gasparinus Barzizius, Epistola ad Andream Iulianum*
 . Oracio Casperini Pergamensis.
 . Casperinus Pergamensis Andree Iuliano salutem dicit.
 (1) Multas ex tuis oracionibus ...
 (E1) facile tibi prestabit. Vale. Patavii VIII Kal. Octobris 1432.
Vgl.: Bertalot, Eine humanistische Anthologie, 82. Textdat.: 1432 IX 24.
- 56.** 215v–216r: POGGIUS FLORENTINUS, Epistola ad Guarinum Veronensem
 . Poggius ...
 (1) Si vales bene est, ego quoque valeo.
 (2) Nudius tercius ...
 (E1) et me, ut soles, ama. Constantie Idibus Marcii.
Poggio, Opera omnia, 3, 1, 22-25.
- 57.** 216r–216r: POGGIUS FLORENTINUS, Epistola ad Guarinum Veronensem (ep. 1,3)
 . Poggius ...
 (1) Dii male faciant ...
 (E1) de hiis alias. Vale. Ex Constantia pridie Kal. Ianuarias.
Textdat.: Konstanz, 1417 XII 31.
- 58.** 216r–217v: POGGIUS FLORENTINUS, Epistola ad Nicolaum de Niccolis de balneis
 . Poggius ad Nicolaum suum.
 (1) Si vales bene est, ego quoque valeo.
 (2) Per quendam ...
 (E1) Ex balneis 16 Kal. Iunii.
Poggio, Opera omnia 3, 1, 1-10. Textdat.: 1417.

59. 217v–219r: POGGIUS FLORENTINUS, Epistola ad Leonardum Brunum Aretinum (IV 6)

- . Poggius ...
 (1) Cum pluribus diebus ad balnea fuisset ...
 (E1) Vale, mi iocundissime Leonarde. Constancie III° Kal. Iunias, quo die Ieronimus penas luit.
Poggio, Opera omnia 3, 1, 11-20. Textdat.: 1416 V 30.

60. 219rb–221vb:

- . *Leonardus Brunus Aretinus, Oratio in hypocritas (Invectiva)*
 . Invectiva contra versutos ypocritas Leonardi Aretini.
 (1) Ex omni genere hominum quos ...
 (E1) in vicia autem aliena non curiosus sis, sed in tua. 1432
ed. Baron, 164. Textdat.: 1432.

61. 221vb–223rb:

- . Oratio pro sponsalibus
 . Oratio pro sponsalibus.
 (1) Neminem vestrum ignorare arbitror ...
 (E1) Sit preterea ad honorem et gaudium sempiternum virorum nobilium huius regie civitatis Patavii ...
 (E2) Postremo ut hoc fedus sanctissimum sponso et sponse plenum sit amoris et fidei, plenum iocunditatis et gaudii, plenum utilitatis et commodi tum ipsis tum etiam omnium in perpetuum deum obsecremus.
Vgl. Clm 426, f.32v (expl. var.). Patavia.

62. 223rb–227ra:

- . *Franciscus Petrarca, Griseldis [Tit. 'uxorina']*
 . Epistola domini Francisci de insigni obediencia et fide uxorina.
 (1) Librum tuum quem nostro materno eloquio ut opinor olim iuvenibus (!) nescio quidem unde et qualiter ad me delatum vidi. Nam si dicam legi menciar ...
 (e) ... quisque a me querit an hec verba^d sint, hoc est ante (!) historiam scripserim in (!) an fabulam respondebo Crissipi (!) fides penes autorem meum scilicet sit.
 (2) Est ad Ytalie latus occiduum Vesulus ex Apenini iugis mons unus altissimus, qui vertice nubila superans^e se se ingerit etheri ...
 (E1) quisquis is fuerit qui deo suo sine murmure quod^f pro suo mortali coniuge rusticana hec muliercula passe (!) est.
 (E2) In posterum legitissime coronabitur. Amen.
Brief und Erzählung bilden eine Einheit.

63. 227ra–228vb:

- . *Ludovicus de Pirano, Oratio in funere Bartholomei Cermisoni*
 . Oratio pro funere Bartholomei Crimisoni Lodvici de Piranno Anno M^o CCCC^o XXX III°.
 (1) Sepenumero patres amplissimi cogitavi mecum quanto esse debeat gravitas orationis eius, presertim que eos viros (!) habenda est, quorum ...
 (E1) vivet benivolencia sempiterna. Amen.
Textdat.: 1434.

^d vera fehlt^e frans cod.^f quid cod.?

64. 228vb–229ra:

Alexander Magnus (Ps.), Epistola ad Aristotelem

. Alexander ad Aristotelem philosophum.

(1) Semper memor tui, carissime preceptor, eciam inter dubia bellorum nostrorum pericula, o magne Aristotiles ...

(E1) que cura Allexandri tui complecti decuerat.

ed. Boer, W. W., Epistola Alexandri ad Aristotelem ..., Hagae 1953 - Handschriftenverzeichnis bei Ross, J. A., in: Scriptorium 10 (1956), 127-32.

65. 229r–230r: GUARINUS VERONENSIS, Epistola ad Poggium Florentinum (Oratio)

. Oracio Guarri<n>i (!) Veronensis.

. Guari<n>us Veronensis doctissimo viro Poggio secretario apostolico salutem plurimum dicit.

(1) Ex hiis litteris quas nuper ...

(E1) Vale. Ex Patavio V Nonas Quintilis.

66. 230r–232v: GREGORIUS PETRUS, Epistola ad Iohannem episcopum Strigonensem

. Reverendissimo ...

(1) Gregorius Petri assertus magister in artibus ac inter decretorum doctores minimus, canonicus Basiliensis ... abedienciam, quam debet subditus ...

(2) Heu me miserum, pater reverendissime, amisi pacienciam ...

(E1) Valetis, pater reverendissime atque carissime, in Domino semper bene. Datum in monasterio s. Benedicti anno Domini MCCCC XXXII° die XXI Augusti.

Textdat.: 1432.

ff. 232v–262r Teil F: Formularien (ital., poln. Provenienz: u.a. S. Oleśnicki); Enea Silvio

67. 232v–232v: *Epistola*

. Missiva.

(1) Non putam te id laturum ...

(E1) a me diligi. Vale.

68. 232v–233r: *Epistola*

. Responsiva.

(1) Quod in me fueris equo animo ...

(E1) que digna sint nostra amicitia. Vale.

69. 233r–233r: *Epistola*

. Missiva.

(1) Nisi de tuo in me animo ...

(E1) tibi necassarium suscepi.

70. 233r–233r: *Epistola*

. Responsiva.

(1) Bene habet, quod tu solus es ...

(E1) de te non mutabo.

71. 233r–233v: *Epistola*

. Missiva. De statu patrie lugubri.

(1) Cupis ex me scire ...

(E1) iam declarasset. Vale.

- 72.** 233v–233v: *Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Etsi rumor sinister de vestris rebus ...
 (E1) omnia vobiscum essent comunia. Vale.
- 73.** 233v–233v: *Epistola*
 . Missiva. Comendacio advocati seu procuratoris.
 (1) Ne desiderium tuum ...
 (E1) ut scio multum afficiebaris. Vale.
- 74.** 233v–234r: *Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Habeo tibi gracias ...
 (E1) atque officiis habere gratiam. Vale.
- 75.** 234r–234r: *Epistola ad Antonium*
 . Missiva. Informacio ad modestiam.
 (1) Quid de te senciant cummunis ... Quare, mi Anthonii ...
 (E1) atque eciam rogo. Vale.
- 76.** 234r–234r: *Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Quia modestiam a me desiderari scribis ...
 (E1) per te intelligam. Vale.
- 77.** 234r–234v: *Epistola*
 . Missiva.
 (1) Numquam alias de maioribus ...
 (E1) agitantur, doccior fieres. Vale.
- 78.** 234v–234v: *Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Priusquam litteras tuas recepissem ...
 (E1) omnia bene cedere. Vale.
- 79.** 234r–235r: *Epistola*
 . Missiva. De malo statu patrie.
 (1) Si ullo tempore de rebus magnis ...
 (E1) confitimus (!). Vale.
- 80.** 235r–235r: *Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Littere tue tantam attulerunt molestiam ...
 (E1) pretermisum esse intelligunt. Vale.
- 81.** 235r–235v: *Epistola*
 . Missiva.
 (1) Maximum omni laude hodierno die consequutus est ...
 (E1) fortunis nostris congratuleris.
- 82.** 235v–235v: *Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Quo minus expectatum a me fuerat ...
 (E1) ita religionum (!) in pace colere. Vale.

- 83.** 235v–236r: *Epistola*
. Missiva. De bono statu et reformatione patrie sive civitatis.
(1) Nichil est, quod libencius faciam ...
(E1) hoc tempore non ignorares. Vale.
- 84.** 236r–236r: *Epistola*
. Responsiva.
(1) De hiis que ad me scripsisti ...
(E1) aliquando servistis. Vale.
- 85.** 236r–236v: *Epistola*
. Missiva.
(1) Scio te rerum novarum cupidum esse ...
(E1) de omnibus rebus cerciorum. Vale.
- 86.** 236v–236v: *Epistola*
. Responsiva.
(1) Non puto dubitandum ...
(E1) me pro te lateat. Vale.
- 87.** 236v–236v: *Epistola*
. Missiva.
(1) Bellum futurum prenunciat ... Multa ex finitivis regionibus ...
(E1) bene rebus nostris speramus. Vale.
- 88.** 236v–237r: *Epistola*
. Responsiva.
(1) Bellum michi significas ...
(E1) pro vesta salute adibo.
- 89.** 237r–237v: *Epistola*
. Missiva. Deceptio hostium.
(1) Novissima res hiis diebus ...
(E1) per litteras meas intelliges. Vale. Datum Sandali Kal. Februariis ante ortum solis, cum hec iam omnia gesta essent.
- 90.** 237v–237v: *Epistola*
. Responsiva.
(1) Suplicii magni in rem ...
(E1) omnia ad me scribes. Vale.
- 91.** 237v–238r: *Epistola*
. Missiva. Novitatum insinuatio.
(1) Si te nova delectant ... Omnes fere civitates huius nostre Transalpine Gallie novas res agi[ta]tant ... Cremona ... inter paucos annos multos principes mutavit, nunc sub tirano sevissimo est posita Brixia ...
(E1) rerum gestarum ignorarem. Vale.
- 92.** 238r–238r: *Epistola*
. Responsiva.
(1) Epistolam tuam plenam novarum rerum accepi ... nostra ... Galia (!) ...
(E1) sepe glorie nocuit. Vale.

- 93.** 238r–238v: *Epistola*
 . Missiva.
 (1) Etsi ea de quibus ad te scribo ...
 (E1) in re me prospexi. Vale.
- 94.** 238v–238v: *Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Idibus Februariis reddite sunt michi littere ...
 (E1) in me perpetuo amore feci. Vale.
- 95.** 238v–239r: *Epistola*
 . Missiva. Novitatum insinuacio.
 (1) Cum de rebus inusitatis ad te scribo ...
 (E1) rebus libentius utaris. Vale.
- 96.** 239r–239r: *Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Recte vobis accidit, quod patris vestra antiqua ...
 (E1) virtutem maiorem faciam. Vale.
- 97.** 239r–239v: *Epistola*
 . Missiva.
 (1) Intimat casum ...
 (2) Tandem ex magna sollicitudine ...
 (E1) ommisso proposito Romam petendi ... ad meos reversus fui ... semper ad me scribas.
- 98.** 239v–239v: *Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Quod humanissime predones tecum egerunt ...
 (E1) posset me officere. Vale.
- 99.** 239v–240r: *Epistola*
 . Missiva.
 (1) Rem non consuetam ad te scribo ...
 (E1) non sit facile. Vale.
- 100.** 240r–240r:
Epistola
 . Responsiva.
 (1) Gaium Lucium Donatum esse a vestra republica ... (*'Gayum' cod.*)
 (E1) consecutus fuero. Vale.
- 101.** 240r–240r:
Epistola
 . Missiva bona.
 (1) Non dempnatis comodis ...
 (E1) tecum melius prospiceres. Vale.
- 102.** 240r–240v:
Epistola
 . Responsiva.
 (1) Si ea in me esset vel auctoritas ...
 (E1) ad me iterum scribe. Vale.

103. 240v–240v:

- Epistola*
 . Missiva.
 (1) Quis sit nostre civitatis status ...
 (E1) et solitudine prestabis. Vale.

104. 240v–240v:

- Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Quod optima re<s>publica ...
 (E1) ego boni consulam. Vale.

105. 240v–241r:

- Epistola*
 . Missiva. Malutn statum patrie insinuat.
 (1) Quid de publica utilitate nostrorum civium senciam ...
 (E1) et rei publice utilem. Vale.

106. 241r–241r:

- Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Nisi res de qua ad <me> scribis ...
 (E1) tuis litteris certior fiam. Vale.

107. 241r–241r:

- Epistola*
 . Missiva. Invitat ad reformationem rei publice.
 (1) Si de nostra republica liberius hoc tempore ...
 (E1) et pios cives comendat. Vale.

108. 241r–241v:

- Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Cum tue littere causa reipublice ...
 (E1) odium aut invidia vales. Vale etc.

109. 241v–241v:

- Epistola*
 . Missiva. Hortatur fugiendos adultores.
 (1) Nisi rebus tuis caveas implicabis te aliquo incomodo ...
 (E1) amicie vestre satis congratulor.

110. 241v–241v:

- Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Gai Victurii consiliis maxime utor ... (*'Gay' cod.*)
 (E1) tuis admonicionibus delectabor. Vale.

111. 241v–242r:

- Epistola*
 . Missiva.
 (1) Scio me a modo perspexisse qua ratione ... Gayum Cornelium hominem in iure
 civilii prudentissimum ...
 (E1) tibi comode accedant. Vale.

112. 242r–242r:

- Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Non dubito omnes amicos de iniquitate ...
 (E1) omne patrimonium persuadere (!). Vale.

113. 242r–242r:

- Epistola*
 . Missiva.
 (1) Tua res in tuto est ...
 (E1) testacior sit benevolencia. Vale.

114. 242r–242v:

- Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Nullum officium est ...
 (E1) me ante omnes fecisti. Vale.

115. 242v–242v:

- Epistola*
 . Missiva.
 (1) Scito me omnibus post habitis ... Quam primum in provincia appuli statim conveni
 ... ab eis contuli me Allexandriam expeditisque prius mercibus tuis ...
 (E1) tuas litteras michi significabis. Vale.

116. 242v–242v:

- Epistola*
 . Responsiva.
 (1) Nichil ad hanc tuam sollicitudinem ...
 (E1) nullum omnino periculum effugisse etc. Vale. Expliciunt etc.

ff. 242v–250v Briefsammlung, Polen betreffend (Guarinus ad Nic. Lasocki; Auszüge aus Kanzleiregistern)

117. 242v–243r:

- Guarinus Veronensis, Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 . Ad dominum Nicolaum.
 . Guarinus c. v. d. salutem plurimum dicit.
 (1) Longa inter vos nosque distancia ...
 (E1) Vale et me comendatum habe.
*ed.: Brüstigerowa, Guarino a Polska, 75 - Vgl. Kozicka, Mikolaj Lasocki, 52 (n° 8).
 Textdat.: 1438.*

118. 243r–243r:

- Guarinus Veronensis, Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 . Ad eundem.
 (1) Ingentes habeo meis pro viribus gratias ...
 (E1) tum mea aliena pecunia. Vale, vir insignis.
ed. Brüstigerowa, Guarino a Polska, 73 - Vgl. Kozicka, Mikolaj Lasocki, 52 (n° 6).

119. 243r–243v:

- Guarinus Veronensis, Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 . Ad eundem.
 (1) Accusandus apud te fortassis essem ...
 (E1) cum pax speratur. Vale, vir amplissime.
ed.: Brüstigerowa, Guarino a Polska, 74 - Vgl. Kozicka, Mikolaj Lasocki, 52 (n° 7).

120. 243v–245v:

Epistolae ad Ladislaum regem Ungarie et Polonie ex conventione Pyotrковиensi scriptae

Serenissime princeps ...

(1) Veteres nostros patres et huius regni Polonie rectores ...

(E1) remittere dignetur responsum benignum et favorosum.

(E2) Datum in Pyotrkow in convencione nostra generali feria quarta proxima ... etc. <MCD>XLIIIIt. Vestre serenitatis ... in convencione generali Pyotrковиensi constituit.

Cod. epist. 1, 140-44 (n° 125); Wiszniewski, Hist. lit. pol. 5, 352 (mit fehlerhafter Datierung). Textdat.: 1444.

121. 245v–246v:

Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Epistola ad Kasimirum regem Polonie 1444. Domino duci Kazimiro.

Serenissime princeps ...

(1) Quanto studio atque sollicitudine ...

(E1) et vestris consiliariis videbuntur pociora. Datum in Bodzanczin.

Cod. epist. 1, 138 (n° 124); Wiszniewski, Hist. lit. pol. 3, 401. Textdat.: 1444.

122. 246v–247r:

Sbigneus Olešnicki episcopus Cracoviensis, Epistola ad Ladilaum III regem

Serenissime princeps, domine graciousissime.

(1) Alta nimis atque grandis calamitas ...

(E1) et mirum in modum desolari et extingui.

Cod. epist. 1, 133-35 (n° 121) (mit abweichender Datierung); Wiszniewski, Hist. lit. pol. 3, 404. Textdat.: 1444.

123. 247v–248r:

Ladislaus III rex Polonie, Epistola ad Conradum magistrum generalem cruciferorum

Magnifice et venerabilis vir, amice ...

(E1) Humilitatem nostram Dominus ex alto prospiciens ...

(E2) admiracioni consecrent. Datum in Varadino sabbato proximo ante Floriani.

(E) Magnifico ... Conrado, magistro generali ... amicis nostris carissimis.

Cod. epist. 1, 136-38 (n° 123); Wiszniewski, Hist. lit. pol. 3, 449. Textdat.: 1443.

124. 248r–249r:

Domini Polonorum, Epistola dominorum Polonorum ad dominos Hungaricos

Reverendissime ... prelati, principes, barones ... in convencione generali Siradie ...

(1) Dum ad illa purissima vestre fidei opera ...

(E1) debet facere vestris dominacionibus relacionem. Datum in generali Siradiensi convencione feria secunda ante festum sancti Floriani ann <MCD>XL<II>.

Cod. epist. 2, 433f. (n° 286). Textdat.: 1442.

125. 249r–249v:

Domini Polonorum, Epistola dominorum Polonorum ad dominos Hungaricos

Magnifici ...

(1) Recepimus hiis diebus ...

(E1) voluntatem vobis declaremus. Datum etc.

Cod. epist. 1, s. 89-91 (n° 95). Textdat.: 1438.

- 126.** (?): *Domini Hungaricorum, Epistola dominorum Hungaricorum ad dominos Polonos*
 . Prelati et barones regni Ungarie reverendissimis ... patribus ... prelatibus et baronibus
 . regni Polonie ...
 . Reverendissimi ...
 (1) Novissime veluti nudius quartus ...
 (E1) domini regis vestri fore acceptatum. Datum Bude sancto die Exaltacionis sancte
 Crucius anno domini M^oCCCCXXX octavo.
Cod. epist. 1, s. 91f. (n° 96) (mit fehlerhafter Datierung). Textdat.: 1438.

ff. 250v–262r Eneas Silvius: Orationes

127. 250v–259v:

- ENEAS SILVIUS, *Relatio ad Fridericum III*
 . Oratio Enee.
 (1) Cupere (*i.e.*: ‘*Cupientem*’) te, princeps serenissime, que nostra in legacione ...
 (E1) iter habebis apertum. Vale.
ed. Wolkan, 237-63.

128. 259v–262r:

- ENEAS SILVIUS, *Oratio ad Eugenium IV*
 . Oratio Enee.
 (1) Non habet me dubium, pater sanctissime ...
 (E1) dietum (!) successoribus augeat. Amen.
 (E) Proposicio facta coram papa et collegio cardinalium per dominum Eneam, oratorem
 regis Romanorum, ante obedienciam prestitam etc.
*ed. Mansi, Pii II Orationes, Lucca 1759, 1, 108 - Vgl. Raynaldus, Annales ecclesiastici
 ab anno MCXCVIII, t. 9, Lucae 1752, 486.*

129. 262v–263r:

- Inhaltsverzeichnis*
 . Ite et vos in vineam meam. F. 1 ...
 (E1) Professio fidei ... pro confirmanda eleccione.
263v-264v leer - WZwechsel.

130. 265r–276v:

- Eneas Silvius, Epistola ad Sbigneum Ole+snicki (autographum)*
 . Reverendissimo in Christo patri domino Sbigneo sacrosancte Romane ecclesie tituli
 sancte Prisce presbytero cardinali ... Eneas episcopus Senensis s. p. dicit seque
 commendatum facit.
 (1) Heraldus Alfonsi Portugallie Nicolaus Crzastouostey ...
 (E1) sed librum cum vacaverit legito. Ex Nova Civitate Austrie.
 (E) Reverendissimo ... Sbigneo ... domino suo colendissimo.
*Cod. epist. 1, 2, 320-35 (app. n° 2); Wolkan III (1918) (n° 111) - Vgl. Wiszniewski,
 Hist. lit pol. 3, 486-512. Textdat.: Wiener Neustadt, 1453 X 27.*

Besitzer : Matthias de Cracovia (?) • Vermutung von Wiszniewski (Notiz auf f. III).

Besitzer : Nicolaus de Calisia (?) • doctor decretorum, Teilnehmer an der Synode von Lancicia •
 Vermutung von Zegota Pauli (Notiz auf f. III).

Besitzer : Thomas de Strzempino (Strzempinski) • a.1436 Basileae, 1441 Lanciciae, 1451 Romae legatus
 commemorans +22 IX 1460 • vor 1460 • Krakau • Kein Hinweis auf Thomas in der Handschrift; über
 ihn als mutmaßlichen Besitzer vgl. Catal. BJ I 186; vgl. auch die Rückschlüsse auf die Datierung der Hs.
 (vor 1460!).

Besitzer : Iacobus de Szadek • a. 1455 nobilis creatus (clenodium familiae Wienawa); circa 1460 decretorum doctor Cracovie creatus (vgl. PSB 10, 367-68). • Krakau • Wahrscheinlicher Besitzer der Hs. (Blindstempel auf dem Einband enthält Kleinod der Familie Wienawa, von Szadek seit 1455 geführt; Catal. BJ I, 186) - Glossen in der Hs. evt. von Iacobus.

Besitzer : Martinus de Cracovia • doctor, canonicus s. Floriani +1507. • 1495 • Krakau • f.III: 'Iste liber fuit doctoris Martini de Cracovia, legatus pro libraria Theologorum Collegii Maioris...' • 'Martinus de Cracovia, 1495, canonicus s. Floriani, 1507+' (spätere Notiz v. J. Szujski?).

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
416 (CC II 10)

15/1 — 229+VIIIff., pap. (WZz 1434- 46), fol., 31x21,5 cm

- Datierung : ca. 1430
 Provenienz : Italien (?) - Krakau: Universität (Zusammenstellung zur Sammlung, 15. Jhd.), Polen, Deutschland
 Schrift(-ht) : Italien (?), Kristeller: 'Northern hand.'
 Einband : früher einfacher Einband mit aufgeklebter Urkunde für Simco, archidiaconus Cracovie (sehr wahrscheinlich Krakau); 1927 ersetzt durch Holzdeckel mit Lederbezug
 Hände : vier
 Einträge : Vorderes Deckblatt: Besitzvermerk - Marginal- und Interlinearglossierung (Teile 1-3, 15. Jhd.)
 Typ : Sammlung (drei Teile) zur römischen Geschichte (kein Petrarca-Text: Die Handschrift geht auf einen Codex der Periochae Titi Livii der Bibliothek Petrarca zurück)
 Bemerkung : MF 2r, 133v-134r, 173v-205r, 227v-228r - In Teil 1 fehlt fast die gesamte Rubrizierung - Initialenschmuck der einzelnen Teile unterschiedlich
 Literatur : Kristeller, *Iter*, IV 404b - *Catal. BJ II*, 240-242 - Billanovich über Livius!?

ff. 2r–133v Teil 1: Iohannes Boccacius, De casibus virorum illustrium

m1, m2

1. 2r–133v: IOHANNES BOCCACIUS, De casibus virorum illustrium (I–IX)
 . Iohannis Baccacii (!) de Certaldo in librum De casibus virorum illustrium prefacio feliciter incipit.
 (1) Exquirenti michi quid ex labore studiorum meorum possem ...
 (e) ... ut in sui nominis gloriam, quod scripsisse dederit, ipse conservet.
 . De Adam et Eva. Capitulum I.
 (2) Maiorum nostrorum dum flebiles casus mente discuro ...
 (E1) sed protervia potius fortune cuncta vertentis.
 (E) Iohannes Baccacii (!) de Certaldo De casibus virorum illustrium liber nonus et ultimus explicit feliciter continuatus. Explicit feliciter continuatus per me et cetera.
 (E2) Incipiunt rubrice ... rerum concupiscenciam capitulum 8m ... (*Text unterbrochen*).
ed. GW 4430 - Vgl. Sapegno, Boccaccio Giovanni, in: Dizionario biografico degli Italiani 10, (Roma 1968, 851. 1r-v leer - nach 133v Faszikelwechsel, mit 134r Beginn einer neuen Faszikelzählung und zweispaltig.

ff. 134r–205v Teil 2: Livius-Sammlung (Florus: Epitome; Livius: Periochae)

m3 (134r-205r)

2. 134r–173v: FLORUS, Epitome (I–IV)
 . L. Annei Flori Epitoma de Tito Livio libri quatuor incipiunt.
 (1) Populus Romanus a rege Romulo in Cesarem Augustum septingentos per annos ...
 (E1) dum colit terras, ipso nomine et titulo consecraretur.
 (E) Lutii (!) Annei Flori Epitoma de Tito Livio explicit.
ed. Roszbach, Leipzig 1896 - Der Text ist in der Hs. in vier Bücher geteilt.

3. 173va–205ra:

- Livius, Periochae (lib. I–CXLII)*
 . Incipit abbreviatio quedam de Tito L(ivio), quam inveni in codice vetustissime littere manibus olim Petrarce lectum (!) et postillatam. (*rot*)
- 173rb . Adventus Enee in Italiam et res geste.
 (1) Ascanius regnum Albe et deinceps Silviorum ...
 (E1) Et supremis eius plures honores dedit.
 (E2) Titi Livii pericæ (!) omnium librorum ab urbe condita explicite sunt.
 (E3) Hec exemplavi ex vetustissimo codice.
Rest von 205r und 205v leer - nach 205v Faszikelwechsel.

ff. 206r–229v Teil 3: Benevenutus de Imola: Tabula in libros Valerii Maximi factorum et memorabilium

m4 (206r–228v)

4. 206ra–227v: *Benevenutus de Imola, Tabula in Valerii Maximi factorum et dictorum memorabilium libros*
 (1) Ut hec tabula Valerii cuilibet prosit, oportet sumitati librorum Valerii inscribere materiam libri et capitula ... (*Vorrede*)
 . Li. 1, ca. 1, exemplo 13 est talis: Absolvit deus innocentes ...
 227r (E1) libro 3, cap.3, exemplo 4: Zenonis torti in citacionibus fuit Phalaris lapidatus, neque refert.
 (E2) Hec Parisius per magistrum Benevenutum de Ymola historiographum eximium, cuius expositionem scribere non valeo.
 (E3) *Es folgen auf f.227r-227v die 'Capitula librorum Valerii Maximi: De religione ...'*
 (E4) De hiis qui infimo loco avari mendacio se clarissime (!) familiis inserere conati sunt.
Kristeller, Iter II 213, 230. - Kein MF von 227r. 227r-v dreispaltig; nach 227v zweispaltig.
5. 228ra–228v: *De Romanorum dignitatibus et officiis*
 (1) Reges qui primo Rome fuerunt: Primus fuit Romulus, secundus Numa Pompilius ...
 (E1) Cohors quingentos milites habet. Manipulus ducentos. Turma triginta.
Kein MF von f.228v. 229r-v leer (aber liniert).
6. IVv, Vr: *Urkunde (Krakau?, 30.9.1383)*
Vgl. Catal. BJ II 243. Weitere Fragmente der Urkunde als Lagenverstärkung (in Teil 1).

Schreiber : 2r-108v, 109r (teilweise) • m1

Schreiber : 109r (teilweise)-133v • m2

Schreiber : 134r-205r • m3

Besitzer : Andreas Grzymala de Posnania • professor, 1447 artium magister, 1461 doctor medicine, 1465 und 1466 rector, +1466 (vgl. die Beschreibung zu BJ 323: Catal. BJ I 416-420; ferner PSB 9, 114-116). • 1466 • Krakau • Aufgeklebtes Blatt: 'H<ic> liber ..., item abbrevia<ta e>x libris Titi Livii et tabula super Valerii libros datus per magistrum Andream Grzymala pro libraria Univ. Studii Cracoviensis'.

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
433 (CC VIII 6)

15/2 — 192+XIff., pap., fol., 31x22cm

Datierung : 1469, 1472 (II)
Provenienz : Universität Krakau, Polen, Deutschland
Schrift(-ht) : Krakau, Polen, Deutschland
Einband : restauriert (Ende 15. Jhd.)
Hände : mehrere
Einträge : Urkunde vorn (f.Iv), versch. Einträge auf Vorsatzblättern; f.XI A und B: Fragment des Breviarium Romanum auf zwei Perg.-blättern (14.Jh.) - Scholien
Typ : Universitätshandschrift, Rhetorik, ars poetica
Bemerkung : moderne Numerierung (18./19. Jhd.)
Literatur : Catal. BJ II 311-314.

Nr. 5 LIBER AUGUSTALIS

1. Ir-Ir: *Inhaltsverzeichnis*

(1) Libellus augustalis cum altero Prisci<ani>, libri XXXXIII Iustini, Nova rhetorica Tullii, Bucolicorum, Georgicorum liber.

Verzeichnis der großen Texte der gesamten Handschrift. - Mit Federzeichnung (Arche Noah) und Vermerk: 'Nicolaus de Lira describit sic arcam Noe'.

2. Iv: *Urkunde (15/1)*

Betrifft die Angelegenheit eines Abtes; Notar: Radulphus Sansonis, clericus Silesionensis (?), französische Zeugen (!) - Das Blatt stammt vermutlich aus einer anderen Hs. (Kein MF von f.I). Iv außerdem Notizen: 'Musica Stanislai de Crzyzanowo data per venerabilem virum mag. Iohannem de Oszwijanczim, qui furetur tribus lignis(?) societur ...' Iir-Vr leer (modern).

3. VIr: *Versus*

(1) Que vobis que digna, viri, pro laudibus istis Penna posse ...

(e) ... ut meriti tanti non immemor umquam.

(2) Opis non est mee grates persolvere dignas / Dii tibi si qua ...

(e) ... manebunt que me cumque vocabunt terre.

(3) Alba senecta deusque fides sanctique sapiensque / Et princeps oculus nescit loca (ioca?) quodlibet horum.

(4) Hunc ego si potui tantum sufferre dolorem / et perferre soror potero ...

(E1) Ne iterum in lacrimas iterum tentare precando me cogis.

Auf vorderem Vorsatzblatt später eingetragen. - Walther, Initia (?).

4. VIr: *Inhaltsverzeichnis zu einer fremden (?) Handschrift (15.Jh.)*

Registrum librorum (... , einige Worte nicht lesbar) primus continet Eneidem Vergilii, exordia Gasparini cum preceptis eiusdem et Gilhilmum (?) et rhetoricam maiorem Ciceronis.

Der Eintrag ist anscheinend radiert. - Darunter ein neuzeitlicher Vermerk: 'Petrarcae liber Augustalis...'. VIIr-XIv leer (modern).

ff. 1r–101v **Teil I/1: Rhetorisch-historische Sammlung (mit Ps.-Petrarca: ‘Liber Augustalis’; dat. 1469ff.)**

5. 1r–8v: FRANCISCUS PETRARCA (Ps.), *Beneventus de Imola*, Liber Augustalis
 . Incipit liber Augustalis continens sub compendio brevem descripcionem omnium Augustorum editus per laureatum poetam dominum Ffranciscum Petrarcam de Lancisa Fflorentinum.
 (1) Optas illustris princeps heroicarum virtutum cultor posse faciliter et cito principum Romanorum ut utrorumque fine notato caucior fias ...
 (e) ... posteris curaverunt (*Schluß der Vorrede*). Sequitur ergo de Iulio cesare primo imperium tenente.
 (2) Primus igitur qui Romanum arripuit imperium, fuit Iulius Cesar ...
 (E1) Wenceslaus suprascripti Karoli filius vivente adhuc patre electus imperator ...
 (E2) ... Nunc pro dolor nichil possidebat nisi modicum occidentis.
 (E) Ffinis libelli Augustalis domini Francisci Petrarce de Florencia Anno domini Millesimo CCCC LXVIII.
8v: Schreiberdat.: 1469.

6. 8v–15v: *Alexander von Roes, Memoriale — Iordanus canonicus Osnaburgensis, De prerogativa imperii Romani*
 (1) Mentis hominum divinis informate virtutibus omnem arroganciam, adulacionem despiciunt; propter quod ut in presencia vestre dominacionis, sancte pater, ego humilis et penitus inexpertus ...
 8v (e) ... vel ex scriptis autenticis. (*praefatio Iacobi de Colonna*)
 (2) Nuper itaque vacante sede per mortem sanctissimi patris nostri pape <Nicolai> tercii, dum ego indignus peccator in civitate Viterbiensi ...
 9r offerre presumo dominacioni vestre, pater sancte, quoddam scriptum viri doctissimi et venerandi magistri Iordani canonici Osnaburigensis (!) ...
 (e) ... delectabor in domino. (*Ende der Vorrede*)
 (3) Multipharie multisque modis dominus universorum in diebus sue carnis dignatus est honorare Romanum imperium ...
 (E1) et fides catholica dilatetur et crescat ad laudem et ad gloriam qui est benedictus in secula seculorum. Amen.
Ed. Grundmann/Heimpel, 1949, MGH Deutsches MA, 4. - Vgl. Clm 17833, der ebenfalls den ‘Liber Augustalis’ enthält.

7. 16r–19v: *Pompeius Trogus, Prologi historiarum*
 (1) Imperium Assiriorum a Nino a Nino] anio cod. rege usque ad Sardanapalum ...
 . Secundo volumine continentur hec: Scithe et Panthisirus originesque Scithie ...
 (E1) Tercio et quinquagesimo (!) volumine continentur hec: Origines priscorum latinorum ... x et Massiliensium gesta. Quarto et quadregesimo (!) volumine continentur res Hispanie et Punice.
Ed. Gutschmid, Leipzig 1907, 249-64.

8. 19v–101r: *Iustinus, Epitoma historiarum Philippicarum Pompei Trogi*
 . Iustini maximi et ornatissimi gestorum scriptoris prologus incipit feliciter.
 (1) Cum multi ex Romanis et consularis dignitatis viri res Romanas ...
 . Iustini Hispaniensis epithoma sive abreviatio super Trogi Pompei volumen primum.
 (2) Principio rerum gentium nacionumque imperium penes reges erat ...
 (E1) ad culciorem vite usum traductum, in formam provincie redegit.
 (E) Amen. Laus domino Ihesu Xristo.
ed.: Rühl, F., Leipzig 1907, 1-248. Vor 85r ein Blatt herausgeschnitten - Handwechsel innerhalb des Textes Rest von f.101r und 101v leer - nach 101v Faszikelwechsel, Beginn einer neuen Kustodenzählung, Wasserzeichenwechsel (gleiche Wzz aber auch vereinzelt in Teil II).

ff. 102r–162v Teil I/2: Ars poetica ('Rhetorica ad Her. '; 'Granum mellifluum'; Vergilius; Wzz 1470-86)

Handwechsel

9. 102r–143r: Cicero (*Ps.*), *Rhetorica ad Herennium*

- (1) Etsi negociis familiaribus impediti ...
 (2) Dicit Tullius in paradoxis: Nichil est tam horridum tam incultum ... (*erste Marginalglosse*)
 (E1) an pareret tribunus an non.

ed. Marx, Leipzig 1964, 1-192. Mit Kommentar (marg., interlinear), geschrieben von Andreas de Gabin (vgl. Catal. BJ II 313-314). Am Beginn Zierinitiale - ff. 105v, 106r: zahlreiche Wörter rot unterliniert und durch Striche herausgehoben - ff. 104, 113 kleiner, später zugesetzt - 143v leer - nach 143v zweispaltig.

Handwechsel (der Schreiber des Anfangs der Hs.)

10. 144ra–146va:

- Granum accidentuale mellifluum (Tractatus Cracoviensis?)
 . Granum accentuale mellifluum Pisani et ceterorum.
 (1) Christus⁹ energia simul endelechia ... (*Vorrede 1*)
 . Alius prologus.
 (2) Multi multas multifarie multiplicant accentuum modulaciones. Et cum vix sit per Poloniam opidum, in cuius scola non legitur Allexandri doctrinale ... (*Vorrede 2*)
 . Exortacio.
 (3) Audiant igitur nunc qui oberrare (!) nolunt ...
 144rb . Narracio.
 (4) In primis igitur advertendum est, quod liber primus habet tres tractatus, in quorum quolibet erunt plures distinciones
 144va . Tractatus primus de leccionibus matutinalibus et propheciiis. Distinctio prima de regulis generalibus.
 (5) Omnis dicio monosillaba, que in fine ponitur oracionis aut clausule ...
 (E1) Conclusio huius. Et pro Ihesu matrisque eius laude et alme huius universitatis honore necnon Polonici honoris universi profectum (!) scolariumque nostrorum utilitate succinctissime collecta sufficiant nec plura his volumus

adiungere.

- (E) Wersus: Qui legit hec videat emendet singula si scit, Si nescit taceat ac ita stare sinat. Amen.

Derselbe Traktat in BJ 320, p.548-555, und BJ 460, f.344r-349r. Rest von 146v und 147r-149r leer - nach 146v einspaltig.

Handwechsel

11. 149v–162v: Vergilius, Bucolica

- (1) Tityre tu patule recubans sub tegmine fagi ... (*'Titire' cod.*)
 (E1) ite capelle.

von 150r (I, 16) an mit Kommentar (marg. und interlin.), in dem polnische Vokabeln erscheinen. Notizen zu Geschichte, Mythologie, Grammatik. Unter den Autoritäten Bocaccio. Nach 162v Faszikelwechsel, Wasserzeichenwechsel.

ff. 163r–192v Teil II: Vergilius: Georgica (geschr.: Krakau 1472)

12. 163r–192v: VERGILIUS, Georgica

- (1) Quid faciat letas segetes que sidera servet (!) ...
 (E1) sub tegmine fagi.
 (E) Finis Georgicorum Publii Virgilio Maronis per Andream de Gambyn feria 4ta post <Mau>ricii anno domini 1472 in bursa pauperum Crac(ovie).

⁹ pris mit Kürzungsstrich in der Hs.

170v-171r, 177r-192v (II-IV) kommentiert (interl. und marg.). Kommentar zu Sachen, Personen, Grammatik. Autoritäten: Homer, Herodot, Menander, Plotin u.a. (vgl. Cat. BJ II, 314). Schreibervermerk: Andreas de Gambyn, Krakau, 1472 XI 23.

Schreiber : Andreas de Gambyn • studens 1465 (vgl. Album stud. 1, 182), baccalarius 1468, magister 1474 (vgl. Liber prom. 66, 76). Er schrieb auch BJ 1506 und 2016. • 149-192, Kommentar 102r-143r; vielleicht noch weitere Teile des Codex. • gotische Minuskel • 1472 • Krakau • 192v. - Siehe auch: Zathey, Biblioteka, 126.

Besitzer : Stanislaus de Crzyzanowo • (sein Name ist auf f.Iv erwähnt, doch stammt das Blatt vermutlich aus einer anderen Hs.) • Iv

Besitzer : Andreas Grzymala de Posnania • (sein Name ist auf f.Iv erwähnt, doch stammt das Blatt vermutlich aus einer anderen Hs.)

Besitzer : Iohannes Beber de Oświęcim • (sein Name ist auf f.Iv erwähnt, doch stammt das Blatt vermutlich aus einer anderen Hs.; vgl. zu ihm Catal. BJ I zu BJ 296)

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
444 (CC VIII 3)

15/1 — 170+VIIff., pap., fol., 41,5x30,5cm

- Datierung : ca. 1435
 Provenienz : Basel (Konzil), Schweiz, Deutschland - Krakau, Polen (seit 1435/37)
 Schrift(-ht) : Basel (ital. Vorlage)
 Einband : neuer Pappeinband mit Lederbezug 1920/30
 Hände : eine
 Einträge : IVv Urkundenfragment: Krakau, 17. Okt. 1440; Notariatsinstrument, vielleicht aus Universitätskreisen stammend - zahlreiche Emendationen am Rand (Schreiberhand; Iohannes Dlugossius)
 Typ : Petrarca's Familiars mit Briefen der Kirchenväter (Leo Magnus, Hilarus papa, Hieronymus) (zwei unabhängige Teile)
 Bemerkung : Verwandt mit dem Paduaner Exemplar des Lapo di Castiglionchio (vgl. dazu Rossi). BJ 444 dürfte Vorlage für BJ 724 sein; evtl. auch für Warschau, Lat. Fol. Ch. XV 5. - (Wz 1434-5, Basel)
 Literatur : Catal. BJ II 342-345 (Lit.). Rossi, Fam., I p.XXXIX sq. Nr.26 (Cr).

Nr. 2 RERUM FAMILIARIUM LIBRI XII-XXIV (ohne XII 1)

1. IVr-IVv: *Iohannes Dlugossius (?)*, *Inhaltsverzeichnis und Schenkungsvermerk*
 . Epistolarum familiarium Francisci Petrarce libri tredecim, epistole Leonis pape, epistole divi Iheronim<i> incomplete.
 . Liber venerabilis magistri Nicolai Koslowsky sacro (!) theologie professoris, canonici Cracoviensis, legatus testamentaliter Universitati Studii Cracoviensis pro Collegio Artistarum a.d. M^o quadragesimo quadragesimo tercio.
IVv: Urkunde Krakau 1440 (s.o.) - Ir-IIIv, Vr-VIIv leer - Kein MF dieses Blattes.

ff. 1r-160v Teil I: Petrarca: 'Familiars'; Hieronymus (et al.): 'Epistolae'

2. 1ra-99va: *Franciscus Petrarca, Rerum familiarium libri XII-XXIV (ohne XII 1)*
 . Rerum familiarium liber XIIus. (*Briefverzeichnis*)
 . II. Ad Nycolaum Azarolum magnum Regni Sicilie senescallum instructio. III. Ad Senobium (!) gramaticum Floren(tinum) ut ...
 (e) ... XIX Ad Zenobium gramaticum Florentinum ut precedentem epistolam interventu suo adiuvet. (*Schluß des Briefverzeichnisses*)
 . Francisci Patrarche (!) laureati poete Rerum familiarium liber 12us Incipit ad Nycolaum Azarolum Magnum regni Sicilie Senescallum institutio regia. 2a epistola.
 (1) Iam tandem mi (?) clarissime, prefidiam (!) fides, avariciam largitas, Superbiam vicit humilitas. Iam caritati odium, desperacio spei cessit ...
 1va (e) ... pervolabit. Vale patrie decus ac nostrum. X Kal. Marcias Avinion. etc.
 . Ad Senobium (!) gramaticum Florentinum (*ein Wort gestrichen*) ut (*mit Korrektur*) scolis gramatice dimissis alcius aspiret (*'aspiret' mit Korrektur*). (*rot*)
 (2) Ille vir clarus quem certatim gaudent et genuisse Florenca et Neapolis possidere ...
 (E1) Memor quod de hoc ipso prima operis huius in parte prefatus sum. Vale. Amen. Amen.
 (E2) Explicit liber rerum familiarium Francisci Petrarche laureati poete et epistole ad inferos eiusdem. Deo gracias. Scripte per me Conradum Huffcwang. (*rot*)
Ein Regest zu Buch XII fehlt. Nach XII 14 folgen XIII 9-11, XII 16-17; nach XIII 8 folgen XII 15 und XIII 12 (so Rossi, siehe Codices: L [!], Lz, U). f.34ra zu XVI 1: 'Nota de philosophia quid sit.', f.34va: 'Legum autores et que sit vera lex.' Ferner vereinzelt Korrekturen des Schreibers, Notabene-Zeichen. f.99v Schreibervermerk: Conradus Huffcwang (Huffewang).

- 3.** 99vb–131v: LEO MAGNUS, Epistolae (Collectio XXI)
 . In nomine domini. Incipiunt epistole Leonis papa Urbis Rome, quas pro defensione fidei catholice in diversas mundi partes direxit. Incipit prima epistola eiusdem Euticen Constantinopolitanum abbatem contras heresim nestorianum.
 . Dilectissimo filio Euticeti presbitero.
 (1) Ad noticiam nostram tue dilectionis litteris retulisti, quod Nestoriana heresis ...
 (E1) tunc enim plures ad penitentiam possunt provocari, si populi auribus non publicetur consciencia confitentis. Datur II Nonas Martii. Recime.
Zur Überlieferung dieser Sammlung siehe Catal. BJ II p.343. Sammlung gehört offenbar mit folgendem Text zusammen.

4. 131va–132vb:

- Hilarus papa, Epistolae III (Ad Tarraconenses)*
 (1) Incipit Hylarii pape synodale decretum. I. Ut canones ... (*Register*)
 (e) ... V. ut nullus episcopus sibi eligat successorum.
 . Flavio Basilico et Hermerico ... Hylarius episcopus Ecclesie catholice Urbis Rome synodo presidens dixit. (*Text*)
 (2) Quoniam religiosus Sancto Spiritu ...
 (E1) pro conservanda Ecclesie disciplina commeare ad Hyspanias dispositionis nostre facit auctoritas. Deus autem incolumen te custodiat, frater karissime.
 (E) Finiunt Epistole Leonis (!) pape Urbis Rome. deo gracias (*rot*). Scripte per me Conradum de Huffewang de Erffordia.
Dieser und der vorangehende Text in Vat.lat.542 (s.XV), f.3r-109v und Vat.lat. 543 (s.XII), f.2r-84r. - Woher stammen diese Vaticani? 132v Schreibervermerk: Conradus Hueffewang de Erffordia.

5. 132vb–134va:

- PAULA ET EUSTOCHIUM, Epistola ad Marcellam
 . Paule et Eustochii ad Marcellam exortatoria de locis sanctis epistola.
 (1) Mensuram caritas non habet ...
 (E1) et non dimittam illum.
PL 22, 483-92 - Clavis 620.

6. 134va–135vb:

- Eutropius presbyter, Epistola de contemnenda hereditate*
 . Item de testamento Ieronimi patris Ceracie et sororis eius.
 (1) Cuncti sensus mei affectu vobis vac<a>to ...
 (E1) requiem prophetarum. Finit.
PL 30, 47-52 - Clavis 565.

7. 135v–141v:

- HIERONYMUS (Ps.), *Eutropius presbyter*, Epistola de vera circumcissione
 . Item Ieronimus ad Ceriaciam de vera circumcissione epistola.
 (1) Superiori epistola quam ex me consultacio nostra depromsit ...
 (E1) hodie mecum eris in paradiso.
 (E) Explicit de vera circumcissione.
PL 30, 194-217 - Clavis 566.

8. 141v–149r:

- HIERONYMUS (Ps.), *Maximus episcopus Taurinensis (Ps.)*, Epistola ad amicum aegrotum (*Ep. II*)
 . Item Ieronimus ad eandem de perfecto homine et cetera.
 (1) Ecce iterum ad te scribo ...
 (E1) de te habeant quod celentur.
 (E) Explicit de perfecto homine.
PL 30, 77-108; PL 57, 933-58 - Clavis 225.

9. 149r–155v: HIERONYMUS, *Epistolae* (Epp. CVIII, IX, XII, VII)
 . Incipit vita beate Paule a beato Ieronimo presbitero edita.
 (1) Si cuncta mei corporis membra (!) verterentur ...
 (E1) amor ordinem nescit.
PL 22, 338-46, 878-906 - Clavis 620.
10. 155v–156r: *Hieronymus (Ps.), Cyprianus (Ps.), Augustinus (Ps.), Caelestinus Pelagianus (?)*, *Hieronymus (Ps.), Epistola ad Turasium*
PL 30, 287-90; PL 4, 447-52; PL 43, 1175f - Clavis 769, 64, 633.
11. 156r–158r: HIERONYMUS, *Epistolae*
 . Ieronimus ad eundem cuius supra.
 (1) In ea parte heremi michi commoranti ...
 (E1) maiores obscuritates legentibus generet.
PL 22, 336f., 430f., 441-45, 733-35 - Clavis 620. Epp. V, XXVI, XXX, XLIV, XLIII, LXXX.
12. 158r–158v: RUFINUS, *Apologia ad Anastasium*
 . *Apologia Rufini ad Anastasium Rome pontificem.*
 (1) *Audivi quosdam, cum apud beatitudinem tuam controversias ...*
 (E1) *propter invidiam solam generant et livorem.*
PL 21, 623-28 - Clavis 198.
13. 158v–158v: HIERONYMUS, *Epistola ad Rufinum* (Ep. LXXXI)
 . Ieronimus ad Rufinum.
 (1) *Diu te Roma mor<a>tum sermo proprius iudicavit ...*
 (E1) *ne mordentes invicem consumamini (!).*
PL 22, 735f. - Clavis 620 159r-160v leer - nach 160v Lagenwechsel und Beginn einer neuen Faszikelzählung.
- ff. 161r–170v **Teil II: Hieronymus: ‘Epistolae’; ‘Interpretatio homiliarum Originis in Cant.’**
14. 161r–170v: *Hieronymus, Epistolae, Interpretatio homiliarum duarum Originis in Canticum canticorum (fragm. am Ende)*
 . *Incipiunt aureate epistole beate (!) Ieronimi ... (Beginn des Index)*
 168r (1) *Maiora spiritus vincula ...*
 (E1) *quomodo superius domus plena gloria et tunc terra dicitur esse. Que cum ... (Text unterbrochen)*
PL 22, 35-59, 361-64, 372-76, 451-61, 606; PL 23, 1173-96. Epp. 35, 36, 20, 15, 16, 18a-b? Nach 170v zwei ff. herausgeschnitten, danach fehlte schon 1443 ein ganzes Faszikel.

Schreiber : Conradus Huffewang de Erfordia • beide Teile des Codex • frühhumanistische Minuskel
 • 1431-5 (ca.) • Basel (?) • 99v, 132v - Einige Wörter in den Hieronymus-Briefen sind in ungelenten griechischen Buchstaben geschrieben.

Schreiber : Michael Choyer • (Koyer) Basler Schreibstube • (?) • 1431-5 (ca.) • Basel • Michael Koyers Name steht nicht in der Hs.; daß sie aus dessen Schreibstube stamme, behauptet Zarebski, 1960, 19-23. [Vgl. zu BJ 1207].

Besitzer : Nicolaus Kozlovski • stud. facultatis artium liberalium univ. Pragensis 1402; mag. theol. 1424/25 (i.e.: ‘1404/05?’); rector univ. Cracov. 1410; prof. theol.; canonicus Cracoviensis • kaufte 1435-1437 die Hs. vermutlich in Basel; schenkt seine Bibliothek 1439 der Aristenfakultät in Krakau • Krakau • IVr - Vgl. Catal. BJ I, 384 (zu BJ 306).

Besitzer : Iohannes Dlugossius • Professor • Der Eintrag f.IVr stammt von der Hand des Iohannes Dlugossius oder dessen Schreibers.

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
482 (DD IX 5)

15/2 — 368+IIff., pap., fol., 31x22 cm

- Datierung : 1464 (I), 1464-68
Provenienz : Universität Krakau (I: 1464), Polen, Deutschland
Einband : Einfacher Holzdeckeleinband mit rotbraunem Lederbezug, Streicheisenlinien, Stempel-
pressungen, Reste von zwei Schließen (Krakau, 1460-85), vgl. Lewicka-Kamin+ska, Za-
gadka, 530. Restauriert 1934.
Hände : mehrere (vier)
Einträge : Leichte Marginal- und Interlinearglossierung (I, II), Loca notabilia (III)
Typ : Sukzessiv erweiterte Sammelhandschrift (Auftragsarbeit für Bernardus de Nissa; The-
menswerpunkte: Historie, Rhetorik)
Bemerkung : Starke Wasserschäden - Teil I: Aus einer Krakauer Hs. kopiert; Teil III: Vielleicht Vorlage
für Krakau, BJ 433 - Übergreifende Wasserzeichen zwischen den Teilen
Literatur : Catal. BJ III 89-92 (Lit.)

Nr. 4 LIBER AUGUSTALIS

ff. 1r–168v Teil I: Johannes von Salisbury: 'Polycraticus' (dat. Krakau, 1464)

m1 (1r-162v)

1. 1r–162v: *Iohannes Saresberiensis, Polycraticus (lib. I-VII)*
Polycraticon Iohannis Salczb(urgensis) (!) (*am oberen Blattrand*)
(1) Si michi credideris, lingwam cohibebis et aule limina non intret pes tuus. Est domi
aspectus hominum ... (*Entheticus in Polycraticum*)
3r (2) Iocundissimus cum in multis, tum in eo maxime est litterarum fructus ... (*Prologus*)
4v (e) ... mentes nostras illustrare dignetur magni consilii angelus. Amen.
. *Schluß der Vorrede, es folgt ein Kapitelverzeichnis zu Buch I: Quid maxime noceat*
fortunatis ... x De variis ominibus.
(3) Inter omnia, que veris solent obesse principibus, nihil perniciosius esse arbitror ...
(E1) et dirigat in eo gressus nostros per infinita secula seculorum. Amem (!).
(E) Et sic est finitus liber Polycraticon Iohannis (*in marg. Bernardi de Nissa manu:*
'Salzburgensis') Cracovie in Bursa divitum in camera honorabilis magistri Bern-
hardi de Nissa senioris tunc temporis eiusdem burse existentis (?) per me Iacobum
Crocker de Strelin famulum eiusdem magistri Anno domini Millesimo quadrin-
gentesimo sexagesimo quarto feria sexta proxima ante Martini alias in die sancti
Theodori; pro quo sit benedictus deus per infinita secula seculorum, cuius gracia
incepti operis (!) finem imposui.

*In Buch II und IV Varianten, die auch in BJ 480 (1457, Bes.: Nicolaus Bylina de Lesz-
czyny) und 481 (1457, Ioh. de Iunivladislavia) erscheinen. 162v: Iohannes Crocker de*
Strelin, Universität Krakau, 1464. Zweispaltig - Im Faszikel 11 (ff. 119-132) sind vier ff.
*herausgeschnitten, ohne Textverlust - Rest von 162v, 163r-168v leer - nach 168v Faszi-
kelwechsel.*

ff. 169r–309r Cassiodorus: 'Variae'

m2 (169r-309r)

- 2. 169r–309r:** *Cassiodorus, Variae (lib.I-XII)*
 (1) Cum disertorum aut communibus fabulis aut gratuitis beneficiis ... (*Prolog*)
 (e) ... qui vestra potius indicia sustinemus.
 . Tituli primi libri. Anastasio ... (*Titel*)
 (e) ... Gundibaldo regi Burgundiorum.
 (2) Oportet vos clementissime imperator pacem querere ...
 (E1) ad vos perveniat munificencia principalis.

Die Variae auch in: BJ 666, f.1-190v; 667, f.2-193v; 668, f.1-141v; 669, f.1-168r. Seltene Marginal- und Interlinearglossierung (Bernardus de Nissa; weitere Hand). 309v-311v leer - nach 311v einspaltig und keine Rubra mehr.

ff. 312r–348r Teil III: Xenophon (interp. Poggio): 'Cyropedia'

m3 (312r-348r)

- 3. 312r–348r:** *Xenophon, Poggius Florentinus (interp.), Cyropaedia (libri VI)*
 . Prohemium in hystoriam Xenofontis de Cyri vita a Poggio Florentino in Latinum edita.
 (1) Cum plures qui greca ad latinos ...
 (e) ... qui sapientes tollit ac diligit, gubernet etc. Sed ipse iam Xenofon, ne modum excedat oracio, est audiendus.
 . Historia Xenofontis de Ciri vita a Poggio Florentino in latinum edite Incipit liber primus.
 (2) Multa michi sepius animo versanti ea cogitacio mentem aliquando subiit ...
 (E1) nostre sentencie favebit.
 (E2) Explicit hystoria Xenofontis a Poggio Florentino in latinum traducta. Anno domini Millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto.

Cosenza 4, 2861. Bertalot, Initia II 12324 (Überl.). Mit anderem Explicit der Vorrede: Vat., Urb.lat. 460 und Valencia, Bibl. Univ. 741. Marginalglossierung. 348v leer - nach 348v zweispaltig.

ff. 349–356 Teil III

m4 (349r-363v)

- 4. 349r–356v:** *Franciscus Petrarca (Ps.), Benevenutus de Imola, Liber Augustalis*
 . Incipit liber Augustalis continens sub compendio brevem descripcionem omnium augustorum editus per laureatum poetam dominum Franciscum Petrarcham de Lancisa Florentinum.
 (1) Optas illustris princeps heroicarum virtutum cultor posse faciliter et cito principum Romanorum ut utrorumque fine notato caucior fias ...
 (e) ... posteris curaverunt (*Schluß der Vorrede*). Sequitur e<rgo de> Iulio cesare primo imperium tenente.
 (2) Primus igitur qui Romanum arripuit imperium, fuit Iulius Cesar ...
 (E1) Wenceslaus suprascripti Karoli filius vivente adhuc patre electus imperator ... x Nunc pro dolor nichil possideat nisi modicam (!) occidentis.
 (E2) Finitus liber Augustalis domini Francisce (!) Petrarce de Florencia Anno domini Millesimo quadringentesimo (!) sexagesimo octavo.

Zweispaltig. - Vermutlich, wie der folgende Text, Vorlage für BJ 433. Kennzeichnung der Loca notabilia.

- 5. 356v–363r:** *Alexander von Roes, Memoriale — Iordanus canonicus Osnaburgensis, De prerogativa imperii Romani*
 (1) Mentis hominum divinis informate virtutibus omnem arroganciam vel omnem adulationem despiciunt; propter quod ut in presencia vestre dominacionis, sancte pater, ego humilis et penitus inexpertus ...
 8v (e) ... vel ex scriptoris (!) autenticis. (*Praefatio*)

- (2) Nuper itaque vacante sede per mortem sanctissimi patris nostri <Nicolai> pape
 tercii, dum ego indignus peccator in civitate Viterbiensi ...
 9r offerre presumo dominacioni vestre, pater sancte, quoddam scriptum viri doc-
 tissimi et venerandi magistri Iordani canonici Osnaburgensis ...
 (e) ... delectabor in domino. (*Ende der Vorrede*)
 (3) Multifarie multisque modis dominus universorum in diebus sue carnis dignatus est
 honorare Romanum imperium ...
 (E1) et fides catholica dilatetur et crescat ad laudem et gloriam qui est benedictus in
 secula seculorum. Amen.
 (E2) Explicit hoc opus.

*Ed. Grundmann/Heimpel, 1949, MGH Deutsches MA, 4. - Vgl. BJ 433 und Clm 17833,
 die ebenfalls den Liber Augustalis enthalten. Rest von 363v und 364r-368v leer.*

Schreiber : Iacobus Crocker de Strelin • 1461 in Krakau immatrikuliert, 1464 famulus des Bernhardus
 de Nissa [Album stud. 1, 167; Zathej, Biblioteka, 120]. • 1-162 • 1464 • Krakau • 162v - m1

Besitzer : Bernhardus Mikosz Crotinphul de Nissa • magister theol. 1473, theologiae doctor 1482-4,
 +1490 (vgl. Markowski, Spis, 240; vgl. Catal. BJ zu cod. BJ 318 [s.XII, 3. Besitzer], ferner zu BJ 515,
 Catal. BJ III p.178-82). • 1464 • Krakau • 162v

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
496 (DD VIII 17)

15 (Mitte) — 102+IIff., pap., fol., 29x20,5 cm

- Datierung : 1440 (Ansatz), vor 1466
 Provenienz : Italien (II); Krakau (I) - 1467 Krakau, Universität (Artistenfakultät), Polen, Deutschland (?)
 Schrift(-ht) : Italien: Humanistische Minuskel (II); Polen, Krakau: Gotische, frühhumanist. Minuskel (I)
 Einband : Ledereinband, Reste von zwei Schließen (Krakau, 15.Jhd.); 1933 restauriert
 Hände : zwei: m1 (2r-3r; Krakau) - Haupthand m2 (5r-102v; Italien)
 Einträge : Glossierung und Nachträge durch Andreas Grzymala de Posnania (II) - zahlreiche Unterstreichungen (II) - 1r Kaufvermerk; daneben kurze Exzerpte aus Cicero, Sallust und Seneca.
 Typ : Zenus Florentinus: Commentum in Ps.-Ciceronis Ad Herennium (mit Nachtrag: Petrarca: Vita Terentii)
 Bemerkung : Wasserschaden am Anfang des Codex - Abschrift aus einer fehlerhaft gebundenen Vorlage - MF 1-3r, 5r-8r, 102r (WZz ca. 1430-51)
 Literatur : Catal. BJ III 127-128.

Nr. 1 VITA TERENTII

ff. 1r-4v Nachsatz (I): Petrarca: 'Vita Terentii' (Krakau, got.-frühhum. Minuskel)

m1 (2r-3r)

- 1. 2r-3r:** FRANCISCUS PETRARCA, *Vita Terentii*
 . Sententia Francisci Petrarce de Terentii vita. (*in Capitalis geschrieben*)
 (1) De Terentii vita in antiquis libris multa reperiuntur, plura etiam in modernis scripta sunt per varios scolasticos rerum ignaros ...
 (E1) vel ad errorem declinandum breviter de Terentio dicta sint.
1r-v liniert, aber leer.
- 2. 3r:** *Terentius, Excerpta*
 . Andria. (*am Rand*)
 (1) Vos istec.: Reviso quid agant.: hic nunc me (*darüber: 3*) credit.: Iubeo Cremetem / nihil (*darüber: 'nunc'?*) esse proprium. (*später hinzugefügt:*) Tertius actus durat usque: Iam ubi ubi.
 . Eunuchus. (*am Rand*)
 (2) Quid igitur faciam.
 (3) Nam cum pressa est gnata, forma in tenebris nosci non quita est. (*darüber: 'In echira'*)^h.
 . (?) sine sanguine. Hoc non posse fieri qui abstergerem vulnera. (*darüber: 'In Eunucho'*)ⁱ.
 (*daneben:*) Versus quaternari iambici constant enim octo pedibus.
3v-4v liniert, aber leer - nach 4v Faszikelwechsel.

ff. 5r-102v Hauptteil (II): Zenus Florentinus: Commentarius in Ad Herennium (Italien, Humanistica)

^h Ter. Hecyra IV 1,57.

ⁱ Ter. Eun. IV 7,9.

m2 (5r-102r)

- 3.** 5r-102r: *Zenus Florentinus (Cionus Romei Magnale de Florentia), Bartholinus de Bononia, Commentarius in Ps. Ciceronis Ad Herennium*
- 1r . Scriptum super Rethorica nova Tullii. (*Titel auf f.1r von der Hand m2*)
- (1) Iustinianus Xristianissimus Imperator dicit in nomine domini nostri Ihesu Xristi ad omnes actus omniaque consilia ... (*Vorrede*)
- (e) ... racionis. Hiis visis ad litteram descendamus. (*Ende der Vorrede*)
- (2) Etsi negociis: Discussis hiis tribus que extra litteram queri solent, videlicet que et quot sint cause libri, quis sit libri titulus
- (E1) quod conduplicatio convenit cum aliis coloribus.
- (E2) FINIS.
- V Pecteque natorum genuit prosapia Avitum / Qui librum incepit, medium cum fine replevit. / Cuius magna viget Stirps ac celeberrima Mondo (!).
- (E3) Telos (*in griech. Schrift*).
- Hier ohne Verfasserangabe. Cosenza 3,2074. Kristeller, Iter, I 133 (Ambros. J 87 sup. [s.XV]). Bertalot, Initia II 6340 (Bartholinus de Bononia [Ottob. lat.1438, 6-77]). Marginalglossierung; Unterstreichungen (Andreas de Grzymala, Krakau; u.a.?) - Am Rand 7r: Et si negociis familiaribus (Anfang des Buchs I von Ad Herennium).*

Schreiber : Avitus (?) • 102r Schreibervers (?).

Besitzer : Andreas Grzymala de Posnania • magister artium universitatis Cracociensis 1447; doctor medecinae et licentiatus decretorum 1461; rector universitatis 1465-66; +1466 • Krakau • Glossierung - Vgl. Cat. BJ I, 419f. (zu BJ 323).

Besitzer : ab 1467 • Krakau • Universität, Artistenfakultät • 1r: 'Scriptum super Rethorica nova Tulli / comparatum de peccuniis facultatis Artium Studii Cracoviensis.' Zusatz: 'a.d.1467' (nur Komm. zu Ad Her., nicht die 'Vita Ter.' erworben wurde).

(Nr. 116)

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
522 (CC I 32) [Autograph]

14/1 — 120ff., perg., fol., 34x24cm

Datierung : 1320-1330 (ca.)
Provenienz : Italien, Padua - 15/1 Krakau, Polen, Deutschland (von Iohannes Dlugossius mitgebracht)
Schrift(-ht) : Italien, Padua (?)
Einband : Holzdeckel mit braunem Lederbezug (Italien, ca. 1450)
Einträge : Besitzvermerk vorn innen: 'KAZKIMIPYS' (griech. Schrift, altslav. Maiuskel)
Typ : Livius: Ab urbe condita (im Besitz Petrarca, nur Glossierung autograph)
Bemerkung : MF f.15-16r, 29r.
Literatur : Catal. BJ III 250-253. Billanovich, IMU 22, 1979, 225-6. Kowalczykówna, Eos 68/2, 1969/70, 221-230.

1. 1r-120v: *Livius, Ab urbe condita XXI-XXX*
15r und 16r Scholien von der Hand Petrarca (vgl. dazu Billanovich). 14r, 43r, 44v, 59r, 84v etc. Unterstreichungen und Scholien von der Hand des Iohannes Dlugossius.

Besitzer : Iohannes Dlugossius • Vgl. zu BJ 42. • 15/1 (?) • Krakau • Glossierung von seiner Hand (vgl. Kowalczykówna, M., Jagiellonski rekopisy Liwiusza ..., in: Eos LVIII/2 (1969/70), 224-29. • Ob er Besitzer oder nur Leser der Handschrift ist ungewiß; vielleicht erwarb er die Hs. für Sbigneus Oles+nicki.

Besitzer : Kasimirus IV Iagiello • König von Polen (1447-1492) • 15/1 • Eintrag auf einem Papierblatt, das in den Vorderdeckel geklebt wurde (vgl. oben). Zu der Beschaffung eines Livius für Kasimir siehe Cod. epist. I 2, 86-87, 92-92.

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
528 (DD VI 5)

15 (Mitte) — 172ff., pap., fol., 31x21,5cm

- Datierung : ca. 1450
 Provenienz : Krakau, Polen, Deutschland (Iohannes de Olkusz)
 Einband : Weißer (jetzt schwarzer) dünner Ledereinband; Lagenverstärkung durch Pergamentmakulatur mit lat. Sermones, Anfang 15.Jh.; Blindpressungen, Streicheisenlinien (Krakau, 3. Viertel 15.Jh.s.)
 Hände : zwei, m2 (Iohannes de Olkusz mit sukzessiven Einträgen)
 Einträge : Besitzvermerk vorn innen - Korrekturen - Glossierung von mehreren Händen (m1, m2, eine Hand 15.Jh., mehrere Händes 16. Jh.) - Unterstreichungen (auch der Glossen) - Carmina in den Glossen
 Typ : Ovid-Sammlung (Vita, Dichtung), Carmina, Epitaphia
 Bemerkung : Kein MF - Vor- und Nachsatz offenbar bei der Neubindung eingefügt - Glossierung teilweise beschnitten (ca. 1450-60 eingetragen) (WZ ca. 1444-53)
 Literatur : Catal. BJ III 261-264

Nr. 13 EPITAPHIUM FRANCISCI PETRARCE

m2 (Vorsatz, aufgeklebt)

1. (I)–(I): *Carmen*
 . Nimphe: Nereides in mari ...
 (E1) Amarides in arboribus.

ff. 1r–2r **Späterer Vorsatz (WZ ca. 1461–64, vor 1463): Beigaben zu Ovids Metamorphosen**

m2 (1r-2r)

2. 1r–2r: *Index zu Büchern I-XV der Metamorphosen Ovids*
 . In primo Metha<morphoseon>. De materia prima divisa in quatuor elementa ...
 (E1) De Augusto triumphaturo et stellificando.
Nur 1r-v zweispaltig - 2r leer.

ff. 2v **Späterer Nachtrag: Vita Ovidii (16. Jh.)**

Nachtrag

3. 2v–2v: *Vita Ovidii*
 (1) Publius Ovidius Naso poeta clarissimus Sulmone, quod est oppidum Pelignorum in Bruciis, natus est ex equestri Nasonum familia ...
 (E1) mortuus et sepultus est et cetera.
1r-2v gleiches WZ wie 163r-172v.

ff. 3r–160v **Ovids Metamorphosen**

m1 und m2 (3r-161v)

4. 3r–160v: *Ovidius, Metamorphoseon (lib. I-XV)*
 (1) In nova fert animus mutatas dicere formas ...
 6r G Ceruleus, rubeus, geminus pingit color arcus ... (*Carmen, glossiert*)
 (e) ... Iudicium. Fugiet arcus et exul erit.
 29r G Pampinus est folium vitis ... (*Carmen, glossiert*)
 (2) Folliculis turget arillis glarea mixta. Allexander nequam.
 (E1) Siquid habent veri vatium presagia, vivam.
Mit marginalen und interlinearen Glossen (z. T. Carmina, s.o.). Auf 3r Beginn einer ursprünglichen Foliierung (1-6, 15. Jhd.) - Ab 87r Beginn einer neuen Faszikelzählung (bis 162v), dort aber kein Handwechsel.

ff. 160v–161v Beigaben zu Ovids Metamorphosen (Epitaphien)

- 5.** 160v: *Ovidius, Tristia (exc., I 7, 35-40)*
 (1) Orba parente suo quicumque volumina cernis ...
 (E1) Emendaturus, si licuisset, erat (!).
- 6.** 160v: *Carmina quatuor (?)*
 (1) Hunc mundum tipice laborinthus denotat iste ..
 (E1) Vix valet ad vite doctrinam quisque redire.
Walther, Initia (?), *Proverbia (?)*. [Aus dem Laborinthus?]
- 7.** 160v: *Distichon am Schluß der Metamorphosen Ovids*
 (1) Bix sex millenos versus in codice scriptos, / sed ter quinque minus continet Ovidius.
Walther, Initia 2199.
- 8.** 161r: *Carmen*
 (1) Quo non perveni, veniat mea fama superstes, / actor ubi moritur, vivat honore liber.
- 9.** 161r: *Pompilianus, Epitaphium Hectoris*
 (1) Troum protector Danum (!) metus, hic iacet Hector ...
 (E1) Credit et merens hac tumulavit humo.
Walther, Initia 19461. Bertalot, Initia 6374.
- 10.** 161r: *Eusthenius, Epitaphium Achillis*
 (1) Pelides ego sum Tetidis notissima proles ...
 (E1) Cum pressi hostilem fraude peremptus unum (!) [statt: humum].
Walther, Initia 13917.
- 11.** 161r–161v: *Epitaphium Vitalis mimi*
 (1) Quid tibi, Mors, faciam, que nulli parcere nosti ...
 (E1) Sint tibi, Vitales (!), sint tibi leta modo.
Walther, Initia 15926.
- 12.** 161v: *Epitaphium Helpidis (fragmentum)*
 (1) Helves ego fui Sicule regionis alumna ... ('Elpes' cod.)
 (E1) Coniugis eterni testificata tronum.
Walther, Initia 5352.
- 13.** 161v: *Franciscus Petrarca, Epitaphium Francisci Petrarce*
 (1) Frigida Francisci lapis hic tegit ossa Petrarce ...
 (E1) Fessaque iam terris celi requiescat in arca (!).
Walther, Initia 6910. Bertalot, Initia 1883.
- 14.** 161v: *Epitaphium Iohannis Boccacii*
 (1) Hac sub mole iacent cineres ac ossa Iohannis ...
 (E1) Patria Certaldum, studium fuit alma poesis.
Cosenza 1,126. Bertalot, Initia 1883 (Überlieferung, darunter: Paris, BN n.acq. 650, f.140).
- 15.** 161v: *Bernhardus de Canaccio, Epitaphium Dantis*
 (1) Iura monarchie superos Flegetonta lacusque ...
 (E1) Quem genuit parvi Florencia mater amoris.
Walther, Initia 9962. Bertalot, Initia 2918 (Überl.).

16. 161v–161v: *Minghinus Maeçanus, Epitaphium Dantis*

- (1) Inclita fama cuius universum penetrat orbem ...
 (E1) Septembris Ydibus presenti clauditur aula.
 (E2) Finis.

Walther, Initia 9236. Bertalot, Initia 2689 (Überl., darunter: Paris, BN n.acq.lat. 650, f.140). 162r-v leer - Faszikelwechsel nach 162v.

ff. 163r–171r Späterer Nachsatz (WZ ca. 1461–64, vor 1463): Ovidius: 'Tristia' (fragm. am Ende?)

m2 (163r-171r)

17. 163r–171r: *Ovidius, Tristia (exc.: I, 1-9, 58)*

- (1) Parve, nec invideo, sine me, liber, ibis in Urbem ...
 (E1) Dissimiles illis sic nocuere michi.
 (E) Finis.

163r-172v gleiches WZ wie 1r-2v - Am Ende vier ff., herausgeschnitten, danach fehlen drei Sexternionen - 171v-172v leer.

m1 (Nachsatz, aufgeklebt)

18. (I)–(I): *Antike Beispiele für unglücksbringende Liebe*

- (1) Nocuit Medee amare Iasonem, quia ex hoc prodidit patrem et interfecit fratrem et usque habetur infamis, ut patet VIIa tragedia. Nocuit Clitemestre amor Egisti ... Nocuit Herculi amor Hyoles ...
 (E1) Nocuit Samsoni diligere Dalidam (!).

Schreiber : Iohannes de Olkusz senior • f.1r-2r, 39rv, 66r-161v; er schrieb auch BJ 1927 (a.1444-5), BJ 535 (a.1454) und 533 (a.1455). • 1450-1455 (?); Vor- und Nachsatz ca. 1460/65 • Krakau • m2 - Iohannes ließ zahlreiche Lücken für den Nachtrag einzelner Wörter.

Besitzer : Iohannes de Olkusz senior • an der Universität Krakau 1442/3 immatrikuliert, artium magister 1450, medicinae licentiatus, vor 1463 gestorben (Catal. BJ III p.97 zu BJ 484). • 1450 (nach) • Krakau • Vorn innen, aufgeklebter Vorsatz: 'Magistri Iohannis de Ilkus', also hatte er den Magistertitel schon verliehen bekommen (1450).

(Nr. 731)

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
721 (CC VIII 7)

14/2 - 15/1 (?) — 187ff., perg., fol.

- Provenienz : Deutschland, Sachsen, Meißen
Schrift(-ht) : Italien (?), da die gotische Minuskel sehr rund ist - Deutschland, Meißen
Hände : eine
Einträge : Vorn innen: 'Bibliothecae Maioris Collegii Univ. Cracovie Executores Testam. Clarissimi olim D. M. Ioannis Iarczynski, phil., u.i. et med. doctoris donaverunt. 1686.' Besitzvermerk 187v: s.Contieri 33
Typ : De remediis, reine Petrarca-Handschrift
Bemerkung : Mit illuminierten Initialen. - Wie viele Blätter fehlen am Anfang (Lagenanalyse!), war eine Tabula vorgebunden? - Einträge hinten innen (nicht auf MF!).
Literatur : Wislocki Nr. 721, S.216. Contieri, Polonia, S.32 mit Anm.2 (ältester Petrarca-Text in 'Polen' [Contieri vernachlässigt 'Missnensis diocesis']). Piur, VMzR VII (1933) LXVif. Anm.7. Mann, IMU 14, Nr.42.

Nr. 1 DE REMEDIIS UTRISQUE FORTUNE

1. 1r-187v: *Franciscus Petrarca, De remediis utriusque fortune*
. (Anfang fehlt) hec est enim vera philosophia non que fallacibus alis attollitur ...
4r (e) ... ac parcium proporcione formosum. (Schluß der Praefatio, hinzugefügt:) Sequitur aliud capitulum.
. De etate florida et spe vite longioris. Gaudium et spes. (rot)
(1) Etas florida est multum superest vite. Racio: En prima mortalium spes ...
(E1) Age res tuas curam hanc linque viventibus. Deo gracias.
(E2) De remediis utriusque fortune liber secundus explicit feliciter, ad laudem omnipotentis dei et tocius curie celestis necnon ad honorem domini domini / Ego Iacobus Nicolai missnen(sis) dioc(esis) ss.
Anfang des Buchs II? - Einträge im Hinterdeckel durch Papierumschlag verdeckt.

Schreiber : Iacobus Nicolai Missnensis diocesis ss. • ss: servus ?, Kleriker an der Meißener Nicolai-Kirche (?). Vgl. Gersdorf, Cod. dipl. Saxoniae, 2.Hauptteil, I-III: Urkunden des Hochstiftes Meißen, Leipzig 1864ff.
• die ganze Hs. • sehr runde, vielleicht von italienischem Vorbild beeinflusste gotische Minuskel. • 1400 (Ansatz) • Meißen, Sachsen, Deutschland. Meißen stand unter den Bischöfen Nicolaus O.P. (1377-92) und Thimo von Koldiz (1392-1410) in engem Kontakt mit Prag. • f.187v.

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
722 (CC VIII 4)

15/1 — 346+3ff., perg., fol.

- Datierung : 1430
Provenienz : Deutschland, Böhmen, Prag, Polen (Add.: Krakau)
Schrift(-ht) : Deutschland, Böhmen, Prag
Hände : eine
Einträge : 'Originalia Senece Collegii artistarum' (?), 'Ffranciscus Petrarcha De remedys utriusque fortune et Opera Senece certa post hoc.' - Auf dem Einband: 'Senece originalia', 'Seneca'.
Typ : De remediis, moralis philosophia
Bemerkung : Innendeckel? - Auf einen 'Petrus praedicator in Thelcz' weist Contieri (33, Anm.2) hin; siehe Truhlar Nr.1524, VIII D 29, f.25-73: Honorius Augustodunensis, Comment. in Cant.cant., geschrieben 1384.
Literatur : Wislocki Nr. 722 S.216. Contieri, Polonia S.33 mit Anm.2, 34 mit Anm.1. Mann, IMU 14 (1971) 66 Nr. 43 (mit Lit.).

Nr. 2 DE REMEDIIS UTRISQUE FORTUNE

1. 1r-1v: *Register zu Buch I zu 'De remediis utriusque fortune'*
. Registrum primi libri de remediis. etc. (rot)
. I. De etate florida ...
(E1) 119. De spe vite longioris.
Zweispaltig.
2. 1va-113rb: *Franciscus Petrarca, De remediis utriusque fortune*
. Incipit prohemium in librum de remediis ad utranque fortunam Ffrancisci Petrarche Fflorentini poete laureati. (rot)
(1) Cum res fortunasque hominum cogito incertosque et subitos rerum motus ...
. (f.2r beginnt mit:) enim vera philosophia non que fallacibus alis ... (vgl. cod. 721)
4r (e) ... ac parcium proporcione formosum.
. Incliti vatis Ffrancisci Petrarche Fflorentini laureati poete de remediis ad utramque fortunam prohemium explicit. De fflorida etate. Gaudium etc. (rot)
(2) Etas florida est multum superest vite. Racio: En prima mortalium vana spes ...
(E1) Age res tuas curam hanc linque viventibus.
(E2) De remediis utriusque fortune liber Francisci Petrarche poete laureati explicit, scriptus completusque Anno domini M^oCCCC^o XXX° XVI° Kalend. Septembris.
Zweispaltig. - Blattzahl 114 ist jetzt korrigiert zu 113.
3. 113va-115ra:
Register zu Senecas Briefen
. Sequitur registrum notans epistolas Senece ad Lucilium per libros et capitula et incipiunt rubrice singularum. (rot)
(1) De colligenda et sistenda fuga temporis et non esse pauperem, cui etiam modicum sat est. (am Rand:) Ita fac. ...
(E1) nisi in quo ratio est. (rot:) Explicit.
4. 115ra: *Seneca, Epistolae ad Lucilium*
(1) Mentis colonus et cultor morum Lucius Anneus Seneca Cordubensis ad amicum suum Lucilium has morales fecit epistolas per libros distinguens, nimia exhortacione philosophiam continentes. (rot)
. Incipit liber primus de colligenda et sistenda fuga temporis, et non esse pauperem, cui eciam modicum satis est. Rubrica.
(2) Ita fac mi Lucili, vendica te tibi ...
Explicit?

5. 115r–320r: *Seneca, Weitere Schriften (Dialogi?)*
Kein MF von diesen Blättern. - MF ab f.320r (*De ira lib.II*).
6. (?)–339va: *Seneca, De ira*
(E1) dum respicimus quod aiunt versamusque nos, immortalitas adert.
(E) Explicit liber de ira Annei Lucii Senece Cordubensis ad No<vatum>.
7. 339va–341vb:
Seneca, Apocolocyntosis
. Lucii Annei Senece Saturae de Claudio cesare incipit.
(1) Quid actum sit in celo ante diem III. idus Octobris anno VIII° (!, statt: novo) ...
(E1) ut a cognicionibus abesset.
(E2) Expliciunt Satire Senece. Amen (besser: Annei?).
8. 341vb–342va:
Seneca (Ps.), Epistolae Pauli et Senecae — Paulus (Ps.), Epistolae Pauli et Senecae — Hieronymus, De viris illustribus (Seneca)
. Sanctus Ieronimus de Seneca in kathalogo sanctorum. (rot)
(1) Lucius Anneus Seneca Cordubensis Ffantonis (*darüber: 'alias Fortini'*) Stoyci discipulus ...
(e) ... a Nerone interfectus est. (*Schluß der Einleitung*)
. Epistole Senece Neronis magistri ad Paulum apostolum et Pauli apostoli ad Senecam. (rot)
. Seneca Paulo. (rot)
(2) Credo tibi Paule nunciatum esse ...
. Paulus Senece. (rot)
(3) Litteras tuas ylaris heri accepi, ad quas rescribere statim potui ... (*Brief II*)
(E1) ad deum istinc properantem. Vale Seneca karissime nobis.
(E) Expliciunt Epistole Senece ad Paulum et Pauli ad Senecam
Ed. Barlow, Epistolae Senecae, 123–138.
9. 342va–343va:
Seneca (Ps.), Liber de moribus
. Incipit liber Senece de moribus. (rot)
(1) Omne peccatum accio est. Actio autem omnis voluntaria est ...
(E1) hii singulos timent illi universos.
(E2) Explicit liber A. L. S. de moribus alias de sermonibus.
10. 343va–345ra:
Seneca (Ps.), De formula honestae vitae, De quatuor virtutibus cardinalibus
. Incipit tractatus eiusdem de 4or virtutibus. (rot)
(1) Quatuor sunt virtutum species que multorum sapientum sentenciis conservate sunt ...
(E1) aut contemnet ignaviam.
(E) Explicit tractatus de quatuor virtutibus Annei Lucii Senece.
11. 345ra–346rb:
Seneca (Ps.), De remediis fortuitorum
. Incipit prologus in librum Senece de remediis fortuitorum. (rot)
(1) Hunc libellum composuit Seneca nobilissimus orator ad Gallionem quendam amicum ...
(e) ... et sententiarum brevitate refulget. (rot:) Explicit prologus. Incipit liber de remediis fortuitorum ad Gallionem.
(2) Licet cunctorum poetarum carmina germinent ...
(E1) vel in modico satisfaciam.
(E2) Annei Lucii Senece de remediis fortuitorum liber explicit. Deo gracias.

12. 346rb: *Petrus de Thelcz, Schreiberverse*
 (1) Chere theos alme ceptans alpha sit O palme /
 . libri presentis laus gloria Xristo legentis. /
 . Anno milleno quadringenteno triceno /
 . Explicit hic liber post Lucie feria sexta. /
 . Nomen si queris scriptantis has pretabellas (?) /
 . Pe recipe primo trus demum / simulque labellas /
 . Hic loco nativo sat amenoque opido Thelcz /
 . Kos Nicolae pie benigne humilis quoque lowsky /
 . Ffi domine ac doctor venerabilis optoque nales /
 (E1) Qui comparasti presens opus in dei doxam.

In kleinerer Schrift geschrieben. Wislocki liest 'Filowskij' und statt 'Kos': 'Hos'.

Schreiber : Petrus de Thelcz • die ganze Hs. • gotische Kursive • 1430 • Böhmen • f.113r, 346rb.
 Ferner (nicht auf MF, f.113r?): 'Inceptusque 3 Nonas Iulii seu proxima die post Procopii, finitus 5 feria post assumptionis b. Marie'.

Besitzer : Nicolaus Kozlovski • doctor theol., bacc.art., studierte in Prag, war später in Krakau; viele seiner Bücher scheinen aus Böhmen zu stammen. • 1430 • Krakau • f.346rb. - Kozlovski besaß auch: BJ 306, BJ 500 (?). Vgl. Zathay, Bibl., S.72-77. - Triska, Repert., S.401 (unvollständig).

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
723 (CC VII 43)

15/1 — 438+IIff., pap., fol.

Datierung : 1430 (?)
Provenienz : Polen, Universität Krakau, Iohannes Dabrowski
Schrift(-ht) : Polen, Universität Krakau
Einträge : Altes Inhaltsverzeichnis, Besitzvermerk
Typ : theologisch, asketisch - Konzilsreden, Universitätsreden
Bemerkung : MF f.1-51, p.117, p.139-140, 164-165, 190, 222, 233-235, 436-8.
Literatur : Wislocki Nr. 722 S.216f. Zu den Augustin-Texten vgl. Römer.

Nr. 1 DE VITA SOLITARIA

1. 1r-53r: *Franciscus Petrarca, De vita solitaria*
Francisci Petrarche laureati vite solitarie liber primus incipit ad Philippum Cavallicensem episcopum. (rot)
(1) Paucos homines novi quibus opusculorum meorum tanta dignacio tantusque sit amor ...
(e) seu domi sedentibus apparentum est.
. Capitulum primum. (rot) Quid vero nunc prius ex me speres quam quod ...
(e) ... neve ipsius urbibus solitudo tibi loquacior videatur.
21r . Francisci Petrarche laureati vite solitarie liber primus explicit. Incipit secundus. (rot)
(3) Sencio tamen adhuc aliquid deesse ...
(E1) bene suades, recte consulis, verum dicis.
(E2) Francisci Petrarche laureati vite solitarie liber secundus explicit.
f.9v Kap.37 Nec tamen, f.10r Kap.5 Videsne quanto verborum...: Auslassung? - f.53r unten einige Zeilen leer. f.53v-58v leer.
2. 58r-70r: *Augustinus, De correptione et gratia*
. Hic incipit liber beati Augustini de correptione et gracia. (rot)
(1) Lectis litteris vestris Valentine frater dilectissime ...
(E1) nec facit peccatum et cooperit multitudinem peccatorum.

Auf unteren Blattrand

3. 69v-70r: *Register zu Augustins de correptione et gratia*
(1) Auctoritas divine legis semper est sequenda. a.1. Augustinus Ciprianum allegat e.1. Adam primi hominis ...
(E1) Perseveranciam cur deus non omnibus dederit g.1.
Von der Hand Iohannes de Dambrowka auf den unteren Blatträndern.
4. 70v-82v: *Augustinus, De gratia et libero arbitrio*
(1) Propter eos qui hominis liberum arbitrium sic predicant et defendunt ...
(E1) orate et pro nobis ut temperanter et pie et iuste vivamus in hoc seculo expectantes et illam beatam spem et manifestacionem domini et salvatoris nostri Ihesu Xristi ... seculorum.
Iohannes de Dambrowka zählt f.70v als 'c.II', f.71r als 'd.II' (Zählung der Lagenseiten?).

Auf unterem Blattrand

5. 82v-83r: *Register zu 'De gratia et libero arbitrio'*
(1) Augustinus librum b. Cypriani super pater noster commendat. p.II. ...
Iohannes de Dambrowka zählt f.83r als 'g.III'.

- 6.** 83r–95v: *Augustinus, De praedestinatione sanctorum*
 . Liber beati Augustini de predestinatione sanctorum. (rot)
 (1) Dixisse quidem apostolum scimus in epistola ad Philippenses: eadem scribere vobis michi quidem non pigrum, vobis autem tutum est ...
 (E1) hic ergo sit huius voluminis terminus ne offendamus nimia longitudo (!).
- 7.** 95v–111v: *Augustinus, De bono perseverantiae*
 . Liber de bono perseverantiae beati Augustini episcopi. (rot)
 (1) Iam de perseverantia diligentius disputandum est. Nam et in priore libro cum ageremus de inicio fidei ...
 (E1) nosse quod scribo.
 (E2) Explicit liber sancti Augustini de bono perseverantiae.
f.96r am Rand: 'error Pelagianorum'. Am unteren Blattrand wiederum ein knappes Register von der Hand des Iohannes de Dambrowka. - f.112r-116v leer.

ff. 117–220 Reden des Stanislaus de Skarbimiria

zweispaltig - wohl von derselben Hand

- 8.** 117r–?: *Stanislaus de Skarbimiria, Predigt gegen Wiklefiten und Hussiten*
 (1) Ad enervandum errores ex falsis Wikleff et Iohannis Huss dampnatorum dogmatibus superductos et ad opiniones sancte romane ecclesie ac generali consuetudini subducendoas uti verbo disposui apostoli inquietis:
 (2) Aliis odor est vite in vitam ...
- 9.** ?–220r: *Stanislaus de Skarbimiria, Reden auf dem Konzil von Konstanz, in der Universität*
 220r (E1) una nobiscum fideliter pervenire. Amen. Rogemus.
Vgl. Wislocki. (Kein MF dieses Teils der Hs.)

Schriftwechsel, vielleicht Nachtrag

- 10.** 220v: *Collatio*
 (1) Revocatur in dubium a plerisque, an liceat serenissimo principi regi Po(lonie) pro defensione sui status uti favore hereticorum et eos secum in bello habere ad offensam Christianorum ...
Der Text ist auf dem unteren Blattrand fortgesetzt; die letzte Zeile ist durch Beschneiden verloren.

11. Pergamentvorsatz:

Urkunde (aus dem Jahr 1429 oder 1430)

Siehe Wislocki. Genannt sind 'nobilis Petri de Pyerzszna alias Weschmunthowskij', 'Iacobi Gregorii de Grocholjicze', 'Nicolai de Kzansz'.

12. Pergamentvorsatz:

Inhaltsverzeichnis

Franciscus de vita solitaria. Augustinus de correptione et gracia; idem de gracia et libero arbitrio; idem de predestinatione sanctorum; idem de bono perseverantiae. Item sermones plures magistri Stanislai de Skarbimiria.

Der Band war demnach schon im 15. Jh. so wie er heute ist.

Besitzer : Iohannes de Dambrowka • doctor, Professor der Universität Krakau • 1430 (?) • Krakau • auf Pergamentvorsatz: 'Francisci de vita solitaria et aly quamplures tractatus, magistri Iohannis de Dambrowka professoris' (Wislocki).

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
724 (CC VIII 5)

15/2 — 363ff., pap., fol., 30,7x21cm

- Datierung : 1471 (Teil II)
Provenienz : Krakau, Polen (Deutschland)
Hände : mehrere deutsche Hände (Rossi), vermutlich nur eine einzige.
Einträge : 'Francisci Petrarchae, laureati poetae, De remedio utriusque fortunae, et Epistolae' (auf dem Einband, Vorsatz?). Auf dem Einband: 'Franciscus Petrarca'.
Typ : reine Petrarca-Handschrift
Bemerkung : Nach f.363 11 leere Blätter. - Der Band besteht aus zwei Teilen, die vermutlich von demselben Schreiber (oder mehreren?) angefertigt wurden. - MF f.1-20r, 160v-175, 350v-363v.
Literatur : Wislocki Nr. 724 S.217, Rossi Nr.27. Mann, IMU 14, Nr. 44. - Teil II dürfte Abschrift von BJ 444 sein, die Nicolaus Koslovsky gehörte. Ist auch Teil I Abschrift einer Hs. aus dessen Besitz (BJ 722)?.

Nr. 2 DE REMEDIIS UTRIUSQUE FORTUNE
Nr. 4 RERUM FAMILIARIUM LIBRI XII-XXIV (ohne XII 1)

1. 1ra-1va: *Kapitelverzeichnis zu 'De remediis utriusque fortune'*
. De florida etate. De forma corporis. De valitudine prospera ...
(E1) De spe vite eterne. Et sic est finis huius registri.
2. 1vb-167ra: *Franciscus Petrarca, De remediis utriusque fortune*
(1) Cum res fortunasque hominum cogito incertosque subditos (!) rerum motus nichil ferme fragilius mortalium vita ...
3vb (e) ... Nichil est enim sine mensura ac parcium proporcione formosum. etc.
3vb (2) Etas florida est multum superest vite. En prima mortalium vana spes ...
(E1) Age res tuas curam hanc linque viventibus. Amen.
Zweispaltig. - Rest der Seite leer und f.167v-170r leer (? , überprüfen!).
3. 170v: *Notizen*
Zwei längere Notizen, deren eine scholastischen Inhalts zu sein scheint, sind auf dem MF (zu blaß) nicht lesbar.
4. 171r-363v: *Franciscus Petrarca, Rerum familiarium libri XII-XXIV (ohne XII 1)*
. Ffrancisci Pethrarche laureati poete rerum Familium (!) 12us liber incipit ad Nicolaum Azarollum magnum regni Sicilie Senescallum regia institutio.
(1) Iam tandem vir clarissime perfidiam fides avariciam largitas superbiam vincit humilitas. Iam caritati odium ...
(E1) ne aut varietate rerum aut verborum humilitate movearis. Memorque quid de hoc ipso prima operis huius in parte prefatus sum. Vale.
(E2) Et sic est finis. (rot:) Anno domini 1471°.
Fam., XII 1 fehlt, der erste Brief ist Fam., XII 2. Weitere Besonderheiten der Brieffolge siehe zu BJ 444, von dem diese Hs. abgeschrieben sein dürfte. Einspaltig.

(Nr. 735)

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
725 III (CC VII 4)

15/1 — 150+Iff., pap., fol., 29,5x25cm

Datierung : 1433/4
Provenienz : Deutschland, Krakau, Polen, Iohannes Dambrowka
Schrift(-ht) : Deutschland, Krakau, Polen
Einband : Holzdeckel
Hände : eine
Einträge : Vorn innen (16.Jh.): 'Petrarcha de remedio utriusque fortune.'
Typ : De remediis, reine Petrarca-Handschrift
Bemerkung : Zweispaltig. - MF komplett.
Literatur : Wisłocki S.217. Mann, IMU 14 (1971) 66 Nr.45 (mit Lit.).

Nr. 2 DE REMEDIIS UTRISQUE FORTUNE

1. 1ra–1vb: *Kapitelverzeichnis zum ersten Buch von 'De remediis'*
 . Incipiunt tituli primi libri Francisci Florentini laureati Petrarche poete etc.
 . 1. De etate florida. 2. De forma corporis ...
 (E1) 119. De spe vite eterne.
Die letzten Zeilen der Spalte 1vb sind unbeschrieben.
2. 2ra: *Franciscus Petrarca, De remediis utriusque fortune*
 (1) Cum res fortunasque hominum cogito incertosque. et subitos rerum motus nichil ferme fragilius mortalium vita, nichil inquecius invenio ...
 (e) ... ac parcium porporcione formosum.
 4ra . Capitulum primum de florida etate et primo gaudet (!).
 (2) Etas florida <est fehlt>, multum superest vite. R. En prima una spes ...
 (e) ... nisi te spes ista fefellerit.
 71va . De forma. De imbecillitate corporis ... x (f.72rb:) De moriente qui metuit in sepultis (!) abici. (hinzugefügt:) 130. [Kapitelverzeichnis der 2.Buchs, ohne Überschrift?].
 71rb (3) Ex omnibus que vel michi lecta placuerint vel audita ...
 75va (4) Egisse mecum nimis illiberaliter naturam queror ...
 (E1) defunctumque suis finibus expulit inaudita crudelitas. M. Insepultus abiciar. R. Age res tuas, curam hanc linque viventibus.
 (E2) Explicit liber incliti vatis Francisci Florentini poete laureati de remediis utriusque fortune anno domini M^o CCCC^o trecesimo quarto. 1433 (!).
Rubriken auf dem Film nicht zu lesen (f.71v, 75v...) - f.159v leer. f.2va: 'Vera philosophia', f.2vb oben: 'De duplici fortuna, adversa et prospera, que illarum sit difficilior.' Insgesamt sehr wenige Noten von Joh. Dambrowka (f.82v, 97r).

Besitzer : Iohannes de Dambrowka • magister, professor • 1433 • Krakau • Pergamentblatt auf dem Einband: 'Franciscus Florentinus poeta laureatus, magistri Iohannis de Dambrowka, professoris.' (kein MF!)

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
1207 (AA II 10)

15/1 — 496 (892 S.)ff., pap., fol.

Datierung : 1434
Provenienz : Deutschland, Basel, Schweiz
Schrift(-ht) : Deutschland, Basel, Schweiz - frühhumanistische Minuskel (Einfluß der ital. Vorlage?)
Hände : eine
Einträge : ??
Typ : Augustins De civ. und Petrarca's De vita solitaria als Exempelsammlungen für christl. Leben, Quellensammlungen antiker Moralphilosophie (Lactanz), moralis philosophia
Bemerkung : MF p.1, 419-570, 768, 788-9, 892 (MF neg., unterbelichtet). - Besitzer der Hs.???
Literatur : Wislocki Nr. 1207 S.305; Contieri S.36f.

Nr. 2 DE VITA SOLITARIA

1. 1-499: *Augustinus, De civitate dei*
 . Incipiunt capitula librorum Augustini de civitate dei quorum sunt XXII (?) capitula primi.
 . De adversariis nominis Xristi quibus in vastacione ... (Kapitelverzeichnis Buch I)
 (e) ... sit differendum. XXXVI.
 . Expliciunt capitula primi libri Augustini de civitate dei. Incipit prologus sancti Augustini episcopi in librum de civitate dei. Sententia (?) vel retractacionum sancti Augustini super librum de civitate dei. (rot)
 (1) Interea cum Roma Gothorum irrupcione agencium ... [Retract. Cap. LXIX]
 (2) Gloriosissimam civitatem dei ...
 (E1) sed deo mecum gracias gratulantes agant. Deo gratias.
 (E) Explicit liber sancti Augustini episcopi de civitate dei, deo gracias.
 (E2) Finitus et completus Basilee sacro sancte generali synodo ecclesiam catholicam representante ibidem sollempniter celebrante pro extirpacione erroris Grecorum vel Boemorum ad gremium sancte matris reducendo, anno a nativitate domini nostri Ihesu Xristi 1434 die 23 mensis Octobris pontificatu sanctissimo in Xristo patris domini nostri domini Eugenii pape quarti Anno eius quarto Regnante serenissimo domino nostro domino Sigismundo divina favente clemencia Imperatore semper augusto Anno Vngarie etc. XLVIII, Bohemie XIII°, Romanorum vero XXIII°, Ac imperii secundo. De quo deus sit benedictus per infinita secula seculorum. Amen. Per me Michaellem Choyer nacionis Alimanie. (*in Maiuskeln:*) Memor estote eius et orate pro eius anima. Ave Maria.
2. 499-569: *Franciscus Petrarca, De vita solitaria*
 . Francisci Petrarce laureati vite solitarie liber primus incipit ad Philippum Cavallicensem episcopum.
 (1) Paucos homines novi quibus opusculorum meorum tanta dignacio tantusque sit amor quantus tibi ...
 526 (e) ... loquacior videatur.
 . Francisci Petrarce laureati vite solitarie liber primus explicit. Incipit secundus. (rot)
 (2) Sencio tamen adhuc aliquid deesse et video nunc eciam quid expectes ...
 (E1) Bene suades, recte consulis, verum dicis. Deo gracias.
 (E2) FRANCISCI Petrarce laureati vite solitarie liber secundus explicit feliciter. (rot)
Einige 'Nota'-Zeichen am Rande, Korrekturen im Text Der Text beginnt unmittelbar (p.499) nach Augustins De civitate und dem Kolophon Koyers. - Rest der Seite 569 leer.

3. 570–768: *Lactantius, Institutiones divinae*
 . Firmiani Lactancii adversus gentes institutionum liber primus incipit. (rot)
 (1) Magno et excellenti ingenio viri cum se doctrine penitus dedissent et quicquid laboris poterat inpendi contemptis omnibus et privatis et publicis actionibus ad inquirende veritatis studium contulerunt ...
 (E1) quod ipse promisit a domino consequamur. Deo gracias.
 (E) Firmiani Lactancii institutionum (*hinzugefügt: 'divinarum'*) adversus gentes liber septimus et ultimus explicit feliciter.
4. 768–788: *Lactantius, De ira dei*
 . Et incipit alius Lactancius de ira dei. (rot)
 (1) Animiadverti (!) sepe Donate plurimos ...
 (E1) et numquam vereamur iratum. Deo gracias.
 (E) Explicit Lactancius de ira dei. (rot)
5. 788–789: *Accessus zu Cicero, 'De officiis'*
 In principio huius operis sive libri videnda sunt aliqua, videlicet quid sit genus huius artis, que species, que partes, quid sit officium, quis finis, quis opifex, quod instrumentum, que materia, que sit utilitas, et quis effectus. De primo ergo videndum est. Genus est philosophia idest veritas, eorum que sunt discrecio. Species sunt duo: honestas et utilitas. Nam in his constat tota ethica. Nam sic Socrates diffinit (!): Ethica est que docet, quid sit agendum quidve ratione necessaria in vita sit fugiendum. Ethica dicitur ab ethis (!), quod est mos. Socrates eciam (?) philosophiam moralem reperit et eam suos philosophos ('phios' cod.) docuit, licet nihil redegerit in scriptura. cuius rei causa(m?) interrogatus respondit: male (!) sapienciam in hominum cordibus habitare quam eam reducere et scribere in pelibus animalium mortuorum. Multi discipuli scripserunt, et Plato qui librum de legibus compilavit, post vero Aristoteles qui ethicorum decem libros scripsit, deinde Theophrastus philosophus optimus. Post hunc Pannetius, quem auctor iste Cicero imitatur, et licet eum^j in multis increpet, tamen solempne scripsit. et multi alii scripsere solempniter, quos est enumerare superfluum. Auctor Cicero volens Ethicam scribere, proposuit civilia officia filio suo pertractare, in quibus ethica continetur evolvenda per totum opus officiorum. Vera materia huius operis illa sunt. - Partes sunt quinque, scilicet duplex honesti cognicio, duplex utilitatis nocio, et comparacionis utriusque animadversio. - Officium nichil aliud est dicere neque facere cuius rationem probabilem reddere non posses. Vel officium est sermo vel cogitacio vel quilibet animi motus ab honestate proveniens. Vel ut diffinit Macrobius: Officium est virtus purgatoria, que hominem a virtute declinare non sinit. Vel officium est congruus actus uniuscuiusque persone secundum mores et instituta civitatis. - Que diffiniciones licet variis verbis explicentur, tamen eadem, scilicet eorum, est diffinicio congrua et perfecta. - Officium autem est equivocum, vel multifarie officium potest capi, quia aliquando pro obsequio, aliquando pro magistratu, aliquando pro celebratione, aliquando pro actu virtuoso secundum mores patrie constituto. Et isto modo capitur in proposito. - Finis est honestatis et utilitatis speculacio; nam in eo, quod nihil sine ratione facimus^k, honestatem et utilitatem speculamur. - Opifex est vir bonus. - Instrumentum est illud opus rationis quod dicitur discrecio. - Materia sunt mores hominum, vera materia virtus (?) cuiusque artis est illud circa quod versatur ars, et omnis facultas, que ex ea^l conficitur. - Utilitas est magna, nam cognicio tocus vite^m. - Intencio auctoris estⁿ dare precepta cuilibet. - Causa composicionis est duplex, communis et specialis. Communis ut omnes homines moribus et doctrinis et virtuosus operibus instruat et componat. Specialis est ut^o filio suo Marcho Athenis studenti sub magno Cratippo^p philosopho^q utilitatem et bonos mores prestat. Naturaliter quidem paterne caritatis affectio erga filios inclinatur ad

^j eum: enim cod.

^k facimus] facinus K.

^l ea] eam K.

^m Finis est ... tocus vite om. W.

ⁿ auctoris est] Tullii in hoc libro fuit W.

^o Intencio auctoris ... Specialis est ut om. W.

^p Co-appo K.

^q philosopho que W.

utilitatem et commodum exhibendum. - Tractandi modus^r triplex assignatur. Nam in prima distinctione officia ab honestate derivata, <in> secunda officia ab utilitate manancia, <in> tertia <in>vestigat ab utriusque partis collisione prodeuncia. - Morali philosophie supponitur liber iste, et imitatur auctor^s Stoicos, et maxime Pannecium et Theofrastum, qui in Grecia principatum obtine<runt>, in Italia vero sive apud Latinos Cato rigidus, et hec autor. - Effectus est maximus. Nam inspecto cognite (!?) libro isto non ignorabimus vitam nostram moribus et doctrinis bene componere, civilia pertractare, esse cum peritis, veritatem a falso, iusticiam ab iniusticia discernere, utilitatem sequi et incongrua relinquere, fugere turpia, et honestatem cum cardinalibus^t, et theologia virtutibus amplexas. - Non quod iste liber compositus est ad hunc finem scilicet ad perfectionem anime intellective, que non potest haberi nisi mediante habitu virtutum. - Primo ponit prohemium, in qua attentione docilitate benivolencia et alia captat, secundo exequitur ibi omnis^u. In hoc primo ostendit se filio exemplar, secundo proponit materiam tractandam, tercio ostendit quos imitetur; 1a, 2a, scilicet ibi 3ii sequimur. Item quo ad principium tria facit, quia primo facit quod dictum est, scilicet proponit se filio ibi, 2a quam ibi, tertia quamobrem. (?)

Ohne Überschrift.

6. 789–892: *Cicero, De officiis (lib. I-II)*
 . Marcy Tullii Ciceronis de officiis liber primus incipit et cetera. (*rot*)
 (1) Quamquam te Marce fili iam annum audientem Cratippum ...
 (2) Primo Tullius proponit se filio esse exemplum notificando qualiter coniunxit latina cum grecis. Quid. [Erste Marginalglosse]
 . Preceptum est aliquod autoritabile dictum, quo informatur aliquis ad aliquod agendum vel sciendum; institutum est aliquod generale dictum a pluribus observatum, quo quis informatur ad aliquid vitandum, dandum vel petendum. Phylosophia est honestas vite, studium bene vivendi, meditacio mortis contemptus seculi. [Zweite Randglosse]
 (E1) (kein Film von S.891, endet De off. tatsächlich hier mit Buch II)
 (E) Explicit liber Tullii officiorum. deo gracias.
Kein Film vom Ende des Textes! Mit zahlreichen Interlinear- und Marginalglossen (Kommentar).
7. 892: *Verse über Cicero, De officiis*
 (1) Excedunt cunctos hi libros phylosophorum / Tibi quos fecit tres Tullius officiorum.
8. 892: *Epitaphium Ciceronis (Anth.lat. 613)*
 (1) Eloquio princeps magnus memorabilis augur ... (*'princeps': 'preceps' cod.*)
 (E1) Cuius in hoc tumulo membra sepulta iacent.
Anth.lat. 613. 3 Distichen.
9. 892: *Epitaphium Ciceronis (Anth.lat. 614)*
 (1) Inclitus hic Cicero Lamine (!) pietate sepultus ...
 (E1) Servizio pressam destitit in patriam.^vestitit] destituit Riese
Anth.lat. 614 (Riese), 3 Distichen.

Schreiber : Michael Choyer ● p.1-499, vermutlich auch den Rest der Hs. ● frühhumanistische Minuskel
 ● 1434 ● Basel ● p.499 (s.o.) - Vgl. BJ 706, 1759, 1760.

^r modum K.

^s Morali philosophie supponitur liber iste, et imitatur auctor] et imitatur Tullius W.

^t et honestatem cum cardinalibus 'bis' K.

^u ibi omnis getilgt in K?

^v d

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
1956 (BB XXVII 6)

15/2 — 1015ff., pap., 4°

Datierung : 1460, 1467
Provenienz : Polen, Deutschland, Krakau
Hände : eine
Einträge : Fragment vorn innen (Aktenstück datiert 1460). Weiteres nicht auf dem Film! Wisl+ocki:
Aktenstück des Jahres 1462, Besitzvermerk.
Typ : ars dictandi, Brieflehre, Musterbriefsammlung
Bemerkung : MF p.1, 745, 757-1040, 1045, 1058, 1069, 1096-99, 2000, 2018-30. - Jetzt mit Blatzzählung.
- Leer: p. 746-56, 1041-44, 1059-68.
Literatur : Wisl+ocki II S.473. Kristeller IV 405b.

Nr. 17 EPISTOLA AD LOMBARDUM A SERICO (SEN., XI 11) (excerptum)
Nr. 18 EPISTOLA AD PETRUM DE BONONIA (SEN., XV 10)
Nr. 19 EPISTOLA (MISC., 15)
Nr. 20 EPISTOLA AD PILLEUM EPISCOPUM PADUANUM (SEN., VI 4) (ohne Schluß)

1. 1r-365r: *Valerius Maximus, Dictorum factorumque memorabilium libri*
 a cultu deorum petere ... [Anfang fehlt]
 Capitulum primum de religione. (rot)
 (1) Maiores nostri statas solennesque (?) cerimonias ...
 (E1) fuisse dictum Postumium ... Postumium Ebur etc.
 (E) Explicit liber Valerii Maximi et est finitus per manus Iohannis de Borzykowa in
 vigilia beati Thome apostoli anno domini Millesimo CCCC^o sexagesimo septimo.
 deo gracias.
 Seitenzählung 1-745. Erstes Blatt fehlt. - Explicit nicht verifizierbar! Zu Anfang mit
 Interlinear- und Marginalkommentierung.

2. 371r (p.757)–p.865:
 Stephanus Fliscus, Synonyma sententiarum (?)
 (1) Deus nos adiuvet, deus sit nobis adiumento, deus sit nobis propicius ...
 (E1) ut me alterum esse ducas vehementer exopto.
 Bertalot, Initia II 4810 (Vat. lat. 6870, f.75-81). Hier ohne deutsche Interpretamente.

3. p.865–889: *Stephanus Fliscus, Synonyma sententiarum (Nachtrag) (?)*
 Sequitur de virtute.
 (1) Te expectari video que a summa virtute summo ingenio expectanda sunt. Te eciam
 hominem ...
 (E1) De honore. Est igitur honor ut video ...
 (E2) neque omnibus sane hominibus.
 V Sit nomen domini benedictum ex hoc, nunc et usque in seculum.
 (E3) 1460 51* Novembris. [nicht auf dem Film, so Wislocki]
 Teil der Synonyma des Stephanus Fliscus? Rest von p.888 leer.

4. 889 (f.437r)–924:

- Antonius Luxorita, Forme exordiorum*
- . Forme exordiorum per Antonium Luxoritam.
 - . Exordium pro P. Scipione Affricano in genere iudiciali in causa dubia.
 - (1) Si summa ac ut ita loquar immortalia quedam extarent Publii Scipionis in Romanam rem publicam merita ...
 - (E) Exemplum exordii viciosi ... hodierna die a vobis.
 - (E2) Finis exordiorum. Ihesus Kristus Maria.
- Zu Antonius Luxorita siehe die Lit. bei Sottili VII 25 zu f.179v. Am oberen Rand von p.889 'Ihesus Kristus Maria'.*

ff. p.925–1040, 2019-2030 Humanistische Briefsammlung

5. p.925–p.927: *Iohannes Lamola, Oratio ad duces Venetorum*

- (1) Solebam nonnumquam clarissime rex et princeps ...
 - (E1) cohortatur et admonet. Vale princeps serenissime.
 - (E2) Nicolaus Perca ad regem Cipri. (von gleicher Hand später hinzugefügt)
- Vorlage war eine Sammlung, in der Brief des Nicolaus Perga (Pergola) folgte, vgl. Clm 504 [Schedel], f.223r-224v.*

6. 456r (p.927):

- Iohannes Lamola, Epistola ad Guidantonium Lambertinum*
- . Iohannes Lamola claro et generoso viro Lambertino salutem plurimam.
 - (1) Quanta ea sit virtus quam pudiciciam ...
 - (E1) vel redderem vel conspicerem. Vale.
- Clm 504, 224v-227r (Expl.?). Sabbadini, Cronologia documentata..., 432 Nr.2. Müllner, Reden S.243-248 (nach Ambros., J 33 inf., f.31v-34r).*

7. 458r (p.931)–p.934:

- Iohannes Lamola, Epistola ad Paulus Pergulansis*
- . De laudibus philozophie.
 - . Iohannes Lamola Magistro Paulo Pergulansi salutem plurimam dicit.
 - (1) Prestantissime vir ac gravissime philozophe. Pro ea humanitate et caritate que postea quam in tuam venerim familiaritatem ...
 - (E1) quando te plurimum colo et obs(...) comendo.
- Clm 504, f.231v-233v.*

8. 459v (p.934)–461r:

- Iohannes Lamola, Epistola ad Iohannem Tridentum*
- . Iohannes Lamola prestanti viro Iohanni salutem p.d.
 - (1) Suscepi tuas nuper, prestantissime vir, (michi?) sane pergratas litteras ...
 - (E1) Vale et me tibi commendatum habeto.
- Clm 504, f.233v-234v.*

9. 461r (p.937)–461v:

- Gabriel Teglatius, Epistola ad Iohannem Lamolam*
- . Theglacius Iohanni Lamole salutem.
 - (1) Posteaquam superiores illas accepi tuas litteras, quibus michi significabas ...
 - (E1) secundare dignetur. Vale.
- Clm 504, f.237r-239v.*

10. 461v (p.938)–942:

Gabriel Teglatius, Epistola ad Philippum fratrem

Gabriel Theglacius Phi(lippo?) patri (!) suo reverendissimo.

(1) Compluribus iam diebus elapsis lon<giusculam> abs te suscepi epistolam ...

(E1) devotissimis oracionibus comendo.

Clm 504, f.241v-243r (expl. var.); Bertalot, Initia II 2479: Luzern 2° 320 f.125-126 (ex Padua); Clm 5369, f.31-33.

11. 463v (p.942)–464r:

Leonardus Brunus Aretinus, Oratio in hypocritas (fragmentum)

(1) Ex omni genere hominum quos variis ...

(E1) sed in tua.

Vermutlich sind zwei Blätter zwischen f.463 und 464 ausgefallen (Inc./Expl. des Textes scheinen korrekt zu sein, nicht der Umfang). - Clm 504, 200v-205r; Bertalot, Initia II 6994.

12. 464r (p.943):

Epistola

Cuiusdam fratris epistola.

(1) Scribere ad Eugenii (!) pontifex et Kristiane nobilitatis fundamentum suadet amor ...

...

(E1) tueatur domine vere sancte ac nimium dilecte pater.

13. 464r (p.943)–464v:

Fridericus II, Brief an die Bologneser

Epistola Frederici imperatoris ad Bononiensem.

(1) Varius eventus fortune diversis legimus in scripturis, que nunc deprimit homines, nunc exaltat ...

(E1) risus vester dolori miscebitur et gaudium vestrum in tristitiam (?).

Clm 5350, f.25v. Kraków, BJ 519, f.12v (Lit. siehe Catalogus III p.198).

14. 464v (p.944)–465r:

Responsiva quedam

(1) Cum ingenii mei parvitatem respexerim ...

(E1) constares.

Bertalot, Initia II 3398 (nur diese Hs.).

15. 465 (p.945)–466r:

Gasparinus Barzizius, Epistola ad Andream Iulianum ('Etsi acerbum')

(1) Etsi acerbum sit genus religionis collacrimari dolentibus, vellem tamen ...

(E1) Vale et te virum prebe.

Bertalot, Initia II 6156; Sottili zu Clm 14134, f.333r.

16. 466r (p.947)–466v:

Gasparinus Barzizius, Epistola ad Andream Iulianum

(1) Cum vix dolori quem cum ex acerbissimo casu tuo conceperam ...

(E1) de hinc me diliges (?).

Bertalot, Initia II 4230 (Lucca Stat. 1756 f.52v, Paris, BN lat. 16594 f.88v-89). - Rest von f.466v leer.

17. 467r (p.949):

Franciscus Petrarca, Epistola ad Lombardum a Serico (Sen., XI 11) (excerptum)

Franciscus Petrarca.

(1) Quid michi ('michi' fehlt) de hac vita quam degimus interrogas ...

(E1) consideracione gratissimum.

18. 467r (p.949)–467v:

Franciscus Petrarca, Epistola ad Petrum de Bononia (Sen., XV 10)

- (1) Ingens michi solacium attulit tua quidem brevis epistola ...
 (E1) neque ullam aliam fugam mortis esse quam mori. Vale et tuam coniugem etc.
Expl. var.lect.

19. 467v (p.950)–468:

Franciscus Petrarca, Epistola (Misc., 15)

- . Ffrater amantissime. Dubium ne an viveres an me penitus esses oblitus ... ('*Dubium ne*': '*Dubium me*' cod.?)
 (E1) Queso me domino N. humiliter recomendes. Vale.
Bertalot, Initia II 5293 (nur diese Hs.). Auch in Bruxelles, BR, 9476-9478 (Rossi, Fam., I p.LXXXI Nr.10).

20. 468r (p.951)–468v:

Franciscus Petrarca, Epistola ad Pilleum episcopum Paduanum (Sen., VI 4) (ohne Schluß)

- . Episcopo Paduano salutem.
 (1) Etate fili, caritate olim frater, dignitate iam pater ...
 (E1) tuo precor in iure utere. (*ein Absatz fehlt*)

21. 468v: *Epistola*

- . C. Plantho s.p. dicit.
 (1) Binas a te accepi litteras eodem exemplo quod ...
 (E1) ut proprium et amicissimum. Vale.
Text???

*Lagenbeginn***22.** 469r (p.953)–470r:

Martinus V, Epistola ad regem Polonie

- . Carissimo in Xristo filio Vladislao regi Polonie illustri etc.
 (1) Quanto magis animo et cogitacione revolvimus ...
 (E1) nos benignos et propicios exhibere.
Am oberen Rand von f.465r 'Ihesus Xristus Maria'.

23. 470r–471r: *Nicolaus V, Epistola ad regem Polonie (1448)*

- . Carissimo in Xristo filio Kazimiro regi Polonie illustri salutem.
 (1) Exigebat a nobis ecclesie Gneznensis ...
 (E1) nos ultro benignos et propicios.
 (E2) Datum Spoleti anno incarnationis dominice Millesimo CCCC XLVIII ... pontificatus nostri anno tercio.

24. 471r–471v: *Nicolaus V, Epistola ad regem Polonie*

- . Carissimo in Xristo filio Kazimiro regi Polonie illustri etc. salutem etc.
 (1) Dudum felicis reccordacionis Eugenius papa ...
 (E1) fidem habere. Datum Rome.

25. 472r–472v: *Nicolaus V, Epistola ad Vladislaum archiepiscopum Gnesnensem*

- . Epistola N. pape ad archiepiscopum.
 . Venerabili fratri Vladislao episcopo Vladislowiensem (?) salutem etc.
 (1) Nuper acceptis litteris carissimi in Xristo filii nostri Cazimiri ...
 (E1) tandem personam tuam. Datum etc.

- 26.** 472v–474r: *Poggius Florentinus, Epistola ad gubernatorem Hungarie*
 . Epistola Pogii ad gubernatorem Hungarie.
 (1) Quamvis ipsa fama et sermone hominum ...
 (E1) ignominiam consequuntur.
 (E2) Finis. Rome III Aprilis Millesimo (?) etc. XLVIII°.
- 27.** 472v: *Epistola*
 . Nobilis et generose domine, frater dilecte. Recenses veterem ...
 (E1) dices germane ecclesie salutem ex me et omnibus (?). Vale.
- 28.** 472v–475r: *Guarinus Veronensis, Epistola ad Iohannem (...)*
 . Guarinus Veronensis s.p.d. generoso domino Iohanni (...?).
 . (... nicht lesbar) tuam et precipuam in me ac meos caritatem ...
 (E1) oro pro tui animi granditate.
- 29.** 475r (p.965)–475v:
 . *Guarinus Veronensis, Epistola ad Nicolaum decanum Cracoviensem*
 . Reverende pater et domine. Cum maxime cuperem de salute vestra ...
 (E1) sese comendant.
Bertalot, Initia II 3482 (ed. Sabbadini, II 515-7).
- ff.** **Nicht verzeichnet**
- 30.** 475v (p.966)–476r:
 . *Epistola*
 . Reverendissime in Xristo pater et domine singularissime.
 . (... nicht lesbar) ad vestram paternitatem litteris meis scripsi ...
 (E1) Iohannes bene valet et optime proficit (?).
- 31.** 476r (p.967):
 . *Zanissius (?), Epistola ad Nicolaum Lasocki (Lasoczky)*
 . Reverendissimo in Xristo patri domino Nicolaus Lasoczky Zanissius (?) oppor(...?)
 humilem se commendat.
 (1) Nudius tercius quamvis ad humanitatem ...
 (E1) semper habere velit. Ex Ferraria.
Zu Nicolaus Lasocki de Laschoczicze siehe J. Kozicka, Mikolaj Lasocki, 1971. Ferner den Briefwechsel Guarinos.
- 32.** 476v: *Guarinus Veronensis, Epistola ad Iohannem*
 . Guarinus claro viro domino Iohanni salutem ...
 . (... nicht lesbar) generosi et magnifici viri domini Nicolai Lasoczky ...
 (E1) meos. Vale generose Io(hannes). Ferrarie.
- 33.** 476v: *Epistola*
 . Reverendissime in Xristo pater et domine.
 (1) Non desint omnes ...
 (E1) valdeque proficit discendo Zanissius, legit, discit ... cui me commedo. Ex Phararia (!).
- 34.** 476v (p.968)–477r:
 . *Guarinus Veronensis, Epistola ad Nicolaum Lasocki*
 . Vir magnifice.
 (1) Cum magnam tua ex presencia ...
 (E1) tue se commendant paternitati.
Bertalot, Initia II 3467. Ed. Sabbadini II 513-4.

- 35.** 477r: *Guarinus Veronensis (?)*, *Epistola*
 . Reverende in Xristo pater et domine mi.
 (1) Si crederem mea ad v(estram) p(aternitatem) scripta pervenisse, litteras ultra non scribende (!) esse putarem ...
 (E1) filios intime commendo.
- 36.** 477r–477v: *Manuel Guarinus, Brief an Nicolaus Lasocki*
 . Reverendissime ac integerrime pater.
 (1) Dudum est quod singularem et paternam tuam in me filium caritatem ...
 (E1) commendare digneris. Ex Ferraria ... (?)
Bertalot, Initia II 5316. Ed. Sabbadini III 413-4.
- 37.** 477v (p.970)–478r:
Epistola
 (1) Graviter ac moleste reverendissime pater et domine quod hinc afuerim superioribus diebus ...
 (E1) Vale. Ex Visso.
Bertalot, Initia II 8267 (nur diese Hs.).
- 38.** 478r: *Iustinus (?)*, *Brief an Iohannes Lasocki (?)*
 . Iustinus Iohanni Lass(ocki?).
 . Reverendissime in Xristo pater domine mi observandissime post debitam commendacionem.
 (1) Mea in te perpetua ac fidelis benivolencia ...
 (E1) et me commendatum ut consuevisti habeto.
Nicht Bertalot, Initia.
- 39.** 478r (p.971)–478v:
Iustinus (?), *Brief an Iohannes Lasocki (?)*
 . Iustinus ad eundem.
 . Reverendissime in Xristo pater et domine ...
 (1) Scripsi ad v. d. tuam illis diebus quibus ...
 (E1) et tuorum amicorum industria (...?)
- 40.** 478v–479r: *Gasparinus Barzizius, Epistola ad exercitationem*
 . Integerrime ac sapientissime pater.
 (1) Quantam molestiam ...
 (E1) valeam assequi.
ed. Furietti, p.225.
- 41.** 479r–479v: *Philippus rex Cipri, Brief an Iohannes Lasocki*
 . Philippus pedogatarus Ciprius claro viro domino Iohanni Lass(ocki) s.p.d.
 (1) Quoniam intervallo locorum et temporum disiuncti sumus per litteras ...
 (E1) Vale feliciter et ad nos quandoque pro tua humanitate (...?).
- 42.** 479v–480r: *Epistola*
 (1) Non cognosco unde ordiar te maledictis contundere ...
 (E1) et benivolencia mirabiliter complexus sum.
Ohne Über- oder Unterschrift.
- 43.** 480r (p.975):
Epistola
 . Reverendissime pater ac domine mi singularissime.
 (1) Ante pauxillos dies hanc ad urbem adveni, hic primum ...
 (E1) grandius quicquam significabo. Ex Urbe.
Bertalot, Initia II 1264.

44. 480r (p.975)–480v:

Nicolaus Lasocki, Brief an Guarinus Veronensis

. Clare (?) vir ac frater.

(1) Habui litteras tuas et Manuelis filii, petebas ...

(E1) et industrie satisdabunt.

Bertalot, Initia II 8360. Ed. Sabbadini II 514.

45. 480v–481r: *Epistola*

. Venerabilis domine etc.

(1) Optarem posse industria mea et ...

(E1) hiis et ceteris rebus.

46. 481r–481v: *Brief an den König von Ungarn*

. Illustrissime princeps et serenissime rex domine generosissime (...?) omne consilium et deliberacionem incliti regni Hungarie per Bernardum secretarium tue maiestatis qui nunccius fuerat ...

(E1) vel ipse coram maiestatem (!) tuam (!) de (...?) clariorem (?).

47. 481v: *Amtliches Schreiben*

(1) Universis et singulis presentes litteras inspecturis (...?) regni Hungarie ...

(E1) desiderium d(...?).

48. 481v–482r: *Stanislaus, Epistola*

. Stanislaus etc. Reverendo patri domino et benefactori domino N. dignissimo preposito salutem plurimam dicit (...?).

(1) Quo animo sis erga me pessimo ...

(E1) et miliciam in quamcumque flexeris (...?).

49. 482r (p.979)–482v:

Epistola

. Reverende pater domine et benefactor unice.

(1) Plurium ex potencia ...

(E1) benefactor.

50. 482v–483r: *Epistola*

. Venerabilis domine, frater maior.

(1) Non me sed iniquum ...

(E1) spero paucis diebus adfuturum.

Erwähnt ist ein 'Iacobus Viganowsky'.

51. 483r: *Epistola*

. Reverende vr. (?)

(1) Cum semper v. vestre d. grato animo servierim ...

(E1) graves pertuli.

Rest von f.483r leer.

53. 485v (p.986)–491r (p.997):

Gasparinus Barzizius, Epistolae ad exercitationem accomodatae

986 (1) Quid ad te scribam pater modestissime nescio ...

(2) Quociens habeo cui litteras possim committere ...

(3) Corpus quidem tuum a nobis montes et valles separant ... (*Bertalot, Initia II 2718, auch in BJ 1961, p.321*)

987 (4) Nesciebam hercle quid tibi scribam mi R. ...

(5) Pollicitus eram tibi L. vir optime si alia ...

- 988 (6) Etsi nullum certum adhuc autorem haberemus ... (*Bertalot, Initia II 6537 Barzizza an Zabarella, 1417*)
 (7) Me miserum qui postquam edoctus sum ... (*Bertalot, Initia II 11775 var.lect., auch BJ 1961, p.323-324*)
- 990 (8) Solent hi qui errant veniam petere ...
 (9) Postquam a gravissimis opportunitatibus ...
- 991 (10) Quas tibi gracias agam pro tuo in me officio ...
 (11) Meis in calamitatibus maximis et labore animi irrequieto ... (*Bertalot, Initia II 11811, auch: BJ 1961, 325-326*)
- 992 (12) Exspectanti michi litteras tuas Lupus noster subito ... ('*Expectant*' cod.; *Bertalot, Initia II 7284*)
 (13) Non possum non memor vestri esse ...
 (14) Exspectabam pater reverendissime quod aliqua se michi materia offerret ... ('*Expect-*' cod., *Bertalot, Initia II 7264*)
- 994 (15) Si litteris hiis profecto enarrare contendere ...
- 995 (16) Dudum te aliquo genere litterarum compulsiem ut ... (*Bertalot, Initia II 5341*)
- 996 (17) Quod ut facias ita a te peto ...
 (18) Romulus vester et litteras et mandata vestra ...
- 997 (19) Exspectabam litteras tuas quibus me de tua voluntate cerciorem faceres ... x Pueri indumentis egent. ('*Expect-*' cod., *Bertalot, Initia II 7263 Barzizza?*)
 . (p.997 *Paulum ... ??*)
- 998 (20) Nullas a te litteras habui postquam discessi ...
 (21) Nisi in tanto cursu fuisset his diebus ...
 (22) An Tusculane questiones ad te sint delate ... (*Bertalot, Initia II 1146, auch: BJ 1961 p.331*)
 (23) Militaris equitatus, hastarum vibramen ... (*unvollständig?*)

54. 492r (p.999)–492v:

- Leonellus Estensis, Oratio ad Sigismundum imp. (1432)*
 . Ad Sigismundum cesarem oratio facta per Leonellum dum Favariam venisset.
 (1) Cum tui celeberrimi nominis splendor atque gloria, serenissime cesar, hanc nostram Ytaliam ut et tocius terrarum orbis reliquum ...
 (E1) subpliciter offert.
 (E2) Angelus Bononiensis. (*Überschrift zum folgenden Cicero-Brief?*)
Bertalot, Initia II 4165 (Überlieferung). - Warum steht hier 'Angelus Bononiensis'?

55. 492v (p.1000)–494r:

- Cicero, Ad familiares (II 4-6)*
 (1) Epistolarum genera multa esse non ignorans sed unum illud certissimum, cuius causa inventa res est ... (*Cic., Ad fam. II 4*)
 (e) ... amoris mei. M.C.S.D.
 493r (2) Hec negocia quomodo se habeant ... (*Cic. Ad fam. II 5*)
 493r (3) Nondum erat auditum ad Ytaliam adventare ... (*Cic. Ad fam. II 6*)
 (E1) me assequi posse confido.

56. 494r (p.1003):

- Epistola*
 . (...?) deus salvet ut qua die ex urbe discesisti (!) ...
 (E1) officium quod rogamus. Vale et me ama.

57. 494r–494v: *Brief an Antonius Gentilis (?)*

- . (...?)nus salutem plurimam dicit Anthonio gentili Siculus (?).
 (1) Scripsit (?) michi vir doctissimus michique in primis ...
 (E1) ad placitum. Vale et me ama.

- 58.** 494v–495r: *Epistola*
 (1) Si vales bene est, ego quoque valeo.
 (2) Ro(...?) hunc ut opinor de familia tua ...
 (E1) Rome manu veloci prout ex forma percipere <potes?>.
Die ersten Worte stimmen mit dem Brief des Poggio an Guarino überein (BJ 42, f.18v).
- 59.** 495r (p.1005)–495v:
Epistola
 (1) Quamquam (?) mi Iohannes inteea (?) ecciam (?) non solicitante me ...
 (E1) que polliceberis nomine. Vale et si me amas festina.
 (E2) S.p.d. Guarinus viro suavissimo. (Überschrift des folgenden Briefes)
- 60.** 495v–496r: *Poggius Florentinus, Epistola ad Guarinum Veronensem (II, 6)*
 (1) Doleo mi Guarine imponi michi quodammodo necessitatem ...
 (E1) confirmabo cum librum habuero una cum (...?).
Bertalot, Initia II 5193 (auch in: BJ 1961, 139-141). Ed. Sabbadini I 384-5.
- 61.** 496r–496v: *Cicero, Epistola ad Curionem (Ad fam. II 7)*
 (1) Sera gratulacio reprehendi non solet presertim si ...
 (E1) Non ut decernatur aliquid novi quod solum esset difficilium (?).
 (E2) Vale mi Cicero.
Ein Teil des Schlußsatzes fehlt. Gruß am Ende nicht in der krit. Ed. ((Purser 1901).
- 62.** 496v–497r: *Cicero (?), Epistola*
 (1) Legi tuas litteras quibus ad me scribis gratum tibi esse ...
 (E1) facere gratissimum.
- 63.** 497r: *Epistola*
 . (...?) teste privatissimi amoris ...
 (E1) ac fuisti patri. Vale.
- 64.** 497r–498v: *Cicero, Ad familiares (IV 5)*
 (1) Posteaquam michi denunciatum fuit de obitu Tuliane filie tue ...
 (E1) cerciorem faciam. Vale.
- 65.** 498v: *Bernardus Clarevallensis (Ps.), De cura rei familiaris*
 . Epistola sancti Bernardi ad Raymundum militem Castri S. (?) Ambrosii de domo
 et cura rei familiaris utilius gubernande.
 . Gracioso et felici militi Raymundo domino Castri S. Ambrosii (?) Bernardus etc.
 salutem.
 (1) Doceri petivisti de cura et doc(trina?) <rei> familiaris utilius gubernande ...
PL 182, 647-651; vgl. Avesani, Quattro miscellane..., 42-43 Nr.4.
- 67.** 504v (p.1024)–p.1030:
Terentius, Sententiae
 . Terencii.
 (1) Poeta quam primum animum ad scribendum appulit ... Dissimili oracione funt
 facta et stilo. ...
 (E1) ea sit ignoscenda.
 (E2) Et vos valet et plaudite, ego Caliopos recensui. A(men?).
Rest von p.1030 leer.

69. 512r (p.1039):*Verse über Cicero, De officiis*

- (1) Excellunt cunctos hii libros philozophorum ... quos fecit tres Tullius officiorum.
 (E1) Ihesus Xristus Maria. Amen.

*Rest von f.512r leer. Auf der Rückseite einige Exzerpte.***70.** 515r (p.1045)–521v (p.1058):*Cicero, Paradoxa Stoicorum*

- (1) Animadverti o Brute sepe Cathonem awnculum tuum cum in senatu sententiam diceret, locos graves ex philosophia tractare ...
 (E1) inopes et pauperes existimandi sunt.
 (E2) Expliciunt Marci Tullii Ciceronis feria 2 Pentecostes, Ihesus Xristus Maria, 1461.

*Oben f.515r: 'Ihesus Xristus Maria.' f.515r ein Graecum (Maiuskeln). - Rest von f.521v und 522r leer.***71.** 527r (p.1069)–539v (p.1096):*Cicero, De amicitia*

- (1) Quintus Mictius augur Scevola multa narrare de Clelio socero suo memoriter iocundeque solebat, nec dubitare illum in omni sermone appellare sapientem ...
 (E1) ut ea excepta nichil prestabilius esse putetis.
 (E2) Tullius de amicitia lepidus die secunda Maii 1461.

*Oben f.527r 'Ihesus Xristus Maria.' Rest von f.539v leer.***72.** 541r (p.1097)–552v:*Guido Faba, Summa dictaminis*

- (1) Quasi modo geniti infantes lac concupiscite racionabile sine dolo. Cum exultacione suscipite hominis utriusque nature dona gratissima dulcedinis affectate ...
 Venite nunc omnes gratanter viridarium ad (*diese Wortfolge*) magistri Gwidonis, qui dona zophie cupitis invenire ...
 (e) ... hic recedant famellici nec umquam appareant sitibundi. (*Ende der Vorrede*).
 (2) Quia scire malum non est malum sed peccatum est pocius ...
 542r et sequens incipit ab eadem ut (*Reklamant:*) sol lucet / [Schluß p.1099, f.542r]
 542v . Nota quod quatuor modis comittitur vicium in sententia. primo cum sibi partes epistole non respondent ... (*Anfang f.542v*)
 (E1) et propter alias quam plures causas.
 (E) Amen. Explicit Ihesus Xristus Maria Summa magistri Gwidonis.

*Die Reihenfolge der Blätter scheint nicht korrekt zu sein, möglicherweise liegt Blattverlust vor. Seitenzählung: Sprung von 1099 auf 2000.***ff. f.553-559v Briefe aus Krakau aus dem Jahr 1460 (die letzten Blätter sind mit Textverlust beschädigt)****73.** 553r (p.2019)–558r:*Raphael de Skawina u.a. (?), Briefe von und an Raphael de Skawina u.a.*

- (1) V(estre) P(aternitati) scripta nova Sinodi notificancia habui, de quibus magnas habeo gracias ...
 (e) ... Cum hiis me vestre committo paternitati, quam optime valere cupio. D(atum) in Ska(rbirimira?) Raph(aeli) d(omino) episcopo Crac(oviensi).
 (2) Et uti alias vestre supplicavi paternitati pro absolucionem a sentenciis excommunicationum, quibus ad instanciam domini abbatis et conventus Thiniczieum (?) sum innodatus ...
 (e) ... Iam omnia inter me et ipsum dominum abbatem sunt complanata et in actis domini offic(alis?) notata. Datum (?) P(ro?)velsch (?) preposito Crac(oviensi).
 553v (3) Mirari non sufficio ut litteras (...?) per me et dominum vicecancellarium per manus domini Stanislai nostri Swiraczky scriptas^w nil respondetis ...

^w scriptis cod.

- (e) ... in hoc enim michi et credo domino vicecancellariorem faceretis gratissimam. Raph(aeli) decano Gneznensi.
- (4) Et quantam conceperim vestre paternitatis egritudine molestiam, exprimere non valeo ...
- 554r (e) ... cum hiis me vestre committo paternitati quam felicissime valere opto pro mea speciali consolacione. Reverendissimo domino Raph(aeli) de Skawina.
- 554r (5) Vestras habui litteras quibus ...
- 554v (e) ... ut res ipsam aliquem consequi posset aliquem (!) bonum finem.
- (6) Intelleximus dominum Iohannem Kolano in Krziwaczka plebanum ...
- (e) ut habeamus facite. Sta(nislaus) et Io(hannes) s(unt?) germani in omnibus.
- 555r (7) Vestra suscepi scripta quibus et vestras intellexi turbaciones; vellem itaque et summe optabam ...
- (e) ... et nostros prosperet gressus. D. Raph. domino Korh. (?)
- .
- (8) Habui vestras binas litteras, quibus meam accusatis neglienciam (!) et si bene placebit ...
- 555v (e) ... optime valete pro speciali consolacione. D. Raph. vicecancelario. R.P.
- (9) Omnis diligencia vestris in negociis per dominum Swiraczsky fuit facta, qui de ea re clarius scribit ...
- 556r (10) Nunc velim michi adesse plures oratores, qui non tam ex verborum raucis relatibus quam ...
- (e) fervor caritatis. Ex Cracovia sabbato Reminiscere 1460 Arnolphus anxius Venerabili <...> magistro Nicolao de Mirzimycz (?) decretorum doctissimo <...> in spiritualibus vicario et offic(iali) Plocensi patri dul<cissimo> <...>.
- .
- (11) Magnifice domine michi fautor opt<ime>. [Textverlust] capiebam pro mandatis obsequi ...
- (e) ... consolacione. Sta. Swi.
- 556v (12) Relacione dominorum Stanislai (...?) rectorum ecclesie in Coszczyelec et Jaseck (?) filiorum meorum didici ...
- (e) ... quod nec ad presens immutari credo.
- .
- (13) Etsi me indignum a R. p. v. ...
- 558r (e) ... in quem primum mercedem dei ac eius cunctam prolem domum et familiam ubertim inseruit.

Adressen am Anfang der Briefe sind nicht verzeichnet.

74. 558r (p.2029)–559v:

- Iohannes Petrus de Noczkowa (?)*, *Epistola*
- .
- Oraciones in domino cum profectu salutis.
- .
- Venerabilis egregieque domine ac fautorum optime.
- (1) Dum iam dulciores sanguine coniunctissimos ...
- (E1) optime valeat et me suum serwulum ut consuevit diligat.
- (E2) Ex Gora die VII Septembris 1460 per Io(hannem) Pe(trum) de Noczkowa v.v. devotum exoratore (‘*exaratore*’?).
- (E3) (*hinzugefügt:*) Plerumque obtigit ut a novo preteriti (?) hero contempnitur serws.
- Nicht Bertalot, Initia. Über dem Brief: ‘Ihesus Xristus Maria’. Textverlust durch Blat-tausriß.*

Schreiber : Iohannes de Borzykowa (Iohannes Petrus de Noczkowa?) • f.1-365, wahrscheinlich die ganze Handschrift • gotische Kursive • 1467 • vermutlich Krakau, Gora (?) • f.365r.

Besitzer : Bartholomaeus de Zneyna (?) • magister • Krakau (vermutlich) • ‘Liber Magni Valerii, magistri Bartholomei de Zneyna’ (Wisłocki, auf dem Einband); später (?): ‘pro minori Collegi legatus’.

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
2232 (BB IX 10)

15/2 — 292ff., pap.,

Datierung : 1460 (ca.)
Provenienz : Polen, Krakau - Deutschland
Bemerkung : Blattzählung aus dem 15.Jh. - MF nur von f.193r-288r. Verwandt mit BJ 42, 126, 173, 1272, 1272, 2400.
Literatur : Wisl+ocki II p.535.

Nr. 1 GRISELDIS [*Rec. Cracoviensis*]

1. 202r–208v: *Franciscus Petrarca, Griseldis [Rec. Cracoviensis]*
 . Epistola domini Francisci de insigni obediencia et ffide uxorina videatur (*lies: 'ordiatu'?*).
- 202v (1) Librum tuum quem nostro materno eloquio ut opinor olym iuuenibus nescio quidem unde vel qualiter ad me delatum vidi. Nam si dicam legi menciar ...
- 203r (e) ... quisque a me querit an hec sint vera, hoc est (Nachtrag am unteren Blattrand: an hystoriam scripserim an fabulam respondebo Crissipi fides) penes autorem meum sit (penes autorem meum scilicet sit: am unteren Blattrand, gestrichen).
- (2) Est ad Ytalie latus occiduuum Vesulus ex Ape(nnini) iugis mons unus altissimus qui vertice nubila frans (!) se se ingerit eteri
- (E1) quisquis is fuerit qui de suo sine murmure quod pro suo mortali coniuge rusticana hec muliercula passa est. In poster(un) letissime conabatur (*so statt; coronabitur'*).
Brief und Erzählung sind nicht voneinander getrennt. Mit mehreren Korrekturen (Schreibfehler u.ä.) am Rand.
2. 208v–209v: *Ludovicus de Pirano, Oratio in funere Bartholomei Cermisoni (fragm.)*
 . Oracio pro funere Bartholomei Crimsoni (!) Lodovici de Piranno M^o CCCC^o XX tercio etc.
- (1) Sepenumero patres amplissimi cogitavi mecum quanta esse debeat gravitas oracionis eius presertim que ad eos viros habenda est, quorum gravissimum iudicium attendendum est ...
- (E1) Cornelius quoque centurio cohortis Ytalice et (*Abbruch*)
Rest von f.209v leer. - Lagenende.

Kraków
Muzeum Narodowe, Bibl. Czartoryskich (B.Cz.)
1242

15/2 — 503 pp., pap., 4°

Provenienz : Polen, Krakau, Deutschland
Hände : eine
Typ : Humanistische Briefsammlung, Reden
Bemerkung : MF p.7, 168. 180f., 202-504.
Literatur : Kurtzeba II p.147-8. Kristeller IV 408.

Nr. 2 GRISELDIS [*Rec. Cracoviensis*]

1. p.288–295: *Hieronymus, Vita Malchi*
. Sequitur vita captivi monachi, qui vocabatur Malchus, edita a sancto Ieronimo. Iste monachus captus fuit a Sarracenis cum quadam muliere fugiens se conhere(?), permansit in castitate, demum rediit in monasterium.
(1) Qui in navali prelio dimicaturi sunt ...
(E1) et hominem deo deditum posse mori, non posse superari.
2. p.295–308: *Franciscus Petrarca, Griseldis [Rec. Cracoviensis]*
. Domino Iohanni Bochatio de Certaldo epistola domini Francisci de insigni obedientia et fide uxorina.
(1) Librum tuum quem nostro materno eloquio ut opinor olim iuvenibus nescio quidem unde vel qualiter ad me delatum vidi. Nam si dicam legi, menciar ...
(e) ... quisque a me querit an hec verba (vera *fehlt*) sint, hoc est an hystoriam scripserim an (!) an fabulam respondebo Crisippi^x fides penes autorem meum scilicet sit.
(2) Est ad Ytalie latus occiduum Vesulus ex Apenini iugis mons unus altissimus, qui vertice nubila superans^y, se se ingerit etheri ...
(E1) quod pro suo mortali coniuge rusticana hec muliercula passa est.
(E2) In posterum letissime coronabitur. Amen.
Einige wenige Korrekturen am Rand.
3. p.308–314: *Ludovicus de Pirano, Oratio in funere Bartholomei Cermisoni*
. Oracio pro funere Bartholomei Crimisoni Lodovici de Pyranno. Anno 1423.
(1) Sepenumero patres amplissimi cogitavi mecum quanta esse debeat hrvaitas oracionis eius presertim, que ad eos viros habenda est, quorum gravissimum iudicium attendendum est ...
(E1) que animis infixis nostris vivet benivolencia sempiterna. Amen.
4. p.314–319: *Guarinus Veronensis, Epistola ad Poggium Florentinum*
. Guarius (!) Veron(ensis) doctissimo viro Poggio secretario apostoli(co) sa. p. d.
(1) Ex his litteris quas nuper cum ad me, tum ad alios dedisti, maximum voluptatis fructum collegi ...
(E1) fidei hostes et ecclesie salutem (?) dei.
(E2) Vale ex Patovio (!) 4° Nonas Quintilis. Ffinitus anno etc. XLIIII.
Bertalot, Initia II 6867 ('Ex iis litteris...'). Kraków, BJ 126, f.33r (expl. var.); BJ 173, f.229r. Wrocław, Oss. 601, f.273r-v, et al.

^x so am Rand verbessert aus dem durchgestrichenen: 'Scrsi'.

^y so am Rand, im Text: 'srans'.

5. p.319–320: *Polisena de Massaltis, Oratio in laudem Thomae de Mocenigo*
. Oratio continens laudes excellentissimi domini domini Thome Mocenigo incliti ducis Venetorum edita per Polisenam de Masaltis et sequitur. (*mit einigen Korrekturen*)
. Excellentissime princeps.
(1) Licet parvitas mea non sit digna tantum laudare principem ... (*'mea' am Rand nachgetragen*)
(E1) continuys successibus conservare dignetur. Amen.
Bertalot, Initia II 10762. BJ 126, f.34v; 173, f.200r; Oss. 601, f.299v-300r. - Rest von Seite 320 leer.

Kraków
 Muzeum Narodowe, Bibl. Czartoryskich (B.Cz.)
 2566

14/2 — ff., pap.,

Provenienz : Italien
 Hände : eine, Iohannes Boccacius
 Typ : Fragmentsammelband
 Bemerkung : Das Fragment stammt, einem Vermerk des Vosatzblattes zum Boccaccio-Autogrpah zufolge, aus der Hs. 2891, p.584. Es gehört zum Zibaldone Magliabecchiano.
 Literatur : Kristeller IV 409a. V. Branca, 1964, p.22-32. Cimapi, 1830, p.88-9, 107-8.

Nr. 2 EPISTOLA AD IOHANNEM BOCCACIUM (FAM., XVIII 15)

1. p.85–86: *Cino di Pistoia, Kommentar zum Codex Iustiniani (fragmentum)*
 . quia sententia suum robur habet ex mente actorum ...
 (E1) ad calumpniam propter rem sicut propter quotam hereditatis.
 Weitere Blattzahlen: 12 und 53.
2. p.87: *Franciscus Petrarca, Epistola ad Iohannem Boccacium (Fam., XVIII 15)*
 . Franciscus Petrarca Iohanni de Certaldo.
 (1) Ex multis epistolis quas hiis temporibus tuas legi unum elicui esse te turbato animo
 ...
 (E1) quodque tibi cogitandum et agendum rear. Sospitem te opto.
 (E2) Mediolani XII (!) Kal. Ian.
 Autograph des Iohannes Boccaccio. Rest der Seite und p.88-89 leer. - Das ... (?)

Kraków
Muzeum Narodowe, Bibl. Czartoryskich (B.Cz.)
3462 [Autograph?]

— 67ff., pap.,

Provenienz : Italien

Bemerkung : MF 1-10, 60-68. - Palimpsestierte Handschrift des 12. Jh., enthält Ciceros 'De officiis' mit zahlreichen Scholien. Autograph?

Literatur : Mitteilung des Bibliothekars. Billanovich, IMU 22 (1979) 227-8, 234, 235.

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
2038 *

— ff., pap.,

Provenienz : Deutschland (?)
Bemerkung : Kein MF.
Literatur : Bertalot, Studien I 325.

Nr. 1 EPISTOLA AD NICOLAUM MARCHIONEM ESTENSEM (SEN., XIII 1)

Franciscus Petrarca, Epistola ad Nicolaum marchionem Estensem (Sen., XIII 1)

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
2499

15 — ff., pap.,

Provenienz : Deutschland, Polen
Schrift(-ht) : Kristeller: 'Northern hand'.
Typ : Sammelhandschrift
Bemerkung : Kein MF.
Literatur : Kristeller IV 406. Bertalot, Studien I 44.

- Nr. 2 EPISTOLA METRICA AD CLEMENTEM VI (METR., II 5) (*excerptum*)
1. 1r: *Octavianus, Carmen (Anth. Lat. 855)*
2. 1r: *Franciscus Petrarca, Epistola metrica ad Clementem VI (Metr., II 5) (excerptum)*
 . Virgilius ad Octavianum.
 (1) Alme puer decus ethereum stirps certa tonantis ...
 (E1) Atque duces validasque urbes regesque superbos.
 Bertalot, Initia 159.
3. 182: *Porcellius, Carmen*
4. ? : *Laudatio Henrici Conzaici Barensis novi rectoris iuristarum studii Bononiensis*
 . Oratio in recommendationem Henrici Conzaici Barensis novirectoris iuristarum
 Bononie. (*in der Hs.?*)
 (1) Marcus Cicero cui tantum tribuit ...
 Vgl. Praha, MK, L 64, f.107v. - Bertalot, Initia II 11618.
5. 190v u.a.–206: *Leonardus Brunus Aretinus, Orationes*
6. 190v: *Guarinus Veronensis, Oratio*
7. 191: *Porcellius, Oratio*
8. 191, 196–198v: *Georgius Trapezuntius, Orationes*
9. 197v: *Poggius Florentinus, Oratio*
10. 204v: *Leonardus Iustinianus, Oratio*

Kraków
Biblioteka Jagiellońska (BJ)
5230 (4° 274)

15 (Mitte) — 293ff., pap., fol.

Datierung : 1447
Provenienz : Deutschland, Polen (?) [wohl durch Brückner nach Polen gelangt]
Schrift(-ht) : Zum Teil nach italienischer Vorlage (?) - Deutschland
Einband : Leder auf Holzdeckel mit Beschlägen
Hände : wohl nur eine
Einträge : Auf dem inneren Vorderdeckel ein Text von der Hand des Besitzers und Hauptschreibers
Typ : moralis philosophia, theologia moralis, antike Literatur, Dichtung
Bemerkung : Moderne arabische Blattzählung, eine alte römische. Hier nach der arabischen Zählung.
Literatur : Kristeller IV 407a; Karnein, De amore, 278; Wisłocki, Inv. ..., Kraków 1938, S.360f. Robathan, 'De vetula', p.24. Birkenmajer, Bib. Ryszarda de Fournival, 1922, 3-4. Brückner, 1893, 239-41.

Nr. 15 VITA CESARIS (excerpta)

1. Vorn innen: *Besitzer der Handschrift (15.Jh.), Sentenzen*
(1) Qui stultus est in culpa, sapiens fit in pena, de officiis legum c. ...
Auf dem oberen Rand, eine andere Sentenz folgt. - Darunter dann der Haupttext:
2. Vorn innen: *Theogerus (?), Excerptum de magistris antiquioribus iunioribusque*
Auctoritas Theogeri cuiusdam (?): Quam sedentes super humeris aleph(antum?) plus vident quam gigantes. ponit simile de magistris qui sunt iuniores, quos dicit plus videre et esse prestanciores illis qui sunt antiquiores. Et probat hoc per naturam ipsius milvi et dicit quod quando est in primo anno, tunc est in pleno robore sui fortitudinis et tunc capit lepores. Secundo autem anno est in diminucione fortitudinis et tunc capit pullas ancarum. Tercio autem anno iam est positus in detrimento et tunc capit pullas galinarum. In ultimo autem et quarto anno tanquam in minimo robore existens capit mures et comedit et cum hoc moritur. Sic in simili de domino (?) et (?) magistro antiquo iam senio confecto [qui] et etate provento, qui est positus in detrimento vite sue, dicit eos esse minus prestanciores iunioribus magistris. Quia sicut milvus iuvenis in primo anno dicitur vigere in robore et magni(...) virium (?) aspicitur recipere, sic et illi scilicet iuniores magistri exeuntes delecturi (?) in scienciis; quo ad usum et quo ad alti(tudi)nem ipsarum ergo videntur esse nobiliores magistris antiquis. Qualis autem debeat esse magister, vide per totam rubricam de magistris in de(...) li(bro) quinto rubrica IIII in principio.
Teilweise schlecht lesbar. - Rest (bis auf den modernen Eintrag: 'N. Inv. 5230') leer.
3. 1r: *Besitzer der Handschrift (15.Jh.), Notizen über Aristoteles' Ethik*
(1) Omnis ars et omnis doctrina, similiter actus et operationes.
(2) Primus liber Ethicorum determinat de fine virtutis ...
(3) Duplici<ter> autem in isto secundo libro ethicorum philosophus ('pt' cod.?) determinat de virtute in generali et de condicionibus virtutum moralium ...
(E1) In tercio libro determinatur de principio actuum humanorum scilicet voluntario et involuntario.
Mit dem Besitzvermerk A. Brückners: 'Profess. Brücknera w Berlinii. V3/8 93' Rest von f.1r leer.
4. 5r: *Inhaltsverzeichnis*
Kein MF.

5. 9r–135r(?): *Conradus de Halberstadt, Tripartitus moralium (Rec. B)*
 . Abicere temporalia.
 (1) Hermes Trismegistus in libro de deo deorum ad Asclepium, quem librum Augustinus contra quinque hereses logostileon vocat ... (*li. I cap. 1; das Kapitel I 2 'Abstraccio' anderer Zeugen der Rec. B fehlt.*)
 9v . Abstinencia. Aristotelis in secretis secretorum: Multos vidi qui diminuerunt de alimentis ...
 . *Es folgen die Kapitel: Abusio, Adversitas, Advocati, Adulacio, Accepicio personarum, Accidia, Actio, Adulterium, Agricola, Amicicia, Amor, Apes, Ars, Arrogantia, Assentatio, Avaricia (Einschaltblatt f.15 beginnend mit einem längeren Exzerpt aus 'Tullius de oratore'), Audatia, Audire, Aurum, Auxiliari.*
 17r . Sequitur Capitale de B.
Längere Scholien auf dem unteren Blattrand.
6. 119v (135v?)–138v (?):
Tidericus, De amore Tisbe et Pirami
Kein MF von f.120-145.
7. (?–146r: *Cicero, De amicitia (excerpta)*
 146r (E1) Semper auget assentator id quod is cuius ad voluntatem dicitur ... (*Lael. 98*)
 (E2) Serpiti nescio quomodo per omnium vitas amicitia ... (*Lael. 87*) hominum solitudo.
 (E4) Expliciunt extracciones de libro Tullii Ciceronis excerpte.
8. 146r (CXXX)–148v:
Cicero, Tusculanae disputationes (excerpta)
 . Sequentes auctoritates scripsi de extraccionibus quinque librorum Tullii Ciceronis de Tusculanis questionibus.
 146v . Sequitur Ex primo libro de questionibus Tusc.
 (1) Que potest esse in vita iocunditas ...
 . Ex Secundo libro de questionibus Tusculanis.
 (2) Michi semper placet consuetudo de omnibus rebus ...
 147r . Ex Tercio libro ...
 (3) Eger animus ut ait Ennius semper errat neque pati neque perpeti potest ...
 147v . Sequuntur auctoritates de excerptis quarti liber Tullii de Questionibus Tusculanis.
 (4) Platho animum in duas partes dividit, alteram rationis participem facit ...
 148r . Ex quinto libro Tullii ...
 (5) O vite philosophia dux, o virtutis indagatrix expultrixque viciorum ...
 (E1) Maior est (!) in loquendis quam in audiendis percipitur voluptas.
9. 148v (CXXXIIv)–149v:
Seneca (Ps.), De remediis fortuitorum (excerpta)
 . Has auctoritates scripsi michi ex Seneca de remediis fortuitorum casuum.
 (1) Iuvenis moriar. fortasse alicui malo me subducit fortuna ...
 (E1) Mors exilium luctus dolor non sunt supplicia sed tributa vivendi.
10. 149v (CXXXIIIv)–152v (CXXXVIv):
Seneca (Ps.), De verborum copia (bis 20,60)
 . Incipiunt auctoritates Seneca de verborum copia.
 (1) Quisquis prudentiam sequi desideras tunc per rationem recte vivas ...
 (E1) non potest amor cum timore misceri.
Ed. J. Fohlen, Un apocryphe de Sénèque mal connu: Le 'De verborum copia', MS 40 (1980) 139–209. Diese Hs. nicht bei Fohlen.

11. 152v (CXXXVIr)–154v:

- Seneca (Ps.), Proverbia Senece*
 . Sequitur Senece (!) de proverbiiis.
 153r . Sequentes auctoritates de proverbiiis Senece scripsi.
 (1) Ab alio expectes alteri quod feceris. Argumentum morum ...
 (E1) et contumeliosa et iocosa sustineas.

12. 154v (CXXXVIII)–155r:

- Ausonius (Ps.), Sententiae septem sapientum (I 6, 12 etc.)*
 . Sequitur de septem sententiis sapientum.
 (1) Quod prudentis opus est (?), cum possit, nolle nocere.
 (2) Pareto legi quisquis legem sanxeris ...
 (E1) Quod facturus eris, dicere distuleris. - Anacharis. (v.45)
Auson., MGH AA, V 1 p.247-249 (Schenkl).

13. 155r (CXXXIXr):

- Publilius Syrus, Sententiae (excerpta, 7)*
 . Sequitur de sententiis Publii Scita (!).
 (1) Beneficium dando accipit qui digno dedit ...
 (E1) Tempore felici non cognoscuntur amici.

14. 155r–156v: *Valerius Maximus, Dictorum factorumque memorabilium libri (excerpta)*

- . Sequentia scripsi de extraccionibus novem librorum Maximi Valerii memorabilium factorum atque dictorum.
 (1) Virtutis uberrimum alimentum est honor. li. 2°.
 (2) Architas Tarentino (!) villico suo ait: Sumsissem a te supplicium nisi ...
 . *weitere Exzerpte folgen, dann f.155v:*
 (3) Caduca nimium et fragilia puerilibusque ...
 (e) Quam porro subtiliter Anacharsis leges ...
 (E1) constringi divites et proponentes non allegari. - Ibidem.

15. 156v CXLv–158r:

- Franciscus Petrarca, Vita Cesaris (excerpta)*
 . Hec moralia extraxi ex doctissima hystoria Francisci poete laureati de Iulio Cesare.
 157r (1) Sic transeunt res humane ne nomen quidem aut vestigium ullum extat. (*Razz. II 134,5-6*)
 (2) Scio naturaliter hominibus insitum libertatem amare et odisse servitutum. (*II 138, 6-7: 'Sciens quam naturaliter ...'*)
 (3) Est enim non vanis modo, sed omnibus insitum, ut quod valde cupiunt facile eciam credant. (*'enim' fehlt in der Hs.; II 146, 11-12*)
 (4) Aput ('sue' getilgt?) nos et aput fere omnes homines mutati sunt mores - que<que> iacturarum pessima est - prope semper in deterius. (*II 156, 14-16 'de Germanis', in deterius: 'videntes' cod.*)
 (5) Nichil stultius quam in dubio de salute sua ab antiquo hoste consilium accipere. (*II 224, 17-18*)
 (6) Virtuti nil usque difficile, nil prerruptum. (*'usque': 'usquam' II 338, 26*)
 (7) Nulla est in terris inconcussa felicitas; nescio quomodo in procursu rerum ad vota fluencium prosperis adversa se inserunt. (*Cap.XVII in.; II 340*)
 (8) Plerisque natura crevit ut cum etate pueri, calliditate sint senes ac nequicia. (*Vita Caesaris, Caput 23, über Ptolomeus*)
 (9) O quam facile ingratis animis magnorum licet atque recencium beneficiorum sur-repit oblivio. (*II 342, 2-4*)
 (10) Nulla est turpior perfidia quam cui avaricia causam dedit. (*II 342, 8-9*)
 (11) Errando discitur. (*II 368, 8*)

- (12) Non facile magne res parvo in tempore expediri possunt. (II 392, 26sq.: 'Neque vero ...')
- (13) Nemo armatos hospites intra suum limen recipiat; cedunt enim iura armis. (II 396, 27-28: 'Nequis ...')
- (14) Facile aprobat unusquisque quod sine periculo suo est ('fit'; II 402, 3-4).
- (15) Sunt multi qui nichil eventurum cogitare didicerunt nisi quod cupiunt evenire, sic indomitum fortune caput suo substernunt desiderio, sepissimeque falluntur. (II 408, 8-10; cap.XIX)
- (16) Parendi melioribus condicio semper tollerabilis. (II 432, 3-4)
- (17) Dictum est multis quidem in locis et dicendum pluribus: Nulla unquam magna gloria sine magna fuit invidia, ut memorabile sit quod fertur Socratis consilium, qui querenti Alpidiadi (!) qualiter invidiam vitaret, Vive, inquit, ut Tersites. (Cap.XX Prose, p.250; II 436, 15sq.)
- (19) Sic est hercle, si vixisset domi Cesar ociosus, voluptati ac somno incubisset, haut dubie hostibus et invidia caruisset. Sed cum Galliam domuisset etc. (?) (II 436, 19-2) multa et magna agenda atque audiendo ('agendo et audendo' Razz.), multorum et magnorum ('magnatum in' Razz.) invidiam incidit. (II 438,4-5)
- (21) O mortalium laboriosa condicio semperque disposita vel contemptui vel invidie subiacere. (cap.XX [Prose, p.252], Razz. II 438, 6-7)
- 157v (22) Ad odium pronas mentes ad amandum detorquere difficile. (Prose, p.252; II 438, 13-14)
- (23) Solent qui maiora aliis agunt et maiora presumere, et quo melius sibi <sunt> conscii plus audere. (II 442,3-5)
- (24) Constanciam alienam quisque sua metitur constancia. (II 442, 17-18)
- (25) Curiositas legencium nichil eciam minimum respuit quod cognitu dignum sit. (II 446, 7-9)
- (26) Odium manifestum testimonii fidem levat. (II 454, 3)
- (27) Perraro de hoste quisquam bene sentit. (II 456, 15-16)
- (28) Quod absque velle quis facit quoad potest differt. (II 518, 23-24: 'quod quisque nolens...')
- (29) Nil tam altum, quod non possit deprimi, nil tam clarum, quod non valeat obscurari. Itaque tempestiva morte nil melius. (II 532, 14-16)
- (30) In consiliis crebrum est quod illa sententia superet, qua deterior nulla existit. (II 540, 2-3)
- (31) Multa desiderantur absentia, que presencia contempnuntur. (Cap. XXIII; II 554, 9-10)
- (32) Nichil magis populorum animos deicit, quam subiecta oculis sui superioris inercia. (II 554, 13-14)
- (33) Presencia solita est auctoritatem et famam inminuere et generare contemptum. (II 592, 24-26: 'qui stupori fuerat, coepit esse contemptui, fecitque praesentia, quod solita est: auctoritatem et famam regis imminuit.')
- (34) Mos est antiquus populorum, semper novos dominos, novas res optare ('optant' cod?). (Cap. XXVI; II 632, 23-25)
- (35) Cupide spes ('speciem' cod.) arripiunt omnes mortales, et ea sibi fingunt animis, que nec esse nec fieri posse cognoscunt. Tam dulce est non dicam sperare, sed cogitare que delectant. Quomodo enim impossibilia sperentur non intelligo, cogitari autem possunt omnia. (II 642, 1-6)
- (36) Quid agant quove se vertant homines illi ('illi' om. Razz.), ubique periculum, nichil tutum, verissimumque illud ('illum' Razz.) lyricum: 'Quid quisque vitet, numquam homini satis cautum est' (Hor. carm. II 13, 13-14; Razz. II 656, 9-12).
- (37) Numquam odio causa defuit. (II 680, 16)
- (38) Perituris oculos obstruit fortuna. (II 682, 4)
- (39) Videtur tuto ('tanto' cod.) ledi posse qui omnia omnibus indulgere, nil solet ulcisci. (II 678, 6-8: 'Visus est enim tuto laedi posse ... soleret ulcisci.')
- (40) Facile est causas vel invenire vel fingere. (II 678, 9)
- . Finis est deo. (?) - (Ende der ersten Exzerptfolge)

- (41) Fortuna interdum sapientissimorum quoque hominum consilia versat et dissipat. (*Cap.XIV; II 218, 7-8*)
- (42) Natura compertum est improvisa pericula magis animos deicere. (*II 230, 12-13*)
- (43) Ardentes inflammare perfacile est. (*II 236, 20sq.*)
- (44) Semper mestissimus vates timor omnia nobis tristia et periculosa fingit. (*II 284, 10-12*)
- (45) Fortes eciam animos repentina tonitrua concuciant. (*II 286, 14-15, 'tonitrua' deest*)
- (46) Unde ea consternacio in tam fortes viros nisi opinari libeat, cum humana omnia instabilia sint, esse aliquas horas que constantes quoque animos sui oblitos emoliant atque perturbent. (*II 288, 10sqq.*)
- (47) Ut varie sunt hominum sentencie: laudatores atque improbatores res invenit. (*II 296, 12-14: 'Ibi vero laudatores atque improbatores, ut variae sunt hominum sententiae, res invenit.'*)
- (48) O tremula semper et fragilis humana potencia. (*II 318, 16sq.*)
- (49) Stultum est, in bellis prospera omnia sperare. (*II 330, 4*)
- (50) Permittendum fortune suo iure uti quod illi tum ibique magnum, cum in bello maximum atque insuperabile est. (*II 330, 8-11 var.*)
- (51) Temeritas ut sepe leta principia, sic mestos habet eventus. (*II 360, 24-26*)
- (52) Humanis in rebus nichil est penitus fide nobilius. (*II 372, 5-6*)
- (53) Que facile crescunt, cito occidunt. (*II 414, 22*)
- (54) Nisi peccarent homines, segnis esset et ociosa clemencia. (*II 416, 15*)
- (55) Scio quam accusare mortuos nec responsuros leve est. (*II 418, 7-8*)
- (56) Numquam tantum unus in populo potest, quin (*'qm'* cod.) plus possit universa nobilitas, si ad salutem publicam bona fide concordet. (*II 418, 8-11*)
- (57) Vulgarium est mos hominum commune omnium periculum unius in caput vertere. (*II 424, 7-9: 'Vulgato more hominum qui libenter commune ...'*)
- (58) Conspecti vltus et vive voces ad movendos animos multum possunt. (*II 472, 11-12*)
- (59) Fatum res bellicas volvit. (*II 486, 1-2: 'Ceterum fato res bellicas volvente ad Ilerdam compulsi hostes.'*)
- (60) Qui cedentes non sequitur negandus est aut vincere aut victoria uti scire. (*II 514, 12-14: 'quumque cedentes non sequeretur, negavit eum Caesar aut vincere ...'*)
- (61) Moriuntur in preliis, non nascuntur homines. (*II 522, 3-4*)
- (62) Non semper plurium est victoria ut cum aput scripturas (!) constat: nil Pompeio magis quam suorum nocuit multitudo. (*II 532, 5-8 var.*)
- Vgl. Praha, Metr.K, D 60, f.225r, 235v.

16. 158r (CXLIIr)–164r:

- Nivardus magister, Ysengrimus (excerpta)*
- . Has auctoritates scripsi ex libris Brunonis in Isengrino (*'inseg(r)ino' ? cod.*).
- (1) Difficilis semper non est deus equa petenti.
- (2) Insanit quicumque nimis ... promciior ultor erit. (*am Rand von Brückners Hand: '17, 41-4'*)
- 159v (e) Qui caret ingenio, non erit arte ingens. (*II 646*)
- . Ex secundo libro Brunonis. (*am Rand: 'III 1-20'*)^z
- (3) Ut miseros fortuna premit, mitescere nescit ... (*'mitescere' cod. C, alii 'mansuescere'*)
- 161r (e) ... Gracia non gratis quando rogatur adest. (*III 1156*)
- . Ex tercio libro Brunonis etc.
- (4) Iob si vera docet fit numquam ypocrita felix / Perfidus nichil est quam simulata fides ... (*am Rand: 'IV 43-60'*)
- 162v (e) ... In dominum peccat qui serwm audire recusat. (*V 183*)
- . Ex quarto libro Brunonis auctoritates.

^z In den Hss. CDE beginnt hier das zweite Buch.

- (5) Tam fandi qua congruit ordo silendi / Post strepitum sero posita pandendo coit ...
(V 355 'Patruē tam fandi...' 404f. 'Post strepitum sero porta pudenda coit ...')
- 163r (e) ... Vim pellit tantis vis simulata minis. (V 1142)
- . Auctoritates ex quinto libro Brunonis.
- (6) Qui simulat pacem, cercius ense ferit ... ('pacem': 'p(ar)ce' cod.; am Rand: 'VI 54')
- (E1) Prenorunt miseri non excusare sinunt. (VII 619)
- V Explicit ista laus deo sitque ita.
- ed. E. Voigt, Halle 1884 (ohne diese Hs.). Am Rand vermerkte Brückner die Verszählung nach Voigts Ausgabe.

17. 164r (CXLVIIIr)–164v:

Auctoritates propositionesque Aristotelis

- (1) Non enim videntur eadem amantibus et odientibus nec iratis nec mansuete <se> habentibus. Aristoteles 2° Ethicorum.
- (2) Ad virtutes quidem sciens parum aut nichil prodest. Cognicio finis humani scilicet ipsius felicitatis est ...
- (E1) et malus quia pars superior infecta est.

18. 164v–170r: *Propositiones de libris Ethicorum Aristotelis (sec. ord. alphab.)*

- . Propositiones de libris Ethicorum.
- (1) Acciones proprie ... secundum delectacionem fiunt. li.8 c.4 ...
- (E1) Voluntarie sunt virtutes ... quibus disponuntur ad h(o)c. 1.3 c.8.

19. 170r (CLIIIr)–183r:

Iohannes Buridanus, Quaestiones super X libros Ethicorum Aristotelis (Auctoritates)

- . Primus ethicorum. (rot)
- . Byridanni Auctoritates ex questionibus Ethicorum.
- (1) In homine preter rationem est appetitus sepe fortiter ...
- 173r . Incipit secundus. (rot)
- (2) Delectaciones in cibis et potibus sunt appetivi naturales sic quod appetitus est determinatus ...
- 176r . Incipit tercius. (rot)
- (3) Licet aliqua in defloratione virginis fiat membrorum violencia, tamen appetitui concupiscibili non fit violencia, ymmo ...
- 177v . Ex quarto libro.
- (4) Dicit Aristoteles secundum substanciam utique liberalitas dicitur ...
- 182r . Incipit sextus. (rot)
- (5) Commentator in prologo ...
- 182v . Incipit ethicorum septimus. (rot)
- (6) Videmus si voluntas ad unam partem efficiatur ...
- 183r . Incipit octavus. (rot)
- (7) Pravum cum virtuoso longo tempore convivere est impossibile ...
- (E1) super defectum et indigenciam. q.6.

Zu den 'Quaestiones' vgl. Markowski, Die Rezeption Johannes Buridans Kommentar zur 'Nikomachischen Ethik' ..., Med. Phil. Polon. 27 (1984) 89–131.

20. 183v (CLXVIv)–216r:

Ovidius (Ps.), De vetula

- (1) Ovidius Naso pelignus ruris ('iuris' cod.) alumnus ...
- (e) ... Nec fuit autentim lectus nec habetur in usu.
- . Explicit argumentum Leonis notarii Sacripalacii Summi.
- . Prefacio Leonis prothonotarii sacri palatii Bisanteii sub Anathaphio principe in librum Ovidii Nasonis Peligni De vetula ...
- (2) Queritur unde michi quod opus precesserit istud ... (I 15 Robathan)

- (3) O quam carus quamquam (!) optabilis ille / Feminus sexus sine quo nec vivere posse / Credebam ...
- 216r (e) Gracia sit nobis et mete nescia vite. (v.812 Rob.)
- (4) O mortalis homo semper si mente ...
- (E1) Postpositis cunctis huic laudem reddere velles. (6 Verse nicht bei Robathan)
- (E2) Ovidius explicat de vetula Anno domini quibus supra (Jahresangabe nicht in der Hs. zu finden). - 1447.
- Ohne Accessus und Scholia (Robathan p.24). Auf f.184 endet die ältere römische Zählung mit 'CLXVII'. - f.216v leer.*

Schriftwechsel

- 21.** 217r–293r: GUALTERUS, *Andreas Capellanus, De amore*
- . Incipit Gwalterus doctor amoris. (rot)
- (1) Cogit me multum assidua tue dileccionis instancia, Gwaltere venerande amice, tibi meo fame propellare (!) meorumque manuum scripta edere ...
- (2) Est igitur primo videre quid sit amor ...
- 219r . Capitulum.
- (3) Nunc autem sequenti loco restat videre quibus modis amor sit acquirendus ...
- 293r (E1) Quarta decima ratio ...
- 293v (E2) Ad hec mulier omnis ... reperitur avara naturaliter, sed et in mendam et aliarum (?) maledicta (?) (Abbruch). - (rot:) Vicia no...
- Die letzten Blätter sind verloren (Karnein).*

Pelplin
Biblioteka Seminarium Duchownego (Semin.)
70 (107)

15/1 — 220ff., perg., fol., 29,5x21,5cm

Datierung : 1421 (f.183v)
Provenienz : Deutschland, Ermland
Schrift(-ht) : Kursive (ohne Schlingen 1,b ...)
Einband : Holzdeckel mit dunkelbraunem Leder, Spuren von Beschlägen, Schließen teilweise erhalten
Hände : eine
Einträge : Im vorderen und hinteren Innendeckel spiegelverkehrter Abdruck von Schriftstücken das Bistum Ermland (s.XV/1) betreffend (erhalten in der Fragmentsammlung). Rot und blau ausgezeichnet. Mit Scholien.
Typ : reine Petrarca-Handschrift - geistlich/klerikal
Bemerkung : Alte Signatur: 'B3'. - Mikrofilm Mf. 185543 in Warszawa.
Literatur : Senko S.25: s.XIV/XV.

Nr. 2 DE REMEDIIS UTRIVSQUE FORTUNE
Nr. 3 SECRETUM [*Rec. 'suarum'*]
Nr. 4 PSALMI PENTENTIALES [*Rec. 'adversus me iratum'*]

1. Vorderdeckel (innen):

Brief an den Bischof von Ermland

Reverendo patri domino episcopo Warmien(si) ...

Gedruckt Codex Dipl. Warmiensis Nr.448 (vgl. auch CDWarm. III Nr.389, p.379). Der Brief ist erhalten in der Fragmentsammlung der Bibl. unter der Signatur 'Warmiensis 3 (alt B3)'.

2. 1–182v: *Franciscus Petrarca, De remediis utriusque fortune*

- 1r (1) Cum res fortunasque hominum cogito incertos et subitus (!) rerum motus nichil ferme fragilius mortalium vita et nichil inquietius invenio ...
- 4r . Explicit prologus. Incipit liber primus. De etate florida.
- (2) Etas florida est multum superest vite ...
- 85v (e) ... o felix nisi te spes ista fefellerit.
- . Explicit liber primus Francisci petrarche. Incipit prologus secundi libri De remediis prospere fortune scilicet de remedio adverse fortune. (*rot*)
- (3) Ex omnibus que vel michi lecta placuerunt vel audita, nichil pene vel insedit alcius vel tenacius hesit vel crebrius ad memoriam redit quam id Eracliti: Omnia secundum litem fieri ...
- 89r (e) ... que visa sunt diximus, de altera que de hi(n)c visa fuerint, dicemus.
- . Explicit prologus. Incipit liber secundus Francisci Petrarche etc. Titulus primus de De deformitate corporis. Dolor: (*rot*)
- (4) Egisse mecum nimis illiberaliter naturam queror que deformem me genuit. R.: O quot faces extinxit, quot occurrit incendiis. D.: Deformem genuit natura ...
- 182v (E1) M.: Insepultus abiciar. R.: Age res tuas, curam hanc linque viventibus. Deo gracias. Amen.
- (E) De remediis adverse fortune liber explicit et sic est finis tocius libri editi et ad finem perducti a laureato poeta Francisco Petrarcha ticini sub anno domini M^o CCC^o LXVI° nonas novembris scripti atque completi sub anno domini M^o CCCC^o XXI etc.

Tabula titulorum unten f.218v-220. Einige Textverbesserungen meist am unteren Rand des Satzspiegels. Wenige Interlinearglossen.

3. 183r–216v: *Franciscus Petrarca, Secretum [Rec. 'suarum']*
 . Petrarchae laureati de secreto conflictu curarum suarum liber primus incipit. (rot)
 (1) Attonito michi quidem et sepissime cogitanti qualiter in hanc vitam intrassem
 quat'ue (*dazu am Rand verblaßt: 'qualiter'*) forem egressurus, contigit nuper ut,
 non sicut egros animos solet sompnus opprimere, sed anxium atque pervigilem
 mulier quedam venerabilis ...
 (e) ... hiis ille me primum verbis aggressus est. - Augustinus:
 (2) Quid agis homuncio, quid sompnias, quid expectas. An non te mortalem esse me-
 ministi ...
 191r (e) ... Peroportuna duo quidem languori meo quies et silentium.
 . Petrarche laureati poete de secreto conflictu liber primus explicit. Incipit secundus
 eiusdem. - Augustinus: (rot)
 (3) Satisne feriat sumus? P.: Ut libet quidem. Quid tibi nunc a(nim)i est quantumve
 fiducie? Prefert enim non leve saltuis iudicium spes languentis ...
 201v (e) ... terciam igitur deinceps de manibus tuis pater huius tripartiti muneris expeto.
 . Incipit tercius liber eiusdem. - Augustinus: (rot)
 (4) Si quid hactenus sermo tibi meus contulit, oro obtestorque ...
 216r (E1) sileat mundus et fortuna non obstrepat. Deo gracias.
 216v (E) Petrarche laureati de secreto conflictu curarum suarum liber tercius et ultimus
 feliciter explicit, scriptus per manus etc.
*Der Buchanfang f.201v ist durch eine große Initiale hervorgehoben. Das Explicit f.216v
 ist in einer Textura als Überschrift ausgezeichnet.*
4. 216v–218v: *Franciscus Petrarca, Psalmi penitentiales [Rec. 'adversus me iratum']*
 . Petrarche laureati psalmi septem super propriis miseris incipiunt. In nomine do-
 mini. (rot)
 (1) Heu michi misero quia adversus me iratum constitui redemptorem meum et legem
 suam contumaciter neglexi ...
 (e) ... eripe me de faucibus inferni.
 217r (2) Invocabo quem offendi nec timeo, revocabo quem abieci nec erubescam ...
 (e) ... liberator meus et spes ultima. Gloria.
 . Ps. 3 (*blau*)
 (3) Miserere dolorum meorum domine satis superque volutatus sum, et in sceno (!)
 peccatorum meorum marci miser ...
 217v (e) ... Respice domine vide miserere succurre, qui tu solus miseras meas nosti. Gloria.
 (4) Recordari libet munerum tuorum deus ut sit michi confusio ante oculos et rubor
 in genis meis ...
 (e) ... nil iam de propriis viribus sperantem. Gloria.
 (5) Noctes mee in merore (*korr. aus: 'memore'*) transeunt et terroribus agitant(ur) in
 numeris (*'muneris' cod.?*), consciencia concutit in sompnem ...
 218r (e) ... Succurre, accelera, fer opem, et miserere mei. Gloria.
 (6) Circumvallarunt me inimici me<i> perurgentes me cuspide multiplici. Obtorpui
 infelix et contremui vehementer ...
 (e) ... ipse salvum me facies de manibus impiorum. Gloria etc.
 (7) Cogitabam stare dum corruui, ve michi quia duriter nimis allisus sum. Quo et unde
 redactus sum ...
 (E1) misericorditer sustenta, ne corruam sub extremis. Gloria patri etc.
5. 218v–220v: *Tabula rubricarum zu 'De remediis'*
 . Incipit tabula rubricarum sive capitulorum Francisci Petrarche de remediis utrius-
 que fortune et primo de fortuna prospera. (rot)
 . De etate florida et spe vite longioris I. De forma corporis eximia II ... x De pace
 animi sperata CXX. - (rot:) Explicit tabula primi libri.
 219v . Incipiunt capitula secundi libri Francisci Petrarche scilicet de adversa fortuna. (rot)
 . De diffortunitate (!) corporis I. De imbecillitate corporis II ...
 (E1) De moriente qui metuit inseputus abici CXXXI.

- (E) Explicit tabula titulorum sive rubricarum Francisci Petrarche laureati poete super libro de remediis utriusque fortune. Deo gracias. (*rot*)
Zweispaltig.

6. Innendeckel (hinten):

Schriftstück, das Bistum Ermland betreffend

Ein 'Iohannes dominus' wird erwähnt. Der Brief ist erhalten in der Fragmentsammlung der Bibl. unter der Signatur 'Warmiensis 2 (alt B3)'. (?) Ed. CDWarm. (?)

Poznań
 Archiwum Archidiecezjalne (Arch.)
 57

15/2 — I+313ff., pap., 4°, 21,5x15,5cm

- Datierung : nach 1454, 1474–82 und später
 Provenienz : Böhmen, Prag (?) - Paradies, Polen, Zisterzienser, Deutschland
 Schrift(-ht) : Görlitz, Deutschland - Paradies, Polen
 Einband : Pappband mit rotem Leder überzogen, Reste von Schließen
 Einträge : Mit Glossen.
 Typ : Sammelhandschrift (moralis philosophia - theologisch, homiletisch - rhetorisch, ars dic-tandi, ars epistolandi), Vademecum - Alphabetisch geordnete Exzerptsammlung (Mo-ral/Rhetorik)
 Bemerkung : Die Zitate aus Petrarca's 'De remediis' (f.84v, f.240r) sind der 'Margarita poetica' entlehnt, wie wahrscheinlich auch andere Stücke. - Terminus post q. ist daher die 'Margarita'.
 Literatur : Spunar, S.156f. (mit Anm.28). Kristeller, Iter IV 412. Lisiecki, S.26-27. Kartei-Typoskript des Archivs und Mitteilung von Dr.Konrad Lutyński an Dr.Jan Prelog (29.10.90).

- Nr. 20 DE REMEDIIS UTRIUSQUE FORTUNE (TEIL 2) (exc. li.I, Epitome) [*Epitome*]
 Nr. 28 EPISTOLA AD LOMBARDUM A SERICO (SEN., XI 11) (excerptum)
 Nr. 29 DE REMEDIIS UTRIUSQUE FORTUNE (excerpta)

1. Vorn innen: *Anredeweisen (excerpta)*
 . Adiectiva laudis. Merita personarum: Papa: clementissimus, sanctissimus, beatissimus, piissimum ...
 (2) Cardinalis: Patriarche, archiepiscopi. Reverendissimus in Xristo pater ...
2. Vorn innen: *Notizen*
 (1) Peior Praga cibus regem Cecilia scindis (?).
 . Rex Vladislaus obiit 4ta feria Prage anno domini M CCCC LVII (*darüber: '1454' (!) feria 4, que fuit dies sancti Clementis ante Katharine, ubi presens fui.*
Weitere Notizen und Exzerpte im Vorderdeckel.
3. VorsatzIr: *Versus memoriales*
 (1) Inflammat memorat sustentat roborat auget
 . hostia spem purgat resistit vitaliter unit
 (e) Confirmat fidem, munit fomiturque (?) remittit.
Mit Interlinearglossierung. Auf Ir auch andere Exzerpte.
4. Iv: *Praeparamenta ad missam*
 . Praeparamenta necessaria secundum Bonaventuram ad missam. (*rot*) - Collecta materia secundum alphabetum.
 (1) Primo intencionis discussio ut sit pura ne videlicet celebret propter vanam gloriam, timorem, verecundiam, consuetudinem ...

ff. 1–13v

Lage I

5. 1v–4r: *Gualterus Burlaeus (Ps.), Liber de vita et moribus philosophorum (excerptum)*
 . Incipiunt ex Laertio auctoritates et elegantie de moribus et viciis (!) philosophorum. Et primo de septem Grecie sapientibus.
 (1) Thales philosophus Asianus Athenis floruit ...
 (E1) Secundus philosophus Atheniensis claruit tempore Adriani imperatoris ...
 (E2) nunquam de cetero loqui voluit uti exemplum in vitis philosophorum.
 (E3) Explicit feliciter. (*rot*)
Ed. Knust, Burlaeus, 1886. Vgl. Prelog, De Pictagora, 251.

ff. 4–245 **Alphabetum morale (private Exzerptsammlung)**

- 6.** 4v–238v: *Alphabetum (morale)*
 . Alphabetum ...
 5r . Adultera ...
 6r . Adulatio ... (*usw.*)
 233v . De bona voluntate.
 237v . De voluntario.
 237v . Delectatio morosa.
 (E1) aut interiora sua scrutari possit.
 (E2) Explicit feliciter. Deo gracias.

Alphabetum

- 7.** 4v: *Inventores alphabetorum*
 (0) Alphabetum hebreorum: Moyses. Caldeorum: Abraham. Grecorum Ffenix ... quas Cadmus in Boeciam detulit. Latinorum: Carmentis ... Syrorum: Yoynachi (?) filia et Asiris uxor.
- 8.** 4v: *Excerpta*
 (1) Regule quatuor: prima Basilii, secunda Augustini, tertia Benedicti, quarta Francisci.
 (2) Adam fuit in paradiso quinque horis. Hec Antoninus li. 1° ca. 2°.
- 9.** 4v: *Viri digni memoria ordinis Cisterciensis*
 . Hic annotantur viri digni memoria ordinis Cisterciensis secundum attestacionem beati Bernardi, Vincencii in speculo hystoricali et tercio vitam eorundem virorum sanctorum.
 (1) Robertus primus abbas Cisterciensis. Vincencius li. XXVI° cap. XC ...

Adoratio

- 10.** 5: *Iohannes Damascenus, De adoratione (excerptum)*
 . De adoracione nota Damascenus 4. libro:
 (1) Ex duplici natura creati sumus scilicet intellectuali et sensibili ...
- 11.** 5v: *Über Benediktiner und Augustiner*
 (1) Sub regula sancti Benedicti militant ...
 (2) Sub regula sancti Augustini militant ...
Fortsetzung von f.4v (über Zisterzienser).

Accio graciaram

- 12.** 6v–7r: *Triumphus Marie*
 . Marie Triumphus sequitur.
 (1) Que iustum compleris (?) superata morte triumphum
 . Ingreditur patrie limina perpetue
 . Aurea divine patrie ante (?) hostia matri
 . Et nova leticie signa dedere poli ...
 (e) Hec et plura ferens sclr (?) dabat oscula matri.
 . Sequitur graciaram accio Marie.
 (2) Hec et plura puto cives retulisse beatos / Que mea nunc tenuis promere musa nequid ...
 (e) ... cuncta suo.
 . Graciaram accio Marie.
 (3) Cum verbis cepit mitibus ipsa loqui ...
 (E1) lletis impletens (!) ethera queque sonus.

- 13. 7r:** *Dante Alighierius, Oratio ad beatam Mariam Dante Alighierius, Divina commedia (Parad., Cant. 33, lat.) — Antonius Becarius Veronensis (interpr.), Divina commedia (Paradiso, Cant. 33, lat.)*
 . Oratio Dantis poetae in latinum versa.
 (1) Virgo decora tui soboles et mater alumpni / Pre cunctis humilis rebus et altu (!) magis / Terminus eterni prefixus consiliique Sic genus humanum nobilitate replens
 ...
 (E1) ... Totus ubi supplex te semper mundus adoret.
Vgl. Monti. IMU 29 (1986) Anm.31 zu Bergamo, Sigma II 8.
- 14. 7v:** *Mariengebete*
 (1) Gaude Maria dei nutrix, apostolorum tu inbutrix ...
- 15. 8r:** *Versus de divisione apostolorum*
 (1) Per me Romana gens respuit ydola vana ...
 (E1) Per me Grecorum gens scandit ad astra polorum.
- 16. 8r:** *Versus de sancto Gregorio*
 (1) Egregie doctor scripturarum sublimis auctor ...
- 17. 8r:** *Versus de sancto Benedicto*
 (1) Celestis vite sonos nos fac Benedicte ...
- 18. 8r:** *Eneas Silvius (Pius II), Versus de sancto Augustino*
 (1) Barbarice gentis decus Augustine perhenne / Horrida quem nobis Affrica terra tulit / Qui scripturarum profers archana ...
Bertalot, Initia 444.

Auswahl aus dem 'Alphabetum morale'

- 19. 52r:** *Iacobus de Paradiso (?), Sermones (excerptum)*
 (1) Correccio fraterna duplex est, una potestativa, alia simplex amonicio. Potestativa est qua non solum intenditur emendacio fratris, sed eciam intenditur procuracio boni communis ...
 (E1) Hec ex nigro libro sermonum Iacobi doctoris nostri ad populum extracta. (rot)
 (E2) Baccalaureus Schulmeister. (?) (rot)

Fortuna

- 20. 84v–85r:** *Franciscus Petrarca, De remediis utriusque fortune (Teil 2) (exc. li.I, Epitome) [Epitome] — Albrecht von Eyb, Margarita poetica (excerptum)*
 . Franciscus petrarcha de prospera fortuna in fine.
 . 22. Gaudeo: Est michi nata pulcerrima. R.: Circumspice insidias, vim caveto ...
 . 23. G.: Secundas nupcias celebrabo. R.: Nam etsi nosces ad liquidum, quid est femina quidve de illa scribunt magni viri ...
 . 24. G.: Bonum dominum sors dedit. Racio: Inicio possibilia penitusque contraria. Nam s(emper) bonus non dominus, dominum bonum dici blandum mendacium atque adulacio nota est.
 . 25. G.: Potencia magna michi est et multa ... proximus est ruine.
 . ¶ Gaudeo: Inveni magnam gloriam. R.: 26. Si temporum, si locorum angustias metiare, magnam hic gloriam non posse esse fateberis ... Sed quod meruisti.
 . 27. Gau.:
 (7) Multi meis beneficiis sunt obstricti. R.: Quidam se relaxabunt oblivione. Alii forsan iniuriis beneficiis pensabunt ... Si igitur multis beneficia contulisti, multos ingratos experiens dolebis.
 . 28. G.: Spero tempora meliora. Omnia vere tempora eque bona sunt, quia creator temporum eque bonus est semper ... leta erunt omnia, triste nichil.

- . 29. G.: Ulcisci possum, nil dulcius vindicta. Racio: Ira nichil amarius. Quam cur quidam dulcem dixerunt mirari soleo. Quod si omnino vindicte nomen dulce est, ostendam tibi ... et de peccatis suis deprecatur.
- 85r . 30. Gaudeo: Pacem habeo. R.: Bonum ingens, si sincerum esset perpetuumque. ... quam cum hoste pugnandum.
- . 31. Gaudeo quia Spero vitam beatam. R.: Nulla maior, nulla pulcrior nec sancior spes. Modo non preceps cecave sit ...
- (E1) ... Si harum desit, iam non spes illa, sed et presumpcio inconsulta.
- (E2) Et tantum de prospera fortuna.
- Die 'De remediis'-Exzerpte der 'Margarita poetica'. Fortsetzung von f.245r.*
21. 85r: *Vergilius, Aeneis (1 Vers)*
 . Versus eneidorum. (rot)
 (1) Audentes fortuna iuvat timidosque repellit.
Rest von f.85r leer.
22. 162r-v: *Rufinus, Tractatus pro Origine (excerpta)*
 (1) Excerpta ex tractatu Rufini presbyteri pro Origine.
23. 163: *Iohannes de Capistrano, Sermo de passione domini, Meditatio*
 (1) Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum ...
24. 187v-189: *Meditationes per ferias in hebdomada*
25. 193v-194: *De felicitate et miseriis regum et prelatorum*
 193v . De felicitate regum et prelatorum et eorum sublimitate
 . De regum et prelatorum miseriis et periculis.
26. 225v-227r: *Seneca, Tragoediae (excerpta)*
 . Tragediarum Senece flores et auctoritates incipiunt.
 (1) Maxime philosophie librum moralissimum. Novit paucos secreta qui veloces memores evi tempora numquam redditura tenent.
 (3) Dum fata sinunt vincte (?) leti properat cursu vita citato ...
 (E1) iter ad superos gloria pandet. Ad quos superos nos perducatur qui vivit et regnat per infinita secula seculorum benedictus.
 (E2) Hec ex decima et ultima. (rot:) Tragedie Senece ffinit (!) feliciter.
Aus der 'Margarita poetica'? Rest von f.227r leer.
- Virtus*
27. 227v-228v: *Gasparinus Barzizius, Epistolae (excerpta)*
 . Circa virtutes honores et ciencias clausule ... Ex Gasperino.
 (1) Scire cupis ex me, quid (!) ad bene vivendum propius accedat. Nam id te ignorare ad me scribis ...
 . Dicet e regione quispiam: An non tibi, dilecte (?), videtur, qui (?), quicquid ad explendas voluptates expleri potest, faciliter assecuntur ...
 228r (e) ... desiderio vero frui. Ea demum vera et sola beatitudo honorum, que omnium plenitudo est.
 . Hec Baptista de Sancto Petro iuris utriusque doctor Bononiensis in quadam epistola de adversitatibus huius seculi, quam religiose dixit. Cui applaudit (!) **Franciscus Petrarca** de miseria vite humane:
 . (Text des Petrarca-Briefes siehe unten)
 228v . Ex Tullio.
 (2) Nichil enim (michi crede) virtute, nichil pulcrius, nichil amabilius ...
 (3) Affectus quasi ubertas est naturalis animorum ...
Aus der 'Margarita poetica'? Weitere Muster folgen.

- 28. 228r:** *Franciscus Petrarca, Epistola ad Lombardum a Serico (Sen., XI 11) (excerptum)*
 (1) Quid michi (*'michi' fehlt*) de hac vita quam degimus videatur interrogas neque immerito. Multe enim et varie de hac ipsa opiniones hominum sunt, meam brevibus accipe. Vita michi, vita hec dura, quedam (?) arca laborum, palestra discriminum, llaborinthus errorum ...
 (E1) ut immortalitati servientes dei simus simillimi.
Rot am Rand: 'Dictum egregium contra vanitatem mundi'. Teil der voranstehenden Mustersammlung.

- 29. 240r–245:** *Franciscus Petrarca, De remediis utriusque fortune (excerpta)*
 . In nomine domini. Franciscus Petrarcha de adversa fortuna remedia.
 (1) Si ex re quapiam doleas, remedium tibi vespadendo (?) affert, dolore ne nimio conficiaris. Prima rubrica est de deformitate corporis, sic: Egisse mecum nimis illiberaliter naturam queror. Respondeo: Quod faces extinx<i>t, quot occurrit incendiis? Nam si deformem Helenam genuisset, vel ut verius loquar, si deformem Paridem, fortassis Ylion adhuc staret ... quam ut deformior videaris.
 (3) Natura me genuit imbecillem, doleo ...
 (4) Invalida validudo est, doleo ...
 (5) Pigre coerceor poadagra, doleo ...
 (6) Doleo dentibus, eger sum ...
 (7) Auditum perdididi, doleo ...
 . (*usw.*)
 244r (8) Doleo, insepultus ero turpis aspectus. R.: Parumne oro negotii tui habes nisi suscipias alienum. Provideant (?), quos (?) res tangit, hanc tu enim turpitudinem non videbis.
 . Et hec de remediis adverse fortune. Nunc de prospera sequitur.
 (9) Gaudeo, forma corporis elegantissima est. R.: Fragili niteris fundamento ...
 (10) Gaudeo, prevalidum est corpus. R.: Nemo Milone rubustior ...
 (11) Gaudeo, ingenium magnum est. R.: Bonum cupio et modestum, magnitudo sola suspecta est ...
 . (*usw., bis zum Zitat das als 21 gezählt ist:*)
 245r (12) Gaudeo, coniugis dos immensa. R.: Consequens est ut elacio animi sit immensa, timor autem veri nullus ...
 (E1) tamen se putat non sociam.
 (E2) Cetera quere de ff. ubi de fortuna agitur. (*oben f.84v–85r*)
Die Zitate aus Buch I sind von 1 bis 96 gezählt (die Zählung springt f.243r von 50 auf 90); die des zweiten Buches hier von 1 bis 21.

ff. 245-261 **Varia praecepta rhetorices**

- 30. 245v:** *De parenthesi*
 . Parentesis. (*rot*)
 (1) Circa clausulas ad quosdam versus qui loco parentesis aut alias consueverunt (?).
 (2) Nichil enim me non salubriter cogitare scio.
 (3) Nec vana loquor ...
 (E1) cum bona venia tua.
- 31. 245v–246r:** *De versibus*
 . Versus ad idem qui magis exornant, ymmo permaxime loco parentesis consweto (?) loco.
 (1) Da veniam afflicto, dictis ignosce superbis Tristis mors obruit iras. - (*hoc Prudentius*)
 (2) Desine grande loqui, frangit deus omne superbum ... (*Paciencia*)
 (E1) Servitus est semper quoque cunctis despicienda.

- 32.** 246v: *Albrecht von Eyb, Margarita poetica (excerptum) — Cicero (Ps.), Colores rhetorice orationis*
 . Tullii Ciceronis colores rhetorice oracionis 27 communiter usitati. (*'Tullii Ciceronis' nachgetragen*)
 (1) Principiis repete vocem, repeticio fiet ...
 (E1) Numquid ego recolo: sed tu. Sed dicere nolo.
 (E2) Ex margarita poetarum. (*rot*)
- 33.** 247r: *Versus*
 (1) Si sapiens vivas tibi solus commodus extas. (De sapientia) ...
 (2) Pone modum lacrimis, tantos compesce labores. (*letzter Vers der linken Spalte*)
 (3) Vis fatuus fieri, tibi fers incommoda soli. (*erster Vers der rechten Spalte*)
 (4) Angelina rogat, quod rogat obsequere. (*letzter Vers der rechten Spalte*)
 (5) Ede bibe unde post mortem nulla voluptas. 1522. (*von anderer Hand*)
Zweispaltig. Rest von f.247r leer.
- 34.** 247v: *Gasparinus Barzizius, De compositione (Summa preceptorum) (exc.) (?)*
 (1) Primum preceptum est (?): augmentacio fit duobus modis. unomodo ut in nostra oracione coacervemus multa nomina substantiva ...
 . (*weitere Praecepta schließen an*)
 (E1) me numquam fuisse intellegeres.
- 35.** 247v: *Hieronymus, Epistolae (excerpta)*
 (1) Multo quidem melius est vera rustice, quam diserte falsa proferre. - Ep. 13.
 (E1) circa precordia sangwis.
Einige Zeilem am Schluß von f.247v leer.
- 36.** 248r: *Excerptum*
 (1) Et quanto c... (?) clausuris litteras tuas, scripseris tanto laudabilius. Tamen nedum ...
 (E1) Confirmacio cause (?) et confuatio obiecti fratres sunt ...
 (E2) hiis omnibus consideratis repulsivam addere studeas.
- 37.** 248r–249r: *Gasparinus Barzizius, De compositione (Summa preceptorum)*
 (1) Summa preceptorum ad partem compositionis superioris pertinencium que ad ordinem et collacionem spectat.
 (2) Quod oracio se augeat ut nobilis et egregius, magnificus et illustris, crudelis atque inhumanus, fur atque sacrilegus ...
 (E1) De Gerundiis. utemur pro gerundiis ... Veni causa amandi virtutem.
 (E2) Verte supra duas Cartas. c.9.
f.247v fortgesetzt.
- 38.** 249v: *Auctoritates contra poetas*
 . Contra poetas.
 . Ysidorus de summo bono li. 3° cap. 13°: Ideo prohibentur Kristianis figmenta poetarum, quia per oblectamenta inanium fabularum mentem incitant ad incentiva libidinum.
 . Idem: Poetarum dicta exterius verborum elegancia nitent, interius vero vacua virtutis et sapiencie manent.
 . Ieronimus: Carmina enim poetarum demonum cibus sunt. Qui omnes sua suavitate delectant ...
 (e) quia non saciant, sed inflant. Hec ille.
 . (*Mit anderer Tinte:*
 (4) Prohibentur Kristiani ne figmenta poetarum legant, quia provocant ad luxuriam. XXXVII dist. Ideo (*Abbruch*)
Mehrere Zeilen am Ende unbeschrieben.

- 39.** 249v: *Eneas Silvius, Epistola (excerptum pro poetis)*
 . Pro poetis.
 (1) Nos enim passim poetas quoque legi atque hiis adherere totos precipimus ...
 (E1) Nam et vitam studio efficies meliorem et gramatice (!) periciamque sermonis tibi comparab<is>. Vale.
- 40.** 250r–253vb:
Vocabularius
 (1) Abs ab ex e dic unum significare. Aborsum idest ab alia parte. Acervatim idest cumulatim. Acutim acute ...
 (E1) Utinam adverbium optandi. Utinam benefecissem.
 (E2) Deo gracias. Alleluja.
Vgl. BUWr IV Q 53, f.300r. Zweispaltig
- 41.** 253vb: *(anon.), De generibus causarum — Cicero (Ps.), Rhetorica ad Herennium (exc., I 2)*
 (1) In tribus generibus versatur officium rethoris, scilicet demonstrativo, deliberativo et iudiciali.
 (2) Demonstrativum est quod tribuitur in alicuius certe persone laudem vel vituperium.
 (3) Deliberativum est quod positum est in dissuasionem (?) et consultatione ...
 (4) Iudiciale est quod positum est in iudicio et habet in se accusationem defensionem aut petitionem.
 (E1) In hiis rebus debet versari officium oratoris. etc.
Wohl vermittelt zitiertes Exzerpt aus 'Ad Herennium'. Rest der Spalte 253vb leer.
- 42.** 254r–256v: *Petrus Luder, Medulla rhetorice (exc.)*
 (1) In genere deliberativo extendente se ad omnem rationem dicendi.
 (2) Si quid rethorice dicere volumus atque auditoribus ita ostendere ut nobis assenciant, principio quod suadere constituimus proponemus ...
 (E1) Quoniam neque fonte labra prolii cabalino neque in bicipiti somniasse parnasso memini me, ut sic repente poeta prodirem.
- 43.** 256v: *Muster*
 . De salutacionibus fanaticorum. nota. (rot)
 (1) Flammigerum devotarum in domino oracionum cum suffragiis optatis ...
 (E1) Salutem p. d. et si quid iocundius ac dulcius salute.
Etwas später eingetragen.
- 44.** 257r: *Petrus Luder, Medulla rhetorice (excerptum)*
 . Genus persuadendi secundum quod dicitur iudiciale.
 (1) Communis locus est amplificare ... x facile esse ostendemus.
 . Oracio in tyrannum occupantem ...
 (2) Quousque aput vos iudices leges iudiciaque vigeant ...
 (E1) quemadmodum illiad suscipiendam tyrannidem erat.
- Nachtrag*
45. 257v: *Versus*
 (1) Dii te perpetuent cuncta et per secula letum Reddant, sint vite stamina longa tue.
 (2) Tu valeas felix ceu longo tempore fenix.
 (3) Et foveat tellus velut te pelle vitellus. - Ovidi de philomena.
 (4) Vale vale cave ne titubas mandataque frangas ...

- 46. 258r:** *Petrus Luder, Medulla rhetorice (excerptum)*
- (1) Improbatio est disuasio (!) alicuius rei propositae. Oportet autem improbatantes primo auctores rei improbare, deinde rem ipsam enumerare ...
- (E1) Hanc autem rationem facile concludemus: fluvios omnis terre maritos esse.
- (E2) Psigewno (?). explicit feliciter. Atthoniti all(elui)a. modus persuadendi.
Auf dem Rest von f.258r Beispiel für 'Conclusiones' (Fortsetzung von f.261v).
- 47. 258v–261v:** *Rhetorischer Traktat*
- . De litteris ab amicis accetis aut eis datis.
- (1) Ex tuis litteris mirificum tuum erga me amorem recognovi ...
- . Synonyma. (*rot*)
- (2) Tue michi littere qua me benivolentia colis declaraverunt ...
- (3) Tuarum enim ad me litterarum visitatio diligens tuam erga memoriam significat ...
- . Narratio.
- (4) Hoc tibi pulcherrimum est expediens. Illud enim agendum, ornandum, providendum est.
- (5) Dubitanti michi quid ad te scriberem ...
- (6) Divisiones auditores dociles reddunt, attentius, ut equiori animo constituent et lucidius intelligant ...
(*Es folgen Beispiele.*)
- (7) Confirmatio est, ut propositiones nostras aut rationes confirmare studeamus exemplis ...
- (8) Nulla unquam ex parte dubitavi (*darüber: 'hesitavi'*), quanta me semper benivolentia amplexus fueris.
- (9) Tua erga amoris ...
- 260v . Circa amorem et officium clausule.
- (10) Tanta enim magnitudo est tuorum erga me meritorum ut ...
- . Ubi amico consilium aut auxilium impert[imur] clausule.
- (11) Spero quod si meo consilio usus fueris ...
- 261r . Ubi ob[er]acionem de nobis aut de aliis facimus et ubi gratias de beneficiis habemus acceptis.
- (12) Si quid erit in quo meo possim officio tibi placere ...
- . Gracias ago.
- (13) Gracias ago. Tanta sunt in me tua merita, tantus beneficiis tuis cumulus accessit ...
- 261v . Conclusiones. - Primo Marci Tullii Ciceronis.
- (14) Tu igitur me amabis. hoc si idem me in te facere existimas ...
- (E1) Illud tandem te oro. Illud denique te obsecro. Illud postremo a te contendo. Vale mei memor.
- (E2) Verte 4 folia supra, invenies plura. (*auf f.258r*)

Lagenbeginn

- 48. 262r–275v:** *Ars predicandi*
- . Ars brevis et clara faciendi sermones secundum formam sylogicam, ad quam omnes alii modi reducuntur.
- (1) Predicatio non est aliud quam verbi dei conveniens et salubris distributio ...
- (E1) conservator, cuius regnum permanet in infinita secula seculorum. Amen.
Ed. (?)

Lagenbeginn

- 49.** 276–286: *Super IV libros sententiarum propositiones*
 . Ihesus Maria. In primo agit de deo ...
 . D. 1. Res 1: Totam sacram paginam constat ...
 (E1) Finite sunt propositiones iste et continent in se sententiam et intencionem fere
 tocius distincionis cuiuslibet iuxta exigenciam meam extracte ex quadam lectura
 doctoris Parisiensis.
 (E2) Licet exemplar fuerit viciatum, propositiones similiter partim sunt viciate.
 (E3) Valet feliciter et plaudite. (*mit anderer Tinte*)
Stegmüller, Rep.sent. (?). Nicht bei Glorieux, La faculté ..., Paris 1971.

- 50.** 286v–287v: *Boethius de Dacia, De unitate et uno*
 . Boecius de unitate et uno.
 (1) Unitas est qua unaqueque res dicitur pro una sive enim sit similis ...
 (E1) res una est et (*Abbruch*)
 'Boecius de unitate et uno': MBK D II 131,3. Rest von f.287v leer.

Lagenanfang

- 51.** 288r–298v: *Decretum Gratiani versificatum*
 . Aspice ius bynum ...
 (1) In prima itaque parte hoc est in distincionibus ... (*Einleitung*)
 288v . Decreta pape sunt servanda ...
 289r . Decretum Gratiani hic continetur. (*späterer Zusatz*)
 . In prima distincione agit de iure canonico et naturali ex lege et consuetudine.
 (2) Aspice ius binum ...
 (E1) Extra ieiunia decreti pars docet una.
 (E2) Finit 3a pars decreti. (*rot*)
Walther, Initia (?).
- 52.** 298v–299v: *Excerpta et versus*
 . Elimachus. Quis putas est fidelis ac prudens monachus qui ...
 (2) Ve male castigat proprio qui crimine sordet.
 (3) Cur caro proximus ignis et intimus hostis / Carnis amor perit, est rosa, fex erit, ergo
 spuatur.
 (4) O caro fenea iam modo glarea postmodum vermis / Nunc homo cras humus, istud enim
 sumus, unde superbis / Que modo florida, cras eris horrida, plus loquor: horror / Horror
 amantibus horror et hostibus omnibus horror.
 (5) Rebus in humanis tria sunt peyora venenis / Perversus socius, mala femina, falsus amicus.
 (6) In mundo tria sunt omni dignissima lauda: / Femina casta, bonus socius, sincerus amicus.
 298v (7) Utrum aliquis habens rancorem potest sine periculo dicere dominicam oracionem Pater
 noster. Videtur secundum Augustinum ...
- 53.** 299r–299v: *Privilegia clericorum*
 . Nota privilegia clericorum.
 (1) Primum percuciens clericum est excommunicatus ipso facto XVIII ...
Weitere Notizen f.299v.

Lagenanfang, Schriftwechsel

- 54.** 300r–312r: *Scarta alias Breviarium terminorum philosophiae*
 (1) Simplex dicitur multiformis uno modo, quod non habet partes actuales ...
 (E1) Item donec introibo in sanctuarium dei vel donec inveniam locum domino, qui est
 super omnia deus benedictus in secula. Amen.
 (E2) Explicit scarta finita feria quarta.
 (E) Comparata per fratrem Andream. (*von anderer Hand*)
 (E) Anno domini millesimo etc. LXXIII in die Symonis et Iude captum est opidum
 Messeritz et castrum sequenti sabbato per dominos Steffanum Ungarum et Frede-
 ricum d(ucem) Legnicensem nequaquam gloriosos. 1474.

- 55.** 312v: *Sermo*
 . Venerandi patres ...
 (1) Considerans generis humani deformitatem eiusque ad agendum bonum difficultatem ...
 (E1) et canticum idem angelicum dicamus mente pia, voce serena: Ave Maria gratia plena.
f.313r Notizen.

- 56.** 313v: *Notizen*
 (1) Fortitudo. (*mit einem Schema der Tugenden*)
 (2) Audacia prevolat ante pericula ...

57. Hinterdeckel:

- Über das Beten (dt.)*
 (1) Gebeth: mit behelikeit und bestendigkeit in warhafftiger libe vorsichiliger (?) besunder / mit stetikeit / yn got mit gancz williger bi...keit / czu gote.

58. Hinterdeckel:

- Versus de ventis (mit Schema)*
 . Übersicht über die Winde, darunter sechs Verse. - Boreas:
 (1) Frigora conficio pluvias cum flamine mitto ...
 . (*Darunter:*)
 (2) Euro Wlturnus subsolanusque sodales ... (*4 Verse*)
 (E1) Gorlitz scriptum anno secundo et octuagesimo quadringentesimo supra millesimum. Datum.

Schreiber : Andreas de Paradiso • artium liberalium magister, baccalaureus - Aufenthalt in Prag • 1482 (am Ende der Hs.) • Görlitz • f.1 (s.u.)

Besitzer : Andreas de Paradiso • Zisterzienser, vgl. MS 45, Nr.59: 'Andrzej cysters paradyski' [Kartei der Bibl., Lisiecki 27, Anm.1]. • Zisterzienserkloster Paradies in Polen • f.1: 'Liber beate Marie in paradiso per fratrem Andream conscriptus artium liberalium magistrum, sacre theologie baccalaureum', f.312: 'Comparata per fratrem Andream'.

Sandomierz
Biblioteka Seminarium Duchownego (Semin.)
cod. 1806 (Nr.73 Wójcik)

15/2 — 150ff., pap., 4° (?)

- Datierung : 1481
Provenienz : Polen, Krakau, Universität Jagiellonica - Deutschland (?)
Schrift(-ht) : got. Kursive - Dorf Schydzyna (bei Krakau?)
Hände : eine
Einträge : Besitzvermerk auf dem Vorderdeckel (s.XV: 'Stanislaus de Corzyb'); ferner ein Schenkungsvermerk a.d.J. 1908. Im Falz Perg.-streifen (z.B. 'dulcedo mellis est lingua eius alleluia')
Typ : monastisch, asketisch
Bemerkung : Die Hs. ist am Schluß unvollständig (es fehlen mindestens Buch 3 und 4 von Gregors Dialogi).
Literatur : Wójcik, W.: Cenniejsze rekopisy Bibl. Semin. Duch. w Sandomierzu, in: Arch. Bibl. Muz. 4 (1962) 286-287. - Zu S.Korzyb: siehe auch H.E. Wyczawski, Monast. O.F.M. Bernard. in Pol., s.Reg.

Nr. 1 SECRETUM

Nr. 2 DE VITA SOLITARIA [*Rec. 'Credo ego generosum'*]

1. 1r-23v: *Franciscus Petrarca, Secretum*
Secretum Francisci Petrarche de Florentia poete laureati de contemptu mundi incipit feliciter.
(1) Attonito michi quidem et sepissime cogitanti qualiter in hanc vitam intrassem ...
1v (e) ... ille me primum verbis aggressus est.
. Augustinus: Quid agis homuncio, quid somnias, quid expectas ... (*'ais' cod.*)
6v . Augustinus: Satisne feriat sumus? Franciscus: Ut libet quidem ...
13r (e) ... Terciam igitur deinceps de manibus tuis partem huius tripartiti muneris expecto. (*Ende des 2. Buchs*)
13v . Augustinus: Si quid hactenus sermo tibi meus ...
(E1) subsistantque fluctus animi, sileat mundus et fortuna non obstrepat.
(E2) Secretum Francisci Petrarche de Florentia poete laureati de contemptu mundi finit infra sex dies per Stanislaum de Corzys in Schydzyna villa scriptum feliciter anno M CCCC LXXXI VII Augusti, pro sit benedictus deus in secula seculorum. Amen.
Vereinzelt Randbemerkungen. f.24r-v leer.
2. 25r-66v: *Franciscus Petrarca, De vita solitaria* [*Rec. 'Credo ego generosum'*]
Liber Francisci Petrarche poete laureati de vita solitaria.
(1) Paucos homines novi quibus opusculorum meorum tanta dignacio tantusque sit amor, quantus tibi fidentissime ...
26r . Secundus prologus istius tractatus.
(2) Credo ego generosum animum preter deum ubi finis est noster preter seipsum et archanas curas suas aut preter aliquem multa similitudine sibi coniunctum animum nusquam acquiescere ...
(3) Scio quidem sanctos quosdam viros multa hinc scripsisse ...
26v (4) Visus sum autem michi facillime felicitatem solitudinis ostensurus, si ... x in cunctis existima.
. Qualiter dives surgit noctu media. Capitulum primum.
(5) Surgit occupatus infelix habitator urbium nocte media ...
40r (e) ... Explicit liber primus Francisci Petrarche poete laureati de vita solitaria. Incipit secundus.
40v . Capitulum primum de laude vite solitarie et multis exemplis solitariorum.

- (6) Sencio tamen adhuc aliquid deesse et video nunc eciam quid expectes ...
 (E1) Bene suades, recte consulis, verum dicis.
Das Werk ist in Traktate und Kapitel eingeteilt (ähnlich der Gliederung in Danzig, Mar. F 230). f.58-66v sind die Überschriften auf eine andere Art ausgezeichnet.
- 3. 67r–129v:** *Rodericus Santius de Arevalo, Speculum vite humane*
 . Ad sanctissimum et beatissimum dnm dnm Paulum secundum pontificem maximum liber incipit dictus speculum vite humane. Quia in eo cuncti mortales, quovis fuerint statu vel officio spirituali aut temporalis, speculabuntur eius artis et vite prospera et adversa ac recte vivendi documenta, editus a Roderico Zamorensi et postea Calagaritano hispano eisdem sanctitatis in castro suo Sancti Angeli castellano.
 . Sanctissimo ac clementissimo in Xristo patri dno dno Paulo II° ... Rodericus episcopus Zamorensis hispanus ... seipsum cum utriusque hominis humillima inclinatione.
 (1) Cogitanti michi hanc munitissimam ... Sancti Angeli arcem ... custodienti, ubi aliquid ocii superest ...
 67v (e) ... et feliciter protegat et conservet. (*Schluß der Vorrede*)
 67r . Prefatio utilis, in qua auctoris huius via eiusque studia recoluntur et tandem admonet ad studia legis divine potius quam humane et de effectu legum humanarum et de ordine procedendi in hoc libro. (*Zur Vorrede I*)
 68r (2) Verum beatissime pater ut aptior dulciorque sit circa premissa ... (*Zweite Vorrede*)
 68v . De materiis pertractandis in primo libro et de tabula capitulorum eius. Primus liber agit de cunctis statibus et exercitiis sive vivendi modis temporalibus incipiens a cesarea potestate ...
Fabricius, Bibl. III 411f. (zahlreiche Drucke seit 1468). - Kein MF von f.129v. - Es folgt eine Tabula zu dieser Schrift.
- 4. 130r–131r:** *Tabula zum 'Speculum vite humane'*
 . Repertorium sive tabula per alphabetum ad faciliter recipiendas materias in presenti libro dicto speculum vite humane.
 (1) Advocatus qualis debet esse ...
 (E1) Vita contemplativa an preferatur active et de utraque li.II cap.XXIII.
 (E2) Finis tabule super Speculum vite humane.
f.132 leer.
- 5. 133r–150v:** *Gregorius Magnus, Dialogi*
 (1) Quadam die nimis tumultibus quorundam secularium depressus ... x sola nominum prenotacione distingo.
 (2) Petrus: Non valde ...
 . Liber primus dialogorum. ... Explicit liber secundus. Incipit tercius.
 (3) Dum vicinis partibus valde intendo ...
 (E1) popularem ut conspicitur non conspicor (!). tunc gener regis secreto (*Abbruch des Textes, Buch III Kap. 1*)

Schreiber : Stanislaus de Corzyb (Stanisław Korzyb) • magister • die ganze Hs. • got. Kursive • 1481 (f.23v) • Schydzyna villa • f.23v und auf dem Vorderdeckel (eine Notiz ist nicht lesbar).

Besitzer : Stanislaus de Corzyb • magister, Professor an der Univ.Jagiellonica (Kanonist?), Mönch, Bernhardiner, +1491 • 1481 • 'Liber magistri Stanislai de Corzyb' (Vorderdeckel). Lit.: Wójcik 286 Anm.108 (Acta rectoralia t.1, nr.240,244-5,298; Morawski, Hist.Univ.Jag. t.2; Kantak, Bernardyni pol. t.1)

Besitzer : Wencel, Jan • Pfarrer • 1908 • 'Do biblioteki Sem. San. ofiarowaz Ks. Jan Wencel prob(oszcz) Zornowski w Kwietniz 1908r' (Vorderer Innendeckel)

Szczecin

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. S. Staszica (WMBP)

XV.47 (Cam.Cod. 27)

15/1 — 337ff., pap., fol., 30x22cm

- Provenienz : Südfrankreich, Avignon (?) - Deutschland, Camminer Dombibliothek
 Schrift(-ht) : Südfrankreich (so Rossi ohne Angabe eines Grundes), Avignon (?)
 Einband : Holzdeckel mit weißem Leder überzogen, Reste von Schließen
 Hände : eine Haupthand, von einer zweiten einzelne Abschnitte
 Einträge : Zwei Fragmente im vorderen Innendeckel (1. Perg.: kanonist., 14.Jh.; 2. Pap., astronom.?, 15.Jh.). f.1r die moderne Signatur: 'XV.47'. - Auf dem hinteren Innendeckel zwei Nekrologe.
 Typ : Kirchengeschichte (Aug.civ.), moralis philosophia und Antike (Petrarca, Macrobius, Thomas Walleys), Kaisergeschichte (Festus), Theologie (Engellehre: Vinc.Bell., Isid.), Bernhard von Clairvaux.
 Bemerkung : Die Blattzählung in der Hs. unterscheidet sich von der Lemckes. Hier nach der Hs. gezählt. - Der Inhalt der Hs. bildet ein recht geschlossenes Programm zum Kommentar zu 'De civitate dei'.
 Literatur : Lemcke, Die Hss. und alten Drucke des Marienstifts-Gymnasiums, S.35-37. Rossi, Le Fam., I p.XXXVIII (Sigle: S): 's.XV'. Piur, Sine nomine S.289 (Nr.37): 'Ende des 15.Jhs.'.

Nr. 2 RERUM FAMILIARIUM LIBRI I-VII

Nr. 9 SINE NOMINE

1. 1r-118r: *Thomas Walleys, Expositio super primos decem libros de civitate dei — Nicolaus Trevet, Expositio in li. XII-XXII de civitate dei*
- (1) Fluminis impetus letificat civitatem dei, in psalmo (45,5). fons sapientie residens in excelsis per dona sua ...
- (2) Circa vero causam effectivam libri de civitate dei sciendum est ... (*Anfang des neuen Abschnitts*)
- 2r (3) Gloriosam civitatem dei et cetera. In isto primo capitulo tangit beatus Augustinus duas culpas Romanorum, quarum prima est nimia elacio et superbia ...
- 16r (e) ... Explicit liber primus de civitate dei expositus secundum magistrum Thomam Anglicum ordinis predicatorum. - Incipit liber secundus secundum eundem.
- 100r . 'Cognitum fere certa sciencia etc.' Hic incipit liber decimus, in quo beatus Augustinus dicit, quod angeli boni non sunt colendi cultu latrie ...
- 109v que libro Platonico legit. De hoc eciam sit mencio in glosa super illud Sal. 1: Misterium quod absconditum sit. (*eine Zeile leer*)
- . In hoc capitulo 30 secundum fratrem Nicolaum de Trmeht (*lies: 'Treveth'*) contra Porphirianos declaratur credibiliorem esse incarnationem Christi quam multa que illi asserunt ...
- 110r . Duodecimo libro est intencio Augustini principalis de creacione primi hominis. in quo, licet non secundum evidenciam ... (*Die knappe Kommentierung Treveths geht bis Buch XXII.*)
- 113r (e) In capitulo 28 nota quod ut patet ex Macrobio super sompnum Scipionis Plato scribens libros de republica in fine ad astruendam immortalitatem anime, narrat militem quendam ...
- (e) ... cum vera fide resurrectionis future ad beatitudinem, ad quam nos perducatur ipse dei filius, qui vivit et regnat per infinita secula seculorum.
- . (*Danach Anfang des Registers, zweispaltig; vorangeht ein Verzeichnis der Exempla und Historiae*)
- . Notabilis historia de Marco Marcello li. 1 c. 6. / Notabilis historia de Arione li. I c. 14 ... (*Anfang des alphabetischen Registers:*)
- 113vb . Achademici qui fuerunt li. 4 c. 30 / Achademia unde dicta li.8 c. 12 ...

- (E1) Xenocrates gravissimus philosophorum. libro 8. c. 12. Deo gracias.
Am oberen Rand von f.1r eine nurmehr teilweise lesbare Überschrift: 'Secundum (?) ... / pro diversis T. de civitate dei'.
- 2.** 118v–180v: *Franciscus Petrarca, Rerum familiarium libri I-VII*
 . Epistole Petrarche.
 . Ad G. Germanum suum. (*auf dem unteren Rand*)
 (1) Quid vero nunc agimus frater? Ecce iam fere omnia temptavimus, et nusquam requies, quando illam expectamus, ubi eam querimus, tempora ut aiunt inter digitos effluerunt ...
 127v . Incipit liber secundus rerum familiarium ad Phylippum Cavallicensem episcopum suorum mortes equo animo ferendos (!) prima rubrica. (*auf dem unteren Rand*)
 (2) Ingens scribendi negotium michi nunc adimit virtus tua ...
 137v . Incipit tercius liber rerum familiarium ad Thomam Messanensem, prima rubrica de Thyle insula formosissima, sed incerte opiniones diversorum. (*auf dem unteren Rand*)
 (3) Perambulanti veterum confinia, accessu quidem aspera, sed ...
 146r . Liber rerum familiarium quartus incipit.
 (4) Altissimum huius regionis montem quem non immerito Ventosum vocant ...
 155r (5) Quod verebar accidit, quod timebam pacior ... (*Fam., V 1; Überschrift zu Buch V fehlt*)
 164r . Rerum familiarium liber sextus incipit. Ad Anibaldum Tusculanum episcopum cardinalem contra avariciam pontificum prima rubrica.
 (6) Infelicem invidiam dixit Maro nec immerito ...
 172v . Incipit rerum familiarium liber septimus. Ad Barbatum Sulmonensem. Deploratur patere se vastitas (!) ab incurso ferocium barbarorum Rubrica prima.
 (7) Inter multifides (!) quibus obsideor curas, illa non ultima est ...
 (E1) et si principio delectaris, finem cogita. Vale. (*Fam., VII 18*)
Nel testo e nell'ordine definitivo (Rossi); III 18 fehlt. Zum ersten Brief: 'Ad G. Germanum suum' (frater ist mißverstanden). - Am seittl. Rand jeweils Notae zu Memorabilia und Sententiae. Am unteren Blattrand die Adressen und Überschriften. Von f.119 bis 180r von alter Hand eigens gezählt (I.fol bis 62)
- Lagenanfang*
- 3.** 181r–212v: *Macrobius, Commentarii in Somnium Scipionis*
 . Super sompno Scipionis.
 (1) Cum venissem in Affricam ... (*darüber: 's.c. Scipio'; Beginn von Ciceros Somnium*)
 182r (e) ... Ille discessit, ego sompno solutus sum.
 . Explicit Sompnum. - Prohemium:
 (2) Inter Platonis et Ciceronis libros, quos de republica uterque constituit, Eustachi fili ...
 (E1) nichil hoc opere perfectius quo universa philosophie continetur integritas. (*Macrob. comm. 2,17,17*)
Dem Kommentar des Macrobius geht der Cicero-Text voran. Mit Interlinear- und Marginalglossen (f.181r zu Ennius: 'Ennius optavit sapienciam Omeri in se esse, tandem sompniavit animam Omeri se intrasse, unde scripturam fecit.')
- 4.** 213ra–216v: *Tabula zu 'Macrobius super sompno Scipionis'*
 (1) Tabula subscripta ad materia (!) Macrobi in de somnio Scipionis poscentem adducit. ubi enim principium recitat, Scipionis denotat somnium ...
 (e) ... quia nec ipso signo ex tabula.
 . Aer circumfusus universam terram ambit, c.VIII L et ibi de aeris turbinibus. / Aeris percussione fit sonus, non aliter c.9 F ...
 (E1) Zone terre sunt V, et que cap. X A. Explicit.
Zweispaltig.

5. 216v: *Zeichnung zu Macrob. somn. I 21,3 ff. (Planeten und Tierkreise)*
 (1) Globus terre / luna / Mercurius / Venus / Sol / Mars / Iupiter. - A Pisces / M
 Aquarius ...

Entspricht der Zeichnung in der Edition des 'Somnium Scipionis' von Willis S.164 (bzw. von Eyssenhardt Tab.II).

Lagenbeginn

6. 217r–254r: *Flores beati Augustini in libros de civitate dei*
 . Flores beati Augustini in libros de civitate dei per veritates sic colliguntur.
 (1) Prima veritas est, quod illa disciplina que a teneris annis est imbibita, est magis
 diuturna ...
 (E1) ubi sic concludit: Ibi vacabimus, videbimus, videbimur et amabimus, amabimur et
 laudamus. Amen.
 (E) Et sic est finis florum Augustini super libros de civitate dei.

7. 254v–256r: *Epistola consolatoria*
 . Amantissime. Licet ex morte talis non me latuerit tuus meror, ne dum infesto
 nuncio referente perceptus non tantum flencium congesta voce auditus, sed ullu-
 lancium convalescente sed consurgente clamore vulgatus Et quamquam tibi sim
 intima anxietate compassus ...
 (E1) sed non tibi minus prosint aliquando ad salutem; per hec enim alium placabis
 iudicem, et ipso inspirante subventuros tibi similes apto tempore preparabis.
*Der unbeschriebene Teil von f.256 (Lemcke f.255) ist ausgeschnitten; auf f.256 der Schluß
 dieses Briefes und der Anfang des folgenden Textes.*

8. 256v–263r: *Iohannes Calderinus, Consilia*
 (1) An canonicus expulsus debeat habere redditus prebende sue et cottidianas distri-
 buciones ...
 257r (2) An impetratio ecclesie sit viciosa, non facta mencione de eleccione primo facta ad
 illam ecclesiam ... (*Vorbemerkung zum folgenden Consilium*)
 . Xristi et gloriose Marie semper virg. matris eius ac b. Iohannis apostoli et ewange-
 liste assint michi suffragia amen. Suprascriptis dubitacionum articulis ego Iohannes
 Calderini decretorum doctor spectabilis et comes palatinus ...
 259r (3) Casus talis est. Iam sunt anni octuaginta et quinque et ultra, quod sentenciatum
 fuit et arbitratum fuit per solempnes prelatos ad infrascripta electos per d. olim
 et tunc Pisanum Archiepiscopum ex una parte ...
 260r (4) An canonicus et prebendatus ecclesie, cum quo est dispensatum ...
 consulti nos Iohannes An(dree) et Iohannes Cal(derini) decretorum doctores
 super primo articulo ... dicimus ...
 260v (5) Tenor dubiorum talis est, de quibus queritur ad litteram, si dominus legatus treugas
 indiceret ...
 261v (e) ... libro sexto clarius et plenius per dominum Io. An. de hereticis: cum ex iniuncto,
 in fine. Io. Cal.
 (6) In Xristi nomine amen. Quidam Syrnus condidit testamentum et inter alia dispo-
 suit, quod post mortem ...
 Super premissis articulis consultus ego Iohannes Cal. etc. dico ...
 262r (7) Testator in loco de temporali iurisdictione ecclesie in presencia IIIor personarum,
 quarum due erant femine, legavit uxori predium cum adicione, vel sine, quod post
 mortem remaneret penes ecclesiam talem ...
 (8) Queritur an dictum legatum valeat aliquo iure. Due partes alicuius collegii aliquid
 statuerunt vel providerunt tercia parte inscia et irrequisita. Queritur an hoc valeat
 necne. In Xristi nomine amen. Super predictis dubitacionum articulis consultus
 ego Iohannes Cal. dico ...
 262v (10) Queritur an clericus prime tonsure succedat patri in feudo. Dico quod ...
 (E1) facile est probare, quod modo dixi. Iohannes Caldarini (!).

Kuttner (?) 'Iohannes Calderinus, doctor iuris canonici Bononiensis ca. annum 1350, gener Iohannis Andreae' verfaßte ein 'pulchrum opus consiliorum' (vgl. Fabricius, Bibl.Lat. I 297).

- 9. 263r–274r:** *Franciscus Petrarca, Sine nomine*
 . Petrarche Epistole sine nomine. (*am Rand*)
 (1) Cum semper odiosa fuerit, nunc capitalis est veritas ...
 (2) Quid agis bone vir. Quid agis pater optime ... (I)
 263v (3) Quid hinc humanitatis aut clemencie ... (II)
 264r (4) Leve est quod nunc animum egerendum tamen ne neglectum stomachum obsit.
 Plus enim ... (*III var.lect.*)
 264v (5) Apud te quidem invictissime domitorque terrarum ... (IV)
 266r (6) Geminus michi Parnasus alter in Ytalia est alter in Galliis ... (V)
 266v . Si per occupationes licuisset, numquam alias tam iusta scribendi simul et in<di>gnandi,
 ne dicam flendi materia data est ... (VI)
 (7) Cum sanctissimum gravissimumque sermonem repeto ... (VII)
 267r (8) Si quicquid animus meus fert de huius occidue Babilonis statu ... (VIII)
 267v (9) Persecucionum duo sunt genera, hoc nolentes patimur, hoc volentes ... (IX)
 (10) Subscripciones epistolarum mearum miraris, nec immerito ... (X)
 (11) Unde nunc ordiar an vero non ordiar, in dubio est ... ('Unde': 'Inde' cod.) (XI)
 (12) Ve populo tuo Xriste Iesu, ve populo tuo Xriste ... (XII)
 268r (13) Ut vides eunt res, ymo vero non eunt, sed trahuntur ... (XIII)
 (14) Diu distuli expectans et materiam et nuncium, uetrque simul affuit ... (XIV)
 269r (15) O quam consona sensibus meis consilia ('tua' fehlt) sint, breviter dici nequit ...
 (XV)
 (16) O si nosses quanto me gaudio complevit abitus, ymo quidem reditus tuus ... (XVI)
 269v (17) Quo te cumque converteris, idem es, et pariter me delectas ... (XVII)
 270r (18) Et quid adhuc heres, an non heres, sed teneris ... (XVIII)
 273v (19) Evasisti, erupisti, enatasti, evolasti. Bene est ...
 (E1) super os meum, et hiis ultra non addam.
 (E) Francisci Petrarche poete laureati sine nomine liber explicit. Deo gracias.
Kurze Abschnitte sind von einer anderen Hand geschrieben (f.266r, 268v, 270v, 273v).

- 10. 274r–276r:** *Baldus de Ubaldis, Consilium*
 . Sanctissima et illustrissima regina.
 (1) Super puncto transmissio michi per vestram inclitam maiestatem quid ...
 (E1) sicut precepit dominus Moysi etc.
 (E2) Maiestas sanctissima omni laude digna, ecce quid famulus vester Baldus de Perusio utriusque iuris minimus professor sentit de quesito per vestram serenitatem, quam deus votive conservet, et ad fidem manu propria totum scripsi et sigillo meo communi ad laudem dei et vestre inclite maiestatis, 'ascensor celi, auxiliator tuus, magnificenciam cuius discurrunt nubes', Deutronomi XXXIII cap. (33, 26 'magnificentia eius'). Amen, deo gracias.
Casamassima, Codices? Einige Anmerkungen am Rand.

- 11. 276v–277r:** *Franciscus Aretinus, Consilium*
 (1) Consilium et responsum nostrum inceptorum consultorum tale est, videlicet paucis (?) dicti dni capitanei esse in hoc videlicet, quod d. Michael Pauli debet ab eo absolvi ab accusatione de eo instituta per dictum Nicolaum B(ri)telli ...
 (E1) cum vulgaris viribus (?) ad hoc allegari consuētis. Franciscus de Arcio doctor legum.

12. 277r–281v: *Isidorus, Differentiae verborum (excerpta)*

- . Incipit capitulum ultimum libri ultimi Ysidori ethimologiarum de differentiis dictionum in communi.
- (1) Inter metum timorem et pavorem hoc interest, quod metus frustra prospicit; timor subita mentis consternacio est; pavor animi motus, unde etiam pavida momenta dicimus.
- (2) Inter que et ve hoc interest ...
- . Inter omnes cunctos et universos hoc interest ...
- . Inter tacere et silere ...
- . Inter auxilium presidium et subsidium ...
- . Inter consequi et insequi ...
- . Inter principium et initium ...
- . Inter simulare et dissimulare ...
- (3) Inter pollicere (!) et promittere hoc interest, quod pollicemur ultro, promittimus rogati. Inter nullum et neminem ...
- . (*usw.*)
- (E1) Inter mereo et mereor hoc interest, quod mereo pro merito servicii, mereor pro operis mercede. Sic ruminio et ruminor et hiis similia.
- (E2) Deo gracias Amen.

Der Text scheint einer Handschrift der 'Etymologiae' entnommen zu sein, die am Schluß die 'Differentiae' enthält. f.279v unten der Reklamant 'XVI'. - Die letzten Zeilen des Texts von Hand m2.

13. 281v–291v: *Isidorus, Etymologiae (excerpta)*

- (1) Licet origo nominum unde veniat (!) a philosophis eam teneat rationem, ut per denominationem homo ab humanitate, sapiens a sapientia nominetur ... (*etym. 10,1,4*)
- 287r . Ysidori Ethimologiarum liber decimus. Sequitur libro VI° capitulum XVII de festo paschali.
- (2) Antiquitus ecclesia pascha quartadecima luna cum Iudeis celebrabat ... (*etym. VI 17,10*)
- 288r . De aliis festivitibus capitulum XVIII. (*am Rand*)
- (3) Festivitas dicta a festis diebus quasi festiditas ...
- 288v . De officiis XVIII capitulum. (*Schluß*)
- (4) Officiorum plurima genera esse, sed precipuum illud ...
- 290r (e) ... Sacre enim res de rebus execrandorum fiebant. - Sequitur libro septimo capitulum quintum quod est de angelis.
- (5) Angeli grece vocantur, hebraice Malaoth, latine vero nuncii ... (*etym. VII 5,1*)
- 291r (e) ... demonstrat misterium. - Sequitur de apostolis cap.9.
- (6) Apostoli missi interpretantur; hoc enim eorum nomen indicat ... (*etym. VII 9*)
- 291v (7) Maria illuminatrix sive stella maris ... (*etym. VII 10*)
- (8) Martires greca lingua, latine testes dicuntur ... (*etym. VII 11*)
- 291v (E1) martires esse potuerunt.
- f.291v Lagennummer 'XVII.'*

14. 292r–320v: *Vincentius Bellocensis, Speculum naturale (li. I 1-86 et II 85-131)*

- . De diversis mundi acceptionibus ex libro qui dicitur ymago mundi 1. capitulum.
- (1) Mundi factura quinque modis describitur. Dicitur enim primo modo mundus architipus ...
- . Capitulum II. de duobus mundis pariter existentibus.
- (2) Pater quidem omnium et dominus, qui solus est omnia, omnibus se libenter ostendit ...
- 312r . Incipit de angelis tenebrosis, de lucifero et primo de eius statu. Petrus Lombardus li. III c.LXXXV Vincencius in speculo.
- (3) Inter hos itaque celestes spiritus ...
- (E1) unde per prophetam ait dominus: Inebriatus est in celo gladius meus.

Autoritäten sind am Rand notiert. Angabe der Quelle: 'Vincencius in speculo' z.B. f.312r. f.315v: Lagenummer .XIX.

- 15. 320v–323v:** *Festus, Breviarium [Rec. 'Breves']*
 . Incipit breviarium viri illustris Festi dictatoris magistri militum ad clementissimum et invictissimum principem Valentem Augustum de annis et etate rei publice Romanorum.
 (1) Breves (!) fieri clemencia tua precepit, parebo libens precepto, quippe cum desit facultas lacius eloquendi ...
 (E1) ut post hanc ingentem de Gothis eciam Babilonie tibi palma pacis incedat (!).
 (E2) Completum breviarium Festi dictatoris magistri militum clementissimi et invictissimi principis Valentis Augusti. Vales (!) Augustus imperavit anno domini CCC^o LXXIII°.
- 16. 323v–324v:** *(Exzerpte aus einer Chronik)*
 (1) Iulius Cesar post bella plurima, post victorias infinitas, factus fuit primus monarcha et imperavit duobus annis. Eo autem interfecto a Bruto <et> Cassio consenciente senatu Octavianus factus est imperator, qui dictus est Augustus et imperavit XLIII annis. In diebus illis facta est tranquillitas et pax in universo orbe. In illa itaque summa pace natus est Xristus ...
 (E1) In diebus illis venerunt Anglici in Britanniam et Dyoclecianus propter imminencia bella associavit sibi Maximianum et Herculianum Augustum, Constantinum et Galienum cesares fecit et ita fuerunt duo Augusti et duo Cesares. Maius enim est esse Augustum quam Cesarem.
Vgl. Martini chron. (evtl. gleiche Quelle)
- 17. 324v–325r:** *(Exzerpte aus einer Chronik)*
 (1) Romanum imperium sive post mortem sive post depositionem F(rideric)i II. cepit vacare. Innocencius papa quartus (*expungiert: 'qui regnavit annis XXXIII c.'*) nacione Ianuensis, qui eundem Fridericum deposuit, procuravit per principes Alamanie electores plures eligi ad imperium, videlicet lantgravium Thuringie et comitem Holandie ...
 (E1) Rex eciam Navarre, qui infirmus de Affrica processerat, in Siciliam veniens est defunctus.
Kurze Ausschnitte aus einer Chronik; vgl. Martini chron. p.472,28; p.474,44-45.
- 18. 325ra:** *Ausonius, Caesares (v.6-9, 3-5) — SIDONIUS (Ps.), Versus de XII Caesaribus*
 . Versus Sydonii de XII Caesaribus.
 (1) Primus regalem patefecit Iulius <aulam>
 . Cesar et Augusto nomen transcripsit et arcem
 . Privignus post hunc regnat Nero Claudius a quo
 . Gaius cognomen Calige cui castra dederunt. (*umgestellt, folgt in der Hs. nach Vers 5*)
 (2) Accipe bis senos sua queque monastica signat
 . Quorum perplenam seriem Swetonius olim (*v.4*)
 . Nomina res gestas vitamque obitumque peregit. (*v.5*)
- 19. 235rb:** *Epitaphium Senecae*
 . Ephitafium.
 (1) Cura labor meritum functi pro munere honores ...
 (E1) Namque animam celo reddimus, ossa tibi.
6 Verse. Walther, Initia 3960 (Hildebert), Add. Mlat.Jb. XV 264.

- 20. 325r:** (*Exzerpte aus einer Chronik*)
 (1) Marcus Crassus contra Parthos, qui nunc rosi turchi, cumani (?) et ablachi dicuntur, processit anno ab urbe condita DC LXXXXVII et per Siriam transiens templum domini in Ierusalim spoliavit ...
 (E1) et sic avaricie inexplebilis et vite terminum sumpsit.
Aus derselben Quelle wie die obigen Auszüge?
- 21. 325r:** *Proverbia*
 (1) Si prescirentur, que fata quibus minentur / Multa timerentur, que non metuenda videntur.
 (2) Est commune mori, mors nulli parcit honori.
 (3) Ecce satis scimus, quod non evadere quimus.
 (4) Ibimus absque mora, nescimus qua tamen hora.
 (5) Nobilitas hominis, mens (?) et deitatis ymago. / Nobilitas hominis, virtutum clara propago / Nobilitas hominis, humilem relevar iacentem / N.h. mentem relevare furentem / N.h. nature iura tenere / N.h. nisi turpia nulla timere.
 (6) In precio precium, semper dat census honores / Census amicicias, pauper ubique iacet.
 (1) Werner/Flury S103 (B214v. Iocalis 22f). (3,4) Werner, Beitr. 80, Nr.174 b. v.1 und 3. - Walther, Prov. 6926 u.a.
- 22. 325v–326r:** (*Exzerpte aus einer Chronik*)
 (1) Anno ante urbem conditam M. CCC. Ninus rex Assiriorum primus ut historiaci (!) propagande dominacionis libidine arma foris extulit ...
 325v (2) Anno ante urbem conditam M^o CCC^o L urbs Treberis in Europa ab auctore Trebeta profugo filio Nini ...
 (3) Trebeta mortuo filius Ihero eius principatu successit ...
 (E1) cum scriptura huiusmodi: Ferreus in vacuis pendet caducifer auris.
- 23. 326r–326v:** (*Exzerpte aus einer Chronik*)
 (1) Sicut Eusebii, Hydacii, Gregorii Turonici et aliorum plurimorum etc. antiquorum relacione didicimus Hector filius Priami regis Troianorum quendam filium habuit nomine Francionem. Troylus vero filius eiusdem Priami similiter quendam filium nomine Turcum. Post eversionem vero Troie ...
 (E1) Iste Philippus magnanimus natus est anno incarnationis domini M^o LXV° mense Augusti XI Kal. Septembris.
- 24. 326v:** *Proprietates animalium in homine*
 (1) Quomodo proprietates animalium in homine inveniuntur.
 (2) Nam est audax ut leo, timidus ut lupus ...
 (E1) utilis ut equus (!), nocivus ut mus. etc.
- 25. 327r–334v:** *Bernardus Clarevallensis (Ps.), Meditationes*
 (1) Multi multa sciunt et semetipsos nesciunt, alios inspiciunt et seipsos deserunt, deum querunt per exteriora, deserentes interiora sua, quibus interior est deus. Idcirco ab exterioribus ad interiora ...
 327v (2) Secundum exteriorem hominem de parentibus illis vix invenio, qui me ante fecerunt dampnatum quam natum, peccatores peccatorem in peccato suo genuerunt ...
 328r (3) O anima insignita dei ymagine, decorata similitudine, desponsata fide ...
 329r (4) Premium est videre deum, vivere cum deo, in deo, esse cum deo, esse in deo, qui erit omnia in omnibus, habere deum qui est summum bonum ... quam sequens culpa coinquinat.
 330r (5) Vere obediens dat suum velle et suum nolle ...
 (6) Amabilis socius omnibus est officiosus ...
 (7) Fidelis servus est in contemplacione dei et custodia sui ... et angelorum custodiam.

- (8) Integritatis tue curiosus explorator ...
 330v (9) Cum ad orandum sive ad psallendum in ecclesiam intraveris ...
 331v (10) Certum est quod mors ubique minatur ...
 (11) Miserere mei deus quoniam ibi plus pecco, ubi ...
 (12) Nichil me fugacius in corde meo quam quociens me deserit ...
 332v (13) In capitulo ubi peccata mea emendare debui ...
 (14) Multitudinem iniquitatum mearum ...
 333r (15) Si me inspicio, nescio meipsum ...
 (16) Peccata mea iam celare non possum ...
 (17) Adiuvam me deus meus, quoniam inimici animam meam circumdederunt ...
 333v (18) Caro mea lucum (*lies: 'lutum'*) est et ideo lucosas et voluptuosas cogitationes ab illa habeo ...
 334r (19) Eripe me de inimicis meis deus ...
 (20) Dies domini sicut umbra super terra ...
 (E1) et post tenebras huius vite videas ortum surgentis aurore, videas meridiem, solem iusticie, in quo sponsus cum sponsa perspicies unum eundemque dominum glorie Ihesum Xristum, dominum nostrum, qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat per omnia secula seculorum. Amen.
Ohne Überschrift oder Titel. - Rest von f.334v leer.

26. 335r–337v: *Sermo in laudem Nicolai IV*

- (1) Oleum effusum nomen tuum. Ideo adolescentule dilexerunt te. Cant. primo (I,2). In hiis verbis ad laudem et commendacionem gloriosi pontificis Nicolai IVor (!) per ordinem describuntur.
 (2) Primo potencie virtus oleum: In continua olei emanacio potencia ostenditur ...
 (E1) pro habitu lugubri et pro carne mortali. Ad quod quidem eternum gaudium nos perductus (!) Xristus unctus oleo leticie pre consortibus suis benedictus in secula seculorum amen.

Nicolaus IV (1288-1292). Auf f.335r oben rechts: 'De sancto (?) ... super ... (?)' nicht lesbar; vielleicht ein Titel.

27. Hinterdeckel innen:

Nekrolog auf Hermannus de Heyda

- . Petrus Caryn ... (*Notiz auf dem oberen Rand, weiteres nicht lesbar*)
- . Anno domini M CCCC LIII in die sancti Calixti dies (!) dominica obiit magister (?) Hermannus de heite(?) vicarius ecclesie Camiensis ... (*es folgen acht Zeilen*)
- . (*von anderer Hand:*) de futuri contingentibus non est deteriata veritas quia fuit homo sicut pauci mortales.

Zu Hermannus de Heyda siehe Lemcke S.31 Anm.1. Von der Notiz oben ist nur der Name des 'Petrus Garyn' (Garsyn?) entzifferbar. Zu einem 'Petrus de Garsyn' siehe Spunar, Repert. 866–68, 870 (Szczecin, XV 45 [olim Cam. cod. 23], f.1v: 'Liber magistri Petri de Garsyn ...', datiert 453).

28. Hinterdeckel innen:

Nekrolog auf Wedego de Ramyn

- . Anno domini M^o CCCC LVIII XV die mensis que ... obiit venerabilis vir Wedego de Ra(m)myn prepositus ecclesie Camiensis sepultus in ecclesia Camiensi. Cuius anima ... requiescat in pace. Amen. Amen. - (*von anderer Hand:*) Utinam mortuus fuisset ultra XX annos, nam ecclesie huic paupercule in multis fuit dampnosus et inutilis, que dampna ad multa tempora per eum ecclesie illata non recuperabuntur.

Zweiter Nekrolog wohl von derselben Hand wie der erste. - Zu Wedego de Ramyn siehe Lemcke S.31 Anm.3.

Warszawa
Biblioteka Narodowa (BN)
Lat. F XV 3 [deperd.]

15 — ff., ,

Provenienz : Polen, Deutschland (?)
Typ : De remediis
Bemerkung : Kriegsverlust
Literatur : Brieflich Dr. Andrzej Piber (Handsabt. BN Warszawa) vom 6.6.89.

Nr. 1 DE REMEDIIS UTRISQUE FORTUNE

1. ? : *Franciscus Petrarca, De remediis utriusque fortune*

(Nr. 852)

Warszawa
Biblioteka Narodowa (BN)
Lat. F. chart. XV. 5 [deperd.]

15 (Mitte) — 303ff., pap., fol, 31,3x21,1cm

Datierung : 1459
Provenienz : Polen
Hände : eine
Typ : Briefsammlung Petrarca / Aeneas Silvius
Bemerkung : Kriegsverlust.
Literatur : Rossi, ep.fam. p.XXXIX, Sigle: Ws. 'Beschrieben in den Katalogen der Bibl. pokrz[ywnicka] n.º 43, f.146'.

Nr. 1 RERUM FAMILIARIUM LIBRI XII-XXIV

1. 1r-178r: *Franciscus Petrarca, Rerum familiarium libri XII-XXIV*
(E1) Explicit liber rerum familiarium Francisci Petrarche laureati poete et epistole ad inferos eiusdem. Anno domini Millesimo quadricentesimo quinquagesimo nono Stanislaus Rusek, liber XXIII.
Die libri XII-XXIV der 'Fam. nel testo definitivo' (Rossi).

2. 178v-303r: *Eneas Silvius, Briefsammlung*

Schreiber : Stanislaus Rusek (oder:) Stanislaus de Bodzewo • orator et famulus des Magisters 'Tom de Strzelcze, come dice Lefebvre' (Rossi) • die ganze Hs. • 1459 • f.178r

Warszawa
 Biblioteka Narodowa (BN)
 Lat. Q. chart. XV. 1. [deperd.]

15 — 80ff., pap., 4° - 29,5x22,2cm

Provenienz : Italien, im 18.Jh. Polen (Bibliothek des Bischofs Giuseppe Andrzej Zatuski, 1701-1774).
 Schrift(-ht) : italienisch
 Hände : eine
 Typ : reine Petrarca-Handschrift
 Bemerkung : Kriegsverlust
 Literatur : Rossi, ep.fam., p.XLIII, Sigle: Wr.

Nr. 1 RERUM FAMILIARIUM LIBRI I-VIII

1. 1r-80v: *Franciscus Petrarca, Rerum familiarium libri I-VIII*
 1r . Rerum familiarium gloriosi Francisci Petrarce poete laureati liber primus incipit feliciter.
 11v . Rerum familiarium liber primus explicit. Incipit secundus. (*usw. bis Buch VIII*)
 (E1) utque abessem ferox fortuna. (*Text unterbrochen*)
 80v (E) Epistole libri huius nunc sunt centumvigintitres. (*Bemerkung des Schreibers am linken Rand*)
Die ersten acht Bücher bis 'utque abessem ferox fortuna' VIII 9 [VIII 7], 12. So auch in Padova, BCap., C 33 und Padova, BCap., E 1 (737). — Datierungen fehlen oft. — Die Briefe sind durchgezählt.

Warszawa
Biblioteka Narodowa (BN)
I 3443 (Lat. D. XVI. 13)

15/2 — 11ff., pap., 4°, 21x14,5cm

Datierung : 1484
Provenienz : Polen, vielleicht Deutschland (Universität?)
Schrift(-ht) : gotische Kursive
Hände : eine Haupthand, Nachträge von zwei weiteren Händen am Schluß
Typ : Schul- oder Universitätshandschrift, rhetorisch, ars dictandi (?)
Bemerkung : Die Texte, die auf die 'ars punctandi' folgen sind vermutlich einer einzigen Quelle entnommen.
Literatur : Brieflich Dr. A. Piber.

Nr. 1 ARS PUNCTANDI

1. 1r–2r: *Franciscus Petrarca (Ps.), Ars punctandi*
- 1r . Incipit ars punctandi sive punctuandi egregii oratoris Francisci Petrarce Padua(ni) poete laureati ad Salutatum oratorem insignem.
- (1) Quesisti vir egregie quid senciam ...
- 1r (2) Principio huius opusculi duo facit; primo, ob cuius causam humanitatem (?) punctuandi commemorat; secundo, in quem finem hec ars ordinata sit, demonstrat. [Anfang des Kommentars, oberer Blattrand]
- 1r (3) Antiquorum: aliqui hic conscendit quod puncta apud antiquos (?) nostros fuerunt usitatissima et tamen hic enumerat, que ammodo sunt in usu. [Marginalglosse]
- 1v G Cum constat de re cessat de nomine punctum (*Glosse am oberen Blattrand*)
- 1v (E1) vivere cum suis sanctis in gloria eterna valeamus.
- 1v (E2) Coma - Colon ... Apposicio ff. [Zwei Spalten mit den Zeichen]
- 1v (E3) Reginam interficere nolite ... cum dico: Reginam interficere nolite verbis. [dritte Spalte neben den Zeichen]
- 1v (E4) Astericus: componitur ab aster quod est stella et dicunt quod est ymago vel signum ... x miscuit asterico et obelo.
- 2r (E5) Preter hos quam plurimi positi sunt ab auctoribus sicut obelus et astericus ... x et hec de racione punctuandi secundum modernos habeas vir insignis, vale, vir optime.
- Novati, Di un' 'Ars punctandi'..., 116-18. - Am Ende Bemerkungen von einer jüngeren Hand über 'Astericus', 'sinodoche (!)' und 'articulus'. Der Text ist mit ausführlichem Randkommentar versehen.*
2. 2r–2v: *Utilitas et commendatio epistolarum*
- (1) Epistolis alloqui et audire, quos diligimus, hoc inter amantes unicum est solacium. Coniungit epistola quos terra mariaque disiungunt ... (Epistolas adloqui ... cod.)
- (E1) ne in scribendo (consuetudinem non servans) abhorret et vicio reprehendatur.
3. 2v–3r: *Epistola ('Cogitanti mihi optime vir')*
- . S.p.d. Cogitanti michi optime vir diversa hominum studia quibus se principio instruant et vitam agunt ... (*'Cogitante' cod.*)
- (E1) facilius tolleretur. Ecce consequens. Vale fautor preceptorque unicus et me tibi sic commissum accipe, ut numquam tui obliviscaris mancipii. Iterum vale, quia ego valeo.

4. 3r-3v: *Epistola responsiva ('Adveniente')*
 Responsiva precedentis.
 (1) Adveniente et (?) nostra (?) amantissime filii litteras tuas a te sibi michi diligentissime obsignavit, quibus me consultum facis, an humanitatis studia adplecti d??? an potius ad ali<a>s artes te convertere ...
 (E1) an hic manere, an potius Italiam visere intendas. Vale et quod tantopere affectare tu dicis solerti cura prosequaris.
Auch in Berlin, SPK, Lat. oct. 391, f.37v.
5. 3v-4r: *Ladislau Postumus, Oratio ad Nicolaum V*
 Oratio serenissimi regis Lladislai ac pueri, quam fecit ad sanctissimum in Xristo patrem et dominum papam Nicolaum quintum, tempore quo <cum> augusto cesare Friderico Romam intravit.
 (1) Maxime michi hodie pater beatissime voluptas et ingens gaudium ...
 (E1) non postponam.
 (E2) Interim quod (lies: Interimque) in humanis subsistam <actibus> ad dei laudem que (! lies: ecclesieque) catholica (! lies: katholice) gloriam et honorem. Amen.
Vgl. Sottili Nr.131, f.227r (nur 1.expl.), Nr.139 f.197r (hier stimmen Inc. und Expl. überein. - Bertalot, Initia II 11681.
6. 4r-4v: *Fridericus III, Epistola*
 (1) Fredericus dei gracia Romanorum rex semper Augustus notum facimus tenore presencia universis vetustissimi preteritique evi historie poetarum egregiorum copia ...
 (E1) conspicit munere (?) graciaram presentis sub nostre magestatis sigillo testimonio litterarum datis in opido nostro Frankenfordiensi anno domini M^o CCCC^o LXII° die mensis Iulii Regno (!) vero nostri anno tercio etc.
7. 4v: *Ovidius, Epistolae ex Ponto (excerptum)*
 Ovidius de tristibus. (*in der Hs.?*)
 (1) Cum subit illius tristissime noctis imago / Qua michi supremum tempus in urbe fuit / Cum repeto noctem, qua tot michi cara reliqui ... x iusserat Ausonie. [III 1-6]
 (2) Sis libet exemplo (!) in parvo grandibus uti / Hec facies Troye cum caperetur erat. [III 25-6]
 (3) Femina virque meo, pueri quoque ordine merent / inque domo lacrimas angulus omnis habet. [III 23-4]
Im unmittelbarem Anschluß folgen die drei Vergilverse. Glossen z.B. zu v.3 'cara' über der Zeile 'res caras'; dazu am Rande: 'Res aliquando significat imperium, ut per quam res Asiae; aliquando verum(?) significat suppellectilia domus...'
8. 4v: *Vergilius, Georgica (III 66-68), De celeri cursu humane vite. Tercio georgicorum.*
 (1) Optima queque dies miseris mortalibus evi / Previa (!) fugit, subeunt morbi tristisque senectus / Et labor et dire rapit inclemencia mortis. [Verg. georg. III 66-68]
 (E1) De celeri cursu humane vite. Tercio georgicorum.
Unmittelbar auf die Ovid-Verse folgend, nicht abgesetzt von diesen. Am Rand eine grammatische Bemerkung.
9. 5r-6r: *Augustinus Datus, Elegantiolae (excerptum?)*
 (1) Vale igitur et salve verba pro (?) Marci Pharronis (?) ac enim (?) doctissimorum sententia idem seriit (?). Quibus nos alias in salutando, alias in execrando utamur. Ex quo et Therencianum illud est: Valeant, qui inter nos discidium idest separationem volunt. At mortuis quoque et qui mortalium vita decesserunt ... x illo pacto utendum sit nosti.
 (3) Pro salute autem mos dicimus salutem ... x vel meo nomine vel meis verbis.

- (4) Quottum autem cuiuscumque mensis diem volumus intellegi Kalendis Nonis et Idibus ... x (f.5v) haud te lateat quod in promptu (...??) est omnibus.
- 5v (5) Pridie Kalendas aut pridie Nonas, pridie Idus dicitur ... x inauditum et insolens verbum.
- 5v (6) Pro genitivis autem mensium rectius possessiva fixerimus (?), quod pro Kalendas Marcii venustius dixerimus Kalendas Marcias ...
- 5v (E1) que non minus utilia, sed graviora subvectam (?) ... (?) ut facis cupidissime studia litterarum complectere atque in dies assequaris (?) ad exercitacionem acomoda. Vale.
- 6r (E2) Marcius XXV. Marcius ... (Übersicht über die röm. Monatseinteilung)
Augustinus Datus; Elegant. ??? Das Expl. Nr. 1 auf f.5v stimmt dmit überein.
- 10. 6r:** *Vergilius, Aeneis (Aen. III 1-12)*
Tercio Eneadum.
(1) Postquam res Asiae Priamidae evertere gentem ...
(E1) Cum sociis natoque penatibus et magnis diis.
Mit Marginal- und Interlinearglossen (inhaltliche und lexikalische).
- 11. 6v-7r:** *Declaraciones aliquorum vocabulorum*
Secuntur nunc declaraciones aliquorum vocabulorum.
(1) Nota de spondeo venit sponte ...
(2) Item Vale: Extendit se tam ad bonum quam malum. Bene Therencius in Andria ...
(E1) Item polliceor sponte et sine rogatu promitto, sed promitto cum rogatu.
- 12. 7v-8v:** *Kommentar zu 'De petitione et consolacione'*
(1) Preceptis quidem meis: Hoc metrum est Oracii in libro epistolarum epistola ad Vinnium servum suum, quem servum cum certis libris et quibusdam epistolis ...
(2) Quibusdam in rebus: Presidium in re consistit, auxilium in opere ...
(3) Precepi ut ex superioribus his duobus: Sunt milites ...
8r (4) Quadrupliciter possumus laudari. Item conficio et facio ...
(5) Posteaquam michi de obitu filie tue (*Cic., Ad fam. IV 5*): Quicumque hoc verbum ...
(6) Doleo quidem vehementissime: Preciosum est precio plenum ...
(7) Accepi equidem superioribus: Magnanimus cui animus non superbit prosperitate ...
8v (8) Hesterno vesperi quo Iohannes: Discrimen ...
8v (E1) ubi unusquisque exercitat vias suas disputando et arguendo.
- 13. 8v:** *Horatius, Epist. I 28-35, 38-40*
(1) Non possis oculo quantum contendere Lincus / Non tamen idcirco contemnas littus (!) inungi ... x et magnam morbi deponere partem.
(2) Impiger, iracundus, iners, vinosus amator ... x patientem comodat aurem.
am Anfang (von Hand m1): 'Item civis attenorum (!) habuit oculos acutissimos et perspicatissimos, videt etiam portu Athenensi (!) naves circa civitatem Romanam. Alias Linceus.'
- 14. 8v:** *STATIUS (Ps.), Epitaphium Senecae*
Epitaphium Senecae Stacius scripsit.
(1) Cura labor meritum summi (!) pro munere honores ...
(E1) Nanque animam celo reddimus, ossa tibi.
Walther, Initia 3960 (Hildebert), Add. Mlat.Jb. XV 264. Baehrens, PLM V 386, Buecheler/Riese, AL I 667 (ohne Hinweis auf Statius). - In unmittelbarem Anschluß an die obigen Verse. Mit einigen Glossen.

- 15. 8v:** *Martialis, Excerptum (III 15)*
 (1) Esse nichil dicis quicquid petis improbe Cinnus (!) / Si nil, Cinna, petis, nil tibi, Cinna, nego.
'Improbus non probandus est neque a nullo (!) laudandus.'
- 16. 9r:** *Guillelmus Savonensis, Modus epistolandi (Musterbrief, excerptum)*
 (1) Non est mei moris (*korr. aus: 'amoris'*) eximie doctor, quantumcumque occupatus existam, litteris supersedere scribendis, que vel amicos conquirendos ...
 (E1) Et quoniam hoc exiguum fore non dubito, ad tantum munus persolvendum altissimum cunctarum graciaram largitorem effluentissimum incessanter exoratum (?) velim ut te ... prtegat et ... ad paradysi gaudia perducatur.
- 17. 9v:** (?)
 (1) Sanctus Dionisius Attenensis (!) philosophorum famosissimus, sancti Pauli predicatione ad veram (?) philosophiam conversus et in Gallios (!) missus ...
 (E1) Quia deficiunt et consumuntur et turbantur, ut dicit Bernhardus in libro de amore dei, capitulo penultimo.
 (E) 1484.
Die Jahreszahl am Ende ist in der Form des 15. Jh. notiert, aber vermutlich von der Hand des Schreibers, der das folgende Gedicht nachtrug.
- 18. 10r:** (*Ohne Titel*)
 (1) Galganum: Conditum galganum siccum asse prohibetur / Prodest galganum capiti ... (es folgen: Sinsiber, Muscatum ... Iuniper, Sinope, Raphanus, Piper, Anetum)
 (E1) Anetum ... dat lac mulieri sepe comestum.
Walther, Initia (?).
- 19. 10v:** (*Entwurf eines Briefs*)
 .
 (1) Salutem cornicis in annos victuram (?).
 Gestio amice amantissime, quanto gaudio quave leticia ...
Rechter Rand mit Textverlust beschnitten. - Textende kaum lesbar.
- 20. 11r–11v:** *Notizen und Nachträge von späterer Hand, z.T. polnisch (16. Jh.)*
Von Blatt 11 ist nur das obere Drittel erhalten. Lat./poln. Übers., 11v 'pleban: przygoda'; ferner eine Federprobe: 'Mandamus nobis / (?)rardo de Goscyn domino Paulo ...'.

Wrocław
 Biblioteka Seminarium Duchownego im. XX. Chodyńskich (Semin.)
 MS 56

15 — 224ff., pap., fol.

- Datierung : 1457, 1464
 Provenienz : Polen (Deutschland)
 Einband : Holzdeckel mit braunem Leder, Linien, Stempel; Beschläge, Schließen fehlen. - Auf dem Rücken Signaturen: '94', '222'; Schild (17.Jh.): 'Epistolae familiares Francisci Petrarchae Florentini'.
 Hände : eine (Iohannes de Sandomiria)
 Einträge : Pergamentstreifen als Heftband der ersten Lage (s.u. Nr.1) und der letzten (Fragm. einer Urkunde eines polnischen Königs, auf dessen Rückseite von anderer Hand: 'Cronica Martiniana').
 Typ : Rerum familiarium libri - geistlich, monastisch ('Iesus Cristus...')
 Bemerkung : Blattzählung modern rechts unten mit Bleistift (nur jedes zehnte Blatt numeriert). - Wohl Kopie einer Handschrift der Krakauer Universität (BJ 444?).
 Literatur : Chodyński/Librowski, Biblioteka Kapituly Włocławskiej (Monumenta hist. dioc. Vladislaviensis XXVI, Suppl. of Kronika Diecezji W loc l. XLIII), 1949. - Kristeller, Iter, IV 420.

Nr. 3 RERUM FAMILIARIUM LIBRI XII-XXIV (ohne XII 1)

1. Pergamentstreifen:

Fragmente

- (1) Monarchia dicitur quasi unius potestas, a monas quod est unus.
 (2) Euge interieccio est et temporaliter exponitur ...
 (E1) ... (*zwei Wörter nicht lesbar*) applausivum derisorie et adulative.
Zwei Glossen auf einem Fragment eines Textes (saec.XV/1, Pergamentstreifen der ersten Lage).

2. 1r: *Schreib- und Besitzvermerk*

- . Iesus Cristus nostra salus.
 . Magistri Iohannis de Sandomiria Millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo:
 . Francisci florentini Petrarche Rerum familiarium poete laureati / Epistole Scripte per
 . Magistrum Iohannem de Sandomiria.
 . A 1532 +
Im 18.Jh. hinzugefügt: 'Ex libris V. Capituli ...' f.1v leer.

3. 2r-222v: *Franciscus Petrarca, Rerum familiarium libri XII-XXIV (ohne XII 1)*

- . Iesus Cristus. (*auf dem oberen Rand*)
 (1) Iam tandem vir clarissime perfidiam fides avariciam largitas superbiam vicit humilitas. iam caritati odium, desperatio spei cessit, iam sub malleo veritatis pertinax mendacium ...
 5r (e) ... ad sedes ethereas pervolabit. Vale patrie decus et nostrum. 20. K l. Marcias.
 . Ad Senobium gramaticum Florentinum ut scolis gramatice dimissis alcus aspiret. Epistola Secunda.
 (2) Ille vir clarus quem certatim gaudent et genuisse Fflorentia et Neapolis possidere ...
 15v . Rerum familiarium liber duodecimus Explicit.
 . Incipit tredecimus liber Francisci Petrarche poete laureati Ad Guidonem episcopum Portuensem cardinalem super matris obitu Epistola prima. (*Rest von f.15v, ca. 8 Zeilen, leer.*)
 16r (3) Scio cui loquor eique quem <et> propicium ingenii mei arbitrum et benignum semper interpretem habui ... (*Fam., XIII 1*)

- 32r . Explicit liber Tredecimus. Incipit Quartusdecimus. Epistola 1a.
. Ad Talamandum (!) Alb<an>ensem episcopum cardinalem De alcioris vite difficultatibus atque periculis.
(4) Clarum fieri stilo imperas, parere quidem in omnibus est animus ...
- 46r . Explicit liber quartus decimus. Incipit decimus Quintus.
. Ad Lelium suum exhortacio ad susceptum reipublice regimen fortiter exequendum
Epistola prima libri Quintidecimi sequitur. (*Rest der Seite leer.*)
- 46v (5) Quamvis antiquos ymo semper recens et numquam inter nos senescere valens amor,
qui nos a tenera etate indissolubilibus nodi[u]s inexit (!) ...
- 64r (e) Explicit liber quindecimus.
. Incipit liber Decimus sextus Ad Calandrum (!) Albanensem et Guidonem Portuensem episcopos Cardinales peticio inserta licencie causa tenui quidem sed probabili. Epistola prima sequitur.
(6) Si ille Carthaginensium primus terror Marcus Atilius Regulus magnum et anceps in Affrica reipublice negocium gerens ...
- 79v (e) Explicit liber Sedecimus.
. Incipit decimus septimus ad Geardum (!) Cartusiensem Monachum, quenam vera philosophia, quenam vera lex, quis amborum optimus magister. Prima epistola.
(7) Religiosi cuiusdam viri manibus Religiosior michi libellus tuus allatus est, aperui lecturus ... (*Fam., XVII 1; mit Scholien*)
- 96r (e) Explicit liber decimus septimus Rerum familiarium.
. Incipit liber decimus octavus Ad Karoli Quarti litteras dilationis excusatorias responsio Epistola prima.
- 96v (8) Cesareos apices trienne (!) fere postquam a te discesserant ad me pervenisse miraberis ...
. *f.111r–111v Verzeichnis der Adressen des Buchs XIX:*
- 111r . Intimaciones libri XVIIIImi ad quos ipse Ff. P.f. legavit: Primo ad Corollum quartum gratulacio (1). Ad Cenobium florentinum hiemis frigidissimum (2). Ad Lelium suum ne (!) falsam non querendam sic veram gloriam spernendam (3). Ad Karolum quartum commemoracio ('commend-' (?)) Lelii sui (4). Ad Medium per gratiam ('Ad Modium Parmensem' Rossi) gramaticum accio (5).
. Ad Gidonem VIIIm archiepiscopum gloriantem in epistolis suis poni (8). Ad eundem agentem de rumoribus Italicis nominatim de Ventorum (!) duce per suam <republicam obtruncato> (9).
. Ad eundem factum archiepiscopum Ianuensem aut ('an' Rossi) congaudendum aut ('an' Rossi) condolendum sit sibi, dubie (10).
. Ad Beneintendi cancellarium Venetorum ei qui laude pulsatur aliena, rationis ad arcem et prosperam conscienciam recurendum (11).
- 111v . Ad Karolum quartum Romanum inperatorem ex Italia descendentem interpretacio (?) ('increpatio' Rossi, 12).
. Ad Franciscum XII apostolorum de sua ad Cesarem legacione (13). Ad eundem de suo e Germania reditu (14). Ad eundem (15). Ad Gidonem archiepiscopum Ia(nuensem) de statu suo admodum explicite (16. 17 fehlt.). Ad fratrem Iacobum Augustinens(is) ordinis e<t> Ticini triumphorum ('tyrannum' Rossi) interpretacio (!) gravis ac multiplex (18).
- 111v . *Anfang des Buchs XIX:*
(9) Et gaudium ingens, verba precipere solitam, ni (!) autem est ubi spiritum abrumpat ...
- 111v (10) Tempus breve magnum scribendi desiderium angustat ... (*XIX 2*)
- 129r . Explicit liber XIX. Incipit liber XX. Epistola prima Ad Neronem Morandum Foroliviensem presentis etatis execracione et sequentis omen quantaque sit auri vis.
(11) Gravem curis obsessumque negociis et perosum cuncta que video ...
- 144v . Explicit liber XXI. (!) Incipit XXII (!) ad Archiepiscopum Pragensem cur tot hostes habet veritas. - E. 1a tal. (?)
- 145r (12) Multa animo conceperem (!) talamoque (!) pepereram que cur tibi non tibi subtraham dicet his (!) qui hec pauca que cernis et plura que audies ...

- 163v . Sequitur 2.
 . Incipit liber vicesimus secundus Ad Pandulpium (!) de Maletestis Iuniorem Ar-
 min<en>sem domi(num), an ducenda uxor et qualis.
 (13) An magis expediat uxorem ducere an vitam celibem agere, consulis ...
- 184v (e) Vale mei memor et vive. III Kalendas Marcias ex itinere.
 . Incipit liber XXIII de indignacione et querela que ('contra' Rossi) illum quis is sit
 qui debeat protegere has que dicuntur societates predonum nunc Italiam perva-
 gan<te>s. E. 1a.
 (14) Loquor quia cogor, urget enim pietas ardentisque stimulos anxio figit in pectore
 ...
- 206v . Incipit liber XXIIIItus ad Philozophum (!) Cavalicensem Episcopum de inextima-
 bili fuga temporis.
 (15) Ante hos triginta annos - ut etas furtim labitur ...
- 222v (E1) in parte prefatus sum. Vale in secula seculorum. Amen.
 (E) Explicit liber rerum familiarium Ffrancisci Patrarche (!) laureati poete ad infe-
 ros eiusdem Sub anno domini M^o CCCC LX quarto finitum (!) in vigilia sancti
 Bartholomei apostoli gloriosi per quendam Andream tunc famulantem venerabili
 (*Wurmfraß*) viro S. De Kk:- (? , in kleinerer Schrift, aus der Vorlage?).
*f.2r zu Zeile 1: 'refrenacio viciorum', zu Zeile 9: 'graciarum accio'. Fam., XII 2 mit
 einigen Scholien. Initialen nicht ausgeführt. - f.223-224 leer.*

Schreiber : Iohannes de Sandomiria • magister • 1457 • f.1r

Schreiber : Andreas (?) • wohl Student, 'famulus' eines Magisters S. de K. • 1464 • f.222v (Vermerk
 aus der Vorlage übernommen?).

Besitzer : Stanislaus de Corzyb • (?) ('S. de K.') magister • 1464 • f.222v.

(Nr. 900)

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
R 129

15/1 — 98ff., perg., 4°

Provenienz : Italien
Einband : Pergamenteinband mit dem Wappen Thomas Rehdigers (Thomas Rehdiger - Aveo temps).
Hände : mind. zwei Hände, italienische Humanistica.
Einträge : f.96v: Besitzeintrag. Mit illuminierten Initialen.
Typ : Terenz-Handschrift - vgl. VILLA.
Bemerkung : Der Codex ist nach 1507 von Rehdiger erworben worden und nach Deutschland gelangt.
Literatur : Ziegler, Catalogus p.102; Villa, Lectura Terentii, I 448, Nr.698, Anm.212 Lit. zu Iohannes Vincentius Dulcis (G.V. Dolce), der 1555 starb.

Nr. 2 VITA TERENTII

1. 1r-96r: *Terentius, Comoediae (cum argumentis vitaeque Ter.)*

96r (E1) Phedria: Iudex noster. Pho.: Iacet hic faxo aderit.

96r (E2) Vos valet et plaudite. Calliopus recensui.

Genauere Beschreibung der den Komödien vorangehenden Texte bei Ziegler. Auf den ersten Blättern einige Interlinearglossen.

2. 96r: *Franciscus Petrarca, Vita Terentii*

(1) De Terentii vita in antiquis libris reperiuntur multa, plura enim in modernis scripta sunt per varios scolasticos rerum ignaros ...

(E1) qui in talibus ingenium exercet planissime nota est.

Besitzer : Iohannes Vincentius Dulcis • iuris utriusque doctor • 1507 • Italien • Hic liber est Ioannis uincentii Dulcis Iuris utriusque Doctoris + 1507. (f.96v) . Über G.V. Dolce, der erst 1555 starb, siehe: P.Sambin, IMU 9, 1966, 280.

Wrocław
 Biblioteka Uniwersytecka (BU)
 R 313

15/1 — 209ff., perg., fol.

Provenienz : Italien
 Einband : Pergamenteinband mit dem Wappen des Thomas Rehdiger
 Hände : eine Hand, italienische Minuskel
 Typ : italienische Petrarca-Handschrift (in Volgare)
 Bemerkung : f.1r abgebildet in: Guide BUWr. University Library Wrocław (Blatt 2). Mit Illuminationen (Bordüre, Initialen). Erst durch Rehdiger nach Deutschland gelangt.
 Literatur :

Nr. 1 DE VIRIS ILLUSTRIBUS (ITAL.)

1. 1r-209r: *Franciscus Petrarca, De viris illustribus (ital.)*
 . Libro de Messere Francesco Petrarca intitolato de viris illustribus quali el primo e Romulo fondatore de Roma et primo Re di Romani. Rubrica.
 (1) Romulo fo el primo di Re Romana et padre dela Romana republica ...
 209r (E1) et giusto examine.
 209r (E) Explicit liber de viris illustribus domini Francisci Petrarce in Vulgari sermone etc.

(Nr. 902)

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
R 314

15/1 — 85ff., perg., 4°

Provenienz : Emstein, Holland, Niederlande, regulierte Augustiner-Chorherren (Windesheimer Kongregation) O.E.S.A.
Schrift(-ht) : Holland (?)
Einband : Pergamenteinband mit dem Wappen Thomas Rehdigers
Hände : zwei
Einträge : f.1v Besitzvermerk und Inhaltsverzeichnis
Typ : reine Petrarca-Handschrift, monastisch
Bemerkung : Wasserschaden. - Durch Rehdiger nach Deutschland gelangt.
Literatur :

Nr. 2 DE VITA SOLITARIA

Nr. 3 DE OTIO RELIGIOSO (religiosorum)

1. 1v: *Inhaltsverzeichnis*

- . Liber canonicorum regularium in Eemsteyn in Zuuthollandia.
(1) In hoc volumine continentur hi libri Francisci Petrarce: De vita solitaria duo libri.
De otio religiosorum liber unus.
Von dem Schreiber eingetragen, der 'de vita solitaria' (m1) schrieb.

2. 2r-54r: *Franciscus Petrarca, De vita solitaria*

- . Francisci Petrarce (*eingefügt: 'poete'*) laureati vite solitarie liber primus incipit ad Philippum Cavallicensem episcopum.
(1) Paucos homines novi quibus opusculorum meorum tanta dignacio tantaque sit amor ...
(e) (expl. praef.) solitudo tibi loquacior videatur.
23r . Francisci Petrarce laureati vite solitarie liber primus explicit. Incipit eiusdem liber secundus (Überschrift)
23r (2) Sencio tamen adhuc aliquid deesse et video nunc eciam quid expectes ...
54r (E1) bene suades, recte consulis, verum dicis.
54r (E2) Francisci Petrarce laureati vite solitarie liber II explicit.
Von einer Hand geschrieben (m1). Mit verzierten Initialen. - f.54rb und f.54v leer.

3. 55r-84v: *Franciscus Petrarca, De otio religioso (religiosorum)*

- . De ocio religiosorum Francisci Petrarche (*späterer Zusatz?*)
(1) Dignum erat o felix Xristi familia ut eo temporis spacio quo vobiscum fui ...
84v (E1) O felices si vosipsos et bona vestra cognoscitis.
84v (E) Explicit liber de ocio religiosorum Francisci Petrarche poete laureati (von anderer Hand hinzugefügt:) Parmensis ecclesie archidiaconi magistri preclari.
Der Text ist von einer Hand (m2) geschrieben. Die Bemerkung am Schluß, daß P. Archidiakon in Parma gewesen sei, weist auf kirchliche Rezeption. - Überschrift f.55r stark verblaßt.

Besitzer : Augustiner-Chorherren (Windesheimer Kongregation), O.E.S.A. • 15/1 • Emstein (Holland) • Liber canonicorum regularium in Eemsteyn in Zuuthollandia.

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
R 510 (ital.) - Verlust?

— ff., ,

Bemerkung : Im Kartei-Katalog der BUWr ist diese Handschrift aufgeführt. Sie ist nicht mehr vorhanden. Möglicherweise in Berlin, SB PK (Hinweis Hss.-Abtlg. Wrocław).

Literatur :

Nr. 1 CANTILENE VULGARES

1. : *Franciscus Petrarca, Cantilene vulgares*

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
M 1057

15/1 — 157ff., perg., fol., 31x22cm

- Provenienz : Italien (?), Deutschland, Breslau, Kirchenbibliothek zu St. Maria Magdalena.
Schrift(-ht) : Italien (?)
Einband : alter brauner Halbleder-Holzdeckelband mit Stempeln. Der Vorderdeckel ist heute lose.
Hände : eine
Einträge : Ein altes Inhaltsverzeichnis (inzwischen verblaßt) steht auf f.1r. Im Vorderdeckel stand ein Besitzvermerk, der getilgt wurde und nun unlesbar ist. Einzig die Jahreszahl '1553' blieb stehen.
Typ : Petrarca, Ps. Seneca de remediis, moralis philosophia
Bemerkung : Mit illuminierten Initialen (z.B. f.1r u.ö.). Wasserzeichen der Papiervorsatzblätter: Stierkopf mit Kreuz, um das sich eine Schlange windet. Briquet??
Literatur : Ziegler, Catalogus p.212 (s.XIVex. in Italia scriptus); Kristeller IV 430. Jazdzewski (1957) S.208.

Nr. 2 DE REMEDIIS UTRIUSQUE FORTUNE

Nr. 4 DE VITA SOLITARIA

1. 1v–2v: *Tabula zu 'De remediis utriusque fortune'*
. Prologus libri primi. De etate floria et spe vite longioris cap. primum ... x (f.2r) de spe vite eterne ca. CXXII.
2r . Incipit tabula secundi libri de remediis. Prologus. De deformitate corporis c.I. ...
(E1) De moriente qui metuit insepultus abici c. C XXVIII.
2. 3r–123v: *Franciscus Petrarca, De remediis utriusque fortune*
3r . Incipit primus liber de remediis utriusque fortune laureati poete Francisci Petrarche de Florencia. Prologus etc.
3r (1) Cum res fortunasque hominum cogito ...
4v (e) ... nichil est enim sine mensura ac parcium proporcione formosum etc.
4v . De etate florida et spe vite longioris. Cap. primum. Etas florida est et multum superest vite ...
59v (e) ... O felix nisi te spes ista fefellerit etc. / Laus sit deo trino et uno. Explicit primus liber domini Francisci Petrarche laureati poete de Florencia de remediis utriusque fortune et cetera. / Incipit secundus liber de remediis utriusque fortune domini Francisci Petrarche laureati poete de Florencia. Prologus etc. Ex omnibus que <vel?> michi lecta placuerunt vel audita ... x (f.63v:) de altera que dehinc visa fuerint dicemus. Incipit capitulum primum de deformitate corporis. Egisse mecum nimis illiberaliter naturam queror ...
123v (E1) Age res tuas curam hanc linque viventibus etc.
123v (E2) Domini Francisci Petrarce de Florencia laureati poete Explicit liber secundus de remediis utriusque fortune etc. etc.
Illuminierte Initialen mit floraler Bordüre.
3. 124r–125r: *Seneca (Ps.), De remediis fortuitorum*
124r (1) Licet cunctorum poetarum carmina nostrum gremium semper illustrent ...
125r (E1) quam rara sit in aliqua domo ista felicitas etc. et cetera.
125r (E2) Explicit libellus Seneca de remediis fortuitorum etc. ffinis est huius.

4. 125r–157v: *Franciscus Petrarca, De vita solitaria*
 . Liber vite solitarie Francisci Petrarche laureati poete de Florentia incipit.
 (1) Paucos homines novi ...
 125v . Cap. primum.
 (2) Quid vero nunc prius ex me speres ...
 138r (e) ... neve ipsis urbibus solitudo tibi loquacior videatur.
 . Liber secundus.
 (3) Sencio tamen adhuc aliquid deesse et video nunc eciam quid expectes ...
 (E1) Benes suades, recte consulis, verum dicis.
 (E) Explicit liber vite solitarie Francisci Petrarche laureati poete. et cetera.

Besitzer : (Name im Vorderdeckel wurde getilgt) • 1553 • Vorderdeckel innen, lesbar ist nur noch die Jahreszahl 1553.

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
B 1604

15 (Mitte) - 15/2 — 332ff., pap., fol.

- Datierung : 1454, 1456, 1465
 Provenienz : Deutschland, Breslau
 Schrift(-ht) : Deutschland (?)
 Einband : alt (15.Jh.)
 Hände : mehrere
 Einträge : Eintrag im (heute losen) Vorderdeckel (Inhalt, Besitzer); im Hinterdeckel Brief des Humbertus de Romanis an Albertus Magnus; f.332 Pergamentblatt (Urkunde) siehe unten.
 Typ : Florileg, Excerpta, scholastisch, moralis philosophia
 Bemerkung : Andreas Wayner de Nampslavia (canonicus Wratislaviensis) besaß auch die Hss. BUWr I F 275 (1457) und II F 114 (1464). - Einige Blätter (zu Beginn) sind jetzt verloren.
 Literatur : Ziegler, Catalog., p.229-232. Kristeller, Iter IV 431b. Zu Wayner: Swierk, Sobótka 21, 1966, 545 A.23.

Nr. 29 DE VITA SOLITARIA (excerpta)

Nr. 30 DE REMEDIIS UTRIUSQUE FORTUNE (excerpta) [*Buch II 'plane'*]

1. Vorderdeckel:

(*Besitzvermerk und Inhaltsverzeichnis, 15.Jh.*)

Iste liber fuit Egregii quondam et venerabilis viri domini doctoris Andree Wayneri de Nampsla(via) canonici Wratislaviensis, in quo continentur ista: Item excerpta ex variis libris et epistolis multum notabilia et utilia cum Registro alphabetico. Item Durandus contra Thomam et solucio Durandi et salvacio sancti Thome. Item Tractatus quidam brevis qui et vinculum Ffrancisci Maronis ordinis minorum intitulatur. In fine collecte quedam.

(E1) (Nachtrag:) Et pertinet ad liberariam loci S. Bernhardini extra Wratis(laviam) / Ad sextum pultum s.

Oben von Wayners Hand medizin. (Contra... squinanciam), darunter von der Hand dessen, der den Besitzvermerk eintrug, Notizen über Orden (Videndum est de ordinibus et religionibus...).

2. 1r-184: *Florilegium (moralis philosophia)*

Von den ersten 12 Blättern, die Ziegler noch vorlagen, sind heute nurmehr die Blätter 3,4 und 5 erhalten. - Zu den einzelnen Abschnitten des Florilegs vgl. die folgenden Textnummern.

3. 1r-5v: *Cassiodorus, Variae*

(E1) constat esse consilium.

Nr.I - nur noch Blatt 3-5 sind erhalten. - Auszüge aus den Variae in der Reihenfolge der Bücher (bis zum 'Liber duodecimus'). Zahlreiche Anmerkungen auf den Rändern (Lemmata u.a.)

4. 5v-9r: *Lactantius, Institutiones divinae (excerpta)*

De falsa religione (Überschrift) / Excerpta quedam ex libro Lactancii de falsa religione (Titel am oberen Blattrand)

(1) Magno et excellenti ingenio viri cum se doctrine penitus dedissent ...

Nr.II - Nur noch Blatt 5 erhalten. Vermutlich Exzerpte aus verschiedenen Büchern der Institutiones, nicht nur aus 'de falsa religione'. - Der Schluß ist verloren. 5v unten: 'Errores Lactancii quere in fine huius tocius libri folio penultimo.'

5. 9r–10v: *Cicero, Excerpta ex Ciceronis orationibus decem — Cicero (Ps.), In Gaium Sallustium Crispum controversia — Sallustius (Ps.), In Marcum Tullium Ciceronem declamatio*
Nr.III - Die Blätter 9 und 10 sind verloren.
6. 10v–11v: *Cicero, De amicitia (excerpta)*
Nr.IV - Verlust.
7. 11v–12v: *Cicero, De senectute (excerpta)*
Nr.V - Verlust.
8. 12v–35v: *Seneca, Epistolae ad Lucilium (excerpta)*
(E1) infelicissimos esse felices. (Schluß Brief 124)
(E2) Et tantum (?). Laus deo.
Nr.VI - Blatt 12 ist verloren.
9. 35v–37r: *Seneca, De clementia (excerpta)*
35vb . Excerpta quedam ex primo libro Senece de clementia ad Neronem.
35vb (1) Scribere de clemencia, Nero cesar, institui ...
36vb . Liber secundus Senece de clemencia ad Neronem.
36vb (2) Ut de clemencia scriberem etc. Ex alieni cupidini omne malum animi oritur ... [II, I 1 et 4]
(E1) in rectum prava flectantur. Explicit.
Nr.VII.
10. 37r–37v: *Seneca, De septem artibus liberalibus <epist.88>*
(1) De liberalibus studiis quid scienciam scire desideras: nullum ...
(E1) qui nec hoc quidem nobis relinquunt nichil scire.
Nr.VIII. Der Schreiber hat auf den Rändern Schlagwörter notiert.
11. 37v–38r: *Cicero, Paradoxa Stoicorum (excerpta)*
. Excerpta quedam ex libro Tullii de paradoxis. Scribitur principium eiusdem libri. (Überschrift)
. Tullius in paradoxis. (auf dem oberen Blattrand)
(1) Animadverti Brute sepe Cathonem avunculum tuum cum in senatu sentenciam diceret locos graves ex philosophia tractare. Nos ea philosophia utimur magis que peperit copiam dicendi ... (proem.1,2)
(E1) inopes et pauperes existimandi sunt. [parad. VI 52]
(E2) Expliciunt excerpta quedam de paradoxis Tullii.
Nr.IX - Exzerpiert sind nur einzelne Partien der Paradoxa.
12. 38ra–38rb: *Preambula in librum Tullii de officiis*
. Secuntur (!) quedam preambula in librum Tullii de officiis. (Überschrift)
(1) Socrates philosophiam moralem reffecit (?) et eam suos discipulos docuit, licet eam in scriptis non redegerit. Cuius rei interrogatus causam respondit: Mallem sapienciam in hominum cordibus habitare quam eam reducere et scribere in pellibus animalium mortuorum. Multi tamen eius discipuli de moribus scripserunt ut Plato qui librum de legibus compilavit, post vero Aristoteles qui decem libros ethi-corum scripsit, deinde Theophrastus philosophus optimus. Post hunc Pannectius (korr. in: Pannecius), quem Tullius hic sequitur, licet eum in multis increpet. Tullius itaque volens Ethicam scribere, proposuit civilia officia filio suo pertractare, in quibus ethica continetur evolventa per totum opus officiorum. - Partes huius operis sunt quinque, scilicet duplex honesti cognicio, duplex utilis nocio et comparacionis utriusque animadversio.

Officium nichil aliud est dicere neque facere cuius rationem probabilem reddere non posset. Vel officium est sermo vel cogitatio vel communis animi motus ab honestate proveniens. Macrobius diffinit officium dicens: Officium est virtus purgatoria, que hominem a virtute declinare non sinit. Vel officium est congruus actus uniuscuiusque persone secundum mores et instituta civitatis. Que diffinitiones licet variis verbis explicentur, tamen in idem tendere videntur. Officium autem est equivocum unomodo (?) pro obsequio, aliquando pro magistratu, aliquando pro celebratione, aliquando pro actu virtuoso secundum patrie constituto. Et ista modo capiuntur (?) in libris officiorum. - Intencio Tullii in hoc libro fuit dare precepta filio suo Athenis studenti sub magno Cratippo philosopho, que utilitatem et bonos mores prestant. Et hoc est intencio specialis. Communis autem est ut omnes homines moribus et doctrinis in virtuosis operibus instruat et componat. Tractandi modus in hoc libro triplex assignatur. Nam in primo disti<n>guit officia ab honestate derivata; in secundo officia ab utilitate manancia; in tercio investigat ab utriusque partis collusione produencia. Et imitatur Tullius Stoicos et maxime Pannecium et Theofrastum, qui in Grecia principatum obtinerunt (?), in Ytalia vero sive apud latinos Catho rigidus, sic autor. Species huius artis sunt due: honestas et utilitas. Nam in his constat tota (?) ethica, quam sic Socrates diffinivit: Ethica est que docet quid agendum quidve ratione necessaria in vita fugiendum. Preceptum est aliquid autoritativum dictum a pluribus observatum, quo quis informatur ad aliquid vitandum, dandum vel petendum. - Philosophia est honestas vite, studium bene vivendi, meditatio mortis, contemptus seculi. - Iste liber compositus est ad perfectionem anime intellective (??) habendi que non potest habere nisi me(dia)nte virtutum habitu. Materia libri est honestatis et utilitatis speculatio. Nam in (?) eo quod nichil sine ratione facimus, honestatem et utilitatem speculamur. opifex est vir bonus, instrumentum est opus istud, rationis quidem (?) dicitur discrecio.

Accessus zu Ciceros 'de officiis'. In mehreren Krakauer Hss. überliefert, siehe zu BJ 1207, p.788-9.

13. 38rb: *Verse über Cicero, De officiis*

Excedunt cunctos hy libros philosophorum / Libri quos fecit tres Tullius officiorum.
(Überschrift)

Vgl. Walther, Prov. 8380c: Excellunt omnes hi libri phil. / Quos fecit Tullius, tres libros officiorum.' Schlußschrift zu Cic. de off.: Scheyern 49, f.88. Sott.III 445, IV 362,372,401.

14. 38rb-42ra: *Cicero, De officiis (excerpta)*

Principium librorum Tullii.

(1) Quamquam te Marce fili annum iam audientem Cratippum idque Athenis abnundare oportet (I 1,1). Oratoris proprium est a apte discrete ornata (!) dicere (I 1,2). Platonem existimo, si genus forense tractare voluisset (I 1,4) ...

(E1) ex dissimilibus rebus misceri et temperari non potest (III 119). Si etiam speciem utilitatis voluptas habere dicitur, nulla potest ei cum honestate esse coniunctio (III 120).

(E2) Explicit Tullius.

Nr.X

15. 42r-42v: *Seneca, Epistolae ad Lucilium (excerpta)*

(1) Paupertas est parvi possessio. Honesta res est leta paupertas. Illa vero non est paupertas, si leta non est. Cui cum paupertate bene convenit, dives est. Non qui parum habet, sed qui plus cupit, pauper est. Quid enim refert ... x quod satis est. (*epist. II 5-6*)

(2) Maxime divicie sunt lege nature composita paupertas. - Non est necesse maria temptare nec sequi castra; parabile est et appositum quod natura desiderat, ad supervacua sudatur. (*epist.IV 10-11*)

(3) Non est beatus qui se esse non putat (*epist. IX 21*) ...

- (E1) ... O quantum era (!) seculi decus Cathonem uno caballo esse contentum et ne tantam quidem partem sarcine ab utroque latere dependentes occupabant. (epist.87,9-10)
- 16. 42va:** *Quid sit declamatio*
 (1) Mos erat antiquitus apud Romanos ut emergentibus novis causis que via erat in legibus ...
 (E1) Quasdam igitur declamaciones rogatus Seneca descripsit, illorum dumtaxat oratorum, qui erant ipsius coetanei.
- 17. 42va:** *Seneca <maior>, Excerpta quedam ex libro declamacionum Senece*
 (1) Exigitis rem magis iocundam michi quam facilem. Iubetis enim quid de illis declamacionibus sentiam que in etate mea inciderunt ...
 43ra (e) ... Senator post sexagesium et quintum annum in curiam venire nec cogitur nec vetatur. Quicquid honoris nomine datur in utramque partem licet alioquin desinit premium esse, cui necessitas adiungitur.
 . Ex secundo libro declamacionum.
 (2) Nichil acre, nichil solidum, nichil horrendum, splendida oratio et magis lasciva quam leta ... x Muliebrium viciorum fundamentum avaricia est.
 . Ex tercio libro declamacionum. (Überschrift) ... usw. bis f.43rb: Ex octavo.
 (3) Non potest generosus animus contumeliam pati ...
 . Ex nono libro.
 (4) Scolastica studia leviter tacta delectant ...
 (E1) Quosdamque pudet viros esse, ubi (?) agunt ut quam pauci viri sint.
Nr.XI - Stellen sind nicht verifiziert. Phrases sind am unteren Blattrand notiert, an den seitlichen Rändern Lemmata.
- 18. 43va–47va:** *Seneca, Quaestiones naturales (excerpta)*
 . Excerpta quedam ex libro Senece de questionibus naturalibus et continet VI libros parciales. Principium primi.
 43va (1) Quantum inter philosophiam interest ...
 (f.44ra:) Ad hanc rerum natura facultatem nobis dedit nosmetipsos videndi. (nat.quaest I 17,4)
 . Liber secundus de natura aeris.
 (2) Omnis de universo questio in celestia sublimia terrena dividitur ...
 44rb . Liber tercius de aquis et ortu riparum et qualitibus riparum.
 (3) Premit senectus et obiciat annos inter vana studia consumptos: tanto magis ... (nat.quaest.III 1,2)
 (E1) vix ad fundum veniremus, quo veritas posita est quam nunc in summa terra et levi manu querimus. Explicit.
Nr.XII
- 19. 47va–49va:** *Seneca (Ps.), Proverbia Senece*
 (1) Alienum est quicquid optando evenit / Ab alio expectes alteri quod feceris ...
 (E1) Zelum de deo tantum habe, non extra. homines (?).
 (E2) Zelari de hominibus, viciosum est.
Nr.XIII
- 20. 49va–51va:** *Seneca, De providentia et de constantia sapientis (excerpta)*
 . Excerpta ex libro Senece de providentia. Incipit liber primus.
 (1) Quesisti a me Lucili quid ita, si providentia mundus ageretur, multa bonis viris mala acciderent ...
 50rb (e) ... agilia sunt membra cursoribus. / Nichil miserum est, quod in naturam consuetudo perduxit. Paulatim enim voluptati sunt que necessitate ceperunt. (dial. I 4, 13. 15)

51va . / quos scit fortune manus esse. Omnia itaque sic patimur ut hyemis rigorem et intemperanciam celi morbosque et cetera sorte accidentia ... (*dial. II 8,3-9,1*)

- (E1) Epicurus qui corpori multum indulsit ut iniurias tolerabiles esse sapienti, nos iniurias non esse. nec enim est, quod dicas hoc nature repugnare. Non negamus rem incomodam iniurias esse. Non sensum illis doloris deminuimus, sed nomen iniurie, quod non potest recipi virtute salva. (Cf. *dial. II 16,1-2*) Iocis temperatis delectamur, immodicis irascimur. (*dial. II 16,4*). Omnia leviora accident expectantibus. (*dial. II 19,3*)

Nr. XIV - De prov. und De constantia sapientis sind als Buch I und II von 'De providentia' aufgefaßt. - Kein MF von f.50va-51rb, die Exzerpte aus den beiden Dialogi aneinander grenzen.

21. 51vb-52va: *Seneca, De vita beata (excerpta), De otio (excerpta)*

- . Ex libro Seneca de beata vita.
 (1) Vivere, Gallio frater, omnes quidem beate volunt ...
 52rb (2) Democrito quod neglexerit, Epycuro quod consumpserit. (*dial. VII 27,5*).
 52rb (3) Inter cetera mala illud pessimum est, quod vicia ipsa mutamus ... (*dial. VIII 1,2*)
 (E1) Quodsi non invenitur illa respublica quam nobis fingimus incipit omnibus esse ocium necessarium, quia quod preferre poterat ocio nusquam est. (*dial. VIII 8,3*)
 (E2) Et tantum.

Nr. XV - De vita beata und de ocio (dial. VII und VIII) sind zusammengezogen, ohne daß an der Nahtstelle eine Überschrift eingefügt ist.

22. 52va-54vb: *Seneca, Seneca, Ad Polybium de consolatione (excerpta) De tranquillitate animi (excerpta)*

- . Ex libro Seneca de tranquillitate animi.
 (1) Inquirenti michi in me quedam vicia senecta (!) in aperto est posita. Non quod dicas omnium virtutum tenera esse principia ... (*dial. IX 1,1.3*)
 (E1) Hec utcumque potui longo iam, sed obsoleto et ebetato animo composui. Que si aut parum respondere ingenio tuo aut parum mederi dolori videbuntur, cogita quam non possit is aliene vacare consolacioni, quem sua mala occupatum tenent. (*dial. XI,18,9*)

Nr. XVI - Zusammengezogen sind dial. IX und XI. Von Blatt 53r kein MF: Auszüge auch aus dial. X (de brevitate vitae)?

23. 54vb-58ra: *Seneca, De ira Dial. III-V (excerpta)*

- . Ex libro primo Seneca de ira.
 (1) Exegisti a me, Novate ...
 (E1) Et interventus fere latronem viatoremque diducit (idest separat). (*dial. V 43, 3*)
 Dum inter homines sumus, colamus humanitatem, non timori cuiquam, non periculo simus. detrimenta, iniurias, vellicaciones contempnamus et magno animo brevia feramus incommoda. (*dial. V 43,5*)

Nr. XVII

24. 58ra-58rb: *Seneca, Ad Marciam de consolatione (excerpta)*

- . Ex libro Seneca ad Marciam de consolacione filii sui.
 (1) Nisi te, Marcia, scirem tam longe ab infirmitate muliebris animi ...
 (E1) Ignis quo clarior fulsit cicius extinguitur, sic ingenia, quo illustriora sunt, breviora sunt. nam ubi incremento locus non est, vicinus occasus est. (*dial. VI 23,4*). Omnia sternet abducatque vetustas secum nec solum hominibus. (*dial. VI 26,6*)
 (E3) Explicit Seneca volens Marciam filiam Cathonis de morte cuiusdam filii sui, que per continuum triennium in<con>solabiliter (!) luxerat, pro sibi eam reddendo benivolam ipsam commendat de animi fortitudine, eo quod non muliebrem animum habuerit, sed virilem.

Sen. dial. VI. f.58ra unten ist der Kolophon wiederholt (Seneca volens Marciam filiam Cathonis de morte filii sui consolari ...). Nr. XVII

- 25.** 58rb–59ra: *Seneca, Ad Helviam matrem de consolatione (dial.XII) Dial.XII, (excerpta)*
 . Ex libro Seneca ad Elbiam matrem de consolatione.
 (1) Sepe iam, mater optima, impetum cepi consolandi te ...
 (E1) Ille consolabuntur, ille delectabuntur, ille si bona fide in animum tuum intraverint, numquam amplius intrabit dolor, numquam sollicitudo, numquam afflictionis irritate supervacua vexatio (dial.XII 17,5). Non potest animum pie dolentem a sollicitudine avertere nisi aut oratio (statt: ratio) aut honesta occupatio. (dial.XII 18,8)
Nr.XIX f.58rb unten: Seneca exul raptus in gravi et aspera insula Elbiam matrem suam de hoc immaniter turbatam in hoc libello nititur consolari.
- 26.** 59ra–59va: *Bernardus Clarevallensis (Ps.), De cura rei familiaris*
 . De cura et modo rei familiaris epistola quedam Bernhardi ad quendam militem. - (am oberen Blattrand:) De cura rei familiaris.
 (1) Doceri cupis a nobis de cura et modo rei familiaris utilius gubernare et qualiter patres familias debeant se habere ...
 (E1) Dispone diebus ante mortem; sepe quis efficitur infirmitatis servus et servus testari potest, ergo antequam servis facias testamentum.
PL 182, 647–651; vgl. Avesani, Quattro miscellanea..., 42–43 Nr.4. Nr. XX.
- 27.** 59va–60ra: *Seneca (Ps.), Liber de moribus*
 (1) Omne peccatum est accio; accio autem omnis voluntaria, tam honesta quam turpis; ergo voluntarium est omne peccatum. Tolle excusaciones, nemo peccat invitus. Educacio et disciplina ...
 (E1) Nichil facias quod fecisse peniteat. - Tulit priscorum etas Alexandrum Macedonem et post Darium et Dyonisium, nostra quoque Gaium et Iulium Cesarem, quibus quicquid libuit licuit.
Nr.XXI - Die Rezension der Proverbia unterscheidet sich von der, die Haase ediert.
- 28.** 60ra–62va: *Cicero, De oratore (excerpta)*
 . Excerpta quedam ex Tullio de institutione oratoria sive ex libro Tulli de oratore, qui continet tres libros.
 60vb (1) Cogitanti michi sepe numero et memoria vetera repenti ... x Prima historie lex est, ne quid falsi dicere audeat, deinde ne quid veri tacere audeat, ut neque suspicio gracie sit in scribendo neque simultas. (Cic. de or.II 62)
 60vb . Ex libro secundo.
 60vb (2) Cum Catullus: ne greci quidem inquit etc.* (de or.II 19) - qui aut tempus quid postulet non videt aut plura loquitur aut se ostentat aut eorum quibus cum est vel dignitatis vel comodi rationem non habet ... (de or.II 17)
 62rb (e) ... Soli qui memoria vigent ... Quare confiteor equidem huius boni naturam esse principem. (de or.II 355-6) Neque verum est quod ab inertibus opprimi memoriam ymaginum pondere et obscurari eciam id quod natura per se tenere potuisset. (de or.II 360) Semper statui neminem sapiencie laudem et eloquencie sine summo studio et labore et doctrina consequi posse. (de or.II 363)
 62rb . Ex tercio libro eiusdem.
 (3) Instituenti michi etc. (Cic. de or. III 1)
 E (4) O fallacem hominum spem fragilemque fortunam et inanes nostras contenciones que mediocri in spacio sepe franguntur et corruunt aut ante in ipso cursu obruuntur quam portum conspicerere potuerunt. (de or. III 7)
Nr.XXII - Anm.: Der Anfang der Buchs II basiert auf der unvollständigen Überlieferung von 'De oratore'. Es folgt dann jedoch ein dort nicht enthaltenes Stück. - Rest von 62rb leer.
- 29.** 62va–63va: *Franciscus Petrarca, De vita solitaria (excerpta)*
 . Excerpta quedam ex libro Francisci Petrarchae de laudibus vite solitarie.
 62va (1) Paucos homines etc.

- (2) Ut immortalis est veritas, sic fictio et mendacium non durant, simulata ilico patescunt et studio magno compta cesaries ... x natusque rebus color manet.
- (3) Faciles sumus ad credendum quod delectat.
- (4) Singularis et eximius amor non parvus hostis recti iudicii est. quis enim valde amicus rite iudicat. Si cernere rectum et discernere posset amor, cecum non finxisset antiquitas. At non ut cecus, sic et mutus, sed persuasorum optimus ostendit aliis quod non videt, sepe etiam quod non est.
- (5) Temporum fusca profunditas et consumptrix illustrium obliviosa posteritas intendat. Copia litterarum non semper modestum pectus inhabitat et sepe inter linguam et animum, inter doctrinam et vitam concertatio magna est.
- (7) Multi quasi tritam venalemque suppellectilem tota urbe circumferunt stulticiam litteratam.
- (8) Alte radicati errores non facile extirpantur verbis.
- (9) Non semper exquisitissima delectant, sed interdum ut divitibus ciborum, sic sapientibus studiorum vicissitudo gratissima est. (*praeef.*) Etsi voluptas tenacissimo visco illita et blandis ac dulcibus plena est laqueis, fortes tamen circa terras alas diucius detinere non potest. (*li.I, cap.1*)
- 62v (11) Ut pinguis ager sentibus, sic ...
- (e) ... Grave bellum difficilisque provincia est se ipsum regere. (*I cap.6*)
- (12) Scelerum si bene penitet, eradenda cupidinis prave sunt elementa et tenere nimis mentes a superioribus (!) formande studiis. (*I cap.6*)
- (13) Pestes quas fugare non possumus, fugiamus. (*I cap.6 in fine*)
- 63ra . Secundus liber. Sencio tamen etc.
- (14) Plures philosophi et poete, quo se alcius attollerent, primum pedem in solitudinem posuerunt. (*praeef. li.II*) Adam publicus ille parens generis humani ... (*II sect.II cap.1*)
- 63va (E1) Optima vite pars est (?) nec expers actuum nec consilii inops est et ad magnas res audendas aggrediendasque sufficiens.
- (E2) Omnibus ad virtutem nitentibus maxima inimica est cupiditas.
- Nr.XXIII

30. 63va–75ra: *Franciscus Petrarca, De remediis utriusque fortune (excerpta) [Buch II 'plane']*
- . Ex libro Francisci Petrarche de remediis utriusque fortune (Überschrift)
- (1) Cum res fortunasque hominum cogito incertos et subitos rerum motus nichil ferme fragilius mortalium vita, nichil iniquius invenio etc. Numquam (!) tam securum aut tam letum mane vidimus, ut non ante crepusculum sollicitudo merorque surriperet. - Vera philosophia est non que fallacibus alis attollitur et steriliu disputacionum ventosa iactancia per inane circumvolvitur, sed que certis et modestis gradibus compendio ad salutem pergit. - Brevitas est amica memorie. - Difficilius est tristitia sustinere quam a delectabilibus abstinere. Primo ethicorum.
- 68ra (e) ... Sunt qui semper male agendo bonum sperant: quo nichil est stulcius. - Qui vitam eternam sperat, vitam corrigat temporalem, hac enim ad illam pergitur.
- . Liber secundus Francisci Petrarche de remediis fortune adverse. Et premittitur prologus. (Überschrift)
- (2) Ex omnibus plane (!) que michi vel lecta placuerunt vel audita, nichil pene vel insedit alcius vel tenatius inhesit vel crebrius in memoriam redit quam illud Eracliti: Omnia secundum litem fieri. Sic est enim ...
- 69rb (e) ... Verum ego nec brevitati admodum studui nec copie, sed que de communi vita hominum quo se obtulerunt ordine inserui scriptis, ne legentem vel copia vel fastidio fatigarem. Explicit prologus.
- . Incipiunt excerpta.
- (3) Forma fugax et fragile nature donum, paucis ad utilitatem, ad perniciem multis, nulli ad salutem veramque gloriam data est.
- (4) Raro admodum forma insignis honestasque sub uno lare habitant ...
- (E1) Ille nuda iacebit humo, illum premet lapis, illum putres glebe obruent, illum mersum volvent unde, illum venti pendulum agitabunt, grando feriet, lacerabunt corvi,

demum preciosissimue conditos ac velatos purpura vermes rodent. Quidnam^a vero habet amplius qui marmore tegitur atque auro quam qui flens apud poetam ait: Nunc me fluctus habet versantque in litore venti. Quidam enim fabulantur centum annos errare animas circa insepultorum hominum Thartharee amnis ripam, quod religiosa mens respuit.

(E) Expliciunt hec collecta.

Exzerpt aus den 'Notabilia ex libro de remediis utriusque fortune' des Philippus de Valle (siehe Budapest, OSK, Clmae 467, f.1-74). Nr. XXIV. - Am unteren Blattrand sind den Exzerpten entnommene Phrases notiert.

31. 75rb-78ra: *Seneca, De beneficiis (excerpta)*

. Excerpta ex libro Senecae de beneficiis.

(1) Inter multos ac varios errores temere vivencium nichil prope modum illiberalius dixerim quam quod beneficia nec dare scimus nec accipere. Nec mirum est inter plurima maximaque vicia ... (mit Auslassungen, Sen. ben. I 1)

76rb . Liber tercius (Überschrift am Rand). Ingratus qui se beneficia accepisse negat, quod accepit. Ingratus est qui dissimulat. (ben. III 1,3) Hic numquam gratus fieri poterit, cui beneficium totum lapsus est; utrum autem peiorem vocas ... (ben. III 1,4)

76va . Liber quartus. Ego sine virtute nego beatam vitam posse constare. - De hoc disputatur utrum virtus summi boni sit causa an ipsa summum bonum ... (ben. IV 2,3)

76vb . Liber quintus (Überschrift am Rand) Numquam rerum honestarum superari certamine turpe est ... (ben. V II 1)

77rb . Liber sextus. Quedam exercendi tantum ingenii causa queruntur et semper extra vitam sunt ... (ben. VI 1,1)

77va . Liber septimus. Solet plus prodesse, si pauce precepta sapientie teneas ... (ben. VII 1,3)

78ra (E1) vincit malos pertinax bonitas nec quisquam tam duri infestique adversus diligenda animi est, ut etiam iniuriatus (cod.GP) bonos non amet. (ben.VII 31,1) - Quod in hoc perdidit ab aliis recipiam. (ben.VII 32).

78ra (E2) Laus deo. in vigilia exaltacionis crucis post sextam horam. (später angefügt:) anno LIIII.

Nr.XXV - Anfang des Buches II nicht hervorgehoben.

32. 78ra-118r: *Gregorius Magnus, Moralia super Iob (excerpta)*

. Excerpta quedam ex moralibus beati Gregorii super Iob.

. Reverendissimo et sanctissimo fratri Leandro etc. ('Lenadro' verb. aus 'Leonardo')

(1) Impossibile esse non poterat quod de fraternis michi cordibus caritas imperabat. (praef. cap.II) Ad illum spem erexi per quem aperta est lingua mutorum, qui linguas infancium facit disertas ...

78rb . Prologus super moralia.

(2) Vir itaque iste summis virtutibus fultus sibi notus erat et deo ... (Greg. mor. I praef.6)

78vb . Liber primus.

(3) Vir erat in terra Hys nomine Iob etc. Non valde laudabile est bonum esse in bonis, sed bonum esse cum malis ... (mor. I 1,1 Satz 5)

79rb . Secundus moralium.

(4) Scriptura sacra mentis oculis quasi quoddam speculum opponitur, ut interna nostra facies in ipsa videatur ... (mor. II 1,1)

117vb (E1) Igitur queso ut quisquis hec legerit apud districum iudicem ... pro me lacrimas reddat. (Greg. mor. 35, 49)

(E2) Amen. Feria quinta post contempcionem sancti Iohannis Baptiste. (angefügt:) Anno LIIII°.

Nr.XXVI.

^a verbessert zu: qui nam?

- 33.** 117rb: *Notiz von zehn Zeilen, Modus confitendi*
 (1) Modus disponendi se ad confessionem est per tres vires seu personas anime, scilicet memoriam, intellectum et voluntatem. Unde per memoriam fit diligens inquisicio ...
 (E1) Confitendi ordo: unde primo de cogitatis, deinde de locutis et ore factis, tercio de opere perpetratis, quarto de omissis peccatis confitendum est.
Später auf dem freien Raum der Spalte 117vb eingetragen.

34. 118ra–148vb:

- Iohannes Andreae, Hieronymus, Excerpta ex epistolis aliisque scriptis Hieronymi (Ieronimianus)*
- 118r . Excerpta quedam Io<hannis> An<dree> Ex epistolis et diversis scriptis beati Ieronimi (später angefügt:) Ieronimianus (Überschrift am oberen Blattrand)
- 118ra . Diffinico fidei et simboli et Niceni concilii.
 (1) Credimus in unum deum patrem omnipotentem omnium visibilium et invisibilium creatorem (...) sunt sortiti. - Nichil in trinitate (...) nichil inequale.
 (2) Exposicio fidei ad Damasum papam: Credimus in deum patrem.
 . Exposicio Simboli.
 (3) Michi quidem fidelissime papa Laurenti ad scribendum animus ...
- 118r (e) ... ipsum animale corpus in corpus proficere spirituale creditur.
- 118rb . Sequitur tractatus fidei credulitatis conversacionis et vite Xristianorum.
- 147vb (E1) Idem et eiusdem epistola 46 d.q.1 (?) ibi: Nil impudencius arrogancia rusticorum qui garrulitatem auctoritatem (?) putant et parati ad lites in subiectos tumide intonat.
- 147vb (E2) Idem 48 d.q.1 (?) qui totus dempto verbi causa sumptus est de verbis p(ri)mi (?). Deo gracias.

Nr. XXVII. Von gleicher Hand wie die vorangehenden Texte geschrieben, aber zu einem späteren Zeitpunkt (1456). [MF nur von f.118r, 147v-148v d.Textes]. Vgl.BUWr I Q 44 (Krist.IV 423a). NB: Auszüge aus dem 'Hieronymianus' des Iohannes Andreae, Initium und Expl. stimmen nicht mit denen bei Lambert III B Nr.907 überein. Vgl. BHL 3876; Klapper, FS Max Koch, 1926, S.256.

35. 149ra–184va:

- Andreas Wayner (?), Registrum alphabeticum in excerpta*
- . Abscondenda sive occultanda sunt nostra bona opera et eciam revelanda et qualiter 98h. / Abscondi non potest peccatum deo 97b. / Abscondi debet ingenium et virtus aliquando propter securitatem 71c ...
- 184va (E1) Xristus est rex tocius terre et mundi 122d / Xristus est homo vitulus aquila leo 131 E etc.
- (E2) Deo gracias. Anno domini M^oCCCCLVItto / (rot:) in castro Wratis(laviensi).
Register zu den Exzerpten (Nr. I - XXVII) auf f.1-148. Das Register ist in etwas größerer Schrift als die vorangehenden Exzerpte geschrieben. Vermutlich vom gleichen Schreiber - f.184vb leer.

36. 184va:

- Notiz*
 (1) Tres habitus infusi sic se habent quod secunda presupponit priorem et tercia priores duas. Et quia gracia secundum beatum Thomam dicitur ab habitibus, ideo fides spes (caritas getilgt) possunt esse sine gracia quemadmodum color sine lumine. Non autem caritas, quia illa numquam est informis, sed statim per unum peccatum mortale corrumpitur. Non sic autem de fide et spe. Ex illo tamen non debet inferri, quod caritas et gracia sunt idem, sed realiter differunt et formaliter quemadmodum fides et spes a gracia. Vide de hoc infra in 2° super distinccionem XXVI et in 22a q.XXVIII art. ultimo. (Zusatz:) Et in fine tractatus (?), de quibus in quadam questione ibidem allata, ubi dicitur o(..?)tum scilicet quod gracia et caritas non differunt (?) realiter.
Autor?

37. 185ra–185vb:

- Andreas Wayner (?)*, *Register zu Durandus, Evidentiae*
- 185r . Puncta in quibus Durandus reprobavit beatum Thomam et sunt 182. / Super primum sententiarum (Überschrift)
- . De eodem non potest simul esse sciencia et fides 72 ...
- (E1) Verbum immediatum fruicione vel delectacione, que habetur de deo viso, est ipse deus 210.
- Von Andreas Wayner geschrieben? f.185r unten ein Zitat: 'Holkoth super librum sapiencie dicit ...'*

38. 186r–319v: *Durandellus, Evidentie contra Durandum*

- 186r . Durandus reprobat seu redarguit beatum Thomam in pluribus conclusionibus. Sed quidam alter frater nomine Durantillus solvit motiva Durandi et salvat beatum Thomam in singulis. (Überschrift von Hand m1)
- 186r (1) Sedens adversus fratrem tuum loquebaris et adversus filium matris tue ponebas scandalum. Hec fecisti et tacui ...
- 319v (E1) Expliciunt reprobaciones eorum que magister Durandus de sancto Porciano in suis scriptis sententiarum Parisius factis dixit et posuit contra doctrinam sancti Thome. Et intitulantur Evidencie contra Durandum Deo gracias.
- Handwechsel - Zu dieser Schrift: Oudin, Comm. II 796. Jetzt Kaeppli Nr.923 (mit dieser Hs.). Von mehreren Händen geschrieben, am Ende vom m1 (Andreas Wayner).*

39. 320r–325ra:

- Franciscus de Mayronis, De esse essentiae et existentiae*
- 320r . Incipit vinculum fratris Francisci de Maronis doctoris sacre theologiae studii Parisiensis ordinis minorum de esse essencie et existencie.
- (1) Ab inicio et ante secula creata sunt, Eccli.24<,14> ...
- 325ra (E1) nichilominus tamen gracia est primo ipsius potencie et non essencie perfeccio formaliter.
- 324v (E2) Explicit tractatus domini Francisci Maronis. (rot auf unterem Blattrand)
- Text bricht vor dem Ende ab (?). - Zu Franciscus de Mayronis vgl. Glorieux, La faculté ..., Paris 1971, Nr.100 (Glorieux verzeichnet diese Schrift nicht).*

40. 325rb–325va:

- Sententiae (scholasticae)*
- (1) Contra negantem naturas universalium nec distinguere potentes inter naturam et suppositum. Circa quorum ambitum solus intellectus habet suum exercicium.
- (2) Triplici deduccione ostenditur universale ...

41. 325va–325vb:

- De causalitate sacrorum*
- (1) Contra dicentem quod verba beati Augustini intelliguntur metaforice cum dicit: Sicut de latere dormientis Ade extracta est costa ...
- (E1) Ergo sequitur corpore quod non est fantasia dicere sacramentum de latere Xristi fluxisse. Cur sanguis et aqua exeunt(?), si operracio fantastica fuit.

42. 325vb–326ra:

- Arnoldus de Monkedam O.Cist. (?)*, *Circa effectum missalis officii potest moveri dubitacio*
- (1) Utrum iuxta falsam simplicium pietatem ad missarum sollempnia sequatur in purgatorio unius vel plurium animarum redempcio aut in presenti seculo tamquam effectus inevitabilis eciam conversio peccatorum ...
- 325r (e) ... quociens misse celebrantur.
- 326r . Sequitur declaracio de potenciis anime.
- (2) Docet natura hominem ...

- (E1) ita negare distinctionem potenciarum anime sustulit bona nature gracie et glorie, que conferre nos dignetur dominus Ihesus virginis filius.
- 326ra (E2) Supradictas posiciones docuit frater Arnoldus de Monkedam oriundus doctor theologie Coloniensis in Heidelberga ordinis Cisterciensium.
Arnoldus de Monkedam [Monerda(m) Ziegler] O.Cist. - Stammen von ihm die Texte f.325r-326r? - Heidelberg? - f.326rb leer.
- 43. 326v–327v:** *Homiletische Notizen (?)*
- (1) Ego non iudico quemquam: dictative. / Omne iudicium dedit filio: prolative. / Nichil odisti horum que fecisti: naturaliter ...
- (E1) Non veni vocare iustos sed peccatores <Matth.9,13>: conversionis / Omnis collis et mons humiliabitur <Is.40,4>: superbie. / Ax(..?)s in quo beneplacitum est domino: paciencie.
Bibelzitate, die durch eine Bezeichnung (dictative) systematisiert werden (?). - f.328r leer.
- 44. 329v:** *Albertus Magnus, De mineralibus (excerpta li.I)*
- 329v . Albertus primo mineralium (*Überschrift*). Item: Alchimiste vocant lapidem omne quod non evaporat in igne ...
- (E1) electrum et nitrum. Hec ex Alberto ubi supra.
- 45. 330r:** *(Fortsetzung des Exzerpts aus Albertus?)*
- (1) Ex omnibus autem hiis dictis possimus considerare utrum verum sit quod quidam Aristotelem dicunt dixisse, cum secundum rei veritatem dictum sit Avicenne, quod videlicet artifices alkimie suprascripti permutare non possent, sed similia hiys facere possunt ut tingere rubete citrino ut aurum videatur et album tingere, donec sit multum simile argento vel auro vel cui voluerunt corpori ...
- (E1) et perditur et ad fecem quasi revertitur.
- (E2) Hec igitur et tanta dicta sunt de natura speciei metallorum in communi. etc.
Albertus ?
- 46. 330r–330v:** *Antonius de Rho, De Lactantii erratis dialogus*
- . Sequuntur errores Lactancii quos posuit in tribus libris. Primus error: Omne quod sit, aliquando esse inceperit. Secundus error: Deus seipsum fecit et genuerit. Tertius: Angeli non statim a mundi principio ad tutelam hominum sunt decreti ...
- . Errores secundi libri. Primus error quod deus vere irascitur ...
- 330v . Errores Lactancii in tercio libro. Primus error quod dicit deum deo scilicet filium ex prolacione spiritus potuisse generari ...
- (E1) et persequetur fideles ut prius. Et tantum repperi et non plures errores Lactancii in aliis suis libris.
Mit den obigen Exzerpten aus Lactantius zu vergleichen! Der Rest von f.330v ist unbeschrieben.
- 47. 331r–331v:** *Nota de sacramentis (und weitere Notizen über die Messe u.a.)*
- (1) Sacramenta sunt signa sensibilia divinitus instituta tamquam medicamenta, in quibus sub tegumento rerum sensibilibus divina virtus operatur, ita quod ex similitudine representant ...
- 331v (E1) Item 7 sunt vicia capitalia, VII sacramenta, VII dona spiritus sancti, VII beatitudines, VII petitiones in oracione dominica, VII virtutes, scilicet trium theologicalium (?) et 4 cardinalium, VII dotes gloriose.
- 48. 332r:** *Andreas Wayner (?), Notizen, zwei (alchemistisch)*
- (1) Nota aurum (ar vi?) cum omnibus metallis coniungibile est ... x de staticis experienciis. (1)
- (2) Est ars alchemica clandestina nata zophie. Est actu facili lune solis creat (?) yle. Est nam res sola, vas solum, accio sola. Quam celi rore formas fixoque liquore.

Non breve tempus, quod (?) novem menses petit opus. Aut maius vel minus prout
ignitur tibi funus (?). (2)

*Zu (2): Walther, Initia (?). Von Wayner auf das Pergamentblatt f.332 oben geschrieben.
Dieses Blatt (Urkunde) war demnach schon zu dieser Zeit in den Band eingebunden.
Siehe f.Nr.*

49. 332r: *Papsturkunde*

(...) et dilectis filiis beate Marie in Arena extra muros Vratislavienses ac Gradic(...)
/ <dile>cto filio Iohanni Czerinck Canonico Olomucensi specialem gratiam facere
volentes Canonicatu(...) ...

(E1) per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad ver-
bum de indulto huiusmodi me(...) / Datum Rome apud Sanctum Petrum Anno
Incarnacionis dominici /Kal. Iulii Pontificatus nostri Anno Primo (...).

*Urkunde eines Bischofs: siehe Besitzer. - Die Ränder links und rechts sind mit Textverlust
beschnitten.*

50. Hinterdeckel:

Humbertus de Romanis, Epistola ad Albertum Magnum (a.d. 1260 data)

Carissimo in Christo fratri Alberto lectori Coloniensi frater Humbertus ordinis
predicatorum servus inutilis eternam in celo salutem et in mundo radiare gloriosus
meritis et exemplis. Rumor quidam per quasdam litteras ...

(E1) a timore. Orate pro nobis. Gracia domini nostri Iesu Cristi in omnibus sit nobiscum.
Amen.

(E2) Hanc epistolam scripsit Venerabilis Humbertus sacre theologie professor quondam
generalis magister ordinis fratrum predicatorum egregio magistro Alberto fratri
eiusdem ordinis similiterque eiusdem facultatis professori revocando ipsum a fastu
Ratisponensis episcopatus ad humilitatem ordinis sui sectandum. (Unterschrift in
rot geschrieben)

(E4) (Notiz von Wayner:) Nota pro auca (?) pc(?)ea anno domini MCCCCLXV^o ultima
dies februarii erat o 25 que est radix tocius anni (...) ita quod prima Marcii erat
1.8 (...?).

Von anderer Hand. Fragment im hinteren Innendeckel.

Schreiber : Andreas Wayner • de Nampslavia (vgl. Besitzer)

Besitzer : Iohannes Czerinck • canonicus Olmucensis • 15.Jh. • ecclesia (?) beate Marie in Arena
extra muros Vratislaviens(es) • Da der Name nur in einer Urkunde erwähnt wird, die in die Hs. einge-
bunden wurde, handelt es sich vermutlich nicht um einen Besitzer dieser Hs.

Besitzer : Andreas Wayner • de Nampslavia, egregius quondam et venerabilis vir d. doctor, canonicus
Vratislaviensis • 1454, 1456, 1465 • Breslau • Im Innendeckel vorn (siehe Nr.1).

(Nr. 906)

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
I F 35a

15/1 — 215ff., pap., fol., 28,5x21cm

Provenienz : Deutschland, Breslau. 'Aus der Bibliothek des St. Mathias-Stiftes zu Breslau' (Büsching-Zettel)
Schrift(-ht) : Deutsch, gotische Kursive
Einband : Schweinsleder auf Holzdeckeln mit Stempeln und Linien.
Hände : zwei
Einträge : Alte Signatur 'Cod. chart.5' auf dem oberen Teil des Rückenschilds.
Typ : scholastische Theologie
Bemerkung : Katalog kopieren!
Literatur :

Nr. 2 PSALMI PENITENTIALES [*Rec. 'adversus me iratum'*]

1. 1ra–231rb: *Nicolaus de Lyra, Postilla super librum psalmodum*
Incipit Lyra super librum psalmodum. (Überschrift)
(1) Propheta magnus surrexit in nobis, Luce VII°. Quamvis liber psalmodum apud Hebreos inter agyographos computetur, tamen inter latinos inter libros propheticos reputatur ...
(E1) laudabunt te. Ad quam nos laudem perducatur, qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum. Amen.
(E2) Explicit postilla librum psalmodum edita a fratre Nicolao de Lira de ordine minorum sacre theologie doctore Anno domini millesimo CCC^o XX^oVI^o et cetera. finito isto sit laus deo et gloria Xristo.
Von einer Hand (m1) geschrieben. einige Anmerkungen und Hinweise (Nota...) am Rand.

Handwechsel

2. 213va–215ra:

- Franciscus Petrarca, Psalmi penitentiales [*Rec. 'adversus me iratum'*]*
(1) Heu michi misero quia adversus me iratum constitui redemptorem meum et legem suam contumaciter neglexi ...
213vb (2) Invocabo quem offendi ...
214ra (3) Miserere dolorum meorum domine ...
214ra (4) Recordari libet munerum tuorum ...
214rb (5) Noctes mee in merore transeunt et terroribus agitantur ...
214va (6) Circumvallarunt me inimici mei ...
214v (7) Cogitabam stare dum corruui ...
(E1) Erige me Xriste Ihesu et misericorditer et sustenta, ne corruam sub extremis.
(E2) Gloria patri et filio et spiritui sancto Sicut erat in principio.
(E3) Expliciunt septem psalmi Ffrancisci Petrarche (*am Rand*) laureati poete super propriis miseriis suis. Amen. Lau ti bur (?).
Im Explicit 'Lau ti bur' für 'Laudabitur' - Von einer Hand geschrieben (m2).

Besitzer : Orden? • 15/2 • Breslau, Deutschland • Büsching-Zettel

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
I F 262

15/1 — 208 (225 mit leeren Bll.)ff., pap., fol., 29,5x22cm

- Provenienz : Deutschland, Breslau, Augustiner-Chorherren (monastisch)
Schrift(-ht) : deutsch, z.T. italienisch (??)
Einband : Mit glattem Wildleder überzogener Holzband. Rückenschild: 'Iulli Monachi institutio de VIII vitiis etc. / cod. chart.'.; Inhaltsverzeichnis (15.Jh.); alte Signatur: 'B X'.
Hände : mehrere, z.T. sehr unterschiedliche
Einträge : Auf Pergamentvorsatzblatt 1*: 'Tabula super 4 sentenciarum s. Thome cum ceteris', von anderer Hand: 'Cronice Instituta de octo viciis / Articuli contra b. Brigidam / 48'.
Typ : Griseldis und Cyprian 'de mortalitate': pacientia, Predigtstoffsammlung, monastische und scholastische Texte. - Hl. Brigitte von Schweden
Bemerkung : Die Griseldis, auf einer eigenen Lage (f.8-19), ist von anderer Hand geschrieben als die Texte zuvor und danach. - Leere Bll. nach f.7: 5, f.19: 2, f.98: 4, f.161: 3, 171: 1. - MF kompl.
Literatur : Branca, Griseldis; Mosl-owska-Gl-ombiowska (Jb.20, 42 Anm.515). Göber, Kat. (masch.), Akz. 1967 KN 2, I 97-100 (Blattzählung nach Göber, heute ist das Pergamentvorsatzblatt mitgezählt).

- Nr. 7 GRISELDIS
Nr. 8 EPISTOLA AD IOHANNEM BOCCACIUM (SEN., XVII 4)

1. Vorderdeckel (außen):

Inhaltsverzeichnis (15.Jh.)

Institutiones Iulii monachi ... Item de paciencia quomodo sit acquirenda. Item qualiter mulier interfecit virum et dixit super privigno ceco. Epistola Cipriani Cathagagensis (!) episcopi ... (usw.) x Item registrum auctoritatum Petri Damiani. Item Tabula beati Thome de Aquino super IV sentenciarum.

Die Griseldis ist nicht ausdrücklich genannt.

2. 1*v: *Inhaltsverzeichnis (15.Jh.)*

Tabula sancti Thome super 4° sentenciarum. / Genealogia deorum gentilium. (Secundus:) De paciencia uxoris circa virum. / De paciencia habenda tempore pestilen(t)li (!). / De bellicis certaminibus seu bellis punicis. / (Tercius:) De imperatoribus Romanis. / Registrum super bellica certamina. / (Primus:) Trcatatus de septem viciis capitalibus, eciam per versus partim. / De paciencia quomodo sit acquirenda. / Qualiter mulier interfecit virum et dixit super privigno ceco. / De milite Mariano / De mathematico de qui predixit de partu futura. / Registrum super collaciones patrum. / Auctoritates. / Articuli dati contra beatam Brigidam. / De ducis Lancastrie eleccione in regem Anglie. / Descripcio mappe mundi. / De appositis in missa per papas. / Descripcio terre sancte. / De mari et terra quomodo ac- et decrescit. / Planctus mundi. / De ordine paparum. / Registrum Ysidori ethymologiarum. / Auctoritates et miracula ex Petro Damiani sumpta.

Griseldis und 'de mortalitate' sind jeweils mit 'de paciencia...' verzeichnet. Mit 'Secundus', 'Primus' etc. ist die Reihenfolge der Teile in der Hs. bezeichnet.

3. 1ra-4v: *Iulius Monachus, De octo vitiis generalibus*

Incipit in nomine domini institutio Iulii monachi de octo viciis generalibus. de castrimargia. (Überschrift am oberen Blattrand)

(1) Principium fructus flos et principium bonorum actuum continencia. Qui continet ventrem, imminuet passiones, qui superatur a cibus augmenatat voluptates ...

2ra (3) Amor pecuniarum radix est omnium malorum et ... (Anfang eines Kapitels)

- 2vs (4) Tristitia est meror anime ... (*Kapitelanfang*)
 2vb (5) Accidia est lassitudo anime ... (*Kapitelanfang*)
 3rb (6) Vane glorie passio irrationabilis est ... (*Kapitelanfang*)
 (7) Superbia est tumor anime ... (*Kapitelanfang*)
 (E1) mercedem laborum suorum veram percipientes leticiam.
 (E2) Explicit institutio Iulii monachi. amen.
Zugrunde liegt anscheinend Iohannes Cassianus, De coenobiorum inst. li. V-XII (Göber).
4. 4va-6ra: *Liber de VII virtutibus (versus)*
 (1) Ardua virtutum faciles cape lector ad usus / Alta solet humiles carpere poma
 maius ...
 (E1) Continuos igitur fugiasque libidinis ignis / Non loca sana solet frigidiora forte.
 (E2) Amen. Explicit liber de VII virtutibus. Deo gracias. Ieronimus scripsit, Kristus
 semper benedixit. Amen.
Bloomfield (?), Walther, Initia (?).
5. 6ra-7ra: *Iohannes Cassianus, Collationes (excerpta)*
 . Rubrica XIII: Interrogacio quemadmodum nam paciencia possit acquiri. (Überschrift)
 (1) Germanus: Quemadmodum acquiri vel retineri possit ista tranquillitas, optamus
 cognoscere ... (Collat. XVIII 12-13).
 6rb . XXIII. Interrogacio qualiter intelligendum sit quod in ewangelio dicitur: Iugum
 meum est suave et onus meum leve. (Überschrift am unteren Blattrand)
 (2) Germanos (!): Quoniam nobis illusionum cunctarum remedia contulisti ... (Collat.
 XXIV 22-23).
 6vb . XXVII. Quomodo sit iracundia cohibenda. (Überschrift am Rand)
 (3) Cohibere ergo nos oportet omnis iracundie motus ... (Collat. XVI 27).
 (E1) quasi arenam maris innumerabilem.
Vgl. I F 197, f.108 (Göber).
6. 7rb-7va: *Passio s. Eustratii et sociorum eius (Prolog, unvollständig)*
 (1) In una edemque scripturarum serie ...
 (E1) inter veridicos evangelistas esse probmaus etc.
Ed. Florilegium Casinense III (1877) 193 (Göber).
7. 8r-13v: *Franciscus Petrarca, Griseldis*
 (1) Librum tuum quem nostro materno eloquio ...
 8v (e) ... scilicet Iohannem; sic hec prefatus incipio. (ohne Absatz folgt die Griseldis)
 8v (2) Est ad Ytalie latus occiduum Vesulus ...
 (E1) quod pro suo mortali coniuge rusticana hec muliercula passa est.
Handwechsel. - Auf dem sonst unbeschriebenen Blatt 7v (neue Zählung 13v) steht am unteren Rand eine Notiz (eineinhalb Zeilen) [nicht lesbar, vmtl. kein Schreiber- oder Besitzvermerk].
8. 13v-14v: *Franciscus Petrarca, Epistola ad Iohannem Boccacium (Sen., XVII 4)*
 (1) Ursit amor tui ut scriberem senex quod iuvenis vix scripsissem ... (Initiale des
 'Ursit' nicht ausgeführt, 'Arsit' ?)
 (E1) loquacior est senectus. Valet amici. Valet epistole. Inter colles Euganeos VI Idus
 Ianuari(as?) M^o CCC^o LXXIII°.
Vgl. Sottili III 440, IV 324,403. Pellegrin, Manuscripts... I 422. Initium des Briefs vairiert: Iussit..., Ursit..., Arsit... - Von der Hand, die die Griseldis schrieb.

- 9. 15r–19r:** *Cyprianus, De mortalitate*
 . Epistola sancti Cipriani Cartaginensis episcopi et primatis Affricani ad Xristi fideles se de mortalitatis peste conquerentes quod sine ullo discrimine generis humani cum Iudeis moriebantur, dat eis vite salutare remedium et hortatur eos ad pacientiam, fidem firmam, quod moriendo sic itur ad deum.
 (1) Etsi apud plurimos nostrum, fratres dilectissimi, mens solida est ...
 (e) (expl.) laudabilis invenitur. Explicit deo gracias. amen.
 17v (2) Meminisse debetis voluntatem nos non nostram, sed dei facere debere ... (Anfang des Schlußteils)
 (E1) quorum circa se fuerint desideria maiora. Amen.
Handwechsel. Mit eingien Randnoten.
- Handwechsel*
- 10. 20r–71r:** *Florus, Epitome*
 (1) Populus Romanus a rege Romulo in Cesarem Augustum ...
 (E1) dum colit terras, ipso nomine et titulo consecraretur. etc.
 V Gracias tibi ago Xriste, quia liber explicit iste. Amen. Amen. Amen.
f.20–71 (einspaltig) sind in einer Numerierung des 15.Jh.s als Blatt 1–52 gezählt. Ab f.71r zweispaltig.
- 11. 71r–75r:** *Festus, Breviarium [Expl. 'incedat']*
 . Incipit breviarium viri illustris Festi dictatoris magistri militum ad clementissimum principem Valentem Augustum de annis et etate regis rei presente, quod Valens imperavit anno domini 374.
 (1) Brevem fieri clemencia tua precepit. Parebo libens precepto ...
 74v (E1) palma pacis incedat.
 75r (E2) Completum est breviarium Festi dictatoris magistri militum memorie clementissimi et invictissimi principis Valentis Augusti. qui Valens Augustus imperavit anno domini CCCLXXIII 374.
Rest von f.75r leer.
- 12. 75v–78v:** *Alphabetisches Register zum Breviarium des Florus*
 (1) Augustus cesar ...
- 13. 79r–83v:** *Mythologisches Register (zu den Genealogiae Boccaccios?)*
 (1) Antheus terre filius 5. Amor herebi filius 1 ...
- 14. 84r–98r:** *Iohannes Boccacius, Genealogie deorum gentilium (Rubrice)*
 . Genealogie deorum gentilium ad Ugonem Ierusalem et Cipri regem secundum Iohannem Boccacium de Certaldo liber primus incipit feliciter. Prohemium. (Überschrift)
 (1) Quis primus apud gentiles deus habitus est in arbore signata desuper ...
 84v . Genealogie deorum gentilium liber primus explicit. Incipit liber secundus. Rubrice libri secundi. (Überschrift)
 (E1) Genealogie deorum gentilium secundum Io. Boccacium de Certaldo ad illustrem Ugonem ... liber 15 et ultimus explicit. Deo gracias. / Presentis libri complentur queque Robrice.
Handwechsel. - f.84- ist nur nur eine Spalte beschrieben, die andere freigelassen. - Nur Inhaltsangaben der 15 Bücher, als Tabula in der Ausgabe Basel 1532 (ed. Micyllus) [Göber].
- 15. 99r–110v:** *Quintilianus, Declamationes maiores (II, III, IV)*
 . M. F. Quintiliani cecus in limine. (am oberen Blattrand)
 (1) Ex incendio domus adolescens patrem extulit ... (Argumentum decl. II)
 (2) Sencio iudices pudori iuvenis ... (decl. II)
 103r (e) (expl. decl.II) decet ut digneris moriturus absolvi. Incipit Miles Marianus.

- (3) Bello Ci(m)brico miles Marianus ... Satis dedecoris atque flagicii ... (*decl. III*)
 (e) ... operis mortis sue utaris. Incipit mathematicus.
 (4) Vir fortis optet premium quod volet ... pater contradicit. (*'Positus patres con-' fehlt*)
 -scripti in ea condicione strictissime sortis ... (*decl. IV*)
 110v (E1) metuo, ne patrem, dum morior, occidam. (*decl. IV*)
 (E2) Explicit mathematicus.
16. 111r–118v: *Iohannes Cassianus, Kapitelverzeichnis zu 'De coenobiorum institutis li. XII' und zu den 'Collationes'*
 . Incipiunt capitula libri primi de habitu monachorum I. (Überschrift)
 . De cingulo monachi II. De veste monachi III. ...
 (e) ... Remedia adversus morbum superbie.
 118v . Hec sunt collationes numero decem idest I. Abbatis Moysi de monachi destinacione vel fine II ...
 (E1) Expliciunt capitula de collacione abbatis Habrae.
Handwechsel - Beschrieben ist nur eine Spalte der Seite, die andere ist freigelassen.
17. 131ra–134r:
Tabula de collacionibus patrum (f.132r oben)
 (1) Omnes artes addiscuntur ab aliquo doctore, sic et servire deo; cuius error est valde periculosus 2. c. XI.
 (E1) Xristus non habuit concupiscencie stimulos sicut nos.
Handwechsel, bis f.132r ist nur eine Spalte der Seiten beschrieben.
18. 131vb–132ra:
Kapitula zu den Vitas patrum
 131v . Incipiunt capitula in libro vitaspatrum ...
 . Incipit prologus in vitis patrum compositus per beatum Ieronimum presbiterum. Secuntur capitula. (Überschrift, ohne Prolog des Hieronymus)
Handwechsel: Von anderer später auf die freien Spalten eingetragen. Nur Kapitelverzeichnis, kein Text.
19. 135r–145v: *Articuli contra beatam Brigidam*
 . Beatissime pater. Videtur michi loquendo semper cum timore dei et reverencia sanctorum, in quibus deum laudare iubemur. quod ille libellus nobilis et venerabilis domine domine Brigide per sanctitatem vestram michi traditus ...
 135ra (2) Primo dicitur in prologo ... (Artic.I)
 135r . In Xristi nomine et sue matris gloriose et beate Brigide. Sequuntur responsiones ... (Anfang der Responsiones)
 145rb (E1) Suprascripte responsiones sunt abbreviate taliter qualiter ...
 145rb (E2) cum foret materia heresis potius inductiva quam fidei devocionis aut bonorum morum constructiva. Expliciunt articuli contra beatam Brigidam.
 (E3) Sequitur conclusio responsalis: Pater beatissime cum reverentia semper et correccionem vestre altissime sapientie et doctrine omnes predictos articulos ... (Nachschrift von der Hand des Responsors)
 (E4) dei patris. Amen. (Schluß der Nachschrift)
Der Text füllt jeweils nur eine Spalte der Seite; auf der anderen Spalte ist er teilweise (von anderer, späterer Hand) mit Responsiones versehen. - Verfasser?? Kanonisationsakten? f.131r oben: 'Verisimile dicitur quod est verum vel apparens probabile credibile sive verum.'

*Handwechsel***20.** 146r–146v: *De ducis Lancastrie eleccione in regem Anglie*

- (1) Die Mercurii primo Octobris M^o CCC^o XCIX congregato parlamento in Landonia adest (!) monasterium, in quo fuerunt archiepiscopi et ceteri prelati tocius regni ac omnes duces marchiones ...
- (E1) elegerunt pro die coronacionis dicti regis diem sancti Edeardi XIII Octobris. Alia non sunt facta illa die.

Vgl. Rotuli Parliamentorum ... tempore Richardi II et Henrici IV (t.III, 416ff.) [Göber]. Titel so im Inhaltsverzeichnis vorn.

*Handwechsel***21.** 147ra–149ra:*Honorius Augustodunensis, Imago mundi*

- (1) Mundus dicitur quasi undique motus, est enim in perpetuo motu; huius figura est in modum pile rotunda ...
- (E1) Troya equi figuram habuit. Est in Ytalia Tuscia provincia a thure et sacrificiis dicta. Est et Longobardia a longis barbibus dicta vocata.

PL 172,121ff. (endet im Kap.38) [Göber].

22. 149rb–150ra:*Isidorus (?), De rerum natura (excerptum), Descriptio mappe mundi*

- (1) Mare oceanum circuit terram, sed a medio mundi versus meridiem non est terra habitata et ideo tantum de reliqua versus rectum (?) in modum semicirculi habitata dicimus ...
- (E1) insula Chaphano indecreto (?) in directo paradisi inter septentrionem et orientem.
- (E2) Explicit descriptio mappe mundi secundum beatum Ysidorum iuniorem in libro de rerum natura etc.

Inhaltlich an Isid. rer.nat. (Migne 83, 1011) angelehnt, doch im Wortlaut völlig verschieden [Göber].

23. 150rb–150vb:*De ordine et officio missarum*

- Incipit de ordine et officio missarum quid unusquisque papa addidit a tempore beati Petri apostoli usque ad papam Clementem tertium. (Überschrift, nicht abgesetzt)
- (1) De officio misse tractandum (!) et ordine prius romanorum pontificum et nomina ponamus et deinde quantum quisque illorum in ea dicendum constituerit videamus. Felix papa et martir constituit super memoria martirum missas celebrari. Celestinus ...
- (E1) Sergius papa ... quod ante illud tempus non faciebant.

24. 151ra–155ra:*Descripciones terre sancte*

- (1) Eya stilus noster sumens inicium a Chebron quod est Hebron. Hebron metropolis oym ...
- (E1) Ipse idem Herodes turrim ... fabricavit eamque Antoniam vocavit.
- (E2) Explicit (!) descripciones terre sancte.

Röhricht S.35 zu 1148: Innominatus II (Ps.-Beda). Ed. Naumann (?), Oesterr. Vierteljahrsschrift f.kath. Theol. 1888, 397 [Göber].

25. 155ra–155rb:*De incremento et decremento maris und De quantitate terre*

- (1) De incremento et decremento maris dicimus, quod non sit secundum motum solis, sed lune. unde quociens luna oritur, mare crescere incipit ... Et hoc est quod dicit Ptholomeus in libro de proprietatibus elementorum, quod quantitas terre distenditur per XXIII milia miliorum.

- 155r (2) Post hec videndum est de quantitate terre, ad cuius intelligenciam introducenda est auctoritas Ysaie: Quis mensus est pugillo aquas ...
 (E1) aquam que exivit de foramine tota die et nocte.

26. 155va–156ra:

- Planctus destruccionis regni Ungarie per Tartaros*
 (1) Tu qui deus es cunctorum / iustus iudex meritorum / bonus reddens bona multa / mala nulli fers inulta / equa lance iusticie peccaverint nostri patres ...
 (E1) Perdat hostem furibundus / reddat regnum letabundus / hastas arcus tela terat / veram nobis pacem ferat / post tantarum miserias (?). / Nostram deus sume precem / hanc a nobis aufer necem / et fecisti quam lugere / terso luctu fac gaudere / populi reliquias. etc.
Walther, Initia 19504 (MGH SS 29, 604ff.)

27. 156rb–161v:

- Papstliste bis auf Bonifatius IX (1389)*
 (1) Anno ab Adam a creacione mundi 5199 et ab urbe condita 715 ...
 (E1) Bonifacius nonus monpolitanus cepit 1389 ... Bonifacius canonizavit sanctam Brigidam et approbat regulam et ordinem ipsius beate Brigide. [7.10.1391]
Spalte f.161vb und drei folgende Bl. leer.

28. 162ra–165r:

- Isidorus, Etymologiae (Kapitelverzeichnis, I.I-XX)*
 . Incipiunt capitula et primo libri primi Ethymologiarum Ysidoris (!) iunioris Hyspalensis episcopi. (Überschrift)
 . 1. De disciplina et arte ...
 (E1) Incipit vigesimus. De mensis et escis. (Ende des Textes)
Handwechsel. - Rest der linke Spalte und rechte leer.

29. 165v–168v: PETRUS DAMIANI, Registrum auctoritatum

- . Registrum auctoritatum Petri Damiani (*am oberen Rand*).
 (1) Ab oculis usque ad genitalia regnat (?) omnis humana concupiscencia regnat ...
 (E1) Virum stultum interficit iracundia et parvulum occidit invidia.
Handwechsel (dieselbe Hand, die f.147ff. schrieb) - f.169 leer.

30. 169v–171r: *Petrus Damiani, Registrum miraculorum et notabilium*

- (1) In Galearum partibus rex Scotigenarum est factus monachus. 'Nam in tempore'. / Licet quidam heremita multas virtutes ...
 (E1) eum tribus vicibus inclinato capite visa est salutare. 'Unde non ociosum'.
 (E2) Finis registri miraculorum et notabilium.
Einzelnes läßt sich (z.B. in der Vita Romualdi Migne 144, 953) nachweisen [Göber]. - f.172 leer.

31. 172v: *Medizinisch-naturwissenschaftliche Notizen*

- (1) Cervi dyptannum (*darüber: 'alii dicunt polegium'*) herbam prodierunt, nam ea pasti excuciant acceptas sagittas ... (lib. XII)

32. 173r–208v: *Thomas de Aquino, Tabula super IIII sentenciarum sancti Thome de Aquino*

- . Ad evidenciam tabule infrascripte est primo sciendum, quod cum iste liber dividatur in distinciones et questiones. Nam articuli ...
 (E1) Explicit tabula super 4° libro sentenciarum beati Thome.
Die Tabula wurde vom Schreiber erstellt.

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
I Q 77 (dt.)

15/1 — 128ff., pap., 4°, 20x15cm

Datierung : 1436
Provenienz : Deutschland, Nürnberg (Erhard Gross, Kartäuser) - Breslau, Augustiner-Chorherren
Schrift(-ht) : Deutschland, Nürnberg, Autograph (?) des Erhard Gross O.Cart.
Einband : Lederbezogener Holzband
Hände : eine
Einträge : Vorn innen Bitte des Schreibers, daß das Buch nicht verunstaltet werden möge (s.u.).
Besitzvermerke. - Vorn innen Kaufpreis 'pro octo grossis' von einer Hd. des 16.Jh.
Typ : Deutsche spirituelle Texte
Bemerkung : Einige Blätter sind herausgeschnitten: 1 Bl. fehlt nach 63, 6 fehlen nach 89, 4 am Schluß.
Literatur : Göber, Katalog (hsl.) to. XXIV 133-134. Strauch, Altdt.Textbibl. 29 (1931); ZfdA 29, 573; 36, 241. Stammler, VL II Sp.102-106 (Eichler); VL² ??.

- 1.** 1r-63v: *Erhard Gross OCart, Cordiall, Übersetzung des Cordiale von Gerhard von Vliederhoven*
 . Diesz puch ist von den veir iungesten dingen und sachen zu betrachten und sein nomen ist Cordiall.
 (1) Es spricht der weysz man: Gedencke deyne jungeste fartt ... und es hat gemacht newlich ein lerer pey untern zeythen noch Christi gepurt CCCC iar und pey dem zcwayntzgisten iar ... in dem latein. also hab ichsz pruder Erhartt Grosz ein Carthüser prister zu Nüenberg gewandelt in deutsche zungen ... (Prolog)
 (E1) vnd ve<r>sehen irr iungeste fartt. Amen.
 (E2) Volpracht ist diesz werg in Nüenberg ze den Cartheusern noch Christi gepurt CCCC und XXXVI iarr am pfinstag in der pfingsztwochen von dem doselbens geschriben mit aygner hand. dir herr got.
- 2.** 63v-89v: *Erhard Gross OCart, Püchlein von etlichen sachen des hymels ...*
 (1) An dem tag hub er an der selv zu schreiben und zusammen settzen das püchlein, das er noch volget von etlichen sachen des hymels, von dem irdisschen paradies, und von dem gelobten lande und Jerusalem.
 . (Der Prolog ist durch Herausreißen eines Blattes verstümmelt, Ende f.64:) schickungen, dornoch von dem paradeis, und dornoch von Jerusalem und dem gelobten land, das do ist der nahel der erden.
 . Von den syben hymeln, die den planeten dienenn. (Kapitel 1, Überschrift)
 (2) Alle weiszen haben das gesprochen ...
 (E1) noch anweisung, die hie verschriben ist.
 (E2) Noch Christi gepurt CCCC hundert und XXXVI jarr sein angehaben und volendet die püchlein, die hie noch enander stehen. Pitt got vor den der sie hat gemacht vnd selber mit seyner hand geschriben.
- 3.** 90r-108v: *Erhard Gross OCart, Nunnenweg*
 . Nunnenweg heist dietz puch. (Überschrift)
 (1) In mancherley anweisung unde masz spricht uns czu daz angebin, daz got ist ...
 (E1) der sein leben ausz dieszen püchlein pessert. Amen. (rot:) Hie endet sich Nunnenweg.
f.90r von einer Hand des 15.Jh.: 'Concordat cum materia de imitatione Christi'.

4. 108v–128v: *Erhard Gross OCart, Grisard*

. Dies puch heist der Grysard.

(1) Allis daz man schreibet got zu lobe unde eren unde zu pesserung der menschen ...

(E1) Wie der fürst Grysarden von ym ausz dem pet treib ... (Kap.XII) ... daz ich vor hab dem hern gesagt, das ist übir mich / (Blattverlust)

Ed. nach dieser Hs. Strauch, ATB 29 (1931).

5. Vorderdeckel:

Erhard Gross OCart, Schreiberbitte

(1) Wer diesze püchlein list ader abschreibt, der mache niht kreutze ader hende ze vermackeln das exemplar. wann es ist gestroft und es darff niht das er das bescheisse noch seim willem.

Schreiber : Erhard Gross OCart • Kartäuser (O.Cart.) • 1436 • Nürnberg (Deutschland) • Ist die Hs. tatsächlich autograph?

Besitzer : Lutgerus • 15.Jh. • Innenseite der Vorderdeckels, Eintrag von einer Hand des 15.Jh.

Besitzer : Wolff Scheninbach • f.90, vielleicht getilgt auf der Innenseite des Rückdeckels.

Besitzer : Breslau (Deutschland) • Büsching-Zettel vorn innen: 'Aus der Bibl. der Augustiner Chorherren zu Breslau'.

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
* IV Q 106c [19.Jh.]

19 — ff., pap.,

Literatur :

1. : *Jaricke, Joh. Karl Friedrich, Abschrift des Leipziger Äsop und der Griseldis*

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
* I Q 158 a

15/2 — ff., pap.,

Datierung : 1477
Provenienz : Deutschland (?)
Literatur : Kristeller IV 423a (Communication of Mr. K. Jazdzewski).

Nr. 1 DE VITA SOLITARIA (excerpta)

1. ? : *Franciscus Petrarca, De vita solitaria (excerpta)*

2. ? : *Eneas Silvius, De situ Tabor*

3. ? : *Poggius Florentinus, Epistola ad Leonardum Brunum Aretinum (IV 6)*

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
IV F 61

14/2 — 113ff., pap., fol. (4°), 28,5x20,5cm

- Provenienz : Italien (Norditalien?), Augustiner-Eremiten [vgl. f.104–108] - (im 15.Jh.:) Deutschland, M. Breisacher, Sagan (Augustiner-Chorherren), Schlesien. Ordensüberlieferung?
- Schrift(-ht) : Italien, kalligraphierte frühhumanistische Minuskel
- Einband : mit braunem Leder überzogener Holzdeckeleinband
- Hände : eine
- Einträge : Vorn innen: '1454 / Maiora sperat / M. Breisacher'. Saganer Besitzvermerk 1738; alte Ziffer '221' und Signatur 'II.II.2' 1r: 'Catalogo inscriptus Canonic.Regul.Sagani ad D.Virg.'
- Typ : Petrarca-Handschrift italienischer Herkunft.
- Bemerkung : Lagenverlust nach f.41 (in der Vita des Scipio Africanus). - Die Blattzählung ist modern (hier nach Göber); eine Numerierung aus dem 15.Jh. zählt die damals noch nicht verlorene Lage mit.
- Literatur : D.Rosetti, Petrarca, 1828, 112–114. Ed. Schneider, 1829–34 (f.1–49). Razzolini, de vir. ill., 1874. Viertel, Jahresber. Göttingen 1900. Göber (masch. IX 213–215). Swierk, Zagan, 109 A.540.

- Nr. 2 DE VIRIS ILLUSTRIBUS
Nr. 4 EPISTOLA AD NICOLAUM DE AZZAIOLIS (FAM., XII 2)
Nr. 6 COLLATIO QUAM FECIT CORAM REGE UNGARIE
Nr. 11 PRIVILEGIUM LAUREATIONIS FRANCISCI PETRARCE [*Rec. 'Ursius'*]
Nr. 12 GRISELDIS

1. 1r: *M. Breisacher OSAE, Inhaltsverzeichnis*
Francisci Petrarche de viris illustribus et alia opera. (Überschrift). / Romulus / Numa Pompilius ... Marcus Porcius Cato / Iulius Cesar [fehlt!] / Titus quintus Flaminius / Lucius Cornelius Scipio Asiaticus ... Registrum omnium illorum fo. 112. / Oratio Francisci Petrarche coram rege Hungarie habita nomine Venetorum fo. 114. / Collatio babilonici et Romani Imperii fo.115. / Collatio Romani imperii ad Carthaginense et Macedonicum fo.116. / Hystoria Lucrecie Romane Collatini Tarquini uxoris fo.116 / Francisci Petrarche hystoria et vita ipsius fo.117 Ipsius laureacionis privilegium fo.120. / De obediencia et fide uxoria fo.121.
Von der Hand Breisachers.
2. 2r–49r: *Franciscus Petrarca, De viris illustribus*
Francisci Petrarche de viris illustribus liber primus incipit de Romulo etc.
(1) Romulus Romanorum regum primus ...
(E1) ut cum et prius et postea multi fuerunt censores viri illustres Cato unus cognomen Censorii mereretur.
Die Praefatio (Razz.2-9) und die 'Vita Cesaris' fehlen. Lagenverlust zwischen 41v (endet 'punitis defectionibus' [Razz.500,10]) und 42 (inc.: 'complexi sunt' [Razz. 592,25]). f.49v leer.
3. 50r–98r: *Lombardus a Serico, Supplementum virorum illustrium*
Lombardi a Serico quorundam clarissimorum heroum post Petrarche obitum incipit supplementum de Tito quinto flamineo etc.
(1) Quoniam Titus Quintus Flaminius primo ...
(E1) examine celestibus meritis traditur compensanda etc.
(E2) Deo dicamus gratias. Alleluia.
f.50r oben: 'IHS'. - Razzolini weist nur die vier letzten (Kaiser-)Viten dem Lombardo zu (vgl. p.XVI) und druckt die übrigen fälschlich als P. zugehörig ab (Göber).

4. 98v–100v: *Franciscus Petrarca, Epistola ad Nicolaum de Azzaiolis (Fam., XII 2)*
 . Epistola quam scripsit dominus Franciscus Pe. domino Nicole de Azarolis magistro senesscalcho regis Lodvici.
 (1) Iam tandem vir clarissime perfidiam fides avaritiam largitas superbiam vincit humilitas ...
 (E1) et scimus velotior ad sedes ethereas pervolabit. Vale patrie decus et nostrum.
5. 101r: *Kapitelverzeichnis zu 'De viris illustribus'*
 . Romulus Romanorum rex ... Marcus Porcius Cato Censorius. / Cesar Iulius. Titus quintus Flamineus ... Traianus Ulpus.
Von der Hand des Textschreibers. Aufgeführt ist die fehlende 'Vita Cesaris' vor dem Beginn des Supplementum. Vielleicht schrieb Breisacher sein Inhaltsverzeichnis hiervon ab. Zu einigen Einträgen notiert Breisacher die Blattzahlen. f.101v leer.
6. 102r–103v: *Franciscus Petrarca (Ps.), Benintendi de Ravagnanis, Collatio quam fecit coram rege Ungarie*
 . Francisci Petrarce laureati brevis collatio quam fecit coram rege Ungarie missus pro legato a communitate Venetorum (Überschrift)
 . Serenissime rex et mitissime princeps. Quanta de virtutibus et probitatibus vestris divulgata fuit (!) et divulgent per orbem, ego non possem mente concipere, nescirem lingua depromere ...
 (E1) ubi et quando maiestati vestre placuerit ordinare.
f.102 (rectius 104) nach der Zählung des 15.Jh. '114'.
7. 103v: *Collatio Babylonici et Romani imperii*
 . Collatio Babilonici et Romani imperii.
 (1) Primo sicut a primo anno imperii Nun qui fuit primus rex Assyriorum usque ad tempus quo Semiramis Babilonia instauravit et eam caput regni Assiriorum effecit ...
 (E1) tunc se agnovit heredem, tunc orientis occidit et ortum est occidentis imperium.
Vgl. den Text in Perugia, Vecchio C 1.
8. 103v–104r: *Collatio Romani imperii ad Carthaginense et Macedonicum*
 104r . Collacio aliqualis Romane urbis sive Romani imperii ad Carthaginense et Macedonicum.
 (1) In hoc solo convenire reperio ad invicem sicut ponit Orosius tria regna predicta. Nam Carthaginense imperium in meridie positum ...
 (E1) tempora diligenter duxeris computanda.
9. 104r–105r: *Coluccius Salutatus, Declamatio de Lucretia*
 . Declamaciones Colucii Pierii Florentini.
 (1) Lucretia Spurii Lucretii filia et Collatini Tarquinii uxor a Sexto Tarquinio regis Tarquinio filio per vim cognita ... x vetant pater et coniunx.
 (2) Noli te afflictare Lucretia. Satis magnum argumentum dedisti te adultero non consensisse ...
 104v (e) ... Numquam putabitur innocens qui se nocentum^b supplicio affecit.
 . Pars altera declamacionis.
 (3) Noli me pater sanctissime tuque luce quondam michi carior coniunx morti prohibere. Nisi me occidero, numquam fides erit ...
 (E1) Nulli romane mulieri detur in exemplum Lucretia vitam meam (!) ut sibi persuadeant in pudicis licitam fore vitam vitam uitam (!).
Vgl. Clm 504, f.271 (Göber).

^b nocentem cod.?

- 10.** 105r–108r: PETRUS DE CASTELLETO, *Iohannes Boccacius*, Brevis prefatio in historiam illustris Francisci Petrarce
 . Brevis prefatio magistri Petri de Castelleto ordinis heremitarum sancti Augustini in historiam illustris Francisci Pe. laureati incipit.
 (1) Dum merito animadverterem illustris et egregie poete Francisci Petrarce laureati menteque cogitarem tui originis seriem viteque semitas atque finem ...
 105v (e) ... hec igitur sic prefatus incipio.
 . Francisci Petrarce de Florentia laureati incipit vita ab excellenti eius discipulo Iohanne Boccatio de Certaldo inchoata ac post eius obitum perfecta et correctata a magistro Petro de Castelleto ord. herem. s. August. qui dicti oratoris et poete mores atque gesta ex longo eius familiaritate cognovit.
 (2) Franciscus Petrarcha poeta laureatus vir illustris ac vita moribus et scientia clarus sedente Benedicto duodecimo pontifice maximo gloriosissima fama per orbem floruit ...
 (E1) Obiit autem ... anno etatis sue LXXIII decimo Kalendas augusti Arquade inter colles Euganeos diocesis Paduane ibique humi conditus in basilica virginis alme Anno domini MCCCLXXIII. Anima tibi (?) in pace quievit.
Zu Petrus de Cast.: Sottili II 359. Arbesmann, Der Augustiner-Eremitenorden und der Beginn der humanist. Bewegung, 1965, 67–70. - Ed. Rossetti, 1828, 339–50 und Solerti, Le vite ..., 265–272.
- 11.** 108r–109r: *Franciscus Petrarca*, Privilegium laureationis Francisci Petrarce [*Rec. 'Ursius'*]
 . Copia privilegii gloriose laureationis illustris Fran. Pe. Florentini laureati poete incipit feliciter.
 (1) Ad eternam rei memoriam, Ursius (!) Anguilarie Comes et Iordanus de Filiis Ursii miles alme urbis senatores illustres universis, ad quos presentes littere pervenerint.
 (2) Cum sicut ex anima et corpore constamus sic duplex querende glorie via sit aperta mortalibus ...
 (E1) litteras appensione munitas. Datum Rome in Capitolio presentibus nobis et tam alienigenarum quam romanorum procerum et populi multitudine numerosa V Idus Aprilis Anno dni M CCC XLI. Ponceletus scriba senatus.
- 12.** 109v–113v: *Franciscus Petrarca, Griseldis*
 . Francisci Pe. ad Iohannem Boccatum de obedientia et fide uxoria.
 (1) Librum tuum quem nostro materno eloquio ut opinor olim iuvenis edidisti ...
 (e) ... hoc est an historiam scripserim, respondebo illud Crispi: Fides penes autorem meum Iohannem sit. Hec prefatus incipio.
 110r (2) Est ad Italie latus occiduuum Vesulus unus ex Apenninni iugis mons altissimus ...
 (E1) quisquis is fuerit qui pro deo suo sine murmure patiat, quod pro suo mortali coniuge rusticana hec muliercula passa est?

Besitzer : M. Breisacher OSAE • Augustiner-Eremit (O.E.S.A.) ?? • 1454 • Schlesien? (Deutschland) • im Vorderdeckel innen. Von seiner Hand das alte Inhaltsverzeichnis f.1r.

Besitzer : Augustiner Chorherren • 15.Jh. (?), 16.Jh. und 1738 • Sagan (Schlesien, Deutschland)

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
IV Q 42

16/1 — 298ff., pap., 4°, 21,5x15,5cm

Datierung : 1504
Provenienz : Deutschland, Schlesien, Bibliothek des Klosters Heinrichau
Schrift(-ht) : Deutschland, Schlesien
Einband : Schweinsledereinband mit Stempeln
Hände : mindestens zwei versch. Hände
Einträge : In die Deckel sind Fragmente einer INkunabel (hagiograph.) eingeklebt; als Vorsätze dienen zwei Perg.-bll. (Psalterium, 14.Jh.).
Typ : spätmittelalterliche humanistische Schulhandschrift, ars poetica, durchweg glossiert.
Bemerkung : Die Hs. ist durchweg glossiert. - Die Hs. enthält keine Schrift Petrarca's, doch wird im Kommentar zu den Briefen Senecas auch Petrarca zitiert.
Literatur : W.Göber, BUWr Kat. t.XIX 171-175.

1. 1r: *Nicolaus de Valle, Widmungsbrief an Eneas Silvius (Pius II) zum 'Hesiodus latinus'*
. Pio Secundo Maximo Nicolaus de Valle salutem. (Überschrift)
(1) Si vacat Enea rerum dignissime presul / Grataque et animo carmina nostra tuo / Perlege ...
(2) Librum Hesiodi, quem ipse a greco in latinum transtulit Nicolaus Vallensis Pio secundo pontifici summo, ad corrigendum hac epistola commendat hortaturque pontificem, ut hunc velit legere librum. (Anfang des Kommentars)
(E1) Hic quoque iudicio stetque caditque tuo.
(E2) Imitatus est Ovidium primo Phastorum in prefacione: Excipe pacato ... x vires statque caditque tuo. (Ende des Kommentars)
Mit interlinearem und marginalem Kommentar (zitiert sind Persius, Seneca de moribus, Ovid.fast.)
2. 1v–17v: *Hesiodus, Nicolaus de Valle (interpr.), Opera et dies (cum commentario), Opera et dies (cum commentario)*
. Hesiodi poete celeberrimi georgicorum Erga hyemeray idest opera et dies intitulus per Nicolaum de Valle e greco in latinum conversus.
(1) Pierides Muse quarum viget inclita cantu / Fama ducum et unde decus inmortale parentis / Dicite, cur hominum pars hec sine nomine vitam / ducat ... (Text)
(2) Georgia grece, agricultura latine, unde Georigius agricula. Georgio idest agrum colo, unde Georgica idest opera vel officia terre ... (Anfang des Kommentars)
(E1) Omnia que inspiciens rerum se excercet ad usus. Telos.
(E2) Concludit librum suum volens eum esse felicem, qui se regit secundum contenta eius. (Ende des Kommentars)
Text gedruckt Basel 1518. Mit vollem Kommentar (zitiert wird Verg. georg., Seneca in tragedia f.16v, u.a.)
3. 17v: *Vita Hesiodi*
(1) Hesiodus fuit poeta antiquissimus dy (?) filius ...
(E1) appellat.
Schlußstück des Kommentars zum 'Hesiodus latinus'.

4. 18r–20v: *Iacobus Barinus, Elegiacum in laudem poetice sciencie*
 . Elegiacum Iacobi Barini studii Lipcensis magistri ad adolescentes in laudem poetice sciencie (Überschrift)
 (1) Non mihi Parnasum concessum est scandere montem ...
 (E1) Que Stigios linquit inclita sola lacus.
Leipzig - Über Iacobus Barinus siehe Bauch, Erfurt, s.Reg. Mit vollem Kommentar.
5. 20v–23r: *Iohannes Sulpicius Verulanus, De moribus puerorum in mensa*
 . Sulpicii Verulani carmen de ffacecia mense.
 (1) Quos decet in mensa mores servare docemus / virtuti ut studeas litterulisque simul
 ...
 (E1) dicito, sed tolles or(di)ne queque suo, prosit.
Vgl. I Q 474, 3 [Göber]. - Walther, Initia 13064, 15365; Henkel, Schultexte, 390–311. Mit vollem Kommentar.
6. 23r–23v: *Iohannes Sulpicius Verulanus, Carmen de beate virginis visitatione*
 . Carmen de beate virginis visitatione incipit fauste.
 (1) Dignas cristiffere laudes persolvite matri / Cuius nunc celebris est peragenda dies
 ...
 (E1) Succurrat miseris virgo clarissima nobis / donet solamen tempore mortis, amen.
Nicht Bertalot, Initia. Mit vollem Kommentar.
7. 23v–24r: *Eneas Silvius, Carmen ad beatam virginem*
 . Carmen Enee Silvii ad beatam virginem.
 (1) Virgo teutunicis multum celebrata sacellis ...
 (E1) Condonet veteres prohibeorque novas.
Bertalot, Initia 6690.
8. 24r–24v: *Eneas Silvius, Carmen ad beatam virginem*
 . Carmen Enee Silvii poete laureati ad beatam virginem.
 (1) Ne tamen infernas tristis rapiaris ad undas ...
 (E1) Semper honos nomenque tuum laudesque manebunt.
9. 24v: *Eneas Silvius, Carmen ad virginem gloriosam*
 . Aliud Enee ad virginem gloriosam.
 (1) O regina dei genitrix sanctissima salve ...
 (2) Eneas Silvius poeta laureatus Senensis nobili sanguine creatus, vir eloquens oratorque magnus ... (*Anfang des Kommentars*)
 (E1) Quicquid inest nocui fisque salubris amen.
Mit vollem Kommentar, wie auch die vorangehenden Gedichte.
10. 25r–66v: *Seneca, Tragoediae (Hercules furens, Thyestes)*
 . Lucii Annei Senece Cordubensis Hercules furens. Tragedia prima incipit actus primus. Iuno loquitur. (Überschrift)
 (1) Soror tonantis (hoc enim solum mihi / nomen relictum est) semper ...
 (2) Hoc est primus actus in quo indignacio Iunonis habetur (?) contra pellices et in Herculem ex pellice natum ... (*Anfang des Kommentars*)
 47v (e) (expl.) facere innocentes terra, que superos solet. Explicit tragedia prima. Tragedia secunda Thyestes inscripta incipit.
 (3) Quis me furor ...
 (E1) liberis trado tuis. Telos.
Die Kommentierung erstreckt sich bis f.32v.

11. 66v–67v: *Vergilius (Ps.), De rosa — Ausonius, Ecloga de rosis nascentibus*
 . Publii Vergilii Maronis de rosa.
 (1) Ver erat et blando mordencia frigora morsu ...
 (E1) Et memor esto evum sic properare tuum.
Ausonius? Mit reicher Kommentierung.
12. 67v–71r: *Vergilius (Ps.), Carmen elegiacum in Mecenatis obitum*
 . Elegiacum in Mecenatis obitum, que (!) Virgilii dicitur <esse>, cum non sit.
 (1) Deferam iuvenis tristi modo carmine fata ...
 (E1) Parvum parva decent, hec feci parvula parvis / Parvi parve puer parvula dona cape.
Mit reicher Kommentierung.
13. 71r–72v: *Ovidius (Ps.), De cuculo*
 . Ovidii Nasonis carmen de cuculo incipit (Überschrift)
 (1) Conveniunt subito de montibus altis / Pastores ...
 (2) Introducens in hoc libellulo duo pastores unus iuvenis scilicet Daphnis, alius senex scilicet Palemon ... (Anfang des Kommentars)
 (E1) Salve dulce decus cuculus per omnia salve.
Mit reicher Kommentierung.
14. 72v: *Oda dicolos tetrastrophos ad intactam virginem genitricem incipit*
 (1) Regina poli que radiis micas ...
 (E1) Virginee matris referunt hec carmina laudem.
Mit Kommentierung.
15. 73r–76v- INKUNABEL:
Baptista Mantuanus, Contra poetas impudice loquentes divinum carmen
 (1) Aonii modo si quem montis traxerit ardor ... (Carmen ad lectorem)
 (2) Qui cupis in terris virtutem acquirere divum ... (Aliud) (6 Verse, hssl. eingetragen; Anfang des Gedichtes von Baptista Mantuanus?)
 (E1) Si venus in versu non erit ulla tuo.
 (E2) Finis Vienne die XIII Augusti MD.
Hain 2388. GW 3312.
16. 77r–77v: *Accessus in epistolas morales Senecae / Testimonia varia de Seneca*
 77r . Lucii Annei Senece Cordubensis maximi latinorum magistri et institutoris honeste vite ad Lucilium epistolarum liber de vivendi ratione preclarus.
 77r . De vita et morte eius. - Lucius Anneus Seneca natione Hispanus genere Cordubensis, professione vero Stoicus ... x extinctus est anno etatis sue !!4 (?).
 77r . Prefaciuncula in librum. - Socrates dum diu operam naturali philosophie dedisset ... x studeamus.
 . Philosophia moralis. Est operatio humana ...
 77v . De utilitate epistolarum Senece ...
 . Epithavium (!) Senece.
 (4) Cura labor meritum sumpti pro munere honores ...
 (e) ... Nam animam celo reddimus ossa tibi.
Die Überschrift f.77r bezieht sich auf die 'Epistolae morales' Senecas.

- 17.** 78r–187v: *Seneca, Epistolae ad Lucilium*
 . Lucii Annei Seneca Cordubensis.
 (1) Ita fac mi Lucilli, vendica te tibi ...
 142v . (f.142v:) Multum adhuc restat operis multumque restabit, ut ulli nato post mille secula precludetur occasio aliquid adiciendi, sed etiam si omnia a veteribus inventa sint ...
 142v G (*Glosse hierzu:*) Franciscus Petrarca: Numquam acutis ingeniis it(ur) obstruere (?) ad novarum rerum indaginem, potius metuendum est, ne prius homines esse desinant quam ad intimum veritatis et humanorum studiorum
 rup...(?).
 (E1) ne hoc quidem nobis reliquerunt nihil scire. Vale.
 (E2) Et est finis. 1504.
Im Anschluß steht ein kurzer Abschnitt: 'Cum omnia mundana dubios et incerta sint...'. Mit reicher Kommentierung (zitiert werden Boethius, Hugo von St. Viktor, Tibullus, Iuvenal, Horatius, Aristoteles u.v.m., darunter Petrarca z.B. f.142v)
- 18.** 187v–188v: *Mapheus Vegius, Salutatio virginis*
 . Salutaciones virginis Marie Maphei Vegii Laudensis poete clarissimi (Überschrift)
 (1) Virgo decus nostrum cuius se condidit alvo ...
 (E1) Virgo intercessionem nostram fer ante Ihesum.
Walther, Initia 20941 (Mat.Jb. IX 343, Chevalier 21760). Bertalot, Initia 6685. Prag, UB, Nr.2812, f.53v (Göber).
- 19.** 189r–192r: *Philippus Beroaldus, Carmen de die dominice passionis*
 (1) Venit mesta dies rediit lachrimabile tempus ...
 (E1) Auxiliumque feras miseris mortalibus. Amen.
Hain 2976f.
- 20.** 192r–193r: *Eneas Silvius, Carmen illiciti amoris*
 . Carmen Enee Silvii poete laureati illiciti amoris comprehendens figuram et damna.
 (1) Vidimus effigiem lascivi nuper amoris ...
 (E1) Et redeas ad te dum mea metra leges.
Bertalot, Initia 6647.
- 21.** 193v–196v: *Franciscus Patricius, Egloga de Christi nativitate*
 . Francisci Patricii Egloghe de Kristi nativitate ad inclitum Eneam poetam ac pontificem Senensem excellentissimum. Licidas. Menalcas. Nunccius. Ioseph (Überschrift)
 (1) Quid modo concubia meditaris nocte Menalca ...
 (E1) Pandite pastoribus natumque ediscite Xristum.
 (E2) (*Zusatz:*) Amor sic diffinitur: Est latens ignis, gratum vlnus, sordidum venenum ... x et non sociam.
Hain 12471.
- 22.** 197r–199r: *Guarinus Veronensis (?), Alda*
 . De amore Alde virginis Varrariensis (*statt: 'Ferrariensis'*), quomodo ab amante in nemore cesa occubuit, carmen elegiacum (Überschrift)
 (1) Hac quicumque via tendis studiose viator / Disce graves casus et miserere meos ...
 (E1) Ossa remanserunt nostra inhumata feris.
 (E2) De amore Alde Gisvirini (*statt: Guarini*) de urbe Ferrariensi quomodo derelicta est sola a suo amatore in nemore. Pulcerrima erat, sed capiebatur gravi amore cuiusdam iuvenis pulcerrimi illa blanditiis allocuta ut cum eo clam abiret. Ffelicitate explicit.
Prag, UB, 2563 f.18v. Ed. Suringar, 1867; vgl. Bertalot, RhM 66, 1911, 63-64. - Auf f.199 Schriftwechsel.

- 23.** 199r–206v: *Valerius (Ps.), Epistola ad Ruffinum (Ruffin-) [Kommentar: 'Iste Valerius']*
 . Valerii Maximi oratoris primarii ad Ruffinum, ne ducat uxorem, dissuasoria epistola feliciter incipit (Überschrift)
 (1) In hoc libello brevi et admodum iucundo ... (Anfang des Kommentars)
 199v (2) Loqui prohibeor et tacere non possum ...
 199v (3) Iste Valerius Maximus volens dissuadere Ruffinum (!) amico suo, ne uxorem ducat ... (Kommentar)
 (E1) scripsisse videar. Vale.
 (E2) Item vult dicere dabo finem epistole, ne adeo prolixus sim ... (*Ende des Kommentars*)
Vgl. IV Q 53, f.312r. Migne, PL 30, 262 (Göber).
- 24.** 206v–209v: *Lactantius (Ps.), Carmen de ave Phoenice*
 . Lactancii Firmiani carmen de Phoenice incipit.
 (1) Est locus in primo (?) felix oriente remotus ...
 (E1) mortis adepta bono.
Mit reicher Kommentierung.
- 25.** 210r–210v: *Gregorius Tiphernas, Carmen in virginem Mariam*
 . In virginem Mariam. (*in der Hs.?*)
 (1) Virgo decus celi virgo sanctissima virgo, choros / Que super angelicos es veneranda ...
 (E1) Foveris: ad cuius confugiemus opem.
Bertalot, Initia 6684.
- 26.** 211r–297v: (*Abschriften aus Drucken der Jahre 1500-13: Cicero, Paradoxa, Pro Archia; Lactantius; Cicero, De senectute; Conrad Celtes, Carmen seculare; Sebastian Brandt, Defensio pacis contra Martem*)
f.250 scheint sich der Glossator (und Schreiber) zu nennen: 'Finis oracionis Tullii pro ... Archia poeta per me A. F.'

Schreiber : A. F. • 1504-1513 (?) • f.250r

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
* IV Q 48

15 — ff., pap.,

Provenienz : Deutschland (?)

Bemerkung : In Wrocław nicht gesehen.

Literatur : Kristeller IV 426: 'misc. Petrarch, Griseldis, prologue only. - Communication of Mr. K. Jazdzewski.'

Nr. 1 GRISELDIS (nur Prolog)

1. : *Franciscus Petrarca, Griseldis (nur Prolog)*

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
IV Q 53

15/2 — II+400+Iff., pap., 4°, 21,5x15,5cm

- Datierung : 1466, 1469
 Provenienz : Krakau - Deutschland, Schlesien, Glogau (Kollegiatstift)
 Schrift(-ht) : Krakau, Deutschland, z.T. vielleicht Italien
 Einband : alter Schweinsledereinband mit Streicheisenmustern; Reste von Schließen und Kettenbefestigung. Vorn innen Büsching-Zettel: 'Aus der Bibl. des Kollegiatstiftes zu Glogau'.
 Hände : mehrere
 Einträge : Vorn ' varia 138', darunter 'F'. - Vorn und hinten je ein Perg.blatt mit hebräischem Text (Rasis zur Genesis, in ital.-rabbin. Quadratschrift des 13./14.Jh. [Göber]); darauf vorn Notizen.
 Typ : Universitätshandschrift, ars poetica - ars rhetorica, ars dictandi, modi epistolandi, Briefmuster - Artes liberales
 Bemerkung : MF komplett. - Iacobus Publicius war nach Bertalot (I 214) erst im Sommer 1469 in Krakau. Die Daten über Publicius sind zu verifizieren! (1466?). - Hebräische Fragmente ital. Provenienz?
 Literatur : Piur, Petr. Briefwechsel, S.XC-XCI (Sigle: B3). Göber, Kat. (hssl.), to. XX 196-205. Becker, Pamphilus, S.25-27.

Nr. 10 ARS PUNCTANDI

1. IIr: *Inhaltsverzeichnis (15.Jh.)*
 . Ex testamento maistri Mathei Hammer .1494.
 . Arestoteles ad Alexandrum. Boecius de disciplina scolarium. Rhethorica Magni Basili. Item ars punctandi Fran. Petrarc. 92. / Epitaphium Alani de planctu 93. Rhetorica 98. Ieronimus de monacho captivo 113. / Modus epistolandi Gwilelmi 122 (*usw.*)
 (E1) Pauli Vergerii de ingenuis moribus et liberalibus studiis 375.
2. 1r-12v: *Aristoteles (Ps.), De regimine principum (cum commentario)*
 (1) Circa inicium huius tractatus aliqua secundum ordinem sunt recitanda. Primo enim videndum est de subiecto, quod est corpus humanum a ceteris passionibus preservabile ... (*Vorrede zum Kommentar*)
 1v (2) Alexander cum sit corpus corruptibile ... ('*Allex-' cod.*)
 (3) Hic se incipit liber de regimine principum. Cuius subiectum visum est in titulo. Et dividitur iste liber prima sui divisione in duos tractatus ... (*Kommentar*)
 11v (E1) a medio autem Decembris usque ad mensem Marcii yems finiatur. (*Ende des Textes*)
 (E2) Ultima pars istius libelli ... (*f.12r:*) quia debilitant et exsiccant. (*Ende des Kommentars*)
Vgl. BUWr IV Q 72m, 188; IV Q12, 283; IV Q 15, 188v; IV Q 24, 178v (Göber). - Rest von f.12r und 12v leer.
3. 13r-74v: *Boethius (Ps.), De disciplina scolarium (cum commentario)*
 13r (1) Audi disciplinam, sic scribit sapiens... (*Anfang des Kommentars, Vorrede*)
 13v (2) Vestra novit intencio de scolarium disciplina compendiosum postulare tractatum ...
 14r (3) Iste liber Boecii, de cuius subiectum et causis dictum est, primo dividitur in partem prohemialem et executivam ... (*Kommentar*)
 73v (E1) ultima vero alterius saporis inquinamenta permanebunt. (*Ende des Textes*)

- (E2) Ista est ultima pars principalis capituli sexti, in qua Boecius pertractat ... x (f.74v:) hic salvus erit, salute videlicet eterna, quam Kristus sua passione nobis acquisivit, ad quam nos perducere dignetur ... Amen.
- 74v (E3) Anno domini M^o CCCC^o 66 per manus cuiusdam ('c9di': 'cuiusdam' Göber, 'Conradi'?) bacc(alaurei) Crac(ovie) olym rector (!) scolarium in Llobin.
Text auch BUWr I 135, f.75. - Diese Hs. und dieser Kommentar nicht bei O. Weijers, 1976. Zusätzlich zum Kommentar reich glossiert.
4. 75r–85v: *Basiliius Magnus (Ps.), Rhetorica — Iacobus Publicius, Ars Tulliano more epistolandi*
Magni Basili rethorica ad nepotes suos non longe ante per egregium artis dicendi laurea insignitum doctorum (!) Iacobum Publicium Florentinum de greco in latinum translata.
- (1) Epistolarum officium <ut> maioribus nostris preclare visum est, quo (?) absentes hiis de rebus extrinsecus animoque geruntur, cerciores facimus. Earum genera tria sunt ...
- (2) Hic quid sit officium et quot sunt genera epistolarum demonstratur ... (*Anfang des Kommentars*)
- 79v . Secundus tractatus de ornatu verborum et rerum.
- 79v (3) Exornacio omnis iuncture et ordinis racione sumopere comprobatur ...
(E1) ne idemtidem idem revolvamus modus huic operi fiat.
Bertalot, Initia II 5869 (Karlsruhe, Reichenau, Pap. 127, f.53–70; Wien, ÖNB, 3203, f.74–87). Reich glossiert. Alte Blattzahl '60' (vom Schreiber) f.75r; alt '65' f.80r.
5. 85v–104r: *Iacobus Publicius, Suprascriptiones epistolarum (mit Mustern)*
85v . Tercius tractatus. Ad illustrissimum principem Tarentinum Ia<cobus> P<ublicus> Panagerion (!) incipit feliciter. (Überschrift)
- 85v (1) Nonnullos fore vereor illustrissime princeps qui honesto labori meo arrogancie nomen inscribere non dubitant ...
- 85v G Dividitur iste prologus in partes duas, in accusacionem scilicet et excusacionem ... (Glosse)
- 86v . Maioribus inferiorum titulos convenire. (?) (Überschrift)
- 86v (2) Maiorum laudes prestantesque titulos ...
- 96v . Exemplaris quartus epistolarum tractatus M<arcus> T<ullius> C. Curioni s.p.d. (Überschrift)
- 96v (3) Epistolarum genera quam multa esse non ignores (?), sed ... (*Cic., Ad fam. II 4*)
- 97r (4) Quamquam me nomine negligencie suspectum tibi esse doleo ... (*Cicero, Muster*)
- 98r (5) Nondum erat auditum te ad Italiam adventare ... (*Cicero, Muster*)
- 100r (6) Verberavi tee ... (*Cicero, Muster*)
- 100v . Servius Suplicius M.T.C.
- 100v (7) Postquam mihi renunciatum est obitu Tullie filie tue ... (*Muster, Cic. Ad fam. IV 5: 'Postea quam ...'*)
- 103r (8) Grata tibi esse officia non miror ... (*Cicero, Muster*)
- 103v (9) Lucius Custidius est contribulis et municeps ... (*Cicero, Muster*)
- 104r (10) Cum ceterarum rerum cupio esse ... (*Cicero, Muster*)
- (11) Tibi gratulor michi gaudeo, tua tueor ... (*Cic., Ad fam. VI 15*)
- 104v (E1) cercior fieri volo. Vale.
Hier als dritter Teil von Basiliius, Ad nepotes. Polain, Catalogue..., III 567-68 n° 3285; vgl. Sottili I, n° 41, 227r-239r. Mit Randglossen.

6. 75r (unten):

- Franciscus Thebaldus, Versus de Hieronymo*
- (1) Hieronimus doctor Laccii clarissimus orator ... (*'Hyer-' cod.*)
- (E1) Nunc te Roma tenet, te templo virginis arcet.

Im 'Hieronymianus' des Johannes Andreae als Verse des Franc. Thebaldus enthalten (vgl. FS Koch, 1926, S.267) [Göber]. Lambert, BHM IIIB Nr.935 (30 Verse). Walther, Initia 8165. Auf dem unteren Blattrand.

7. 96v–104: *Cicero, Epistolae (Musterbriefe)*
Muster in der 'Ars epistolandi' des Iacobus Publicius (siehe oben).
8. 104v–105r: *Schemata zu den Virtutes und Epistolarum genera*
9. 105r: *Vergilius, Aeneis (IV 613)*
 . Verba Enee ad Didonem ad agendum grates.
 (1) O sola infandos Troye miserata labores / Que nos ...
 (E1) Premia digna ferant que (te: über der Zeile) tam leta tulerunt.
10. 105v–107r: *Franciscus Petrarca (Ps.), Ars punctandi*
 . Incipit ars punctandi sive punctuandi egregii oratoris Francisci Petrarche Paduani poete laureati ad Salutatum ortorem insignem.
 (1) Quesisti vir egregie quid senciam de ratione punctandi ...
 (2) Principio huius opusculi duo facit. Primo ob cuius causam hanc artem punctuandi condidit ... (Anfang des Kommentars)
 106v (e) ... vivere cum suis sanctis in gloria valeamus. / Comma ... x Apposicio ff.
 107r (3) Preter hos quamplurimi positi sunt ...
 107r G (*Glosse:*) Hinc inter puncta aput nos multum usitatissima Franciscus Petrarcha enumerat duo puncta, que sentenciis multa sunt apta et Obelus et Asteriscus (Astericus?).
 (E1) habeas vir insignis, Vale vir optime.
 (E2) Telos.
Novati, Di un' 'Ars punctandi'..., 116-18. Mit Kommentar. f.106r trägt die alte Nummer '92', f.107r '93'.
11. 107r: *Alanus ab Insulis (?), Epitaphium Alani de planctu nature*
 (1) Alanum brevis hora brevique tumulo sepelvit / (Qui duo, qui septem, qui totum scibile scivit: hinzufügt) / Impiger assuetis portentat brachia ludis ...
 (E1) ut solvat tenui mumrmure (!) ligwa: vale.
Vgl. BWR I F 235, f.28v. I O 44, f.142v (Göber). Walther, Initia 727.
12. 107v: *Cicero, Epistola ad Curionem*
 . M. C. s.d. Curioni. Quamquam me nomine negligencie suspectum tibi esse doleo ...
 (E1) tanta est expectacio vel animi vel ingenii tui.
 (E2) Cum tuas accepi litteras ... x a me epistolas flagitat. (Nachtrag von 2 Zeilen)
Vgl. oben f.97r. - Rest der Seite leer.
13. 108r: *Cicero, Excerpta (ex epistolis)*
 . M.C. s.d. Marco Marcello (Überschrift)
 (1) Reliquum est igitur ut tibi me in omni re ...
 . Idem ad eundem (Überschrift)
 (2) Etsi perpaucis diebus ante dederam nuncio litteras ad te ... (und weitere Auszüge)
Handwechsel? - Vermutlich später eingetragen.
14. 108v: *Guarinus Veronensis, Brief (Exzerpt?)*
 . Gwarinus Veronensis.
 (1) Tociens ad te scripsi ut iam ...
 (E1) Nichil est enim quod tibi prestare possim saltem dando etc.
Rest des Blattes und das folgende leer.

- 15.** 109r–123r: *Iacobus Publicius, Oratorie artis epitome*
 (1) Socraticum Eucratem bene appositeque dicere rethoricam rerum civilisque iuris interpretes ... (*'Socratum Euratem' cod.?*)
 (2) Socrates primus preceptor et eruditor huius preclarissime artis; qui habuit tres discipulos haud parum dilectos, unus Alciabiades, secundus Eucrates dicebatur, tercius Socratices appellabatur. Socrate set Isocrates et Quintilianus volunt, quod orator sit vir bonus. Et est orator, qui verbo persuadet ... (*Anfang des Kommentars*)
 (E1) a te transmissum presentavi. Vale et me carissimum tibi dicito.
Bertalot, Studien, I 242 Anm.3 (Überlieferung). Mit Randkommentar (nicht durchgängig; erst die beiden Birefe am Schluß sind wieder kommentiert). - Handwechsel (wieder der Hauptschreiber). f.109 trägt die alte Nummer '98'. - Ohne Titel oder Überschrift in der Hs.
- 16.** 123r–127r: *Hieronymus, Vita Malchi*
 . Hieronimi historia de monacho captivo incipit feliciter.
 (1) Qui navali prelio dimicaturi sunt ...
 (E1) et hominem Cristo deditum posse mori, non posse superari.
 (E2) Telos.
Zu Anfang mit Scholien. f.124 trägt die alte Nummer '113'.
- 17.** 127v–128r: *Demosthenes, Epistola ad Alexandrum*
 . Epistola Demosthenis ad Alexandrum. (i.d.H.?)
 (1) Nihil habet rex Allexander vel fortuna tua maius ...
 (E1) cum hoc feceris, consecutus es.
 (E2) Epistola Demostenes (!) ad Allexandrum volentem destruere civitatem Atheniensium ab hoc, quod suos inimicos Thebanos in se recepit.
Schriftwechsel (?), möglicherweise erst später eingetragen.
- 18.** 128v: *Augustinus, Epistola ad Hieronymum*
 (1) Quamvis existimem antequam ...
 (E1) quod scio te scripsisse satis apparet.
PL 22, 909 ep. CX (Göber). - Vom gleichen Schreiber wie der Brief des Ps.-Demosthenes. Auf der gegenüberliegenden, nicht gezählten Seite die Überschrift: 'De sacra scriptura auctoritates. / Dicite fili'; ansonsten ist die Seite leer.
- 19.** 129r–143v: *Guillelmus Savonensis, Modus epistolandi*
 . Modus epistolandi bonus et utilis per fratrem Gwillhelmum Savon(ensem) ordinis minorum editus. (Überschrift)
 (1) Conquestus mecum es, Iohannes mi dilectissime in Xristo frater, quod hii qui de epistolis pertractaverunt ... (Textanfang)
 (2) Epistola (uti a maioribus et fide dignis accepimus) est humane lingue facundia ... (*Kapitel 1*)
 131v (e) ... Ad exempla exemplaria me nunc converto, quoniam illa te magnopere expectare cognosco.
 131v . Hic ponit epistolas exemplares in quibus supradicta clarius patent ut facilius eorum apprehenda[n]tur (*'noticia' (?) hingefügt*)
 . Reverendo in Xristo patri domino N. decretorum doctori egregio episcopo Tergestino Pha(ra?)ntes eius filius tam humilis quam devotus se plurimum commendatum facit.
 (3) Clarum perspectumque esse Reverende pater (!) et (!) arbitror, dignissime presul, Me (!) triennio iam dilapso ...
 132v . Alia epistola licencie.
 . Reverendo in Xristo patri ac domino N. episcopo Tergestino Iohannes canonicus ecclesie cathedralis plurimum commendatum se facit.

- (4) Nequeo satis admirari dignissime presul, quod cum humanitas tua michi condescenderat ... (Muster)
 . Reverendo in Xristo patri ac domino Enee Silvio Senensi episcopo imerialique secretario domino suo precipuo Iohannes canonicus ecclesie katedralis humiliter se commendatum facit. (Muster)
- (5) Plurima sunt et varia benignissime presul quod litteras ad te dare ... (Muster)
 133r . Epistola precativa. Iohannes decretorum studens fratri Gwilhelmo Savonensi ordinis minorum lectori philosophie Senensi s.p.d.
- (6) Dilecte frater, tantus est amor, qui meis in precordiis ... (Muster)
 133v . Alia in eodem. Iohannes decretorum studens Gwilhelmo fratri etc. S.p.d. Vellem mi Gwilhelme tantus ardor tibi adesset rethoricam tuam michi accomodare ... (Muster)
 . Alia in eodem. Iohannes decretorum studens s.p.d. Gwilhelmo Savonensi.
- (8) Gratissimum michi efficies dilecte frater in Xristo ...
 . Epistola ad impetrandum regimen scole. - S.p.d. Scio pater doctissime non parva sollicitudine querere quem pueris ... (Muster)
- 134v . Supra visum est in exemplis quomodo causa intencio et consequens quinque (?) expresse ponuntur in epistola, hic ostendunt<ur?> quomodo implicite.
- (10) In exemplis hactenus propositis elaboravi, ut illas, quas epistole tres partes assignavimus ...
 135r . Adverte ad sequencia.
- (11) Auribus percipe verba oris mei et diligenti animo ...
 136v (e) ... declaremus regulas quas te expectare scio.
 . Hic igitur (*lies: 'agitur'*) de modo salutandi.
- (12) In precedenti capitulo dicebamus considerandum esse qualitatem scribentis ...
 (e) ... quam epigrammata litterarum.
- 137r . Nunc de titulis spiritualium est videndum.
- (13) Hactenus dictum est de hiis quibus salutes optande erant ...
 138r (e) ... et devotas dei famulas vocabimus.
 . Nunc de titulis temporalium.
- (14) Imperatores communiter cesares appellantur ...
 138v . De titulis scolasticorum.
- (15) Quia hactenus dictum est de titulis congruentibus spiritualibus personis in dignitate constitutis ...
 139v (e) ... pauca que dicenda supersunt accedamus.
 . Ffinis titulorum, nunc quedam generalia in compositione animadvertenda. (Überschrift)
- (16) Convenit nonnumquam quando res prolixas scribere habemus ...
 (e) ... quando aliter fieri nequit. Et tantum de preceptis.
- 140r . Sequuntur nunc certe epistole et bone et primo epistola reconciliativa. (Überschrift)
 . Reverendo in Xristo patri ac domino N. episcopo Tergestino Iohannes Zobel decretorum studens plurimum commendatum se facit.
- (17) Numquam credidi reverende presul ut de bono opere quisquam lapidandus esset ...
 140v . Alia exemplaris. - Presbiter Hioannes (!) Zobel Iohannis (!) Anthonio Savonensi s.p.d.
- (18) Eo tempore quo mecum versabatur frater Gwilhelmus qui ...
 141r . Alia epistola exemplaris Iohanni Anthonio civi Savonensi viro docto et circumsperto Hioannes (!) salutem et ad vera gaudia incrementum. (Überschrift)
- (19) Percepi tuis e litteris amice carissime ...
 142r . Alia epistola exemplaris.
 . Wolfgango Winthager canonico so (?) Neuburgensi arcium magistro Hioannes (!) Zobel sacerdos et decretorum studens plurimum commendatum se facit.
- (20) Leta dies michi affuit, sol rutilans mentem resparsit meam miro lumine ...
 142v . Epistola regraciatoria.
 . (E?)thartungo viro clarissimo utriusque iuris egregio invictissimi cesaris oratori frater Gwilhelmus Senensis (!) plurimum commendatum se facit.

- (21) Non meis ullis precedentibus meritis me amor satis ac satis ...
 142v . Epistola favorabilis.
 (22) Non est mei moris, eximie doctor, quantumcumque occupatus existam, litteris supersedere scribendis ...
 (E1) Et quoniam hoc exiguum fore non dubito ad tantum munus persolvendum altissimum cunctarum graciaram largitorem affluentissimum incessanter exoratum volo ut te tuus tuaque omnia sua verbenia(?) gracia circumcingat, potencia protegat et pietatis misericors ad paradisi gaudia conducat.
 143v (E3) Gwilhelmi Sovonenis (!) ordinis minorum ffratris modus epistolandi et magistralis a zelatori arcium evado (!) secunda ante palmarum dominica feria explicit feliciter.
Zu Lorenzo Guglielmo Traversagni: Ruyschaert, Lorenzo Guglielmo Traversagni..., 199-203; R.H. Martin, Epitoma Margarite. - Bertalot, Initia II 2545. f.130-131 mit Scholien, ebenso f.135r, 139v Von der Hand des Hauptschreibers.

20. 143v: *Antonius Haneron, De epistolis brevibus edendis (excerptum)*

- (1) Et hec preceptor optime que hiis brevibus epistolis ad te scriberem, hec amice grateque suscipias, si male egi, iussisti male. Itaque ...
 (e) (*expl. praef.:*) ... ita lege ut nova, ita serva ut data. Fac bene ut valeas.
Lit. bei Henkel, Schultexte, 258-259 (Ijsewijn, Art. 'Haneron, Anthonius', VL² 3 (1981) 431-435 [Lit.]). Der Anfang scheint hier zu fehlen. Das Exzerpt fungiert als Einleitung zu den Extravagancia.

21. 143v-147r(?):

- Antonius Haneron, Extravagancia (Teil 2)*
 . Incipiunt epistole ipsius Hanckaron. (f.144r oben)
 143v . Epistola exhortantis amicum ad scribendum.
 144r . Iohannes N. G. M. artium et medicine doctori s.p.d.
 (1) Nescio quid cause sit mi Georgi doctissime, quod iam fere biennio nichil ad me scripseris ...
 (e) ... binas restituam. Vale mei memor. Ex Vienna.
 . Epistola hortatoria ad universitatem. P. V. S.p.d. (?)
 (2) Et luna tibi sit damnosa Georgi mi ...
 (e) ... non obtemperare iusticia est. Vale.
 144v . Auxilium postulando. V<dalricus> H<umel> V. D. G. S.p.d.
 (3) Argentum pater optime quod in sumtum mihi nuper dederas, quo pacto tam repente absumentum sit ... (*Bertalot, Initia 1447*)
 (e) ... Vale et meis necessitatibus ut soles consule.
 . Novitates narrando. H. V. d. G. V. s.p.d.
 (4) Postulasti pater doctissime abs te dum abii ut sepe tibi res novas conscriberem ...
 145r (e) ... parum veritatis habere satis scio. Vale.
 . Agens gracias. V. H. v. d. G. s.p.d.
 (5) Quanta sit pater prestantissime tua in me benivolencia in dies magis magisque cognosco ...
 (e) ... iterum atque iterum tue p(aternitati) ded(er?)o. Vale et me ut soles ama.
 . Impetrans provisiones. V. h. v. d. G. v. S.p.d.
 (6) Diu mihi mentem meliorem dari perobtasti (!), pater observantissime ... [*Bertalot, Initia II 5075: Diu mentem mihi...*]
 145v (e) ... que ante hoc neglexi compensare studebo. Vale et me ama ut soles amoris participem facito.
 . Arguens manentem in patria non revertentem ad studia. - V. h. d. G. v. S.p.d.
 (7) Te demiror, Hioannes (!) humanissime, tam diu patrias lares incolere ...
 (e) ... per alium ad mittito. Vale.
 . V. h. d. G. S.p.d.
 (8) Accepi prima Septembris, Hioannes amantissime, litteras tuas ... (*Bertalot, Initia II 318*)
 146r (e) ... scio neminem. Vale et me sepe litteris tuis visita.

- . Invitans ad nupcias (!). - V. h. v. S. G. v. S.p.d.
 (9) Solent pater et amice qui primum ...
 (e) ... dum hec feceris presto sum. Vale.
 . P. doctissimo M. Hio(anni) M. amico optimo.
 (10) Vellem mi vicuncule (!, *statt: 'iuvincule' oder 'viruncule'*) quam fortiter arsit mihi pulmo tota nocte, quociens insomnia vana me sicientem deluseret (!) ...
 146v (e) ... heri doleat. Vale.
 (11) Obtunderunt (*'Ascondederunt'? cod.*) me sepius conbibuli nostri, n e p, et iam potissimum molestius conqueruntur mea causa actum esse ...
 (E1) melius est habere oculos scarpe datos quam mori siti. Vale et me dum bibis tecum esse consideras. Ex mensa hodie post prandium tuus ad zecham paratissimus.
Vgl. Clm 22403, 24v-28r (mit Sottilis Nachweisen zu den Briefverfassern). - Die beiden letzten Briefe nicht mehr im Clm 22403! f.144v eine Notiz; f.145r oben: Omnis expectantis mora longa est.
- 22. 147r:** *Utilitas et commendatio epistolarum*
 . Utillitas et commendatio epistolarum.
 (1) Epistolis alloqui et audire, quos diligamus, hoc unicum inter amantes solacim est et amicos. Coniunget epistola quos terra mariaque disiunguunt ...
 (E1) ut homines qui ex locorum distancia se oretenus alloqui nequeant, sibi mutuo conscribere possunt.
- 23. 147r-??:** *Antonius Haneron, Extravagancia (Teil 1)*
 . Philippus dux Bur(gundie) Bra(bantie) episcopo civitati dotique (!) populo Leo-
 diensi salutem.
 (1) Intelleximus venerabiles viri post paucos dies ...
 (e) ... hec accipietis. Ita valete.
 147v (2) Intellexi te fili ex pedagogya recessisse ...
 (e) ... post hoc tibi putas et(?) patrem.
 (3) Ita per vos, viri venerabiles, cum illustrissimo parente nostro pactum accepimus ...
 (e) ... Ita valete et vestre salute (!) consulite.
 (4) Putavi ad te, singularissime preceptor ...
 (E1) in mora sum. Vale preceptor observandissime.
Vgl. Clm 22403, f.24v-28r. - Die Briefe folgen ohne Überschrift auf die vorangehende Ausführung über den Brief. - Der anschließende Brief Bernhards gehört zu dieser Briefreihe.
- 24. 147v-149r:** *Bernardus Clarevallensis (Ps.), De cura rei familiaris*
 . Generoso militi et famoso Hioanni Castri Ambrosii Bernhardus in senectute de-
 ductus salutem.
 (1) Doceri (Docere cod.) petis a nobis de cura rei familiaris utillius gubernande, et qualiter patres familias debeant se habere ...
 (E1) sue dampnabilis senectutis. Amen. Et sic est finis.
 (E2) Epistola beati Bernhardi per me P<aulum> Llobin in Cracovia Explicit feliciter amen.
PL 182, 647-651; vgl. Avesani, Quattro miscellanea..., 42-43 Nr.4. Der Brief (Ps.) Bernhards ist hier Teil der Extravagancia, da als Adressat hier wie in den anderen MUstr als 'Hioannes' angegeben wird. - f.148 trägt die alte Nummer '142'.
- 25. 149r-151r:** *Eneas Silvius, Trostbrief an Kaspar Schlick*
 . E. S. p.d.s. Imperiali cancellario.
 (1) Eger est animus tuus et cor tuum wlnera grandi (verb. zu: gravi) wlneratum est ...
 (E1) Si humane fortune casus sapientissime nosti.
 (E2) Vale vir optime, e Pismo Histere opido Idibus Septembres.
Bertalot, Initia II 856 (Wolkan II 68-71). f.150r zwei Glossen.

- 26.** 151r: *Solon, Pittacus, Cicero, Musterbriefe — Pittacus, Brief an Croesus — Cicero, Ad familiares (I 9)*
 . Philosophi ad imperatorem (?) scribunt.
 . Solon Creso.
 (1) Sat amplector mirifice tuam in nos benivolenciam... x tantisper fruar.
 . Pittacus Creso.
 (2) Iubes me in Lidiam venire ... x familiaris efficiat.
 . M. T. Cicero s.d. Lentulo imperatori.
 (3) Periucunde michi fuere littere tue ...
 (E1) uberiores et prestanciores presentibus posses capere scriptis (?).
Rest der Seite leer.
- 27.** 151v–152r: *Hieronymus, Augustinus, Epistolae (excerpta)*
 . Ieronimus epistola V.
 (1) Dileccionis tue affectum ...
 . Ex epistola VI in fine.
 (2) Hoc interim iuxta mediocritatem sensus mei breviter strictimque dictavi.
 . Augustinus ad Ieronimum.
 (3) Numquam eque ...
 (E1) facias pervenire.
Schriftwechsel, wohl später eingetragen. - f.152v leer.
- 28.** 153r–183r: *Theodulus (Ps.), Egloga Theoduli (cum commentario)*
 153r (1) Eglogarum tres sunt partes. Quedam egloga consistit in viciis vel amara reprehensione. huiusmodi egloga usus est Oracius in sermonibus suis. Egloga autem dicitur ab egle ... (Anfang des Kommentars)
 153v (2) Ethiopum terras iam fervida torruit estas ... (Anfang des Textes)
 182v (E1) Desine quod restat ne desperacio ledat. (Ende des Textes)
 (E2) Xristum esse venturum ad iudicium, et sic est, quod dicit. etc. (Ende des Kommentars)
Schriftwechsel. f.153r trägt die alte Nummer '147'. - Der Kommentar enthält 'Allegorice'-Abschnitte. - Rest von f.183r leer. Mit Glossierung (Zitate aus Ovid, Vergil).
- 29.** 183v–201v: *Tractatus de sanitatis conservatione*
 (1) Sicut scribitur ab Avicenna 3° fen primo canonis capitulo de causis sanitatis et egritudinis necessitatibus mortis, quod corpora humana ...
 . De motu ante comestionem. (Überschrift, Kap.1) Sanitatis ergo conservacio ...
 (E1) ad septimum diem non perveniet.
Vgl. Thorndike/Kibre (?).
- 30.** 201r–225v: *Iacobus de Cessolis, Ludus scachorum*
 . Tractatus de ludo scachorum.
 (1) Ego frater Iacobus de Chessolis multorum fratrum ordinis nostri ac diversarum (!) secularium precibus persuasus dum munus requisitum negavi ...
 (2) Inter omnia signa mala in homine unum est precipuum, quando aliquis homo non timet deum per culpam ...
Mit vereinzelt Scholien (darunter Verse aus Horaz f.202r oben) f.214r trägt die alte Nummer '200', f.221 '207'.
- 31.** 226r–226v: *Register zum 'Ludus scachorum' des Iacobus de Cessolis*
 (1) Primum capitulum habet duas partes. In prima ostenditur ...
 (E1) in octavo fit recapitulacio predictorum omnium in hoc libro tractatorum. Pro quo sit laus et gloria Xristo.

- 32.** 226v: *Carmen de ludo scacorum (9 Verse)*
 (1) Ludum scacorum siquis wlt scire decorum ...
 (E1) disparibus campis numquam sine roch tibi fiat.
Walther, Initia (?).
- 33.** 227r: *Demosthenes (Ps.), Epitaphium Alexandri*
 . Demostenes philosophus epitaphion sub forma Allexandri.
 (1) En ego qui totum mundum certamine vici / Dictus Allexander vincor in hora brevi
 ...
 (E1) Quis sum quidque qualis lector et ipse vides.
Walther, Initia 5386. 22 Verse.
- 34.** 227r: *Vergilius, Aeneis (IV 651ff.)*
 . Vergilius quarto Eneadum. Dydo. (Überschrift)
 (1) Dulces exuvie dum fata deusque sinebant ...
 (E1) tetigissent nostra carmina.
- 35.** 227v–228r: *Laurentius Valla, Elegantiae (excerptum)*
 . Excerpta ex Laencio Vallensi de elegancia libro quinto.
 (1) Precor et imprecor. / Precari quid ...
 (E1) Et iterum: barba pedore horrida.
 (E2) Exedere (!) senem longusque in carcere pedat. (späterer Zusatz)
f.228v leer.
- 36.** 229r–244v: *Eneas Silvius, Historia de duobus amantibus*
 . Eneas Mariano.
 . Eneas Silvius poeta imperialisque secretarius Mariano Zosino utriusque iuris inter-
 preti et concivi suo. (Überschrift, später eingefügt?)
 (1) Rem petis haud convenientem etati mee ...
 229v (e) ... Tu vale et historie quam me scribere cogis attentus (*hinzugefügt: 'auditor'*) esto.
 (2) Urbem Senam quam tibi et michi origo est intranti Sigismundo cesari quot honores
 impensi fuerint ...
 (E1) quod longe plus alores habet quam mellis. Vale ex Vienna, vale.
 (E) Et sic est finis Anno domini 1469 Lewtczowie.
*ed. Wolkan I 1, 353–393. ed. Morall, 1988. Mit Scholien. f.229 alt: '219'. f.231 kleinerer
 Schriftgrad.*
- 37.** 244v: *Alanus ab Insulis (?), De planctu nature (excerptum?)*
 (1) Ecce matrona regalis iusta modestia disciplinas incessum, ad nos videbatur sui
 itineris ...
 (2) Aureus tamen crinis graciosi igne flammaram auro ... (Abschnitt 2)
 (E1) salutacionem osculo sincopat.
- 38.** 254r–245v: *Eneas Silvius, Epistola amatoria Iubalis*
 . Iubal dux Numidie s.p.d. seipsum dat singulari sue domine insigni et formosissime
 virgini Lucrecie regis Epirotarum filie.
 (1) Voluique te sepius alloqui amoremque nostrum tibi notum efficere ...
 (E1) rescribe. Vale animula mea, corculum meum, deliciae mee. Datum Grecz.
f.245r alt: '235'. (Göber S.200)
- 39.** 245v: *Eneas Silvius, Brief an Georgius Andreutius Senensis*
 . Amico probo et constanti.
 (1) Litteris tuis quas (Plumbini *fehlt*) accepi utor iocundissime ...
 (E1) amicos nostros iubeto salvere.

40. 245v: *Eneas Silvius, Brief an Pietro da Noceto*
 (1) Mirabar dudum quid rei esset quod ad me nichil scriberes ...
 (E1) amico tuo et duplum recipis (?).
Fortsetzung des vorangehenden Briefs? Bertalot, Initia II 11957 (Wolkan I 1, 172-173).
41. 245v: *Eneas Silvius, Epistola ad Bartholomaeum de Vicecomitibus*
 . Eneas Silvius poeta etc. Reverendo in Xristo patri Bartholomeo de Vicecomitibus episcopo Novariensi et comiti etc.
 (1) Magna et innumerabilia (?) sunt beneficia ...
 (E1) assequaris. Vale. Ex Wienna.
Wolkan I 1, 205-206 Nr.88. Bertalot, Initia II 11331.
42. 245v-246r,246v:
Alanus ab Insulis (?), (Exzerpte)
 (1) Iam pridem mea mens exhilarata tue disciplinacionis compendio ...
 (2) Quam postquam prospexi mihi in locali proximitate vicinam ...
 246r (3) Huius facies nullius adventicii coloris mendicabat ypocrisim ...
 (e) (expl.) poterit speculari.
 246v (4) Dumque lectura carnalis oculi primitivi aspectum ... x lentitudine pigritantis gressus desinavit adventum morosior.
Auf dem unteren Blattrand f.245v, 246r, 246v.
43. 246r: *Eneas Silvius, Brief an Iohannes Schindel*
 . Domino Iohanni Scindil singulari astronomo viroque probatissimo Eneas Silvius etc. (Überschrift)
 (1) Reversus tunc ad cesarem insignis miles Procopius de Rabensten., tui mei aman-tissimus ...
 (E1) totisque viribus amo. Vale, ex Wienna.
44. 246v: *Iohannes Noviforensis, Epistola ad Franciscum Petrarcam (LAP 68)*
 . Cancellarius scribit Francisco poete laureato obtando (!) librum quendam trans-mitti.
 (1) Stili apparatus magistralis magnificus ...
 (E1) cui te devotis affectibus omni tempore recommendo.
Piur, Briefwechsel, Nr.21 (B3 geht oft mit den Codices Leipzig, Stadtbibl., Rep. II 71 und Klagenfurt, FB XXXI b. 12) zusammen). Tadra, Nr. LXI.
45. 246v-247r: *Iohannes Noviforensis, Epistola ad Franciscum Petrarcam (LAP 67)*
 . Cancellarius scribit Francisco poete laureato sibi regraciando de libro.
 (1) Persuasiva dulcedine (!) rethorice ...
 (E1) recitabit Saceramor.
B3 geht oft mit L und K (wie auch der vorangehende Brief) zusammen. - Tadra, Nr. LXII.
46. 247r: *Poggius Florentinus, Sallustius, Persius, Excerpta*
 . Poggius 13 epistola.
 (1) Magnum est ex inope divitem fieri consciencia bona. Sed arduum est iter virtutis ... x non muta desint.
 (2) Salustius. Omnia libido mala possidet. Salustius ut ait.
 (3) Persius finxit nos portare duas manticas ad collum pendentes ...
 (E1) sed quid facere debeant boni.

47. 247r: *Petrus Luder (?)*, Intrans religionem (7 Verse) — (*anon.*), Intrans religionem (7 Verse)
 (1) Grata domus genitor fratresque natique sodales ...
 (E1) Te bone Xriste sequar, solus michi sufficis unus.
Clm 3941, 21r ('natique': 'sororque' M). Sottili IV 296: Bertalot I 393f. (Überlieferung!); Walther, Initia 7313; F. E. Baron, Peter Luder, Diss. 1966, S.149.
- Vom Hauptschreiber später eingetragen.
48. 247r: *Disticha (2)*
 Sanctissimus imperatori Romano ensem pro munusculo.
 (1) Exorat in Thurcos tua me Ludvice furentes / Dexteram, gravioris sanguinis ultor ero. / Corruit imperium Machametos et inclita rursus / Francorum virtus te petit astra duce.
Walther, Initia (?). Rest der Seite leer.
49. 247v–249r: *Eneas Silvius, De curialium miseriis*
 (1) Nostra intencio est, quod fatui sunt, qui principibus herent, disputando monstrare. Iamque illos aggrediamur qui tamquam appetentes honorem principibus serviunt. Ad ipsos ...
 248r (2) Nunc ad potenciam transeamus ...
 248v (3) Nunc divicias prosequamur ...
 249r (4) Nunc admonet tempus ut de voluptatibus disseramus, in quibus multi mortales beatitudinem posuerunt ...
 (E1) ut in talionem dileccionis respondens nostram fortunam facias esse communem.
Wolkan I 1, 453–487. f.248r alt: '238'.
50. 249v: *Alanus ab Insulis, De planctu nature (excerptum)*
 Alanus prosa prima.
 (1) Dum hec eleyaca tam lamentabili ...
 (E1) quodammodo loquebantur iniuriam.
PL 210, 432–433 Z.11 (Göber).
51. 249v: (*Fortsetzung der Exzerpte aus Alan?*)
 (1) Iam Phebus vero lumine noctem fugans, frigus incendio pati videbatur ... x aspectu.
 (2) Lapis secundus a suo regno caloris ... x vulnera minabatur.
 (3) Ipse vero lumine lasciviens duorum oculorum ... x se gerebat ammotum (?).
52. 250r: *Alanus ab Insulis, (Exzerpt aus 'De planctu nature'?)*
 Nomina planetarum secundum Alanum appellabantur nominibus lapidum.
 (1) Adamas qui ceteros motu ...
 (E1) mendicat suffragia.
Rest von f.250r und 250v leer.
53. 251r: *Eneas Silvius (?)*, *Antonius Astesanus (?)*, *Epistola congratulacionis*
 Epistola congratulacionis cum relacione graciaram promotori.
 (1) Meo loco ad quem te tua virtus evexit, ut primus Romani pontificis latus stipares, multa abs te acta sunt, que me tibi magnopere devinciunt, nullum tamen est ex omnibus tuis operibus qod michi vel iocundius vel accepcius fuerit quam Hiohannis nostri Campisi sublevacio ...
 (E1) terram tibi viventi substernat, morienti celum aperiet.
 (E2) Vale et me maximo pontifici facito commendatum.
f.251r alt: '241'.

- 54.** 251r–251v: *Epistola*
 (1) Inter omnia humanitatis studia nullum est quod doctum virum ornet quam pulcra latinitas. ipsa eciam homines disertos facit et facundiam fandi tribuit, inopem de infimis tollit eumque potencioribus parem efficit. Opinor nonnulla aliarum decenter ac ornate exprimi possunt quam per ipsam adornatur omnis sermo, et id sumopere curabant veteres, ne suis in operibus inepto et nimis crudo stilo uterentur. In omnibus enim antiquorum tractatibus et epistolis redolet et sta(....?) undique Tulliana eloquencia, ut sat satisque intuenti claret.
- 55.** 251v: *Epistola*
 . Alia epistola.
 (1) Extra tuam memoriam dati sumus, postquam Wyenna abscessimus, quoniam nichil ad nos scribis ...
 (E1) ut omnibus equa lance ius reddat. Vale et nos aliquando aliquid scribe.
- 56.** 251v–252r: *Alanus ab Insulis, De planctu nature*
 . Alanus in de planctu nature.
 (1) Pax odio fraudique fides ...
 (E1) Si cedis cedit, si fugis ipsa fugit. Hec ille.
Zweispaltig. Vom Haputschreiber wohl später eingetragen. - Migne, PL 210, 455-456 (Göber). - f.252r alt: '242'; Rest der Seite leer.
- 57.** 252v: *Iohannes Noviforensis, Brief an frater Rosa O.P. (Tadra Nr.I)*
 . Cancellarius imperialis scribit cuidam fratri Rose ordinis predicatorum (Überschrift)
 . Eminens (im- cod.?) vir, amice carissime.
 (1) Non miretur famosa tua prudencia ...
 (E1) sed plus ambit amor.
 (E2) Vale feliciter et dum (?) immortales sciunt (?) / Textverlust am unteren Blattrand / Vale dilectissime amicorum.
Summa cancellariae, ed. Tadra, Nr.I (Göber).
- 58.** 253r–293v: *Augustinus Datus, Elegantiolae*
 (1) Credidimus iam dudum a plerisque viris eciam disertissimis ...
 idque et poete usurpant et historiarum scriptores (?) et / (f.288bis r-v mit zwei Einträgen) / demum oratores ...
 (E1) exercitacionem accomoda. Vale.
 (E2) Hic extat finis huius.
Handwechsel; mit großem Zwischenraum zwischen den Zeilen und breitem Rand (für Kommentierung). Vereinzelte Scholien des Hauptschreibers (Paulus Lobin). f.288bis r-v: 'prestulor tibi secundum oratores, prestulor te secundum poetas' und 'Ordor (?) frumenta faba menalesque'.
- 59.** 294r: *Petrus Luder (?), Nomina deorum quos gentiles coluerunt*
 (1) Saturnus pater deorum Iovis Neptunisque (!) et Plutonis dicitur deus temporis ...
 297v (2) Sunt autem quatuor venti principales quorum quilibet habet duos collaterales et sic efficiunt duodecim ...
 (E1) Sunt eciam tres filie Phorci ... vertebat in saxum; unde Medusea (!) dea stuporis.
 (E2) Expliciunt nomina deorum et dearum.
f.294r alt: '282'. - Handwechsel, wieder der Hauptschreiber Paulus Lobin.
- 60.** 298r–299r: *(Nachtrag des 16.Jh.: Exzerpte aus Cristoforo Landino, Super primum Eneidos (Disputat. Camaldul.), Seneca und einer Meditatio Ieronimi et Augustini)*
f.299v leer.

- 61.** 300r–311v: *Vocabularius*
 (1) Abs ab ex e dic unum sed care / Ex ab vocales e querunt a que sonantes.
 (2) Absque idest sine. Aborsum idest ab alia parte. Acervatim idest cumulatim. ...
 (E1) Utinam est adverbium optandi ut: utinam bene finivissem.
f.300r mit einigen wenigen polnischen Glossen aus dem 16.Jh. f.300r alt: '288'. - f.311v leer.
- 62.** 312r–319v: *Valerius (Ps.), Epistola ad Rufinum [Kommentar: 'Iste Valerius']*
 (1) Loqui prohibeor et tacere non possum ...
 (2) Iste Valerius volens dissuadere Ruffino amico suo, ne uxorem ducat, primo difficultatem ... (Anfang des Kommentars)
 (E1) ne Horestem scripsisse videar. (*Ende des Textes*)
 (E2) Item vult dicere dabo finem epistole, ne adeo prolixus sim ... x Horestes. (*Ende des Kommentars*)
 (E) Epistola Valerii Maximi ad Rufinum amicum suum explicit feliciter.
 (E) Et sic est finis huius epistole per me Paulum de Lobin in Lewtschovia.
 V Heu non recte scripsi quia legere nescivi etc.
 (E) Anno domini M^o CCCC^o 69.
Vgl. Q IV 42, f.199v (Göber). Mit Scholien.
- 63.** 320r–322r: *Seneca (Ps.), Epistolae Pauli et Senecae — Paulus (Ps.), Epistolae Pauli et Senecae — Hieronymus, De viris illustribus (Seneca)*
 . Iheronimus de viris illustribus de Seneca.
 (1) Lucius Anneus Seneca Cordubensis faucionis (!) Stoici ...
 . Seneca Paulo salutem.
 (2) Crede tibi nunciatum quid heri ...
 . Senece Paulus salutem.
 (3) Litteras vestras hilaris accepi, ad quas rescribere ...
 (E1) Paulus Senece. Perpendenti tibi ... x properantem.
 (E2) Vale Seneca carissime nobis.
Ed. Barlow, Epistolae Senecae, 123–138. f.320 alt: '308'.
- 64.** 322r–323r: *Hieronymus, Epistola ad Paulinum (excerptum?)*
 . Epistola Hieronimi ad Paulinum de institutione clericorum.
 (1) Obsecro te carissime ut multitudines hominum et officia et salutaciones et convivia veluti quasdam cathenas fugias ...
 (E1) Officii ergo tui est visitare languentes ac liberorum eorum etc.
 (E2) rintfleysz.
Rest der Seite und die folgende leer. - 'rintfleysz': vermutlich der Familienname des Schreibers der Vorlage. Ein 'Iacobus Ryndfleysz' schrieb Olmütz, SOA, 431 (a.1406-7).
- 65.** 324r–335r: *(Pamphilus), Pamphilus*
 . Querimonia Pamphili. von anderer Hand)
 (1) Vulneror et clausum porto sub pectore telum ...
 (E1) Per me felices estote, mei memores.
 V Pamphilus hic finit, gloria Xriste tibi sit.
Mit Scholien.
- 66.** 335r–335v: *Versus (excerpti)*
 (1) Seria notescunt, Cara vilescent, Mellita acetescunt, Saporosa sordescunt.
 . Compositio. Excerpta.
 355v (2) Si deus deus (!) est animus nobis ut carmina dicunt / Sit tibi pura mente colendus. (*Dist. Catonis*)
 (3) Nitimur in vetitum cupimus semperque ... / Ubera si modica ... pudica. (*Ovid*)
 355v . Maximianus.
 (4) Salve sancta in qua semper intacta maneto / virginitas ... decore placent. (*4 Verse*)
Am Schluß des Pamphilus. - f.335v außer den zwei Exzerpten am oberen Blattrand leer.

- 67. 336r–337v:** *Coluccius Salutatus, Eneas Silvius (Ps.), Declamatio de Lucretia*
 (1) Lucretia Spurii Lucrecii filia et Collatini latini uxor ...
 . Pater ad filiam suam Lucreciam.
 (2) Noli te afflictere Lucretia satis magnum argumentum dedisti ...
 336v . Responsio Llucrecie antequam se ense percutit.
 (3) Nolite me, pater sanctissime tuque luce quondam michi carior coniunx, morti prohibere ...
 (E1) Nulli romane mulieri detur in exemplum Llucretia, ne sibi persuadeant inpudiciam licitam fore vitam.
 (E) De violencia Llucrecie filii Spurii Llucrecii et Latini Collatini uxor (!) facta.
Im alten Inhaltsverzeichnis Eneas Silvius beigelegt. Hier ist kein Verfasser genannt.
- 68. 337v:** *Versus morales*
 (1) Non modo vir talis ut Persius et Iuuenalis / Vivit in hoc mundo qui corrigit ore iocundo / Crimina pravorum maiorum sive minorum / Hinc pereunt re(?)vera morum titibante (!) scatera (?).
Walther, Initia (?).Als Beigabe zum Vorangehenden.
- 69. 338r–347v:** *Bonacursius de Montemagno, Controversia de nobilitate*
 . De nobilitate. Apud maiores nostros sepe dubita.
 (1) Apud maiores nostros sepe dubitatum est. Multi quidem in felicitate ...
 338r . Narrat hystoriam.
 (2) Etate illa florentissima qua nostrum Rome imperium adolevit ...
 338v ubi de nobilitate huiusmodi habite sunt oraciones. / P.C. Scipionis oracio in senatu.
 (3) Si ex nobis Lucretia nobiliorem petit, quis vestrum est patres conscripti ...
 341r . Oracio Flamini ad senatum. Verba responsionis Flamini.
 (4) Magna mihi gracia est patres conscripti cum de nobilitate habiturus sum ...
 (E1) sententia relinquitur.
 (E2) Et sic est finis huius materie.
Bertalot, Initia II 891. Bertalot, Studien I 142–144 Nr.99 (mit Parallelüberlieferung und Klärung der Verfasserfrage). f.342 alt '330'.
- 70. 347v:** *Iohannes Boccacius, Leonardus Brunus Aretinus (interpr.), De Tancredo principe Salernitano (excerpta, 2)*
 (1) Fortuna longe voluptatis invida tristissimo tandem eventu Lecticiam duorum amancium luctum amarissimum tristissimumque convertit.
 (2) Benignitas mea Guiscarde, quam erga te habui, nequaquam hoc decus et iniuriam in meis fieri rebus a te merebatur, ut ego sum hodie meis oculis conspicatus. (?)
Vgl. f.355.

ff. 348r–325v Briefe Samuel Karochs

- 71. 348r–348v:** *Samuel Karoch, Imitatio des Anfangs von Fam., VII 17*
 S.p.d. Herebat calamo dextera scribendi avida, sed incerta quid scriberet, q(uonia)m multis et tam variis uno pro se (?) tempore iniuriis pulsabat. Interpellabat hinc res Bononiensis, hinc mens, denique status, hinc cottidiana litterarum grecarum contencio, hiis omnibus obtutus me sane fugit, quid tibi potissimum exararem. Denique quoque scelestissimi proditoris illius hominis status, ymmo verius ruina, quam ('quō' cod.) sine lacrimis obire <lies: audire> non possum, q(uonia)m eius infelicissimi tanta sit fortuna et bonis contraria; quo primo me vertam recte, sum omnino nescius. Ita turba rerum circumventus statui ex equo universa alto animo negligere, vel si possum iam diu elaborata eciam oblivioni dare. Si effecto tua epistola incidit, que tandem torporem abstulit et destitutum atque abiectum talamum restituit, cui dulcis gravitas et tam gravis dulcedo inerat. Sane quod inter cetera volebas meum nomen summum fastigium suspirare, velim tamen scire non

leticie causa, verum consuetudinis gracia(?) nec acceptorum tot et tantorum abs te beneficiorum, quo tandem pacto possem rodere vices, quo(nia)m vitam meam adeo insulse subripuit hircus ille homo quidem ut audio omni voce impurus improbusque quem superi omnes lanient, inferi vero nec merito dignus est perdant atque dilacerent. Sed cedamus, ne per impacientiam exacerabamus iniuriam humanis deficientibus superum auxilium auxilium expectemus (ut ait quidam sapiens). Ipse autem, mi frater suavissime, tui personam omni mihi temporis momento summo cum desiderio amplexandam, et ita profecto cordi meo sculptam gero, fiet tibi fortassis difficile creditu, ut nulla umquam in hac vita possit oblivion(e?) deleri. Neque enim illud in te amore complector, quod corporalibus occulorum nutibus valet presentari, scilicet iustam corporis effigiem vel certe faciei niveum candorem vel membrorum moderatam discrecionem vel oculorum decentem nigritudinem, que oculis humanis per locorum intervalla (*'m'ualla' cod.*) subtrahi possunt, illam vero animi tui deosculor formositatem ex pulcherrimarum virtutum decore ornatam, que te invito minime quorumcumque advers<ar>iorum potest rabie maculari. Diligo inquam in te egregie virtutis ymaginem, diligo in te castitatis speciem, paciencie nitorem, fulgorem iusticie, honestatis iubar, parsimonie decus et omnium penitus virtutum mirificam decenciam, que cuncta te nolente corrumpi nequeant. Tui arbitri censura abnuente nihil prorsus mortalis iniurie pati queunt. Precor itaque ut de mihi tribuens vices rediligas <Syntax?> et ut facere solebas antiquo officio non parcas calamo; sed mihi quam citissime scribas. Ego enim si talibus te mecum uti conspexero, non quidem tui memoriam delebo, sed indies magis ac magis reintegrabo. Sed talibus modo hic modo sic in presencia voco (?) quecumque tibi graviora mihi que utilliora verbis prosequamur. Plura quidem in mente habeo tibi dicenda, sed acceleracio qua remoneor ut scribam aliquid amicis et cedula defeccio huic epistole hic modum imponunt. Vale feliciter.

f.348r alt: '336'. - Die folgenden Briefe (f.348r-352v oben) sind von einer Hand ohne Schrift- oder Tintenwechsel geschrieben ('Nestüberlieferung von Karoch-Briefen').

- 72.** 348v-350v: *Samuel Karoch, Epistola de amore cuiusdam studentis erga mulierem civaticam*
 . Amoris incipit epistola.
 . S.p.d. Cum summo mentis desiderio amice et fautor specialissime. Noscis quia distancia inter nos perlonga est ... Actotinus (!) quoddam (!) subii diversorium potisandi causa ...
 (E1) te iudice. Hec sunt que scire te volui et me (!, statt: ne) vulgus sciat hec mente recludas. Vale.
Vgl. Gdańsk, PAN, Mar. Q 29, 241v-243r. - Worstbrock, Karoch, Nr.5. Mit einigen Scholien, z.B. f.349r: 'Item forcifer venit a furca et idem est prope: eyn galgen swengil', f.349v: 'Hymeneus actus nature dicitur; hic autem in plurali ponitur.'
- 73.** 350v-351r: *Samuel Karoch, Übungsbrief (mit einer Liebesgeschichte)*
 . Alia amoris epistola.
 (1) Cum sepius mecum egisses ut tibi aliquid amatorie gestum scriberem ..
 . Quare aurem prebe mea que tuo in corde fige dicta, ne ceteris patefiant. Erat quidam non admodum grandis natu, quem nec bona nec mores reddebant ...
 (E1) Hec sunt que nunc temporis volui te scire. Vale et si quid tibi evenerit novi, me fac participem.
Bertalot, Initia II 3979. f.351r zu 'hurno'. Auch in: Gdańsk, PAN, Mar. Q 29, 243r-243v. - Stilistisch dem vorangehenden Brief ähnlich.
- 74.** 351r-352r: *Samuel Karoch, Amoris epistola*
 (1) Salve plus millesies atque iterum salve et item qui cordis mei hostia disruptisti omnia pugil inter omnes egregia, has litteras ut tibi mitterem, tui me impulit amoris flamma. Sed ne exordio careant ...
 (E1) Vale ad(h?)uc quousque plumbeus fretum insoles crevare (?) percipitur cervus. Iterum vale, vale quousque rane septem tiliam (?) Babilonie turrin adduxerint.

Worstbrock, Karoch, Nr.31.

75. 352r–352v: *Samuel Karoch, Bettelbrief eines Studenten (anonym, Nr.17)*

S.p.d. Lumen oculorum meorum sentinam laguoris (!) heu heu dilapsum est. Spes (Opes, species ?) quoque radiorum visus mei omnis obtenebrate sunt et non est mihi videndi autoritas ...

- (E1) quantocius luor denuo fruor retribucionem(?) rependere haud pigritabor multiplici maystrum meum venerabilem Iohannem Schaber ac lubens implorassem. Verum quia quottidie mihi sua patet mensa inequitare (*statt: 'iniquitare'?*) pronunc pudet. Vale quousque felici gressu presentis seculi attingas. (*Clm 28824, f.310v: 'presentis seculi transieris disturbium. Extunc vale.'*)

Clm 28824 (Bayer. Nationalmuseum, 945), f.310rv (Worstbrock, Karoch, Nr.17; Lehmann, S.38). Glossen z.B. f.352r zu 'vosarent': 'Voso, as, are proprie irtczyn / Tuo, as, are duczyn.'

76. 352v–353r: *Iohannes Frauenburg, Brief an Benedikt von Budissin (1465)*

Iohannes Frawenburgk arcium magister inclite civitatis Gorlicz notarius viro illustrissimo (oder -e) industrie domino Benedicto inclite civitatis Budissin notario amico et fratri colendissimo salutem dicit.

- (1) Pauci admodum dies lapsi sunt, mi Benedicte, dum me comonitum feceras, tecum litteris ut agerem ...

... cum in Beschoffwerdis una essemus ...

advertunt graviter qui diligunt, quemadmodum sibi graviter uxorem dari ferunt. Cum ocium tibi adsit integumentum verbi tui per deos oro edissere: Sisto stilum ne Horestem scripsisse videar (*aus der Epist. Valerii ad Ruffinum*)>. Rem ipsam promissam sic accipe die lune proxima sideribus dubiis ...

- (e) ... Arrige aures, mi Benedicte, et quid responsum est cordi tuo aureis litteris ut fertur inscribe: Gracie ingentes habite sunt, cum te nomino, risus in ore puelle natat, et, cum sermoni meo finem dare volui, iterum Benedictus repetitus est. Benedictus veniet utinam sano corpore, puella clamitat, cum nupcie celebres (nescioque apud nos agentur). Vide, frater, vigilanciam in rebus tuis meam, quam lacis extendissem, nisi angustia temporis vetavisset. Quod te singulari <sincl- cod.> numero compellor, arrogantis non est, sed doctissimorum veterum vestigia insequentis. Itidem cum mihi scribas, facias velim. Vale feliciter, mi iocundissime Benedicte, et me tuum putato <?, putatum cod.> pusillum. Iterum vale. Et dominis tuis me commendatum redde. Raptim ex Gorlitz die XXIX mensis Octobris Anno domini M^o LXV / per tuum Iohannem.

Glosse f.353r oben. Datum f.355v: '1467'. f.352v–355v Schriftwechsel (eiliger geschrieben), von f.356r an wieder die übliche Schrift. Die Texte 352v–355v könnten erst später eingetragen worden sein.

77. 353r: *Anhang zum Brief (2 Zeilen)*

- (1) Iuxta fontem Achirontis vitulus depastus est. / Non intravit, sed rigavit, queritur, quid iuris est.

Von der Hand dessen, der den Brief Frauenburgs schrieb.

78. 352v unten–353r:

Entwurf eines Antwortschreibens (?)

- (1) Non equo animo nec tranquilla mente nec siccis oculis tuas legi et iterum atque iterum relegi litteras ...

- (E1) una cum eis lacrimor, cum ipsis tristor, dolor meus maius est.

Von anderer Hand als der Brief.

79. 353r: *Seneca (Ps.), De remediis fortuitorum (excerptum)*

- (1) Licet cunctorum poetarum carmina ...

- (E1) Vite huius inicium mortis est, vita ipsa cursus ad mortem (?).

Von derselben Hand wie der Briefentwurf.

- 80. 353v:** *M. H. A. Phabentrit de Olomucz (?), Epistola*
 M. H. A. Phabentrit de Olomucz.
 (1) Postquam per scitas istas quidem epistolas tuas decoratasque melle rethorice dulcedinis ac ioculatoriis evagatas lasciviis mee (ut fateor) puerilitati pro ferculo propinasti. Et has cum legi non tantum oblectabant, verum, ubi auribus insonare cepere meis, incredibilem ac ferme (serio, non ioco loquor) inenarrabile gaudium animo evenit meo. Etiam (vereor quamquam illam theatralem dum legi epistolam, mee rationis primitus confundebant lumen, quam eciam atque eciam inscripcio arundinis inusitata (more Italorum) figurabat me enim rebus scii (?) de quibus loquor cognotos oportet habere sermones planaue planicie explanare proposita ni carpam (??) a me tragicum optas carmen ppol (?) nisi te crederem ista ludendo narrasse velud verecundie me rubore profunditas dicerem tuam plurimum arare prudenciam aut mehercle tibi succenserem. <unverständlich!> Scis enim non ambigo, quod non gelidis canit philomena magistra fructicibus / Nec dulcis musa vacuis psallit amfractibus / Nec quantumcumque suavis placet coacta venus. Fateor id esse misero mihi. Tametsi quartam aut alteram aut terciam, que me terruit, aufugi epistolam; ne penitus ociosus abs te dicar aut certe inter Epicuros cenans enumerar, hoc incultum et sentibus plenum transmittito carmen. tu vero monstruoso viciorum meorum fac occurras exercitui, dum ex me habebis. Etsi qua pravi seminis herba in eo audeat pollulare (!), falce mature seccionis extirpas (*statt: 'extirpes'*) velim. Vale feliciter.

Diese Seite von anderer Hand. Mit einigen Scholien, zu 'lumen': interiorum oculorum nostrorum subterfugit indaginem. Ad cuius intelligenciam (?) mee mentis languescunt suspiria.'

- 81. 353v:** *Gregorius Magnus, Epistolae (excerpta)*
 (1) Gregorius ad Eulogium patriarcham Alexandrinum. Refutabo venerabilia sonancia (iactanciam vel vanitatem). Inter cetera ubi sic scribit: Ego enim verbis prosperari non quero, sed moribus. ... x caritatem vulnerant. Item. Vestra michi caritas loquitur dicens: Sicut iussistis ... x moribus patres. Item Innocencio prefecto Affrice. Quod expositionem sancti Iob vobis transmitti voluistis, vestro studio congaudemus. Sed si delicioso cupitis pabulo saginari, beati Augustini compatriote vestri opuscula legite, et ad comparacionem illius similaginis nostrum furfurem non queratis.

Von derselben Hand geschrieben wie der vorangehende Brief.

Handwechsel

- 82. 354r–355v:** *Iohannes Frauenburg, Kritikerbrief*
 . Salutem etsi quod iocundius est salute. Venit iam pridem in manus meas epistola tuis (ut certus sum) carateribus effigiata, rudis satis (ignosce frater) et indigesta. Ennius ille qui Romanis cunctando rem (!) restituit ...
 . Subieccione filiali sedule prelibata. Colendissime pater. Scitote me ... (*Kritisierter Brief*)
 (E1) Et ne te de illata epistola tua te dubitare contingat, hanc presentibus interclusam tibi deliberavi remittere. Vale quemadmodum meruisti et te si placeat (placeat velim) emenda.
 (E2) Ex Gorlitz die decima mensis Decembris anno domini M CCCC^o LXVII° per tuum sororium M. Hiohannem Ffrawnburg opidi dicti secretarium pusillum.

- 83. 355v–359v:** *Iohannes Boccacius, Leonardus Brunus Aretinus (interpr.), De Tancredo principe Salernitano*
 355v . Bocacius de amore Sigismunde filia (!) Tancredi et Guiscardi de Greco in latinum per Leonardum Aretinum extracta (!) feliciter incipit.
 (1) Tancredus fuit princeps Salertinus (?), vir mitis et benignus ...
 (E1) atque doloroso Salernitanorum funere in eodem sepulchro sepeliri ambo (!) fecit.

- (E2) Explicit epistola Bocacii de duobus amantibus extracta de Greco in latinum per Leonardu Aretinum feliciter.
Hand des Paulus de Lobin. f.356r alt: '344'.
- 84.** 359v: *Baptista Guarinus, Oratio*
(1) Cogitavi plerumque, reverendi presules illustres principes ...
Siehe f.371r. Hier nur der Anfang auf dem ursprünglich leeren Teil der Seite.
- 85.** 360r–370v: *Guarinus Veronensis, De assentatoris et amici differentia ex Plutarcho liber*
Clarissimi viri Gwarini Veronensis ad illustrem principem Do. Leonellum Estensem de assentatoris et amici differentia ex Plutarcho liber incipit.
(1) Platonem virum doctissimum eundemque gravissimum ex philosophorum facile principem olim in Sicilia idcirco navigasse memorie proditum est, Leonelle princeps ...
360v (2) Maximos et prestanti ingenio viros ... (*Anfang des Werks*)
(e) ... mentibus instillent.
(3) Hec tibi Leonelle ...
(E1) hactenus crudum adieci stilum.
(E2) M CCCC LXVII°.
Einige Scholien. Datiert 1467. - f.370v leer.

Handwechsel

- 86.** 371r–385r: BAPTISTA GUARINUS, *Recommendacio septem arcium liberalium*
Recommendacio septem arcium liberalium Gwarini.
(1) Cogitavi plerumque, reverendi presules illustres principes, rectores ornatissimi vosque ceteri doctores ac viri eruditissimi, quociens de rebus arduis ...
(E1) immortalitatem comparemus.
(E) Oratio Baptiste Guarini in inchoando felici Ferrarie gymnasio et liberalium artium commendatio finit feliciter.
Bertalot, Initia II 2346. f.371r unten eine umfangreiche Glosse; sonst mit einigen Randbemerkungen. Die Schrift ist humanistisch beeinflusst, vielleicht italienisch. - f.371r alt: '360'. - Rest von f.385r leer.

Handwechsel (got.Kursive)

- 87.** 385v–400v: *Petrus Paulus Vergerius, De ingenuis moribus*
(1) Franciscus senior avus tuus ('cuius' fehlt) ut extant ('quam' fehlt) plurime res geste ...
(E1) defuisse.
(E) Et sic est finis huius operis.
Auf dem hinteren Vorsatz zwei Exzerpte: 'Ad Corinthios: Omne quod est in mundo aut est concupiscencia carnis aut oculorum', das zweite 'Bernardus'.

Schreiber : Paulus de Lobin (Conradus? f.74v) • baccalaureus, olym rector scolarium in Llobin • 1-74v, 75-252. • gotische Kursive. Gegen die Annahme, daß f.74v 'Conradi' zu lesen ist statt 'cuiusdam', spricht, daß die Hand an beiden Stellen dieselbe ist - und dann wohl auch der Name. • 1466, 1469 • Krakau, Lewtczowie (= Leutschau, ČSFR). • f.74v (siehe oben), f.149r (siehe oben, hier 'Paulus Llobin'), f.244v und f.319v: 1469 Lewtczowie.

Besitzer : Mattheus Hammer • magister • 1494 • f.II r (siehe oben).

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
IV Q 57

15/2 — 466ff., pap., 4°, 22x16cm

- Datierung : 1476-1480
Provenienz : Polen, Universität Krakau - Deutschland, Schlesien, Kollegiatstift Glogau
Schrift(-ht) : Deutschland, Polen, Krakau
Einband : Lederbezogener Holzdeckelband mit Schließen und kleinen Metallbuckeln.
Hände : eine
Einträge : Im Vorderdeckel altes Inhaltsverzeichnis, hinten ein Schenkungsvemerck. Büsching-Zettel: 'Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau'.
Typ : spätmittelalterliche Schulhandschrift, antike Dichtung, durchweg glossiert (Universität).
Bemerkung : Der erste Teil der Hs., der Vergils Bucolica und Ps.Petrarca, 'Egloga de Christi nativitate' enthielt, ist verloren. (MF des Vorderdeckels, f.1-2r, 466v-467r, Hinterdeckel).
Literatur : Göber, Katalog (ms.), BUWr Akz. 1967/ KN 2 f.218.

Nr. 3 EGLOGA DE CHRISTI NATIVITATE

1. Vorderdeckel:

Inhaltsverzeichnis

- (1) Virgilii / Bucolica in decem eglo(gis), una Eglo. Francisci Petrarch de Xristi nativitate. / Georgicorum quatuor libri. / Omerus / Ovidius de cuculo. Oracii libri: b: Epodarum alias epodon carmen. Item carmen seculare Oratii. / De laude Stanislai. a: Odarum alias libri carminum quatuor; perversus est ordo ligando. Item epistolarum. Iuvenalis quatuordecim satiras habetur (?) in quinque. / Claudianus tres libros.

2. Verlust: *Vergilius, Bucolica*

Nur das ehemalige erste Blatt ist erhalten und als hinteres Deckblatt eingebunden.

3. Verlust: *Franciscus Patricius, Franciscus Petrarca (Ps.), Egloga de Christi nativitate*

Vgl. das alte Inhaltsverzeichnis (Franciscus Petrach).

4. 1r-51: *Vergilius, Georgica*

- 1r (1) Virgilium in operibus suis mutatorem semper fuisse invenimus: quod ut ipsemet ex humilitate confiteri non erubescit, precipue in camrine buccolico, ubi dicit se Thecritum Siculum in conscribendis eglogis secutum ... (Kommentar)

- 2r (2) Quid faciat letas segetes ...

5. 51-210v: *Vergilius, Aeneis*

- (E1) finis huius operis feria quarta cinerum in bursa pauperum studencium Crac(oviensi) domino Iesu adiuvante per Iohannem de Pylcza 1476.

6. 212r-238v: *Homerus Dindarus, Pindarus Thebanus (interpr.), Baebius Italicus, Ilias latina*

- (1) Iram pande mihi ...

- (E1) iam Phebe peracto.

7. 239r-240r: *Ovidius (Ps.), De cuculo*

- (1) Conveniunt subito ...

- (E1) per omnia salve.

Vgl. BUWr IV Q 42 f.71 (Göber).

8. 241r–250v: *Horatius, Liber epodorum*
9. 250v: *Horatius, Carmen saeculare*
10. 251v–252: *Carmen de sancto Stanislao*
 (1) Mentibus castis genibusque flexis ...
 (E1) usque rogamus.
11. 253r–328r: *Horatius, Odarum libri I-IV*
 (E1) finit odarum carmen MCCCC LXXVIII.
12. 329r–357v: *Horatius, Epistolae (libri I-II)*
 (E1) finitus 1480.
Ohne die 'ars poetica'.
13. 358r–442r: *Iuvenalis, Satirae (li. I-V)*
 (E1) 1478.
14. 442v: *Vergilius (Ps.), Moretum*
PLM I S.83–89 Vollmer.
15. 446r–466v: *Claudianus, De raptu Proserpinae*
 (E1) Pars stupefacta silet, pars non exterrita latrat.
 (E2) 1478.

16. Hinterdeckel:

Leihvermerk

Martinus Lehener prepositus Nissensis et altarista canonicus Legnicensis et Opulienensis, Iohannes Lehener frater eius et Paulus Lehener plebanus in Bewtmansdorff^c comodaverunt hunc librum scolis s. Iacobi Nissen. hac condicione, quod non deportetur vel in cameras vel alio, sed maneat in stubella inferiori, ut pateat collaboratoribus et frequenter perlegatur. Reservant tamen nominati presbiteri iurispetendi vel alii vel aliis assignandi sibi quando et quotiens libuerit facultatem. M CCCC LXXXVIII.

Schreiber : Iohannes de Pylcza • Student der Universität Krakau • die ganze Hs. • gotische Kursive
 • 1476-1480 • Universität Krakau, Polen • f.210v.

Besitzer : Martinus Lehener • prepositus, altarista • 1488 • Neiße, Liegnitz, Boitmannsdorf (Schlesien) • Im Hinterdeckel Leihvermerk (siehe oben), zusammen mit seinem Brüdern Iohannes und Paulus Lehener (plebanus).

^c Boitmannsdorf, ssw. von Grottkau in Schlesien.

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
IV Q 62

15/2 — 390ff., pap., 4°, 21,5x15,5cm

- Datierung : 1462, 1467, 1466
 Provenienz : Deutschland, Universität Leipzig, Augustiner-Chorherren zu Sagan, Schlesien
 Schrift(-ht) : Deutschland, Leipzig
 Einband : Holzdeckel mit rotem Leder
 Hände : mehrere
 Einträge : Vorsatz: Exzerpte; alte Ziffer '86', alte Signatur 'U V 11'. Büsching-Zettel: 'Aus der Bibl. der Augustiner Chorherren zu Sagan', Inhaltsverzeichnis. Vorn und hinten eingeklebt Fragmente.
 Typ : NOCH UNVOLLSTÄNDIG ! - ars dictandi, Briefsammlung
 Bemerkung : Die verschiedenen Teile der Hs. mögen zu verschiedener Zeit entstanden sein, sind aber noch im 15.Jh. zusammengebunden worden.
 Literatur : Göber, Katalog (hssl.), to. XX, f.231-238. Bertalot I 243. Swierk, Zagan, S.109.

Nr. 8 ARS PUNCTANDI

1. Fragment, vorn:

Fragment eines sprachlogischen Traktats

2. Hr: *Exzerpte aus Cicero, Persius, Ovid, Vegetius, Ganfredus*

- (1) Turpissimum est ... et non opera. Seneca in quadam epistola. (am oberen Blattrand)
 . Tullius ad Publium Lentulum. Hic que agantur queque acta sint ...
 . Parsius fato 5 (!) (Überschrift) Mille hominum species et verborum discolor usus / velle suum cuique est nec voto vivitur uno.
 . Vegecius de re militari li. 2 titulo secundo. (Überschrift) Naturaliter equites a peditibus solent discrepare. Et titulo de vetere ... (?)
 (5) Omnium habere memoriam et penitus in nullo peccare divinitatis potius est quam humanitatis.
 . Ovidius de remedio amoris. Parva necat morsu spaciosum vipera thaurum ...
 . Ganfredus in poetria cap. 3 (Überschrift) Vilibus absit prorsus habere fidem / Mors est que fortia frangat.
 . Ovidius de (!) ponte. Omnia deficiunt, animus tamen omnia vincit / Ille etiam vires corpus habere facit.
 . Seneca ad Lucillum li. 3. (Überschrift) Cicero ad Marcum Marcellum. Non enim hiis rebus pugnabimus ...
 . Quintus Metellus ad Ciceronem. De meis rebus ne vobis multitudine litterarum molestior essem ...
 . Cicero Quinto Metello. Que res facit ut tibi litteris obstrepere non auderem.
 . Idem ad eundem in eadem epistola. (Überschrift) Et abs te quantum tua ... peto quesoque.
Oberer Blattrand: 'Grandior natu senex.' - Links oben: 'Qui incipit in nomine domini ...'.

3. 1r-116v: *Boethius, De consolatione philosophiae (cum commentario)*

- (1) Carmina qui quondam studio florente peregi ...
 116v (E1) (Kommentar zu) Ecce michi lacere: Notandum Camene dicuntur muse poetice, pro quo notandu, quod novem sunt muse poetice sive Camene. Quia musa est dea ...
 (E2) cuncta cernentis.
 Et sic est finis.

Kommentierung erstreckt sich auf die Bücher I-IV (f.97r Beginn der Buches 5). Mit Marginal- und Interlinearkommentar, ein fortlaufender Kommentar auf den Bl. 12r-20v.

4. 12r–20v: *Kommentar zu 'Consolatio philosophiae' des Boethius*
 (1) Cum in autorum libris exponendis sex principaliter considerare debemus, scilicet vitam auctoris, titulum operis, qualitatem stili, intencionem scribentis, librorum numerum, explanacionem eorum et ordinem. Auctoris vitam ideo ut ...
 20v (E1) Ideo innuit philosophia Boecium in hoc erasse qui dixit se a puericia (unvollständig)
Fortlaufender Kommentar; anscheinend nur die Anfangsblätter in die Handschrift eingebunden. Zum Kommentar vgl. Courcelle (!).
5. 117r–124v: *Register zur 'Consolatio philosophiae' des Boethius*
 . Incipit registrum secundum ordinem alphabeti super omnes libros Bohecii factum (?) de consolatu philosophico (Überschrift)
 (1) Actus omnis de se est bonus in prosa 4ta. 'Qua in re non ita'. / Adversitas fortune ...
 (E1) Wlgus miratur illa que raro eveniunt 4 M 5. / Vox doctoris non solum docet 3 M II.
f.125-130 leer (Göber zählte diese Blätter noch nicht). Im folgenden nach der neuen Nummerierung.
6. 131r–153v: *Vergilius, Bucolica*
 (1) Tityre tu patule recubans sub tegmine vagi (!) ... ('Titire' cod.)
 (2) Bucolica ut ferunt dicta sunt a custodia ... (Anfang des Kommentars)
 153v (E1) Ite domum sature venit hesperus ite capelle.
 (E) Item Servius circa principium dicit vere novo ... Item verecunde dicit se capellarum esse pastorem vilissimorum animalium. Nam bucolica scribens debuit se dicere bonum pastorem, sed vitans arroganciam ultimum se esse significat in scribendis bucolicis, non principem. (Schlußscholie)
Mit reicher Glossierung (Schulhandschrift). Rest von f.153v und 154rv leer.
7. 155r–192v: *Cicero, Ad familiares (ex li. I-VII ord.mut.)*
 . M.T.C. S.p.d. Curioni.
 (1) Quamquam me nomine negligencie suspectum tibi esse doleo ...
 155r (2) Nota qualiter in epistola debemus ... (Glosse)
 155v (3) Gravi teste privatus sum amoris summi ... (Cic., Ad fam.II 2)
 (4) Epistolarum genera multa esse non ignoras ... (Cic., Ad fam. II 4)
 156r (5) Nondum erat auditum te ad Italiam adventare ... (Ad fam. II 6)
 157r (6) Sera gratulacio reprehendi non solet ... (Ad fam. II 7)
 158r . M.T. Cicero Celeo Edili Curuli Salutem plurimam dicit.
 (7) Primum tibi ut debeo gratulor ... (Ad fam. II 9)
 158v (8) Tu vide (korr. aus: 'fili') quam timide intendo(?), quam ad me littere non perferantur ... (Ad fam. II 10, var.lect.)
 159v (9) Sollicitus quidem eram de rebus urbanis ... (Ad fam. II 12, 'Sollicitus' cod.)
 160r (10) Raras tuas quidem ... (Ad fam. II 13)
 160v (11) Fabio (!) viro optimo et doctissimo ... (Ad fam. II 14)
 (12) Non potuit accuracius ... (Ad fam. II 15)
 161v (13) Magno dolore me affecissent littere tue ... (Ad fam. II 16)
 162v (14) Officium meum erga Rodonem ... (Ad fam. II 18)
 163r (15) Cum optatissimum nuncium accepissem ... (Ad fam. II 19)
 163v (16) Aulo Trebonio qui in tua provincia ... (Ad fam. I 3)
 164r (17) Tametsi michi nichil fuit optacius ... (Ad fam. I 5a)
 165r (18) Que gerantur accipies de Pollione ... (Ad fam. I 6)
 165v (19) Periocunde michi fuerunt littere tue ... x ad ea que queris. (Ad fam. I 9, 1-3)
 166r (20) Cur enim tibi non gratificer ... (Ad fam. I 10)
 (21) Si ipsa res publica tibi narrare possit ... (Ad fam. III 1)
 166v (22) Cum et contra voluntatem meam ... (Ad fam. III 2)
 167r (23) Trallis veni ... (Ad fam. III 5)
 168r (24) Quasi divinarem ... (Ad fam. III 13)

- 168v (25) Trebacijs familiaris meus ... (*Ad fam. IV 1*)
 169r (26) Posteaquam michi renunciatum est ... (*Ad fam. IV 5*)
 171r (27) Ego vero Servi vellem ut ... (*Ad fam. IV 6*)
 171v (28) Etsi eo te adhuc consilio ... (*Ad fam. IV 7*)
 173r (29) Neque te monere audeo ... (*Ad fam. IV 8*)
 173v (30) Etsi perpauca ... (*Ad fam. IV 9*)
 174v (31) Etsi nichil novi quod ad te scriberem ... (*Ad fam. IV 10*)
 175r (32) Etsi scio non iocundissimum ... (*Ad fam. IV 11*)
 176r (33) Accepi perbreves litteras tuas ... (*Ad fam. IV 15*)
 (34) Hominis importunissimi contumelie ... (*Ad fam. V 3*)
 176v (35) Etsi statueram nullas ad te litteras ... (*Ad fam. V 5*)
 177r (36) Cum ad me Decius ... (*Ad fam. V 6*)
 177v (37) Ex tuis litteris quas publice ... (*Ad fam. V 7*)
 178r (38) Quocienscumque filium tuum video ... (*Ad fam. VI 5*)
 178v (39) Cum Aulo Cecinna (!) tanta michi familiaritas ... (*Ad fam. VI 9*)
 179r (40) Dolabellam antea tantummodo diligebam ... (*Ad fam. VI 11*)
 (41) A. d. nono Kalendas Iunias in Cumanum veni cum Libano ... (*Ad fam. VII 4*)
 179v (42) Vide quam michi persuaserim ... (*Ad fam. VII 5*)
 180r (43) Quantum meum studium extiterit ... (*Ad fam. V 8*)
 181r (44) Si tuam consuetudinem in patrociniis ... (*Ad fam. V 9*)
 181v (45) De Dyonisio tuo nichil extrico ... (*Ad fam. V 10ab*)
 182r (46) Coram me tecum hec eadem agere ... (*Ad fam. V 12*)
 184v (47) Grata tibi mea esse officia ... (*Ad fam. V 11*)
 (48) Quamquam ipsa consolatio litterarum tuarum ... (*Ad fam. V 13*)
 185v (49) Si vales bene est, valeo sicut soleo; te requisivi sepius ut ... (*Ad fam. V 14, var.lect.*)
 (50) Omnis amor tuus ex omnibus partibus ... (*Ad fam. V 15, 'Continuus(?) amor tuus ...' cod.*)
 186v (51) Etsi unus ex omnibus minime sum ad te consolandum ... (*Ad fam. V 16*)
 187v (52) Non oblivione amicicie nostre neque intermissione ... (*Ad fam. V 17*)
 188r (53) Etsi egomet qui te consolari nequeo ... (*Ad fam. V 17*)
 188v (54) Etsi michi numquam dubium fuit ... (*Ad fam. V 19*)
 189r (55) Hec negocia quomodo se habeant ... (*Ad fam. II 5*)
 189v (56) Quid tu me hoc tibi mandasse ... (*Ad fam. II 8*)
 190r (57) Nempe studium non defuit ... (*Ad fam. II 3: 'Rupae studium...'*)
 190v (58) Putaresne umquam accidere posse ... (*Ad fam. II 11*)
 191r (59) In omnibus meis epistolis quas ad Cesarem et Balbum mitto ... (*Ad fam. VII 6*)
 (60) Ego te commendare non desisto ... (*Ad fam. VII 7*)
 191v (61) Scripsit ad me Cesar perhumaniter ... (*Ad fam. VII 8*)
 (62) Crisippus Veccius Cirri architecti libertus ... (*Ad fam. VII 14*)
 192r (63) Quam sint morosi qui amant ... (*Ad fam. VII 15*)
 (64) Vide quanti apud me sis ... (*Ad fam. VII 19*)
 192v (E1) et si salvi redierimus et si salva ista offenderimus. Vale. Quinto Kalendas Sextiles.
Ad fam. II 1,2,4,6-7,9,12-15,16,18-19, I 3,5a,6,9-10, III 1,2,5,13, IV 5-11,15, V 3,5-7, VI 5,9,11, VII 4-5, V 8-10ab, V 12,11,13-14, V 15-17, V 19, II 5,8,3,11, VI 6, VII 7-8,14-15,19. Mit Scholien.

8. 192v–193v: *Franciscus Petrarca (Ps.), Ars punctandi*

- 192v (1) Coma, Colon ... (*Satzzeichen gehen hier dem Brief voraus.*)
 193r . Item quidam nomine Salutatus scripsit viro egregio Francisco Petrarcha (!) petens se informare arte punctuandi; qui epistolam subscriptam ei remisit.
 193r (2) Quesisti vir egregie quid senciam de ratione punctuandi ...
 (E1) Apposicio ff.
 (E2) et hec de ratione punctandi secundum modernos habeas vir insignis.
Novati, Di un' 'Ars punctandi'..., 116-18. Wenige Scholien, z.B: f.193r 'Epigramma est suprascripcio vel subscripcio sepulchri.'

- 9.** 193v: *Petrus Luder, Intimatio zur Ars metrica (Leipzig 1462)*
 (1) Brevem expeditamque carminis hexametri et penthametri et noticiam et artem habere cupientes ...
ed. Bockelmann, Die Metrikvorlesung des Frühhumanisten Peter Luder, Bamberg 1984, S.82 und 161 (i 13). Bertalot, Humanistische Vorlesungsankündigungen..., 7 Nr.13. In kleiner Schrift auf der unteren Hälfte von f.193v (=186v der älteren Zählung).
- 10.** 194r–198r: *Petrus Luder, Ars metrificandi (Leipzig 1462)*
 (1) Cupientes pervenire ad noticiam aliquam metrorum faciendorum ...
 (E1) et sic sunt oppositi, Ffocus grammaticus horum dat exempla.
Ed. Bockelmann, Die Metrikvorlesung ..., S.84–110, vgl. S.163f. (l 7).
- 11.** 198r–201r: *Exzerpte aus dem Breslauer Bischofskatalog und der Chronica principum Polonie*
 (1) Nota ecclesie Wratislaviensis institutor fuit quidam monachus Cluniacensis ordinis ad Polonie regnum reductus Kasmirus nomine, de quo sunt hi versus quondam per regem dictum Kasmirum... (1)
 198v (e) (expl.:) promotus extitit.
 198v (2) Anno domini millesimo quadringentesimo (septimi: getilgt) sexagesimo VIImo 5ta feria post Martini, videlicet II Iduus Novembris... (2)
 (3) Duo fratres post diluvium pariter ambulaverunt pro possessionibus capessendis, quorum unus dictus fuit Czech, alte Lech; Czech Bohemiam perveniens ...
 (E1) Freyestad et Sprotaviam.
Von der Hand des Hauptschreibers, ohne Überschrift. (1) Bresl. Bischofskatalog (O.Schmidt, Darst. u. Quellen z. schl.Gesch. 24,1917,56ff.); (2) Script.rer.Sil. I 38ff. - f.201v leer.
- 12.** 202r–268v: *Stephanus Fliscus, Synonyma sententiarum (Variaciones sentenciarum)*
 . Steffanus Fliscus de Sontino iuveni prestantissimo Iohanni Meliorantio ornatissimo civi Vincentino cancellario Paduano (verb. aus: Badirano) plurimum sibi dilecto.
 (1) Cum superiora verborum sinonima tibi breviter (einfügt: ut) absolverim, michi in mentem venit non esse incomodum, ut aliquas tibi etiam variaciones sentenciarum, que sinonima non indecenter appellari licet ...
 202v (2) Quoniam mi studiosissime Iohannes quociens a nobis dicendum est ...
 . Dictamina conveniencia in exordio.
 202v (3) Got helfe uns. Deus nos adiuvet. Deus sit nobis adiuvaemen ...
 (E1) accedo. Vale et mutuo fac diligas.
 268v (E2) Et est finita hec materia 4ta feria post pentecostes anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto in studio a(lme) u(niversitatis) Lypcensi.
Mit einigen Randbemerkungen.
- 13.** 268v: *Stephanus Fliscus, Synonyma sententiarum (Nachtrag)*
 (1) His itaque breviter peractis singula namque et omnia que fieri debeant ...
 (E1) Ceterum queso deum ut ... x quemadmodum predecessor fuit esse possit.
Nachtrag von fünf Phrases.
- 14.** 269r–270r: *Epistola (fragm.?)*
 (1) Verum idipsum vestram paternitatem nolo latere, quod octava die mensis Marcii orator imperatoris urbem Romanam intravit. Et post eum decima die mensis eiusdem secuti sunt eum oratores regis Bohemie, videlicet Procopius de Rabinstejn, ut asseritur fidelis catholicus, Zdencko Koszlaw(?), Wenceslaus Wirwentczki, decanus ecclesie sancti Appollinaris Pragensis, Wenczeslaus Coranda (?) archihereticus in satis turbida et pluviali aura Saturni die XIII Marcii venerunt ad urbem ...
 (E1) procedere non ad (ad: getilgt?) obmitteret.
Text ?

- 15.** 270r: *Antonius de Eugubio, Protestacio procuratoris fiscalis*
 (1) Ego Anthonius de Eugubio procurator fiscalis sanctissimi domini nostri pape pro-
 testor publice coram omnibus ...
 (E1) conficere instrumenta necessaria.
Siehe zu Clm 215, f.235v (Nr.90).
- 16.** 270r–271r: *Martinus V, Bulla censuum*
 . Copia confirmacionis censuum sub titulo reempcionis comparatorum (Überschrift)
 . Martinus episcopus servus servorum dei venerabilibus fratribus archiepiscopis Gnez-
 nensis et Lubucensis et Olmucensis episcopis salutem et apostolicam benediccio-
 nem. Hodie siquidem litteras vestras ...
 (E1) Datum Rome aput Sanctos apostolicos VI nonas Iulii pontificatus nostri anno
 VIII°.
*Gleiche nach Gniezno (?), Lebus und Olmütz gesandt Bulle: BUWr IV F 58, f.59va
 [Göber].*
- 17.** 271r–271v: *Wladislaus II. Jagello, Anklagschrift gegen den Deutschen Orden*
 (1) Universis et singulis principibus tam spiritualibus quam secularibus comitibus ba-
 ronibus ... Wladislaus dei gracia rex Polonie Littavieque princeps supremus et heres
 Russie ...
 . Amici nobis in Xristo sinceriter dilecti. Non dedignetur vestra dileccio seriem scrip-
 turarum presencium in mansuetudinem anime suscipere ...
 (E1) commendamus. Valetate ...
 (E2) Datrum in nova civitate XVIII mensis Novembris anno domini M^o CCCC II°.
Codex dipl. maioris Poloniae (!)
- 18.** 272r–287r: *Augustinus Datus, Elegantiolae*
 (1) Credimus iam dudum a plerisque viris eciam disertissimis persuasum ...
 (E1) ad exercitacionem accomoda. Vale.
f.286v unten und 287r unten Monatsverse.
- 19.** 287v–290r: *Gasparinus Barzizius, De compositione (Summa preceptorum)*
 (1) Summa preceptorum ad partem compositionis pertinencium que ad ordinem et
 collationem spectant.
 (2) Quod se oracio augeat, ut nobilis et egregius magnificus et illustris ...
 (3) Nota quod ad compositionem epistolarum requiritur forma et dispositio exempla-
 ris. Hoc est modus formandi et faciendi epistolas; qui modus docetur per rethoricam
 ... (*Beginn des Kommentars*)
 (E1) quoniam a summis poetis et oratoriis (!) sunt reperta.
Mit schulmäßiger Kommentierung.
- 20.** 290r: *Petrus Luder, De petitione et consolacione*
 (1) Peticionis loci sunt quatuor. Primus quidem ex honestate rei constat ...
 (e) ... hic tamen locus non semper applicari potest.
 290r (3) Venit ad me vesperi familiarissimus michi Iohannes quo cum ... (*Musterbrief*)
 290v (4) Non potui dulcissime Iohannes efficere ut ... (*Musterbrief*)
 291r (5) Que dicta sunt de genere petitionis ...
 291r (6) Memini me et patrem tuum mirum in modum ... (*Musterbrief*)
 291v (7) Cum nuper Iherosolimas una proficisceremur ... (*Musterbrief*)
 292v (8) Quibuscumque in rebus auxilio et consilio tuo opus erat ... (*Musterbrief*)
 (e) ... et ab adversariis possunt tueri. Vale.
 293r (9) Accepi superioribus his diebus ex litteris ... (*Musterbrief*)
 293v (10) Quadrupliciter possumus consolari, hoc est quatuor ex locis consolacio constat ...
 (11) Casum quidem sapientissimi patris tui peracerbe tuli ... (*Musterbrief*)
 294r (12) Posteaquam michi de obitu filie tue renuncciatum erat ... (*Musterbrief*)

- 294v (13) Doleo quidem vehementissime, quod edes tue incendio perierunt ... (*Musterbrief*)
 295r (14) Accepi equidem superioribus diebus quemadmodum ab hostibus ... (*Musterbrief*)
 295v . Exemplum consolacionis de peste.
 (15) Hesterno vesperi quo Iohannes noster advenerat ... (*Musterbrief*)
 (E1) periculum aspernendum (!) facile existimabis.
 Vgl. BUWr IV Q 53.

- 21. 296r:** *Caspar Philippi de Dresden, Intimatio zu Vergils Georgica*
 (1) Qui arvis, qui vineis ('umeris' cod.), qui denique variis vel inserendis vel alio plantandis arboribus cultus laborque iocundissimus debeat. Que preterea in educatione ('educando' M) alti animi equo alioque diverso pecore sit cura, quid ovibus conducat et quantum in se apis munuscula experientiam habea<n>t ('habeant' scrpisit Bertalot), aliaque item multa, si quisquam sit (quando quidem hec omnia litteris a maioribus demandata sunt) qui nescire nolit, limatissimum Vergilii ('Maronis' über der Zeile) opus, quod Georgica vocant, breve quidem corpore, sed amplum <non quidem M> confictis, verum ex profunda philosophia verissimis, hoc ipsum (nam et alia eiusdem vatis opera in hoc nostro studencium ('studentum' M) collegio et lecta sunt et minime ignorantur) Magister Caspard.(!) legendum instituit summamque ('summam' M) professus diligenciam, eorum que conducunt queque dicenda sunt, nichil penitus est omissurus. Quoscumque nosse oblectat, quantus fuerit Mantuanus poeta, cum ('tum' W) ex hoc opere solo, tametsi cetera non viderint, cognoscere possint ('possunt' W), proxima tertia feria cum hora fuerit diei undecima ad 'ad' om. W) prefati magistri se habitationem conferant de tempore ac precio ceterisque ad illud 'id' M) opus necessariis conventuri.
Edition nach der Leipziger Vergilhs. (1462) Schedels Clm 261, Hinterdeckel, Bertalot, Studien, II 187 (Sigle M, die Hs. Wrocław W). Zu Caspar Philippi aus Dresden siehe Bertalot, Studien, I 227 mit Anm.2.

- 22. 296v:** *Eneas Silvius, Briefmustersammlung*
 . Excusacio taciturnitatis. ('Execu-' cod.)
 (1) Non miror quod ad me nichil scribis ...
 . Excusacio propter raritatem nunciorum.
 (2) Vellem tibi per singulos dies aliquid scribere ...
 (3) Insuper si vides quod ...
 (4) Epistolam satis verbosam ... (*Bertalot, Initia II 5839*)
 (5) Precor te ut domino N. tali me facias commendatum ...
 . Iohannes talis (?) s. plurimam dicit p. tali. Ex litteris enim familiaris vestri percepi ...
 297r . N. talis s.p.d. domino p. tali.
 (7) Reddit michi nuncius illius domini litteras ...
 . Causa narrationis.
 (8) Que cum scirem tibi iocunda, silere nolui ...
 (9) Queris mi Francisce quod michi plures dederis litteras ... (*Wolkan I 1, 192 Nr.79*)
 - (ab hier sind nur noch die Briefanfänge verzeichnet)
 297v (10) Non sunt crede duriora castra ...
 (11) Ego scio te virum robustum esse ...
 (12) Deus ille opifex rerum ...
 (13) Quod tibi non scribo sepius ...
 (14) Ego quia pro te nichil possum ... (4 Zeilen)
 (15) Quibus in rebus utilitati tibi possum esse ...
 298r (16) Antique sunt apud me littere ... (*Bertalot, P1324 'Aeneas Silvius Hieronymo'*)
 (17) Litteras ad te dedi, ut tali N. pro loqueris ...
 (18) Super oraciones Ciceronis quantum ...
 (19) De N. tali nichil te scripsisse ...
 (20) Non putabam me nunc litteras tuas suscepturum
 (21) Magna et innumerabilia sunt beneficia que a te recepi ... (*Bertalot, Initia II 11331*)

- 299r (22) Erat animus meus postquam ex N. recessi ... (Bertalot, P5921: Aeneas Silvius)
 (23) Prisci viri sanctique homines deficius (!) ...
 (24) Non puto has litteras cito ad te venturas ...
 (25) Affertis michi litteras vestris ... (Bertalot, P916 'Casp. Schlick [Aeneas Silvius])
 299v (26) Vale iam tandem quamvis ... (*unter der Überschrift: 'Qualiter habet se quis excusare, quod suum scriptum ulterius non extendit.'*)
 (27) Nemo umquam hominum fuit ...
 . Qualiter quis arguit quod raro ad eum scribit.
 (28) Siii9 sui/les (???) aliquid scriberes, tarde tamen et raro ad me tuas deferre litteras
 ...
 300r (29) Vellem diebus singulis ad te scribere ...
 (30) Gavisus sum non modice vestris ex litteris ... (Bertalot, *Initia II 7975*)
 (31) Tanta est vis amorum in te mei ... (*Richardus de Valencia, Epist. ad Eneam Silvium*)
 300v (32) Parum tecum negotii habui ...
 (33) Si cui umquam libenter scripsi ...
 (34) Ex sublevacione status tui vir amplissime ...
 301r (35) Tu obsecro michi quid speres quid facto sit opus ...
 (36) Trinas superioribus diebus, tum ad vos, tum ad dilectum nostrum N., vidimus litteras tuas ...
 (37) Debes veniam dare occupationibus meis ... (Bertalot, P4519: 'Wenceslaus Bohemus [Aen. Silvius])
 (38) Credo te vehementer admirari, N. dulcissime ... (Bertalot, *Initia II 2843*)
 301v (39) Epistolam meam reverende pater et domine colendissime quam ex Ferraria ...
 302r (40) Intelleximus preterea nonnullos mendaciorum satores ...
 (41) Ex hiis pluribus litteris (?) domini N. ad me directis ...
 (42) Litteris tuis quas N. accepi utor iocundissime ... (Bertalot, P11175 'Plumbini')
 302v (43) Nescio quid cause sit Iohannes mi dulcissime ...
 (44) Mirabar dudum quid rei esset quod ad me nichil scriberes ... (Bertalot, P11957)
 303r (45) Quod autem suadetis ut facta talia ...
 (46) Olim nullas ad te dedi litteras quia non intellexi aliquem ad te recta via venientem
 ...
 (47) Scias itaque me suscepisse litteras N. ad quas ...
 (48) Attulit michi vir comis et benignus N. litteras tuas ... (Bertalot, P1525)
 303v (49) Quid tibi de mulieribus dicam ...
 (50) Domino tali ero pro te fidelis nuncius ... (*3 Zeilen*)
 (51) Comes M. iam triduo hic est eiusdemque dispar coniugium ...
 304r (52) Litteras dedisti pridie ad me perferendas ... (Bertalot, P10950?)
 (53) Si michi credas ut me excusatum habebis ...
 (54) Sepe de te est inter nos amicos sermo ...
 (55) M. noster cum querebam quod ad te nichil scripserit ...
 (56) Aliorum litteras que ad me scribuntur semel dumtaxat lego ... (Bertalot, P1444)
 305v (57) Quod vero me ad nummos pauloplus affectum dicis ...
 (58) Satisfeci desiderio meo. Non enim solum officiorum ...
 305r (59) Post hoc opus esset me nonnichil scribere patri ceterisque consanguineis, sed tempus non patitur ... x ille per te.
 (60) Genitrici tue et patri scis quid velim meo nomine dici ...
 (61) Magnas habeo gracias N. nostro qui te michi scribere compulit ... (Bertalot, *Initia II 11422*)

Umfangreiche Sammlung von Briefmustern, die mit Überschriften (Verwendungszweck, Typ: 'Excusatio taciturnitatis' u.ä.) versehen sind.

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
IV Q 67

15/2 — 275ff., pap., 4°, 21x15,5cm

Datierung : 1465, 1472
Provenienz : Deutschland, Breslau, Bibliothek der Dominikaner
Schrift(-ht) : Deutschland, gotische Kursive
Einband : Holzdeckeleinband mit Stempeln des 15.Jh.
Einträge : Im Vorderdeckel Büschingzettel: 'Aus der Bibliothek der Dokminikaner zu Breslau'.
Typ : scholastisch Theologie, Homiletik, Kirchenrecht (Kanonistik), Bibelunterricht, Memorial-
verse; Ars punctandi neben kanonistischen Schultexten (Abkürzungsverzeichnissen).
Literatur : Göber, Katalog (ms.), BUWr Akz. 1967/ KN 2 t.XX 249-253. Zawadzka S.325.

Nr. 8 ARS PUNCTANDI

1. 1r–20v: *Hieronymus de Vallibus, Iesuida*
(1) Maxime celicolum supera qui celsus in aula ...
(E1) hos nostro cantus interposuisse labori. / Gloria laus et honos tibi sint ac summa potestas / Imperiumque ingens.
(E2) Et sic est finis. Ihesuida Hieronimi de Vallibus Paduani ad reverendissimum in Cristo patrem dominum Petrum Donati Regie urbis Padue presulem dignissimum dominum suum colendum finit feliciter.
Hain 15843. Vgl. IV Q 12, f.249. IV Q 66, f.281 (Göber). Mit Glossen.
2. 21r–145v: *Thomas Cabham, Tractatus de penitencia*
. Primum capitulum quare penitencia tabule comparetur et de triplici misericordia dei ... (f.22vb:) 246 De penitencia scandalii. (*Register*)
23r (1) Cum miseraciones domini sunt super omnia opera eius, manumtamen suam super homines amplius expandit. Nam homo benignitate creatoris ... (Textanfang)
145v (E1) valeat consequi eternam vitam, ad quam dignetur nos perducere Ihesus ... Amen.
(E2) Ffinitus cancellarius sub anno etc 1465 in ponte. Pronuncciatum est per dominum Samuelem hoc opusculum.
Vgl. I F 248, f.119, und öfter (Göber). - In Ponte (?)
3. 146r–147r: *Pro declaracione interdicti*
(1) Notandum quod tempore interdicti in ecclesiis, monasteriis non interdictis, sed sitis in loco interdicto singulis diebus debent misse et alia divina officia celebrari ...
(E1) Item persone layce cantantes cantos devotos in ecclesia in loco interdicto non sunt irregulares nec peccant. etc.
4. 147v: (*Notizen*)
(1) Surgunt indocti et rapiunt celum, nos autem descendimus in profundum inferni.
(2) Iam gaudent in celis qui quondam flebant in terris ...
. (Weitere Exzerpte aus Bernhard, dem Canon u.a., darunter:) Beneficiorum memoria senescere non debet. Hec Seneca.

5. 148r–248r: *Albertus Magnus (Ps.), Summa rerum naturalium*
 . Hec sunt capitula librorum naturalium Magni Alberti. Primo de septem regionibus aeris et earum humoribus, primo de rore, postea de nive... x (f.148v:) postea de virtutibus lapidum preciosorum in speciali secundum ordinem alphabeti.
 148v . De septem regionibus. Sermo generalis est de septem regionibus et primo dicendum est de septem regionibus ipsius aeris ...
 (E1) Tingnites lapis est coloris vitrei, collo gestatus valet contra noctilupam, sangwinem fugit et mentis alienacionem expellit et si teneatur ad lignum ardens flamma eius extingwitur. etc.
 248r (E2) Anno domini Millesimo quadringentesimo septuagesimo 2° In ieiunio post letare est finitus liber iste. (späterer Zusatz)
Hain 507. Prag, UB, Nr.1973, f.1 (Göber).
6. 249r–253r: *Tractatus de divisione iuris*
 (1) Sciendum quod corpus iuris dividitur in ius canonicum et ius civile. Ius autem canonicum dividitur in decretum et decretales. Decretum dividitur in tres partes ...
 253r (2) Tres decretorum partes decet esse bonorum ... (Verse)
 253r (3) Discere causarum quarumlibet ordine membra ... (Verse)
 253r (4) Ista sunt metra ad questiones et ad causas. Item ad sciendum hos versus scias, quod ...
 253r (E1) secunda causa habet octo questiones.
7. 253v–256v: *Exposiciones vocabulorum libri I-V decretalium*
 . Incipiunt exposiciones vocabulorum primi libri decretalium (Überschrift)
 (1) Constitutum est ius relatum in scriptis redactum. Consultacio est in qua ...
 (E1) Regula dicitur specialis forma vivendi. Regula dicitur compendiosa diffinicio rerum universitatem complectens.
Vgl. Danzig, Mar. Q 5 f.184v (Göber).
8. 256v–257v: *Franciscus Petrarca (Ps.), Ars punctandi*
 . Incipit ars punctunadi sive punctandi egregii oratoris Ffrancisci Petrarche Paduani poete lauriati ad Salutatum oratorem insignem.
 (1) Quesisti egregie vir quid senciam de racione punctandi ...
 (E1) Et hec de racione punctandi habeas, vir insignis. Vale, vir optime.
Vgl. IV 53 f.105v, IV 62 f.186 (Göber).
9. 257v–258r: *Demosthenes (Ps.), Epitaphium Alexandri*
 (1) Si ego qui totum mundum certamine vici ... (so statt:) En ego qui totum mundum certamine vici ...
 (E1) Quis sim quicquid qualis lector ipse vides.
 (E2) Notandum Demaschenes philosophus post Allexandri Magni decessum posuit hec metra scribendo ea super tumulum. Et scripsit ea in forma Allexandri se ipsum reprehendentis ex indomita rabie quam in mundo gerebat nobis exemplum relinquens, ut superbiam fugiamus.
Walther, Initia 5386 (Sott. III 370 Nr.90, f.53va, u.ö.)
10. 258r: *Versus de temperamentis*
 (1) Colera rixator sangwis potuque letatur / Flegmatica dormitat complexia terrea plorat ...
 (E1) Non expers fraudis timide luteique coloris.
Walther, Proverbia 2935.

- 11. 258r:** *Signa XV que erunt in novissimo die*
 (1) Item nota XV signa que erunt in novissimo die. primum signum: Mare erigetur L0 cubitis super altitudinem moncium opmniium stans in loco sicut murus ...
 (E1) et nova terra etc.
- 12. 258v–259r:** *Erklärung juristischer Abbiatiuren*
 . Informacio lecture in librum Sachsenspiegel et aliorum iuridicorum tam spiritualium quam secularium etc. (*deutsche Erklärung jurist. Abbiatiuren*).
 (1) Wer deszes buch lezen wil, der sol vernemen dy figure (?) dy sich eynteil czihen czu geistlich recht vnd eynteil czu keyszerrecht. Ex.: Czu dem irsten wenn du vindest Ex. das heist extravagantes das seyn decretales ...
 (E1) Wo du vindest ¶das heist paragrahus das heistu keizer recht. So vindest du gar eben unde vernymmestu du rechte, so hostu dich wol czu richten in allen sachen beude yn geistlicher und werthlichen etc.
- 13. 259v–260v:** *Libri de biblia*
 . De antiquo testamento (Überschrift).
 (1) Genesis: yn dem buche der scheppenunge. Exodus: yn dem buche ... x Canticorum: yn dem buche der libe ader lobegesenge.
 . De antiquo, postea de novo (Überschrift)
 (2) Ecclesiasticus habet capitula LI ...
 (3) Doctores: Gregorius dulcis Ieronimus severus de cruste (?) / Augustinus Magnus doctor Amrosius / Beda venerabilis ... x Anshelmus / der kanzeler beate virginis. (Danach Liste der Paulus Briefe)
 260r . Secuntur postea capitula ewangelistarum. (*Versus memoriales*)
 260r (4) Prima Gen Ex Levi Nu Deu Io / Iu Ruth ... x gaudia mundi.
 260r (5) Nota requiritur quare epistole Pauli communiore sunt omnibus epistolis ... x liberare ab hys peccatis.
 260v (6) Prima facta die ...
 (7) Sara dat nomen risu Susana superat ... x Maria ornat orbem partu. [Versus memoriales]
Zu den Versus memoriales: Walther, Initia (?)
- 14. 261r–269r:** *De processu iudicii*
 . Sequitur de processu iudicii.
 (1) Est ergo primo notandum, quid sit iudicium et quot species iudicii ...
 268v (E1) Item canon hic non allegatur nec iura non propter doctoris ignoranciam, sed pocius causa brevitatis et propter iuvenes obmittuntur.
 (E2) Al. Albertus tewtunicus. Ala. Alanus ... (Siglenverzeichnis). - (f.269r:) Schemata zu 'Ius' (canonicum und civile) und zu 'Cognacio spiritualis'.
- 15. 269v–270r:** *Prerogativa sanctorum*
 (1) Et primo de sancto Andrea unde ipse habet primo merita sanctorum acumulare ...
 270r (E1) per annum dormientem custodivit. Et sic est finis.
Zwischen f.269 und 270 sind fünf Blätter herausgeschnitten.
- 16. 270r–270v:** *De duodecim articulis fidei*
 (1) Notandum quare duodecim articuli ...
 (E1) est passus eodem die quo Petrus.
- 17. 270v:** *Ieiunia VI apostolorum*
 (1) Horum VI apostolorum sunt de iure ieiunia: Petrus et Andreas / Paulus cum Symeone / Iudas ut ieiunemus / nos amonet atque Matheus.

18. 270v–275v: *Expositio versuum memorialium de evangelis*

- (1) MATHEUS in primo capitulo ponitur generacio Xristi ... NATUS in secundo ponit ewangelium de tribus regibus. Cum natus esset Ihesus ... ADORATUR in tercio ponit de baptismo et penitencia Iohannis ...
- (E1) ut de sancto Iohanne SE MANIFESTAT.

Besitzer : Dominikaner • Breslau • Vorn innen Büsching-Zettel.

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
I O 138 *

15/2 — ff., ,

Datierung : 1478
Provenienz : Deutschland (?)
Literatur :

Nr. 1 GRISELDIS

1. 53r: *Franciscus Petrarca, Griseldis*
 . Epistola ... ad Iohannem Florentinum poetam de hystoria Griseldis.

Wrocław
 Biblioteka Uniwersytecka (BU)
 Akc. 1950/1106 (ital.)

16/1 — 190ff., pap., 4°

Provenienz : Italien, Padua
 Schrift(-ht) : Italien
 Einband : brauner Holzdeckelband mit Beschlägen
 Hände : verschiedene
 Einträge : f.178r Herkunftsvermerk: 1863 Padua; Kunst- und Altertums-Verein in Neisse 1918. - Auf 184v, 188v, 189v-190v und im Hinterdeckel Kritzeleien 1554-55 und 1574 ('scola dela misericordia').
 Typ : Trionfi e sonetti in volgare
 Bemerkung : Die Handschrift wird jetzt (1989) konserviert. - Vorderdeckel fehlt, f.169-170, 178-190 waren ursprünglich leer.
 Literatur :

Nr. 1 TRIONFI
 Nr. 2 RERUM VULGARIVM FRAGMENTA

1. 1r-40r: *Franciscus Petrarca, Trionfi*
 . Incipit triumphus p. domini F. Petrarce laureati p.
 (1) La note che segui loribel caso ...
 (e) (expl. :) Tu starai in tera senza me gran tempo.
 4v . Explicit primus triumphus. Incipit secundus. (Überschrift) Nel cor pien damarissima dolceza ...
 (E1) Or chi fa adonque arevederla in ciello.
 (E2) Explicit triumphorum domini Francisci Petrarche poete laureati.
2. 40r-177v: *Franciscus Petrarca, Rerum vulgarij fragmenta*
 (1) Voi che ('che' über der Zeile) ascoltate in rime sparsse il suono / Di quei sospiri ... [Nr.1]
 166v (2) Io (?) uo piangiendo i mei pasati tempi ... (Nr.317) - Auf dem unteren Blattrand f.166v: Finis triumphorum et sonetorum d. F. P.
 177r (3) Sopra marzocho ognium comenta echiosa ... (?)
 177v (E1) ma solo tu menepotra chavarmi. Finis.

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
Mil. VIII 17 membr. (ital.) *

14/2 — ff., ,

- Provenienz : Italien
Bemerkung : Frühere Signatur Akz.1950,570 (so Kristeller IV) im Archiwum Panst. In Wrocław nicht eingesehen, da ihr Verbleib unbekannt war. Enthält die Rime Petrarca's.
Literatur : Kristeller, Iter III 387b, IV 435b (13,499. Geisler, 1766, p.26 no.15; Struve, 1836, p.9, no.12; Verzeichnis, pp.104-5).

(Nr. 921)

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
Mil. C. ch. IV 3 (ital.)

15 (Mitte) — 74ff., pap., 4°, 23,5x16,5cm

- Datierung : 1451
 Provenienz : Italien
 Schrift(-ht) : Italien, humanistische Minuskel
 Einband : Holzdeckelband mit grüngerbtem Leder
 Hände : eine: Io. Lo. de Monasterio
 Einträge : Auf den Pergamentvorsätzen Kritzeleien; f.1v: '1510 ad 1(?)6 Ottobre - Roberto Torsam, filio de Vizenzo Torsam ...'; Rob. Torsam schreibt seinen Namen öfter in die Hs. (z.B. 73v).
 Typ : Trionfi in volgare
 Bemerkung : Frühere Inventarnr. Wrocław, Archiwum Panstow., Akz. 1951, 229 (3,9383). - Das erste Pergamentvorsatzblatt trägt die Nr. I, das zweite Nr. arab. 1; Bll. 2-73 pap., 74 perg.
 Literatur : Kristeller III 388b, IV 437a (Geisler, 1768, p.8 no.86; Struve, 1836, p.9 no.10; Verzeichnis, p.85. K. Jazdzewski, Katalog der Milich'schen Hss. (Typoskript).

Nr. 1 TRIONFI

1. 2r-44r: *Franciscus Petrarca, Trionfi*
 (...) giorno (...) a si longhi martiri / Scaldava il sol gia luno e laltro corno / Del toro ...
 (E1) Hor che fia actonque arivederla in celo.
 (E2) Iohannes monachus scripsit (?). Finito i trionfi (del Petrarca über der Zeile) Laus deo. - [Drei nachfolgende Zeilen sind ausradiert.]
Oberer Teil von f.2 ist ausgerissen. - f.44v leer.
2. 45r-73v: *Byria et Geta (ital.)*
 Incommença la inutile vita del Byria et Geta (Überschrift)
 (1) Charo signor pui che la uita mia ... (Vorrede)
 45r (Notiz am unteren Blattrand:) Questa Ignorante in util pera / fatta per un geruel molto ritondo / ponendo In versi opera imperfetta.
 (2) Auea la fama ogne parte ... (Textanfang)
 (E1) A lei meri (?) mando e tuto donno.
 73v (E2) Finito la in vtil uita del gieta et byrria est laus deo. / Iohannes Lo. de mo(nasterio) adj.XXIII (?). 1451. / SUAVIS. (Von anderer Hand:) Roberto Torsam.
 74r (E3) (Notiz von anderer Hand:) Sofre con uen(...) (...)specta / Che a tempo (...) lami (?) 1a secta.
Ineditum (Jazdzewski).

Schreiber : Io. Lo. de Monasterio • monachus • die ganze Hs. • humansitische Minuskel • 1451 • Italien • f.73v.

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
Mil. IV 17

16/1 — 200ff., pap.,

Provenienz : Italien
Typ : Anthologie humanistischer (und neulateinische) Dichtung
Bemerkung : In Wrocław nicht gesehen, da mir die Petrarca-Texte unbekannt waren. - Die Hs. ist wohl im Zusammenhang mit deutscher P.-Rezeption auszuscheiden. - Notiert sind nur die P.-Texte.
Literatur : Kristeller, *Iter IV* 437ab (Akz. 1951, 287 [17,9095]; *Iter III* 388; Geisler, 1768, p.9 Nr.100; Verzeichnis, p.47).

Nr. 1 CANZONE (lat.)

1. 59v: *Franciscus Petrarca, M. Muzzarellus (interpr.), Canzone (lat.)*
. Ode ex Francisco Petrarca.
(1) O fons Gargaphiae sacer ...
2. 115v: *Nicolaus Archius, (ex Petrarca)*

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
Mil. IV 18 (ital.)

16/2 (Ende) — 182ff., pap.,

Provenienz : Italien
Hände : verschiedene ital. Schreiber
Typ : Anthologie italienischer Dichtung (Ende 16.Jh.)
Bemerkung : Nicht zu berücksichtigen (Datierung, Provenienz).
Literatur : Kristeller, Iter IV 437: Akz. 1951, 289 (18,9350); Geisler, 1768, p.8, Nr.101; Verzeichnis, p.47; Iter III 388.

Nr. 1 CENTONE DEL PETRARCA

1. 159: *Franciscus Petrarca, Centone del Petrarca*

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
Mil. IV 83

15/2 — II+431ff., pap., 4°, 21x15cm

- Datierung : 1463, 1469, 1472 u.w.
Provenienz : Deutschland, Universität Leipzig
Schrift(-ht) : Deutschland
Einband : Holzdeckel mit braunem Leder überzogen
Hände : mehrere
Einträge : Vorn innen Besitzberkerk, Inhaltsverzeichnis
Typ : Universitätshandschrift (ars dictandi, Universitätsreden, Promotionen u.v.m.; z.T. aus der Universität Padua), scholastisch
Bemerkung : Nur ausgewählte Texte sind verzeichnet. Vgl. das alte Inhaltsverzeichnis (s.XV/4) - Name des Hauptschreibers ist über seine Schüler zu ermitteln (Andreas..., vielleicht sogar Wayner).
Literatur : Kristeller, Iter III 1, 389. K. Jazdzewski, Katalog der Milich'schen Handschrift (masch.) Mil. IV 83 S.1-63.

Nr. 24 DE REMEDIIS UTRIVSQUE FORTUNE (excerpta)

1. Vorderdeckel:

Inhaltsverzeichnis

- . In hoc libello continentur materie infrascripte: Primo tractatus aliquis de arte oratoria et de locis persuadendi et multiplici genere persuasionis contra adulteros et de (...) exhibenda per iudicem et an expediat ducere uxorem clerico et de nobilitate et commendacione gl (?).
- . 1 <48r> Item de arte memorandi et de scala altimetra. <53v> Item sermo pro iterantibus (lies: iter aripientibus) et euntibus ad bellum. <55r> Item Sermo 'Parata sunt omnia' contra Hussitas factus in missa universitatis et <59r> principia plura et oraciones et arenge in actibus publicis et promocionibus et <66r> Epistole Capistrani ad Rokizanam. <69r> Item questio <utrum?> intrans religionem, qui non fecit professionem, posset habitum susceptum postergare absque apostasie nota et ad seculum infra annum libere remeare. Item <74r> principium in secundum politicorum cum questione annexa. / Item <76r> commendacio pro baccalaurendo: Honor est signum virtutis. Item <94r> recommendacio astronomie: 'Non est mortuus qui' etc. Item <94v> recommendacio philosophie: 'Ad philosophiam te transfer. / (Nachtrag:) Item <95r> recommendacio pro baccalaureandis quam ego scripsi. / Item alia <104r> recommendacio philosophie: Sit tibi nomen inde (?) a etc. / Item exhortacio ad scolares de obediencia et diligencia studii: <112r> Paro doctrinale novellis. Item alia exhortacio ad idem: <116r> 'Disce sed a doctis etc.' /
- . 2 Item recommendacio pro baccalaurendo: 'Illud stude acquirere (?) quod iustus est'. Item recommendacio philosophie: <122v> 'Supra verticem visa est puella' et annexa questio, <126r> utrum in ordine circuli rerum universi tantum unum supremum rerum principem esse sit necesse. / Item recommendacio pro baccalaurendo: 'Pulchritudine animi corpus adornatur'.
- . 3 Item responsio et collacio rectoris tempore recommendacionis: <139r> 'Surrexit et abiit'. Item collacio tempore leccionis statutorum: <149r> 'Miserere mei domine.' Item recommendacio pro licenciando in artibus <159r>. Item exhortacio scolarium ad studium et mores: 'Dirige cogitaciones tuas in bonum' <170v>. Item exhortacio pro assumpcio alicuius in scolis 'Inde leget maius' <180v> ubi statim precedit <176r> questio loycalis de syllogismo, an conclusio debet esse a premissis

et post hoc iterum <186r> plures questiones et posiciones de felicitate et fine ultimo et <198r> de bestialitate et virtute heroyca cum principio de 7° ethicorum. Item collatio de modo et ordine studendi: 'A potibus incipe cenam' <202r>.

4 Item recommendatio pro baccalaureando nobili: 'Generosus est et ad virtutem bene compositus' <211r>. Item pro magistrandis: 'Honoris et virtutis simulacra statuerunt' <221r>. Item alia pro magistrandis: 'Dabat victoria laurum' <224r>. Item recommendatio: 'Ex honestate laudatur' <230r>. Item pro licenciandis (?) in artibus (Ista: getilgt?) ante promocionem Talia habent exempla qualia ingenia <235r>. Item recommendatio loyce: 'digna est imperio' <246r>. Item recommendatio astronomie <250r> et deinde alique questiones et posiciones de sciencia in genere <258r-265v>. Item exhortatio et collatio ad scolares ad diligenter studendum. Item pro magistrandi ...? sublevate. Item recommendatio pro baccalaureandis: 'Corona laureatur'.

5 Item alique epistole et excerpta ex Ieronimi epistolis <292-295v> et Petraracha <297v> et oraciones que in promocionibus et pro recommendacione rectoris <305r> et formule litterarum quarum (?) et oracio Ladislai ad papam <307- 8r> et epistola de Machabeis b.Bernhardi <344r> et Iohannis Theutonici ad Albertum Magnum <317> et de cruore (?) in Welsuako (?). / Item de morte regis Ladislai et oracio facta in exequiis eiusdem <352v-353v, 358rv>. Item concordia et liga principum.

6 Item de arte memorandi tractatus duo <360r-378>. Item recommendatio philosophie: 'Mulier pulcra sicut sol' <391r>. Item recommendatio pro baccalaureando: 'Bonum est bonos laudare' <413v>. Item alia 'Iohannes desine'. Item alia: 'Ex honestate quem (?) possumus laudare'.

f.59-65 Univ. Padua, f.54v, 139-151 Leipzig

2. 1r-7v: *Petrus Luder, Medulla rhetorice — (anon.), Rhetorischer Traktat ('Nichil michi dignius')*
- (1) In genere deliberativo extendens se ad omnem rationem dicendi.
- (2) Si quid rhetorice dicere volumus atque auditoribus ita ostendere ut nobis assenciant
...
- (3) Huic propositioni ratio subiciatur necesse est ... (1. Absatz)
- (4) Pacem cum Pirro censeo esse faciendum. Nam si in Italia ... x quod nobis hoc tempore sit faciendum. (Musterrede)
- 2r . Genus demonstrativum.
- (5) Laus est oracio demonstrans que insint cuique bona ... x (f.2v:) epilodus claudens pauca ex multis laudata etc.
- (6) Nichil enim dignius, nichil optacius, nichil denique in re publica utilius esse michi semper persuasi quam virtutum autores pro genere rei laudibus prosequi. Hinc namque homines ad virtutes adhortantur, hinc vicia contempnere videntur, hinc ad rite vivendum omnes incitantur (?). Ego vero igitur Kilianum de Bibra adolescentem nobilissimum summis laudibus usque ad astra efferam, quo studiosior, quo humanior, quo integrior, quo denique prudencior alter visus est nemo ... (Lobrede auf Kilian von Bibra)
- 4v (e) (expl. der Musterrede) ut sic repente poeta prodirem.
- 4v . Oracio nupcialis.
- (7) Qui morem hunc instituere sapientissimi viri ... (als weiteres Muster die 'Oratio nuptialis' des Stephanus Fliscus)
- 5r (e) ... ab immortalis deo datum sit.
- . Sequitur genus iudiciale.
- 5v (8) Alius communis ('communis': 'in incisiis'? cod.) locus est amplificare ... x facile esse ostendemus etc.
- . Sequitur oracio in thirannum occupantem per vim communitatem populi.
- (9) Quousque apud vos iudices leges iudiciaque vigent, respublica vestra rectissime gubernabitur ... tyrannidem erat. (Musterrede)
- . Oracio alia de eodem.

- (10) Quandoquidem equissimi iudicis (*'iudices' cod.?*) reipublice interest ...
 7r (e) ... Itaque horum omnium iniuria ulcio(nem). etc.
 . Alius modus in genere iudiciali.
- (11) Improbatio est dissuasio alicuius rei proposita ...
 (e) ... postremo superaddendum est inutile. etc.
- 7r (12) Supervacuum erit opera poetarum arguere ...
 (E1) removebant (*'removebat'?*). Sed finis esto, ne in poetas diucius invehens omnino eis bellum indixisse videar. etc.
 (E2) Explicit feliciter anno 1463.
Clm 22403, 36r; 4393, 1r zum Initium: 'Si quid rethorice...' Dazu Bertalot, I 226 A.4 (Cambridge, UB, I 7 n.62, Clm 466, 9809, Olmütz 159, Prag, UB, I D 12, Wien 3202, 3244).
- 3.** 2v–4v: *Petrus Luder (?), Lobrede auf Kilian de Bibra (Musterrede)*
 (1) Nichil enim dignius, nichil optacius, nichil ...
Sottili zu Clm 3941, f.115r: Wattenbach, Peter Luder, 96-99; M.Buchner, in: Archiv des hist. Vereins von Unterfranken ..., 49 (1907) 201-22. Clm 459, f.128r. - Bockelmann? f.8r-12 leer.
- 4.** 4v–5r: *Stephanus Fliscus, Oratio nuptialis (Musterrede)*
- Lagenbeginn*
- 5.** 13r–18v: *Guarinus Veronensis (Ps.), Gasparinus Barzizius, De compositione*
 (1) Cum omnis eloquencie (!) et perfecte elocucionis preceptio sit in tres partes distributa ...
 (E1) a qua ratione qui discedit omnem sane elocucionis dignitatem perturbabit.
Vgl. Gdańsk, Mar. Q 29, f.125r (drei Hauptteile: 'de ordine', 'de iunctura', 'de numerorum ratione'). Das Expl. stimmt mit dem Text des Barzizza überein.
- 6.** 18v–21r: *Gasparinus Barzizius, De compositione (Summa preceptorum)*
 (1) Summa preceptorum ad eandem (?) partem compositionis superioris pertinencium, que ad ordinem et collocacionem spectant ...
 19v (2) Illud autem minime negligendum est, quod licet verbo apte claudatur oratio ...
 21r (E1) quoniam a summis poetis et oratoribus sunt reperta.
In der Hs. folgt ohne Absatz oder Überschrift der nächste Text.
- 7.** 21r: *Gasparinus Barzizius (?), Fortsetzung von 'De compositione' (?)*
 (1) Hoc autem cum et tum refert ut multis locis admonet Cicero, quod particula oracionis cui hec coniunctio cum antefertur ...
 (E1) velut in hoc exemplo: Cicero cum natura tum consuetudine ad omnes res honestas rapiebatur. etc.
Ohne Absatz oder Überschrift.
- 8.** 21r–21v: *Rhetorischer Traktat ('Nota primum')*
 (1) Nota primum has partes oracionis: Expositionem ... et conclusionem.
 (2) Expositio est oratio assumpta quam persuadere intendimus ...
 21v (E1) ad persuadendum difficilior est.
Ohne Überschrift - Clm 459, 136rv.
- 9.** 21v–23r: *Ste. magister (?), Modus orandi in practica*
 (1) Profecto nichil est in humanis rebus amicitia melius, nichil enim est utilius ...
 22r (e) (expl.) et sincera benivolencia amicitias comparare.
 22r . Exempla alia.
 (2) Non potest eloquencia parvo tempore comparari ...
 (E1) avide fortunarum copias appetere.
Ohne Überschrift - Vgl. Clm 459, f.136v-138r.

10. 23r–28v: *Petrus Luder, De petitione et consolacione*
 . Modus orandi et epistolandi.
 (1) Peticionis loci sunt quatuor. Primus quidem ex honestate rei constat ...
 23v (e) ... locus non semper aplicari potest.
 . Thema predictorum.
 (3) Venit ad me vesperi familiarissimus michi Iohannes quo cum ... x tibi summo studio pro viribus cumulata restituere.
 . Aliud thema de locis petitionis.
 (4) Non potui dulcissime Iohannes efficere ut ... x (f.24r:) non potui supersedere quin redderem te cerciorem.
 24r (5) Memini me et patrem tuum mirum in modum ... (Musterbrief)
 24v (6) Cum Iherosolimas nuper una proficisceremur ... (Musterbrief)
 25r (7) Preceptis quidem meis adhuc optime paruisti ... (Musterbrief)
 25v (8) Accepi superioribus his diebus ex litteris Io. ... (Musterbrief)
 26r (9) Casum quidem sapientissimi patris tui peracerbe tuli ... (Musterbrief)
 26v (10) Posteaquam de obitu filie tue renuntiatum erat ... (Musterbrief: Cic., fam. IV 5)
 (11) Doleo quidem vehementissime, quod edes tue incendio perierunt ... (Musterbrief)
 27v (12) Accepi equidem superioribus diebus quemadmodum ab hostibus ... (Musterbrief)
 28r (13) Hesterno vesperi quo Iohannes noster advenerat ... (Musterbrief)
 28v (E1) si hec mentis tue oculis subicies, huius pestis discrimen ymmo mortis periculum aspernandum facile existimabis.
Ohne Überschrift.
11. 28v–34v: *Modus conficiendi oraciones, Rhetorischer Traktat ('Nichil michi dignius')*
 . Incipit modus conficiendi oraciones.
 (1) Questio est consideracio racionabilis rei cuiuspiam ...
 (2) Exemplum. Magna quidem et ...
 29v (3) In genere deliberativo quo ad utile.
 29v (4) Utilitas in deliberativo genere sic exercebitur ...
 29v . Exemplum.
 29v (5) Admirari quidem convenit, quid Ysocrates in arte valuerit ... (Muster)
 30r . Practica utilitatis.
 30r (6) Existimo quidem neminem ignorare Marcum Ciceronem eloquencie fontem esse a quo omnes pene eloquencie fons emanavit ... (Muster)
 30v . Utile.
 30v (7) Seneca ex philosophis moralibus in primis comemorari (?), quoniam (?) ceteris perpensus ad virtutes capessandas nos incitavit ... (Muster)
 30v (e) ... diviciarum copias cumulare curabis. (Ende dieses Musters)
 . Utile.
 (8) Nunc equidem tuum scribendi ocium suppeditare minime valeo ... (Muster)
 31r . Persuasio.
 (9) Laudabile profecto ac summe glorie dignissimum imperator sanctissime semper existimavi subiectis ac imperio fidelibus fidem servare ... (Muster)
 32r (e) ... ex sua propria potencia nichil aut parum potest.
 32r (10) Nichil michi dignius esse videtur quam auctores rerum (drei Wörter getilgt) laudibus prosequi, ut quod ab eis perfectum ... (Muster)
 32v . Exemplum principii laudis.
 (11) Credo equidem militare munus super omnia munera ab omnibus extolli ... (Muster)
 33r . Exemplum aliud.
 33r (12) Existimo equidem nichil in hac vita dignius vel optacius, nichil denique conducibilis quam homines virtutibus, bonis artibus, scienciis peditos eloquencie ac dicendi artis peritissimos... Cur ego Iohannem propitius (?)... (Muster)
 34r (e) ... describere vellem, vere ante diem clauso componet vesper Olimpo.
 . Comparacionis genus.
 (13) Comparacio est sermo opposita discuciens cum excellencia ... x sd partes partibus comparare.

- 34r . Sequitur exemplum.
(14) Cum michi placet virtutem virtuti conferre, Achillem Hectori comparabo ... (Muster)
- 34v (e) ... parem virtutem fuisse demonstrat.
. Iudiciale genus.
(15) Communis locus est amplificare ...
34v (E1) et facile esse ostendemus.
(E2) Prescriptam materiam singulari amore obtinui a spectabili viro domino Heynrico Burneck (?) magnifici principis domini Frederici senioris marchionis Brandenburgensis prothonotario.
Vgl. Clm 3941, f.129v-133v (expl. 'aut parum potest' entspricht hier f.32r). - Die Schlußbemerkung bezieht sich wohl auf f.13-34.
12. 35–95: *Rhetorische, mnemotechnische und Universitätstexte (Padua, Leipzig), Briefe*
Vgl. die Beschreibung Jazdzewskis.
13. 95r–95v: *(Schreiber der Rede und Besitzer des Codex), Recommendacio baccalaurendorum*
. Pro Petro Bernstein(ium?) de Bernstein(?), Bedich de Howenwerd <?, so K.Jazd.> (Überschrift am oberen Blattrand)
(1) Cum in prioribus huius solennis actus partibus ea que dominos baccalaureandos ac determinantes concernunt satis magistraliter perfecta et completa <sint>, superest doctissimi domini magistri scolares studiosi bonarum arcium amatores ...
(E1) inclinate et flectatis etc. Et ego auctoritate apostolica, qua fungor, michi in hac parte concessa trado vobis (...) gradum baccalauriatum in artibus. Do concedo que vobis auctoritatem legendi et disputandi ceterosque actus hunc gradum concernentes. (...) Amen et proficiat vobis. / Graciarum acciones facias.
f.95r Handwechsel (bis 97v).
14. 95v–112: *(Universitätstexte)*
15. 112r–(?): *Doctrinale fratribus novellis*
(1) Paro doctrinale novellis, fratres et discipuli in Xristo amantissimi, Acrimoniosa mentis acie naturarum condiciones ruminanti evidenter persplendescit ...
f.115 Handwechsel.
16. 119r–139r: *(Universitätsreden)*
17. 139r–140v: *Oratio*
. In nomine domini Amen.
(1) Pro complemento huius actus resumo thema in principio huius propositum per venerabilem virum magistrum Andream Wayner Sacre theologie professorem ...
Quamvis verba presumpta ...
(E1) dignetur michi providere de consiliariis assessoribus etc.
Genannt ist ein 'magister Andreas' außerdem auf f.223v. f.141-148 leer.
18. 149r–234v: *(Universitätsreden, Quaestiones)*
19. 235r–242v: *Universitätsrede*
. Recommendacio pro 14 licenciatis in artibus (Überschrift am oberen Blattrand, von späterer Hand)
(1) Expedito primo quantum ad secundum, quia hoc hactenus nostre universitatis tenuit antiquitas, habeo dominos nostros licenciatos pro modulo laudum titulis adornare ...
(2) Quod venerabiles patres Tullius in primo libro suo de officiis declarans sic inquit: Cum multa sint in philosophia gravia ac utilia accurate copioseque a philosophis

disputata, precipue tamen est ea pars philosophie que de officiis idest de moribus sive de honestis vivendi modis tractat. Quis enim est, qui nullis preceptis officii sive morum traditis se philosophum aueat dicere? Concordat ad hoc Ffranciscus Petrarcha laureatus poeta in libro suo de vita solitaria ita inquit: Non infiteor doctos quosdam et facundos viros et qui de multis subtilibus disputant. Ceterum non de ingeniis, sed de moribus est questio. Nostri autem domini licenciati, nedum de ingenio et sciencia, verum et de exemplari conversacione et honesta meruerunt commendari per Theantis (!), que ostendunt int(...)tus viteque eorum monita insignia, quia: Talia habet exempla qualia ingenia. ...

- (E1) infuscabilem veritatem, ad quam nos perducatur ipsa eadem veritas que est verbum patris, dei filius, in secula seculorum benedictus. Amen. Et tantum de secundo principali. etc.

Zitate: Iohannes Galensis, f.240v Socrates primus ... f.235r Zitat aus 'de vita solitaria' Petrarca, 236r de remed. – ganz abschreiben !!! - Der dritte Teil beginnt f.??? - f.243r-245v leer.

20. 246r–290: (*Reden, Quaestiones u.a.*)

21. : (*doctores Erfordienses*), *Epistola*

Humili recommendacione predirecta. Reverende in Xristo pater et preceptor colendissime. Arbitramur v(enerabilis) p(ater) minime latere qualiter sancte memorie Pius papa, novissime vita functis, variis ut creditur ...

- (E1) quam in Xristo optamus semper bene valere. Datum etc.

- (E) Erfordi(enses) sex doctores dictam epistolam ad dominum Laventinum (?) in causa transformacionis monachorum ordinis sancti Benedicti etc.

Betrifft die Umwandlung des Benediktinerklosters bei Würzburg zu regulierten Chorherren. - Lagenbeginn.

22. 290r–290v: *Epistola*

Cum humili sui commendacione reverenciam debitam et devocionis intime famulatum. Reverendissime pater et domine colendissime.

- (1) Quia in summis potestatibus quelibet accio dispensatoria sic presumitur oculata, ut in causa pietas, in modo circumspeccio ...

- (E1) cupimus omni tempore deservire. Datum anno 65 etc.

- (E2) V. paternitatis humiles et devoti decanus ceterique magistri theologie facultatis alme universitatis studii etc.

f.291rv leer.

23. 292r–295v: *Hieronymus, Augustinus, Epistolae (excerpta)*

Ieronimus 2a epistola ad Damasum papam.

- (1) Importuna ...

- (E1) dedit deus mortalibus.

24. 297v–300r: *Franciscus Petrarca, De remediis utriusque fortune (excerpta), De vita solitaria (excerpta)*

Ex Francisco Petrarcha.

- (1) Solitudo sine litteris exilium est carcer eculeus. Adhibe litteras, libertas est, patria delectacio. Unde Tullius: Quid dulcius est ocio litterato. (*I sect. IV, 1*)

- (2) Et Plato ait: Beatum cui eciam in senectute contigit, ut sapienciam verasque opinionones assequi posset (*I sect.IV, 2*). Hec in primo libro. In secundo dicit: Plures philosophi et poete, quo se alcius attollerent, primum pedem in solitudinem posuerunt. (*li.II sect. I 1*) Adam quamdiu solus fuit nemo felicior, mox ut comitatus nemo miserior ... x posteritas sperare deberet. (*li.II sect. II, 1*)

- (5) Et Abraham non in pallaciis nec inter delicias urbanas ... x habere convivas. (*li.II sect. II, 2*)

- (6) Nullum virus adeo pestiferum vitam hanc sectantibus ut muliebri consorcium, femineus enim decor ... x maior infamia et litigium par. (*li. II sect. III, 3*)
- (7) Nil ergo felicius celibatu, nil vero celibatu apcius quam solitudo. Femine et si quod rarum est mitissimi mores sint, ipsius tamen ut ita dicam umbra nocens est. Unde ait Maro: Carpit ... x nec herbe. (*li. II sect. III, 3*)
- (8) Quem vero uxor non castigat, dignus est philosophus. Felix est cui adest omnium malarum rerum naturale odium, bonarum amor ... x contemptus supervacui.
- (9) Anceps est uxoris electio, deformis facile fastiditur, formosa difficile custoditur ... x concordia forme atque pudicie. Nil egregiis ceptis infestius muliebri consorcio.
- (11) Multas pudicissimas adolescentulas, impudicas ac lascivas anus vidimus. Ardor namque libidinis quociens vetule ossibus incubuit, quasi ignis in ligno arido violentius estuat. (*De rem. II ?*)
- (12) Precipitem in libidines animum frenare difficile est valde. Et nisi deus ipse manum adhibeat, impossibile est homini. Tantus est enim impetus ... x frustra etiam vir ipse laboret. Neque illud mirum cum scriptum sit: Aliter non possum esse continens, nisi deus dederit ... x et ipsum estimantibus et autorem etc. (*De rem. II 23 p. 151*)
- (14) Martialis: Lecti rarus ac tenuis sopor est, hinc voluptas, hinc iurgia, quies nusquam. (*Nachtrag am unteren Blattrand*)
- 298r (15) Philosophi a quodam kathedrarii dicti sunt, hii qui in kathedris philosophantur, in accionibus insaniunt, precipiunt aliis preceptisque suis primi obstant ... x studiumque sapientie. (*li. II sect. VII, 1*)
- (16) Poete vero non sunt illi quibus contexere versus sit satis ... x abundamus. Sed hii quibus, ut idem Flaccus ait: Ingenium sit et mens diviniore. (*li. II sect. VII, 1*)
- (17) Est illud oratoribus singulare et proprium, ut pro magnitudine ingenii magnis urbibus ac populorum frequentia delectentur, solitudines exercentur, iudiciorum silentium aversentur. (*li. II sect. VIII 2*) Seneca Ciceronem appellat ingenii et eloquentie monarcham. (*li. II sect. VIII 2*)
- (19) Ingenii non acumen, sed equabilitas atque constancia veram laudem ac perpetuam merentur. <...> Malo ingenium bonum quam excellens. Nan illud in malum flecti nequit, hoc in diversa volubile est. Sepe magnum ingenium magnorum fuit initium malorum. Raro autem magni errores nisi ex magnis ingeniis prodire (*De rem. I 7*).
- (21) Verus orator, hoc est eloquentie magister, nisi vir bonus esse non potest, quod si bonus et sapiens. Eloquentie proprie nichil est aliud quam copiose loquens sapientia. Ad oratorem itaque sive eloquentem bonitas et sapientia exigitur nec illa tamen sufficient, nisi et pericia assit et copia. que sole nec bonum nec sapientem nec eloquentem quidem efficiunt, sed loquacem. omnes vero coniuncte perficiunt oratorem. Tu ergo si oratoris nomen et eloquentie veram laudis (!) queris, virtuti et sapientie primum stude. (*Cf. De rem. I 9*) Magna fiducia sepe magnis periculis viam fecit. (*De rem. I 9*)
- (24) Non pluris est rectos iudices suavis et compta viri fallacis oratio quam vel meretricis fucus vel mellitum virus vel frenetici robur vel avari aurum. (*De rem. I 9*)
- (25) Eloquentia, quo maior, eo dampniosior funeostiorque (!), si sola est. Hec est que singulares viros grecos et latinos in perniciem traxit. Quod ita esse Demosthenes et Cicero et Anthonius non negabunt. Si innocenter absque iactantia utaris eloquentia, vix ulla re cicius multitudinis amorem concilies et gloriam queres; sin arroganter atque improbe, tibi discrimen et multorum odia conflaveris. (*De rem. I 9*)
- (26) Bene irent res, si tot sapientes quot sapientie professores. <...> Et credere se sapientem, est primus ad stulticiam gradus. Nichil a veritate remotius quam vulgaris opinio. (*De rem. I 12*)
- (28) Sunt plane litterati aliqui, vere licet pauci. Sapientes autem pene nulli. Aliud sapienter loqui, aliud sapienter vivere, aliud dici, aliud esse sapientem; ffuere qui dicerent sapientem nullum. Illud an verum falsumve sit, non disputo. Certe numerus prurupta sententia est et ad desperationem prona et studio sapientie adversa.

- Hebrei sapientem Salomonem suum predicant, Romani Lelium et Cathonem, Grecia dum floruit septem dicitur habuisse sapientes. Unus tantum fuit ... Epicurus. Unus quoque sapiens Socrates oraculo dictus Appollinis, forsan ideo ... Hec de antiquis sapientibus dixerim, sed feliciore (!) etas nostra. (*De rem. I 12*)
- 298v (29) Fame spes et pertinax scribendi opera, ut quosdam claros ... x wlgo fecit. (*De rem. I 44 i.f.*)
- (30) Librorum larga copia: operosa, sed delectabilis sarcina est et animi iocunda distractio. Libri quosdam ad scienciam, quosdam ad insaniam deduxere ... x ista semper est utilis. (*De rem. I 43*)
- (31) Ptolomeus Philadelphus rex Egipti quadraginta milia librorum ... (p.54) Sunt qui quidquid in libris scriptum sibi domi habent nosse vidantur ... ridiculi genus. (*De rem. I 43 p.55*)
- (32) Ut nonnullis ad vincendum multitudo bellatorum, sic multitudo librorum multis ad discendum nocuit. Ffallit sepe viarum multiplicitas viatorem ... apperuit et revolvit. Multa sunt onerosa ... x sunt importuna. (*De rem. I 43 p.55*)
- (33) Calle animo niti oportet ... gloriosior nemo erit. (*De rem. I 43 p.55*)
- (34) Scribere libros morbus publicus est, contagiosus, incurabilis ... quod paucorum est. Cottidie plures, cottidie peyus quoniam sequi facilius quam (?) assequi. Suis se finibus continerent ... alii legerent vel audirent. Dictum Ciceronis in Tusculani sui vestibulo: Fferi potest ut recte quis senciatur ... x et ocio et litteris. (*De rem. I 44 p.56*)
- (36) Ornate loqui, artificiose scribere et pronuncciare suaviter, hec nisi ad vitam referantur, quid sunt aliud quam inanis instrumenta iactancie inutilisque labor ac strepitus. (*De rem. ?*)
- (37) Magnis viris accidit pudor loqui coram multis; quod frontis imbecillitate, non vicio ligwe vel ingenii (?). Natura rerum humana arte non vincitur. Nativam mortalis corpusculi feditatem nec colores ... (*Nachtrag unten*)
- 299r (38) Multi quos natura mechanicos fecerat ... x Difficile enim vincitur natura si vincitur. (*De rem. I 44 p.56*)
- (39) Quedam ingenia nullo studio eriguntur ... x Egre vincit ars naturam. (*De rem. ?*) Magistro indisciplinato et rudi nichil est turpius (*De rem. I 45*). In hoc artes sive arcium nomina minime queruntur, ut quod scire defuerit suppleat titulus. Magna pars rerum opinionibus regitur et bene irent res humane si quod profitentur homines id essent (*De rem. I 46 p.58-59*). Melior tuciorque est confessio quam professio; illa enim humilitatis et penitencie, hec levitatis est insolencie plena est. Multo certo facilius indulgenciam confessi querunt quam scienciam professi. (*De rem. ?*)
- (43) Quidam sine magistro ad sciencie gradum altissimum conscenderunt. Sed hiis labor et ingenium et discendi ardor et intencio et assiduitas et perseverancia pro magistro fuit nec internus defuit in silencio magister. (*De rem. I 45*) Erant olym sacre theoloyce professores, hodie quidem indignans dico sacrum nomen prophani et loquaces dyalectici dehonestant, quod nisi sic esset, non hec tanta tam subito pullulasset seges inutilium magistrorum. Veram sapienciam non nisi purgate pieque anime vel intelligere vel amare possunt. Philosophi autem huius sentencie contemptores aut ignari ad verbosam nudamque dyalecticam sunt redacti, de theologis nunc dicebam, illi itaque de deo, hii autem de natura temerarie fabulantes; illi omnipotentissimam maistatem ventosis zophismatibus circumscribunt et subsannant (!) ridentique deo sue insolentis insciencie leges ponunt. Isti vero de nature archanis ita disputant, quasi e celo veniant consilioque dei omnipotentis interfuerint, obliti quid scriptum est: Sensum dei quis novit? Aut quis consiliarius eius fuit? De quibus Ambrosius: Philosophi inquit de celo disputant<es> quid loquantur ignorant. (*De rem. I 46*)
- (46) Ad unamquamque arcium brevis est vita, una ars uni ingenio satis est, ut ad summum anhelando estuandoque perveniat. Nulli eciam illustrium contigit unam ex omni parte cognovisse, quod de rethorica dicit Seneca: Magna inquit et varia... x receptus est. Quod cum ita sit, quid agunt et audent agmina professorum pene iam wlguis equancia tam ruditate quam numero, que non una quidem parte, sed

- nec una arte contenta omnes invadunt ex equo. (I 46)
- (48) Multis periculosa et pestilens sanitas fuit, qui caucius egrotassent. (*De rem. ?*)
 Multis ad salutem anime profuit corporis egritudo. In infirmitatibus gloriare (?) et
 virtutem perforce; duo hec unius ore magistri didicisti, scilicet Pauli. (*De rem. ?*)
- 299v (50) Nulla ferme res tam crebro fallit et tam graviter quam nupcie.
- (51) Qui vetule sperat obitum uxoris, ut coniugem ducat iuniorem, querit attrito laqueo
 dissolvi, ut novo et valido vinciat.
- (52) Magna pars rerum humanarum umbra est, magna pars mortalium vento pascitur
 et sompnis gaudet (*De rem. I 121*).
- (53) Sunt qui semper male agendo bonum sperent; quo nichil est stultius. / Qui vitam
 eternam sperat, corrigit temporalem. Hac enim ad illam pergitur. (*De rem. I 122*)
- (54) Constantinus ex concubina genitus licet insigni pre legitimis fratribus ad imperium
 venit. Non est quod te deiciat origo, dum undecumque ortos virtus extulerit, satis
 est glorie. morum candor et claritas vite
 non modo maculas, sed memoriam omnem fede originis delebunt.
- (55) Negari illud non potest, breve et pronum iter ad impudiciam esse delicias.
- (56) Vestitus insignis ac mollis superbie vexillum nidusque luxurie.
- (57) De coniuge adultera usitatus dolor est; vetus iniuria nec minus crebra; vix crebrior
 coniugii quam adulterii usus est ... x fieri vetat. Mitto recencia ... x fame parcam.
 Alioquin orbem lustra ... thori fidem lugeant; <...> summum imperii probrum
 loquar loquar, uxor Claudii secordem virum ac cesareum deserens cubile noctu
 lupanaria circuibat; illa faciens que referri etiam pudor prohibet. (*De rem. II 21*
p.149sq.)
- (58) Si filia adultera est et nupta, habes participem generum doloris, habes et ipsum
 Cesraem Augustum et iniurie comitem et ulcionis exemplum. (*De rem. II 23 i.f.*)
- (59) Sunt qui ab uxore exigunt quod non prestant, qui lasciviam suam titulo urbanitatis
 excusent ... puniens qui cuncta aliis negent, iniquissimi iudices, qui de pudicitia
 iudicant impudici et ... rapiuntur. Nichil plus tua ... x et inde mali processit initium,
 unde remedium debebatur. (*De rem. II 21 p.149*)
- 300r (60) Nichil autem homines paupertate melius, nichil odiosius.
- (61) Quanto pauperior es, tanto eris leciior in morte.
- (62) Nemo tam pauper vixit, ut moriens nollet vixisse pauperior.
- (63) Inter vite mala nichil peyus quam intestina discrimina. (*weit abgesetzt vom Vor-
 angehenden*)
f.300v-301v leer.

25. 302r–302v: *Leonardus Brunus Aretinus, Dialogus ad Petrum Histrum (Oratio Coluccii)*

- . Oratio et persuasio ad disputationes continuandas et exercicia habenda etc.
- (1) Haud sane dici potest, iuvenes, quam me conventus vester presenciaque vestra
 delectant ...
- (E1) eo quo cupitis pervenire possitis etc.
Bertalot, Initia II 8533. Dies ist die Rede Salutatis im 'Dial. de tribus vatibus Florentinis'
(ed. Wotke, 1889, 11-13; Garin, Prosatori I 46-51). - Clm 14134, f.208v; Jena, Buder
q.105, f.70-2. (u.a.)

26. 302v–303r: *Gasparinus Barzizius, Oratio ad Ianum regem Cypri ('Tandem rex'), Oratio ad
 regem Cypri (excerptum)*

- . Sequitur pars oracionis Gasparini de Pergamo facta ad regem Cypri que incipit: Si
 recte auribus (!) acrioribus (!) ...
- (2) Tandem rex serenissime quid superos immortales semper animo precatus fueram,
 illa michi dies illuxit ...
- (E1) vel ad diuturnitatem nominis tui pertinebunt etc.
Furietti, p.33-36.

- 27.** 303r–304r: *Paulus de Castro, Hochzeitsrede für Francesco Buzzacarini und Caterina Cermisone (excerptum)*
 . Sequitur oratio alia de nupciis.
 (1) Admirantur forte nonnulli vestrum, pretores magnifici ...
 (E1) atque in admiracionem venio Cum deus et natura in hunc totum quod tis(?) (*'conditionis' ? K.Jadz.*) contulit. Et tantum de illo.
Bertalot, Initia II 773 (Clm 78, f.133v-134v).
- 28.** 304r: *Oratio ('Quod diu')*
 . Sequitur graciaram accio.
 (1) Quod diu exspectaveram gravissimi patres et domini hodierna die perfectum video ...
 (E1) ego quidem post perfectum studium eum vobiscum vivere et vobiscum mori cupio ad laudem omnipotentis dei.
Vgl. Clm 14139, f.212r.
- 29.** 304r–304v: *Epistola ('Quamquam dotes')*
 . Sequitur formula honeste vite et informacio morum de agendis.
 (1) Quamquam doctores egregios (*'dotes egregias'*) habeas tam ad scienciam quam ad mores, ego tamen ad tuum incrementum sollicitus et assiduus meditator aliqua scribere dignum duxi que semper ante oculos habeas ...
 (2) Ante omnia itaque deum time ...
 (E1) fama preclara polluitur ubi marsubium sine honore et commodo vacuatur. etc.
Clm 14139, f.208v-209r (anon.)
- 30.** 305r: *Recommendacio rectoris*
 (1) Magnas habeo hoc tempore gracias, reverendissime in Xristo pater, magnifici patres ceterique viri ornatissimi ...
 (E1) et ita gubernare provideas tu tibi gloriam amplissimam sorciaris ad laudem illius qui est trinus est unus in secula benedictus.
So nicht bei Bertalot, Initia.
- 31.** 305v: *Petrus Blesensis, Consolatio plorantis amici*
 . Consolatur quendam plorantem amicum defunctum.
 (1) Sors habet humana debitum solvere morti. Mors cum amara sorti non parcat humane ... (*Petrus Blesensis, ep. 181*)
 (E1) remedium restauracionis ignorant. etc.
Clm 14139, f.204v. Clm 5350, 10r. Wien, Dom., 166/136, Nr.26.
- 32.** 305v: *Consolatio de fratre mortuo*
 . De fratre mortuo.
 (1) Satis intelligere possumus quante amaritudinis calicem ...
 (E1) consolacionis solvite que debetis etc.
Clm 14139, f.204v. Clm 5350, 10r.
- 33.** 305v: *Exhortatio studentium ad sapientiam legum capescendam*
 . Exhortacio ad audiendum instituta et leges.
 (1) Vos itaque nobilissimi adolescentes ut cepistis capite virtutes hanc amplectendam iuris civilis sapienciam ...
 (E1) humanissima discrecio vestra suppleat. Venio ad rubricam etc.
f.306 leer.

- 34.** 307r–308r: *Ladislaus Postumus, Oratio ad Nicolaum V*
 (1) Maxima michi hodie pater beatissime voluptas est, ingens gaudium ...
 (E1) in humanis subsistam, ad dei laudem ecclesieque catholice gloriam et honorem. Amen.
 (E2) Disze rede hat gefurt und gethan der hochgeborn allir edliste furste und herre herre Ladislaus zu Ungern und Behmen etc Kunig ...
Bertalot, Initia II 11681. Von anderer, wohl jüngerer Hand. - f.308v leer.
- 35.** 309r: *Oratio pro recommendatione rectoris*
 . Pro recommendacione rectoris (Überschrift)
 (1) Grave michi officium videtur esse collatum, patres ornatissimi, ut tanto viro ornatissimum honoris gestamen videar esse collaturus ...
 (E1) Et ita gubernare provideas, ut tibi gloriam amplissimam servare valeas ad laudem illius etc.
- 36.** 309r–309v: *Recommendacio iuristarum*
 . Alia oratio de eodem de (?) iurista recommendacio in presencia episcopi (Überschrift)
 (1) Affectarem permaxime reverendissime presul magnifici presides patresque doctissimi, ut hodierna die hoc in loco ...
 (E1) et ad petita condescendo. etc.
 (E2) Recommendacio iuristarum.
- 37.** 310r: *Recommendacio*
 . Oratio pro recommendacione alicuius in presencia episcopi et prelatorum. - Recommendatio rectoris responsio (?). (Überschrift)
 (1) Quamquam plures in hoc loco esse conspicio, dignissime presul, magnifici presides ceterique viri prestantissimi, qui non immerito ...
 (E1) ad laudem dei optimi et maximi. Amen.
- 38.** 310v–311v: *Repeticio in iure*
 (1) Si inter dulcissima philomene modulamina modis expressa subtilibus rastro rudi quis presumpserit crcocitare ...
 310v (2) Etsi creatori nostro pro solius creacionis beneficio ...
 (E1) nec expendere expensam taxatam in concilio vivencium Ad laudem et gloriam individue trinitatis Amen.
 (E2) Explicit oratio pro licencia in legibus que ontinet excusacionem et laudem licenciandi et congratulacionis et familie eiusdem.
Eine Rede mit gleichen Eingang steht auf f.61r.
- 39.** 311v–312v: *Gasparinus Barzizius, Recommendacio philosophie ('Visa vestra')*
 (1) Visa vestra singulari et egregia sapiencia, amplissimi ...
 (E1) gravissimis et rectissimis iudiciis vestris subiciam. etc.
 (E2) Est recommendacio philosophie, sequitur alia eiusdem (?).
Bertalot, Eine Sammlung..., 259 n° 34.
- 40.** 312v: *Gasparinus Barzizius, Recommendacio philosophie*
 . Philosophie recommendacio et liber de anima. (*am Rand*)
 (1) Maxime vellem, erudi<ti>ssimi patres, ea in me ...
 (E1) de anima coram gravissimis iudiciis vestris ad presens exponenda proposui. etc.
Clm 265, f.174v; Bertalot, Eine Sammlung ... Nr.50. Bertalot, Initia P11726.
- 41.** 313r–313v: *Oratio ad imperatorem Sigismundum*
 (1) Romanarum legum institucionem ex Grecis originem traxisse anno trecentesimoab urbe condita facile omnes possunt cognoscere ...
 (E1) hoc preclarissimum factum suis vocibus explicabunt.

42. 313v: *Leonardus Brunus Aretinus (?)*, *Brief an Petrus de Monte* — (anon.), *Lobrede auf den Kardinal Niccolò Albergati (?)*
- (1) Dum mecum <ipse> sepenumero mente recogito, reverendissime pater ...
- (E1) et felicem omnipotens te conservet, ut tecum una sublatis bellis possimus congaudere. Ad laudem omnipotentis dei et tui nominis gloriam sempiternam Amen.
- (E) Pe<tro> de Monte etc.
- (E) Pulcra oratio commendans dominum Bononiensem ex multis virtutibus.
- Bertalot, Initia II 5412. Das Initium und das Explicit entsprechen der anonymen 'Lobrede auf den Kardinal Niccolò Albergati'. f.314r-315v leer (Lagenende).*
43. 316r–316v: *Epistola*
- . Venerabilis domine doctor pater preceptorque colendissime. Nuper cum vobiscum eram de arrestacione domine nuncii (?) regis Cipri qui cum indulgenciis hic erat retuli; sed que iam circa eundem aguntur revera mira satis nescio ...
- (E1) Parcite quod vos iis occupo quia ex caritate hec insinuare curavi, dum ad vos venero que agentur relaturus.
- Neue Lage. Handwechsel.*
44. 317r–317v: *Humbertus de Romanis, Epistola ad Albertum Magnum*
- . Carissimo in Christo fratri Alberto lectori Coloniensi frater Humbertus ordinis predicatorum servus inutilis eternam in celo salutem et in mundo radiare gloriosos meritis et exemplis. Rumor quidam per quasdam litteras ...
- (E1) a timore. Orate pro nobis. Gracia domini nostri Iesu Cristi in omnibus sit nobiscum. Amen.
- (E2) Hanc epistolam scripsit Venerabilis Humbertus sacre theologie professor quondam generalis magister ordinis fratrum predicatorum egregio magistro Alberto fratri eiusdem ordinis similiterque eiusdem facultatis professori revocando ipsum a fastu Ratisponensis episcopatus ad humilitatem ordinis sui sectandum. (Unterschrift abgestzt vom Vorangehenden)
- Wahrscheinlich Abschrift des Briefes aus: Wroclaw, BU, B 1604, Hinterdeckel, da hier die graphische Gestaltung des Textes imitiert ist. - Schriftwechsel.*
45. 318r–319r: *Iohannes de Ratispona, Streitsache zwischen Iohannes Senge und Iohannes Mencze*
- (1) Nos Iohannes de Ratispona arcium magister et sacre theologie baccallarius formatus rector alme universitatis studii Lypczensis Merseburgensis diocesis unacum venerabilibus dominis magistris de consilio eiusdem universitatis ... Inter discretum dominum Iohannem Senge presbiterum Maguntinensis diocesis dicteque universitatis membrum agentem ex una et honroabilem dominum Iohannem Mencze propositum ecclesie sanctorum Perti et Pauli Dorlanensem dicte Maguntinensis diocesis reum ...
- (E1) est subimpressum.
- (E2) Datum anno domini MCCCCLmo die solis quarta decima mensis Iunii presentibus ibidem egregiis viris dominis sacre theologie professoribus ac magistris Stephano de Pretin, Gregorio Steynbrecher, Henrico de Bremis ac Iohanne de Hamberga testibus ad premissa vocatis pariter et rogatis.
- (E4) Iohannes Gedals notarius. (von anderer Hand)
- f.319v-323v leer.*
46. 324–343: (*Briefe, Formeln, auch dt.*)
- Vgl. Jazdzweski.*
47. 343r–343v: *Bernardus Clarevallensis, Excerpta (aus den Briefen)*
- (1) Quid mirum si inter prospera fluctuans ...
- (E1) ut paucis scribam, sed non ut parum diligam.

- 48.** 344r–345r: *Bernardus Clarevallensis, Epistola de Machabeis*
 . De Machabeis epistola beti Bernhardi, sed ad quem scripta sit ignoratur, et est epistola 79.
 (1) Quod per fratrem Hescelinum tua caritas a mea parvitate quesivit, inde iam ad me scripserat ...
 (E1) commendat et vita. etc. Finis.
PL 182, 230-234. - f.345v leer.
- 49.** 346r: *Epistola*
 (1) In causa que vestro aspectui presentatur satis apparet lacescentis iniuria et innocencia patientis ...
 (E1) liberati serviamus illi. etc.
Rest der Seite und f.346v-351v leer.
- 50.** 352r: *De rege Ladislao (16 Verse)*
 (1) Bis duo c semel M semel L quibus addito septem ...
 (E1) Iusticia plenus omnis quoque fraudis egenus.
Walther, Initia (?) - Am oberen linken Blattrand die Zahl '31' (oder '131'?); Lagenbeginn.
- 51.** 352r: *Invectio contra mortem et diem mortis et Boemos (8 Verse)*
 (1) Mercurii lacrimosa dies, o stella doloris / Cur sic apocopas preclari principis huius / Celeriter vitam ...
 (E1) Tam regibus quam ruralibus communis habetur.
Walther, Initia (?).
- 52.** 352r–352v: *Planctus <in mortem Ladislai>*
 (1) Regula non ficta, fallax Boema dicta / Boemie terra, latet heresis et mala guera ...
 (E1) O Ladislai rex, sine fine vale.
- 53.** 352v–353v, 358r–358v:
Oratio de morte Ladislai regis
 (1) Cogitanti michi de morte serenissimi regis ac domini nostri Ladislai modo defuncti magis libet flere ...
 . (f.353v) Ipse regnabit / Residuum quere post IV folia / (f.358r:) et sapiens erit ...
 (e) (expl.) non intimis precordiis ingemiscat. etc.
 (2) Verumtamen ne piarum mencium fletus nimis exuberet ... protinus pie consolacionis materia adesse poterit in dolore ...
 (3) Conrad dictabat et Laszlo lacius (?) abest. CD DIC LL Lc i v - In hoc versiculo colligitur numerus annorum ab incarnatione domini usque ad obitum regis Ladislai ... x Et sic iste erit sensus versiculi: Anno domini M CCCC LVII° obiit rex Ladislaus, cuius memoria maneat in secula.
- 54.** 358v: *Versus (2)*
 (1) Anno pro non vobis ista carmina dono / Vos constanter amo, non plus modo dicere volo.
- 55.** 354r–357v: *Friedrich von Sachsen, Friedrich von Brandenburg u.a., Epistola*
 (1) Von gotes gnaden wir Ffredrich herczog zcu Sachßen ... vnd Ffredrich marcgraff zcu Brandenburg ... bekennen vnd thun kunt offentlich mit disem brieffe ...
 (E1) Gegeben ... anno dni LI. (1451)

- 56.** 360r–362r: *Ars memorandi*
 . De arte memorandi regule, de qua tractatum.
 (1) Tullius circa ultimam sue nove rethorice fecit et primo ad memorandas dictiones tantum, per quam eciam Beda legitur mille verba simul pronunciasse ...
 (E1) secundum modum et regulas iam datas. Et sic est finis huius artis iam plenissime et expresse declarate (korr. aus: -atis).
Neue Lage, Handwechsel (vielleicht älter als das übrige, s.XV/1?). - f.362v leer.
- 57.** 363r: *Notizen*
Handwechsel.
- 58.** 364v–373v: *De arte memorandi*
 (1) Natura adiuvatur per artem, ut patet de navigio, quia arte transfretatur mare, quod per virtutem et viam nature simpliciter non potest transiri ...
 (E1) pluribus verbis te ad eam hortari non est mei sententia.
Handwechsel.
- 59.** 374r–394r: *Ars memorandi ('Memoria fecunda')*
 (1) Memoria fecunda deus pater eternus generativa intellectualis sui filii verbi sapientie coeterni ...
 375v (e) (*expl. prol.:*) ... et propter amatores veritatis conformandos ad eius studium recommendacionem (!) prologus necessario in longum est protensus.
 375v (2) Memoria artificialis est dispositio ymaginativa in mente ...
 394v (E1) et hunc modum debes tenere in quibus cumque accentibus.
Vgl. Wien 4444, Basel F VI 16.
- 60.** 394v: *Ars memorandi*
 . Incipit se (!) aliquos (!) modus dicendi memorie artificialis artem et hec sunt ymagines fixe 120 ascripte (!) secundum ordinem alphabeti ...
 (1) Artis nobilissime memorandi de qua Tullius circa finem quarti tractatus nove rethorice ...
 (e) ... quia sola memoria presencium gaudens in trinitate perfecta per secula seculorum vivit et regnat amen. etc.
 (2) Rubrice similiter et earum sentencie summam perstringendo leguntur ...
 (E1) iudex coram quo humiliant se homines leprosi, et sic conformiter de aliis capitulis posset faci(lius). Et sic est finis huius.
Vgl. Clm 4393, f.12r-30r.
- 61.** 408r–409r: *Recommendacio philosophie*
 (1) Mulier pulchra sicut sol, primo poetrie Arestotilis cap. tercio. Ad istam proposicionem pro recommendacione philopsophie introducendam tres proposiciones preambulas oportet declarare, prima, quod ipsa philosophia mulieri pulcre se assimilat ...
 (E1) ergo ad philosophiam te transfer, si vis esse securus, denique beatus.
 (E2) Et tantum de isto. Sequitur de primis quidem ergo causis.
Lagenbeginn (links oben '36') - Rest von f.409r leer.
- 62.** 409v–411v: *De virtutibus*
 (1) O omnium virtutum nagistra, Boethius in de consolacione libro primo prosa 3. Sicut patet discurrenti per codices philosophie, virtutes sunt in multiplici diferencia ...
 (E1) Ad philosophiam te transfer, si vis esse securus, quo ad illud tertium; si denique beatus, quo ad 4tum sequens (?), quam beatitudinem nobis largire dignetur pater ... Amen.
Zitiert werden Aristoteles, Boethius, Albertus, Ovidius de vetulis, Alanus u.a.

- 63.** 411v–413v: *Recommendacio*
 . Sequitur principium aliud.
 (1) Sicut ait divus Plato in Thymeo: In omnibus sive maximis sive minimis divinum auxilium est implorandum ...
 (E1) honestate morum preclarus, pro ipsius igitur aliquali levi et brevi recommendacione occurrit michi verbum.
- 64.** 413v–414r: *Recommendacio cuiusdam in artibus*
 (1) Pro nostri determinantis brevi et modica recommendacione occurrit michi verbum id, quod scribit poeta egregius Oracius in suis epistolis: Bonum est bonos laudare. Reverendi magistri, patres ...
 (E1) in artibus ut possit legere et disputare ceterosque actus scolasticos hunc gradum spectantes exercere hic et ubique locorum In nomine patris ... Amen.
- 65.** 414v–415r: (?)
 (1) Iohannes desine, Gamfredus in poetria nova. Cum secundum venerabilem Hugonem in Dydascolicon parte tercia cap. 7mo: Tria sunt studentibus necessaria: natura exercicium et disciplina, expedit ut ...
 (E1) et in aliis augere valeat. Confero sibi gradum baccalaureatus in artibus. etc.
Rest von f.415r leer.
- 66.** 415v: *Prologus in thema pro Francisco de Lobavia*
 (1) Expeditis principalibus duobus restat nunc tercium, videlicet baccaluareandi recommendativa collacio ... Et quia cum secundum philosophum primo ethicorum: Omnium humanorum actuum finis ...
 (E1) in effectum, pro huius ergo execucione assumo verbum, quod scribitur.
- 67.** 415v–417v: *Prologus in thema pro Iohanne Kuchisser(?)*
 (1) Premissis duobus primis tercium, quo domini nostri baccaluareandi recommendativa collacio explicatur, restat subiungendum. Et quia testante philosopho 1 ethicorum: Principium et causa (?) bonorum est quod honorabile ...
 (E1) confero gradum baccaluareatus in artibus ut possit legere et disputare aliosque actus hunc gradum concernentes libere exercere hic ubique locorum. In nomine patris ... Amen.
 (E2) Quantum ad quartum et ultimum ... grates ergo refero honorabili facultatis arcium decano ... x offerens dictum baccaluareatum novellum et me, ad quevis eorum beneplacita, pariter et mandata similia et maiora.
Autograph (mit Korrekturen und Tilgungen).
- 68.** 418r–419r: *Recommendacio*
 (1) Honorabiles magistri ceterique michi plurimum venerandi pro presenti laudibus excellere nostrum dominum determinantem. Sed in hac materia retrahenda habeo et incitancia. Retrahencia enim sunt philosophorum scripta. Nam scriptum est laudare presentes adulatoris est. Et Seneca de 4or virtutibus cardinalibus cap. de prudentia dicit: Lauda parce, vitupera parcius ...
 (E1) est approbatus et et a facultate ad hunc gradum assumptus. Quare ergo eius premium auct(or)i(tativ)e denumerando(?) confero ei gradum baccaluareatus in artibus, ut possit. etc.
f.420-431 leer.

Besitzer : Andreas Amun(...) • doctor, + (vor?) 1496 • Vorn innen (siehe unten); zugleich Verfasser und Schreiber einiger Stücke.

Besitzer : Paulus Suoffheym de Gornitz • magister • 1496 • Görlitz • Vorn innen: *Liber magistri Pauli Suoffheym de Gornitz quem obtinui ex doc(tore) Andrea amun(...)* [Wurmfraß] *felicis memorie 1496.*

Wrocław
Biblioteka Uniwersytecka (BU)
Milich II 122 *

15/2 (?) — ff., pap.,

Provenienz : Deutschland

Literatur : Kristeller IV 436b: Iohannes von Neumarkt an Petrarca.

Wrocław
Biblioteka Zak Narodowego im. Ossolińskich (Ossolineum) (Oss.)
cod. 601/I

15/2 — 602ff., pap., 4°

- Datierung : 1469, 1472, 1484 u.a.
Provenienz : Polen, Krakau, Deutschland
Einband : Holzdeckel; restauriert. Im hinteren Buchdeckel ein Perg.-fragm. mit hebräischem Text.
Hände : mehrere
Einträge : Auf dem verlorenen Bl. 1 befand sich der Vermerk: 'Libellus olim domini Ioannis Lathoschynsky.'; f.2r unten: 'Capituli Crac(viensis)'.
Typ : Universitätshandschrift (Cicero, Ad fam.), humanistische Briefsammlung, Reden, Briefmuster
Bemerkung : Das ehemalige Blatt 1 fehlt heute; es ging vermutlich auf dem Transport der Hs. von Lwów nach Wrocław verloren. Gleichfalls verloren ist der Brief, der im Hinterdeckel eingeklebt war.
Literatur : K+etrzyn+ski, Katalog, III, 1898, p.76-80. Kristeller, Iter IV 440ab.

Nr. 10 GRISELDIS [*Rec. Cracoviensis*]

Handwechsel

- 2.** 63r–71v: *Cicero, De amicitia (Epitome)*
. Excerpta libri de amicitia Marcii Tullii Ciceronis incipiunt feliciter amen. (Mauskeln)
(1) Quintus Mucius augur Scevola multa narrare de Celio Lelio socero suo memoriter que iocunde solebat ...
(E1) ut ea excepta nichil amicitia prestancius putetis.
(E2) Deo gracias. Tm (?) libri M.T. Ciceronis de amicitia non de verbo ad verbum, sed clausulas pulciores excerptendo, ibi autem dimissum aliquid putes, ubi perag(...?)sum videris.
Aussparungen sind durch 'p.p.' am Rand gekennzeichnet. - Vgl. BJ 1956.
- 3.** 72r–76r: *Cicero, Paradoxa Stoicorum (Epitome)*
. M.T. Ciceronis paradoxarum liber, excerptim.
(1) Animadverti Brute sepe Cathonem Awnculum tuum, cum in senatu sententiam diceret, locos graves ex philosophia tractare ...
(E1) et si in amplissima familia natus sit, appellandum puto.
Aussparungen sind durch 'p.p.' am Rand gekennzeichnet. - f.76v und 77-79 leer.
- 4.** 80r–109v: *Kommentar zu Aristoteles, Ethica*
(1) Circa initium libri ethicorum sciendum Seneca epistola 88a: Nec philosophia sine virtute nec virtus sine philosophia est. Et subdit: Philosophia est que animam disponit ...
(E1) male fiat opus.
In Bücher und Traktate eingeteilt; dazwischen sind Absätze und Zeilen freigelassen; Beginn jeweils am Seitenanfang. - Rest von f.109v leer.

Handwechsel

- 5.** 110r–120r: *Aristoteles (Ps.), Cyriacus de Ancona (interpr.), De virtute*
. Tractatus de virtutibus moralibus Aristotilis.
(1) Laudabilia quidem sunt bona, vituperabilia autem sunt turpia ...
(E1) et neutrorum. Amen.
Bertalot, Initia II 10373 (Überl.). f.120v leer.

6. 121r–142v: *Eneas Silvius, De curialium miseris*
 (1) Stultos esse qui regibus serviunt ...
 (E1) unus esses meo iudicio prudens.
 (E2) Ex Pruk pridie Kal. Decembris Anno domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto.
7. 143r–219v: *Eneas Silvius, Briefe und Briefexzerpte*
10. 311r–317v: *Franciscus Petrarca, Griseldis [Rec. Cracoviensis]*
 (1) Librum tuum quem nostro materno eloquio ut opinor olim iuvenibus nescio quidem unde vel qualiter ad me delatum vidi. Nam si dicam legi menciar ...
 312r (e) ... quisque a me querit an hec vera (vera fehlt) sint, hoc est an hystoriam scripserim in (!) an fabulam respondebo (Crisp gestrichen) Crisippi fides penes autorem meum scilicet sit.
 (2) Est ad Ytalie latus occiduum Vesulus ex Apenini iugis mons unus altissimus qui vertice nubila suans^d sese ingerit etheri ...
 (E1) quisquis is fuerit qui deo suo sine murmure quid pro suo mortali coniuge rusticana hec muliercula passa est impoterum (!) letissime coronabitur. Amen.
Ohne Überschrift am Anfang und Unterschrift am Schluß.
11. 317v–318r: *Alexander Magnus (Ps.), Epistola ad Aristotelem*
 (1) Semper memor tui, carissime preceptor, eciam inter dubia bellorum nostrorum pericula, o magne Aristoteles ...
 (E1) scito esse talia quo cura Alexandri tui complecti ('talia esse' wiederholt und gestrichen, 'decuerat' fehlt).
12. 318r–318v: *Thadeus de Suessa, Lamentatio de obitu Iacobi <Bertrandi de Bononia> doctoris legum*
 . Viris prudentibus doctoribus et scholaribus universis studii Bononiensis Thadeus de Suessa, magister imperialis curie iudex iusticie utriusque noticia salutem et attendere ultimum michi primum.
 (1) Audivi dolui sensi noviter et expavi ...
 (E1) excipere ignoravit.
Bertalot, Initia II 1654 (Hinweis auch auf BJ 1961, p.97).
13. 318v–320v: *Mardocheus (Ps.), Epistola ad Alexandrum*
 . Fforma epistole quam Mardocheus princeps Iudeorum misit Alexandro ipsum a cultura ydolorum cupiens revocare ...
 (e) ... Cuius epistole tenor est talis. [Vorbemerkung]
 (1) Summo principum Alexandro Macedonum Philippi Mardocheus Iudeorum minimus servitor servitatem. Diu est quod infra mentis mei (!) archana revolveram rem tibi valentem ...
 (E1) suos retinet et conservat. Sic est de hominibus etc.
BJ 126,42v-43v; Piacenza, Bibl. Com., Landi 24 f.241r-243v; cf. Kristeller, Iter II 71.
- ff. 334v–379v Briefe, Aktenstücke, meist Krakau und Polen betreffend (nur erstes und letztes Stück verzeichnet)**
15. 334v–335r: *Raphael de Skawina, Sentencia diffinitiva occasione iuris patronatus ecclesie in Dambicza*
 . Raphael de Skawyna canonicus et officialis Cracoviensis generalis.
 (1) Significamus universis et singulis ad quos hec scripta devenerint, quomodo dum coram nobis ...
 (E1) et in aliis multis fide dignis. Nostro sigillo in fidem appenso.
Das Weitere ist nicht verzeichnet.

^d 'suans' mit Kürzungszeichen nach dem S, am Rand: 'frans'.

Handwechsel

- 16.** 369v–370r: *Daniel Sarracenus, Doktorurkunde der Univ. Padua für Petrus Koder de Streclec de provincia Slezia 1471 16 Febr.*
- 17.** 379v: *Rede vor der Theologischen Fakultät*
- (1) Licencia et permissione venerabilium patrum et dominorum ac magistrorum sacre theologie matris mee inclite professorum eximiorum ...
- (E) tercio cum venerabilibus dominis et preceptoribus meis magistris Stephano de Egenburga et Iudyco (!) Kauffman de Hadpru(n)na(?) cum quibus licet infirmus(?) in legendo sentencias concurram domino concedente (?) scolastice conferre. et ultimum acciones graciaram singulis magistris et dominis scolaris (?) et humili (?) me apersona honoraturis quantas valebo referre.
- 18.** 383r–602v: *Cicero, Ad familiares (lib. I–XVI)*
- . Marci Tullii Ciceronis epistolarum liber primus incipit. lege feliciter. (rot)
- (1) Ego omni officio ac pocius pyetate erga te ...
- 382v (2) Quintilianus: Eum posse scire se plurimum profecisse, cui Cicero placebit ... x declarat hac epistola. [Vorbemerkung zu den Briefen]
- (E1) Marcii Tullii Ciceronis epistolarum liber sedecimus et ultimus explicit feliciter et sunt finite per Iacobum de Cossow in vigilia sancte Zophie Cracovie in bursa Ierusalemimana, reportate anno d. M^oCCCC^oLX^oIX^o.
- Mit Interlinear- und Marginalscholien (nur am Anfang). f.380r-382r, 600v-602 enthalten: Notizen zu einem Register zu den Briefen Ciceros. - MF bis f.384r, dann nur noch 559v-563r; ein Film vom Schluß (599v-602v) fehlt.*
- 19.** Hinterdeckel:
- Petrus de Slupka (plebanus), Briefe an Iohannes de Lathoszyn*
- (E1) Datum in Slupka feria III paschae a.d. 1484.
- Die Briefe waren am Ende des Bandes eingelegt; sie sind nicht mehr vorhanden.*

Schreiber : Iacobus de Cossow • Student • f.380-602 • gotische Kursive • 1469 • Krakau, in bursa Ierusalemimana • f.600 (siehe oben).

Besitzer : Iohannes Lathoschynsky • Vgl. Bibliografia Polska XXI (Kraków) 1096, 117 s.v. Latoszynski (Latoszyn), Jan Gryf: decretorum doctor, cantor Oppathaviensis et canonicus Cracoviensis. Druck Koberger 1488 (98?). • (nach?) 1484, siehe die Briefe des Petrus de Slupka • Krakau • 'Libellus olim domini Ioannis Lathoschynsky.'